ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

(Συνέχεια ὄπισθεν)

ΕΤΟΣ ΚΔ΄.— ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1949 - ΤΕΥΧ. 4

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ϗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ εἶναι ἡ ἀνωτέρα ἔκφρασις τοῦ Κράτους, ἡ καλυτέρα ἐξασφάλισις καὶ προαγωγὴ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, ἡ βαθυτέρα κατανόησις τῶν πεπρωμένων καὶ τῆς ἱστορίας ἑνὸς ἔθνους, ὁ πλουτισμὸς καὶ ἀνανέωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ χυμοῦ, ἡ οἰκείωσις τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ, ἡ ἐκκόλαψις τῶν ψυχῶν τῶν νέων διὰ μίαν ἄνοιξιν ὑπέροχον, ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεγάλων ἐθνικῶν παραδόσεων τῆς γενναιοφροσύνης καὶ τοῦ θάρρους, τῆς χρηστότητος καὶ τῆς φιλοτιμίας. Δημοκρατία σημαίνει προσπαθῶ νὰ σωθῶ ἀπὸ τὴν ὑλοφροσύνην, ἀπὸ τὸν ἐκπεσμόν, ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν, ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν, ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλότητα κατὰ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, ἀπὸ τὴν διαφθοράν. Δημοκρατία θὰ εἴπῃ τελεία ἀφοσίωσις εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν, ἡ μετὰ πάθους ἐπιδίωξίς του, ἡ αὐτοθυσία δι᾿ αὐτό. Ἡ αὐτοθυσία πλουτίζει ἐσωτερικῶς τὸν θυσιαζόμενον, δημιουργεῖ κοινωνίαν σταθεράν, καθιστᾷ τὴν θέσιν τῶν πολιτῶν ἀσφαλῆ καὶ εὐτυχῆ, ἀπεργάζεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ λαοῦ, καὶ κάμνει τὴν πατρίδα ἔνδοξον.

Δημοκρατίαν ἔχω, ὅταν καταβαίνω ἀπὸ τὰ ὕψη ἑνὸς βουνοῦ μὲ τοὺς πνεύμονας γεμάτους ὀξυγόνον, μὲ κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος τελείαν, μὲ ψυχὴν πλημμυρισμένην ἀπὸ γοητείαν, μὲ τὰ μάτια γεμᾶτα ἀπὸ τὴν μεγάλην προοπτικήν, τὴν προοπτικὴν τοῦ συνόλου. Εἰς μίαν Δημοκρατίαν ἡ δικαιοσύνη δὲν εἶναι ἁπλῆ λέξις, ὁ λόγος εἶναι δέσμευσις, τιμή, τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ ἄλλου εἶναι σεβαστόν. Εἰς τὴν Δημοκρατίαν σέβεται ὁ πολίτης τοὺς γονεῖς του, τιμᾷ τοὺς διδασκάλους του, ὑπακούει εἰς τὰς ἀρχάς, εἶναι εὐγνώμων πρὸς τοὺς εὐεργέτας του.

Τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ εἶναι μὲ τὴν βοήθειαν ἀλλήλων νὰ βαδίσωμεν πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθόν, καὶ ὁ καθένας μας ἔχει τὴν ἰδικήν του

εὐθύνην εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σχεδίου τούτου. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σχεδίου τούτου ὁ σοφὸς θὰ δώσῃ τὴν σοφίαν του, τὴν ἐπιστήμην του, ὁ πλούσιος χρήματα, ἡ μεγαλοφυΐα τὰς ἐφευρέσεις της, τὰς ἀνακαλύψεις της, τὴν δύναμίν της, καὶ ὁ χρηστὸς τὸ παράδειγμά του, ὅπως τὸ ῥόδον δίδει τὸ ἄρωμά του, τὴν ὡραιότητά του, καὶ ὁ καρπὸς τὸν χυμόν του, τὴν γεῦσίν του, τὴν εὐφροσύνην. Θὰ δώσωμεν ἐργασίαν εἰς τοὺς ἐργάτας, ἰατροὺς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, φῶς εἰς τὰς συνειδήσεις, σπόρον εἰς τὴν γῆν, πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν. Θὰ δημιουργήσωμεν ἕνα κόσμον ἰσχυρόν, ὡραῖον, ἔντιμον, εὐτυχῆ.

* * *

Ἡ Δημοκρατία εἶναι τὸ καλύτερον πολίτευμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μορφώσῃ τὸ πνεῦμα τὸ ὁμαδικόν, οὕτως ὥστε αἱ ὁμάδες νὰ ἔχουν αἰσθήματα τοῦ συνόλου, τὰ ἄτομα τὰ ἀποτελοῦντα τὰς ὁμάδας νὰ μετέχουν εἰς τὴν ὁμαδικὴν σκέψιν καὶ νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν συνοχὴν τοῦ συνόλου, οἱ ποιηταὶ νὰ ἐκφράζουν αὐτὴν τὴν κλίσιν καὶ νὰ βοηθοῦν τὸ ἄτομον νὰ ἐναρμονίζηται καὶ νὰ συνυφαίνηται μὲ τὸ σύνολον.

Πρέπει ν' ἀποκτήσωμεν τὸ πνεῦμα τοῦ συνόλου, νὰ καταλάβωμεν ὅτι εἴμεθα οἱ πάντες ἕνας ὀργανισμός, σῶμα, ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τοὺς ἄρχοντας, νὰ αἰσθανώμεθα ἀλληλεγγύην, νὰ ἀναπτύσσωμεν τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην καὶ συνεργασίαν. Τὸ σύνολον δὲν ἔχει τὸ ἄθροισμα ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰ ἄτομα ἐξ ὧν ἀποτελεῖται, ἔχει κάτι περισσότερον, κάτι διαφορετικόν. Τὴν Ἐνάτην Συμφωνίαν τοῦ Μπετόβεν δαφορετικὰ τὴν ἀκούει κανεὶς μόνος του ἢ ὅταν εὑρίσκηται εἰς αἴθουσαν πλήρη. Τοὺς Πέρσας τοῦ Αἰσχύλου διαφορετικὰ τοὺς αἰσθάνεται εἰς τὸ θέατρον παρὰ ὅταν τοὺς διαβάζῃ. Ἄλλωστε αὐτὰ εἶναι καμωμένα διὰ σύνολον, δὲν εἶναι τόσον λυρικὰ ὅσον εἶναι μνημειώδη. Ὅταν τὸ ἔργον τὸ βλέπω μὲ τοὺς ἄλλους, ἡ συγκίνησις εἶναι ἀνωτέρα. Τὸ ὅλον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῆς συγκινήσεως τῶν ἐπὶ μέρους.

Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ὁμάδος ἔχει καὶ χρησιμότητα μεγάλην διὰ τὸ ἄτομον, διότι τὸ ἀποτρέπει ἀπὸ ἀσθενικάς του κλίσεις καὶ τὸ στρέφει εἰς ἀπόψεις γενικάς, ἀνωτέρας, ἡρωϊκάς. Ἡ σκέψις δὲν πρέπει νὰ κλείεται εἰς τὸν ἑαυτόν της, ἀλλὰ νὰ ἀνοίγεται εἰς τὸ σύνολον, ἡ ζωὴ εἰς τὸ σύνολον νὰ εἰσέρχεται, ἡ ἀλήθεια καὶ τὰ μεγάλα πράγματα εἶναι κτήματα κοινὰ ὅλων. Τὸ ἄτομον δὲν πρέπει νὰ μείνῃ κλειστόν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀνοικτὸν εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῆς κοινωνίας, τὸ ἄτομον δὲν πρέπει νὰ ζήσῃ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, δὲν ἔχει τοιοῦτον δικαίωμα,

διότι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ μόνον του, ἡ ζωή του αὐξάνει, ὅταν ἀπομαμακρύνεται ἀπὸ τοὺς λυρισμοὺς τῆς μονώσεως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ θυσιάσῃ θὰ ἀναπληρωθῇ ἀπὸ τὸ προσαύξημα τῆς ζωῆς του, θὰ σώσῃ τὴν ζωήν του ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ τὴν ἀπολέσῃ, θὰ πλουτίσῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ δεχθῇ τὴν ἔνδειαν. Γίνεται θεῖον, ὅταν κἄτι κοινωνικῶς νομιμοποιῆται. Ὅταν αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτόν σου ἡνωμένον μὲ τὸ ἔθνος σου, εἶναι μεγάλο πρᾶγμα, σῴζεσαι, καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι θὰ σωθοῦν, ὅταν αἰσθανθοῦν τὴν Εὐρώπην, ὅταν ἐναρμονισθοῦν πρὸς αὐτήν, ὅταν αἱ Πολιτεῖαί της ἑνωθοῦν εἰς ἓν Κράτος. Πρέπει ὅμως τὰ πράγματα νὰ γίνωνται οὐχὶ ἔξωθεν, οὐχὶ διὰ τῆς βίας, ἀλλ᾿ ἔσωθεν, μὲ ἐσωτερικὴν παρόρμησιν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν, πρέπει εἰς ὅλα νὰ δημιουργῆται ἀτμόσφαιρα θερμή, γλυκεῖα, τὴν ὁποίαν ὁ καθένας νὰ ἀναπνέῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν ζωήν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνάτασιν. Ἡ Δημοκρατία δὲν πρέπει νὰ μηχανοποιηθῇ, ἀλλ᾿ ἐκ τῶν ἔσω τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναπτυχθῇ, ἡ πίεσις καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς πρέπει νὰ ἔχουν τὰ ὅριά των.

Ἕκαστον ἄτομον θὰ ζήσῃ ἐν ἁρμονίᾳ μὲ τὰ ἄλλα ἄτομα καὶ μὲ τὸ σύνολον, καὶ τὸ συμφέρον του θὰ ἐξασφαλισθῇ ἐν ἁρμονίᾳ μὲ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων καὶ μὲ τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου. Τοῦτο ἰσχύει καὶ μὲ τὴν ἐπὶ μέρους ὁμάδα, εἴτε αὐτὴ λέγεται οἰκογένεια, ἐπιχείρησις, βιομηχανία, ἐπάγγελμα, ἔθνος. Τὰ ἐπὶ μέρους θὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸ σύνολον, θὰ ἐναρμονισθοῦν πρὸς αὐτό, ὑπάρχει ἕνα γενικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον εἶναι κοινὸν ἀγαθόν, ἡ ἐξέλιξίς μας θὰ συμβαδίσῃ μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ συνόλου, καὶ ἡ εὐτυχία μας μὲ τὴν εὐτυχίαν τοῦ συνόλου, κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον ὑψώνεται ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναβαίνει ὁ πολιτισμός, κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ πάντα ἀνακτοῦν τὸ νόημά των τὸ ἀληθινόν, ἡ ζωὴ γίνεται σεβαστή, ἱερά, καὶ ἀσκεῖται κάθε ἀρετή, ἡ χαλιναγώγησις τῶν παθῶν, ἡ καθαρότης, ἡ ἐντιμότης, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ λιτότης, ἡ προσπάθεια, ὁ μόχθος, ἡ προάσπισις, ὁ ἀγών, ἡ θυσία, τὰ πάντα κατευθύνονται καὶ συντρέχουν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν.

* * *

Ἐπὶ πᾶσι, τὸ ὕπατον κοινὸν ἀγαθὸν εἶναι ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι ὁ Θεός, ὁ κοινὸς Πατήρ, ὁ μεριμνῶν διὰ τὸν κόσμον του, διὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μᾶς κάμνει ἀδελφοὺς καὶ μᾶς δίδει ἑνότητα, καὶ εἶναι ἡ ζύμη ἡ ὁποία ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ, ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς, ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπαύεται ἡ ἀνήσυχος ψυχή μας, ἡ ἀνάστασις τῶν ἐν

σκότει καὶ σκιᾷ καθημένων. Τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὸ ὕπατον τοῦτο κοινὸν ἀγαθόν, τὸ δένδρον δὲν δύναται νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰς ῥίζας του. Μὲ τὸν Θεὸν δὲν ἑνούμεθα μονάχα εἰς ἀναζήτησιν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἀντλοῦμεν ἀπ' αὐτὸν τὸ ὕπατον ἀγαθόν, ἀρυόμεθα τὴν θεϊκὴν ζωήν. Μὲ αὐτὸν ἔχομεν καὶ κοσμοθεωρίαν καὶ γνωρίζομεν τί εἵμεθα καὶ ποῦ πηγαίνομεν. Χωρὶς καλλιέργειαν τῆς θρησκείας πῶς θὰ πολεμήσωμεν τὸν κίνδυνον ἐκ τῶν συστημάτων τῆς ἀθεΐας; Χωρὶς προσανατολισμόν, χωρὶς ἕρμα, πῶς θὰ χωρήσωμεν; Χωρὶς ἔδαφος, πῶς θὰ αὐξήσωμεν καὶ πῶς θὰ καρποφορήσωμεν; Ἡ Δημοκρατία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ χωρὶς θρησκείαν.

Ἐκάμαμεν εἰς τὴν Χώραν μας μεγάλα βήματα πρὸς τὴν Δημοκρατίαν, ἡ καρδία μας κτυπᾷ διὰ μεγάλα πράγματα, ὁ ὁρίζων μας ἀνοίγεται εὐρὺς ἐνώπιόν μας, ἀπὸ τὸ βάθος μας ἀναβαίνει κάτι ὡσὰν ἄνοιξις, ὡσὰν ἠώς, αἰσθανόμεθα τὸν ἐρχομὸν καλυτέρας Αὔριον. Καὶ τοῦτο, διότι ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν πολιτισμόν, εἰς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν Δημοκρατίαν. Ἐπιστεύσαμεν εἰς τὴν Πατρίδα, εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὸ μεγαλεῖον. Ἐπιστεύσαμεν εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα, εἰς τὴν πρόοδόν της, εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς εἰρήνης. Ἐπιστεύσαμεν καὶ εἰργάσθημεν, ἡ πίστις μας δὲν ἔμεινεν ἁπλῆ σκέψις, ἁπλοῦν αἴσθημα, ἀλλ' ἔγινε πρᾶξις, ἔγινε ζωή, ἀλήθεια. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ πιστεύωμεν εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῆς καλλιεργείας τῆς θρησκείας, εἰς τὴν ἀνύψωσίν της, εἰς τὴν ἀλήθειάν της;

Ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι οὔτε εἰς τὸ ῥάδιον, οὔτε εἰς τὸ ἀεροπλάνον, εὑρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀγάπη, καὶ ἀγάπη εἶναι ὁ Θεός. Πρέπει νὰ δημιουργήσωμεν πολίτας οἱ ὁποῖοι νὰ πιστεύουν εἰς αὐτό, νὰ πιστεύουν εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα, νὰ πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαύγασμα τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἀλληλεγγύην τῆς Ἀνθρωπότητος.

* * *

Εἴθε ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς Χώρας μας, ἡ ὁποία ἐγέννησεν ἕνα Ἀτατοὺρκ, καὶ ἐπιλέκτους συνεργάτας αὐτοῦ, νὰ γεννήσῃ καὶ ἄλλους νέους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς μεγάλους, οἱ ὁποῖοι νὰ φωτίσουν τὴν ἐποχήν μας καὶ νὰ κατευθύνουν τὰς ἐρχομένας γενεάς, νὰ ἀναπλάσουν τὸν δημιουργηθέντα μας μεγάλον κόσμον, καὶ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ μίση

μας καὶ τὰς ἔριδάς μας, ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀπογοητεύσεις μας καὶ τὰς λιποψυχίας μας.

Αὐτοὶ θὰ βοηθήσουν τὸ ἄτομον νὰ ὑψωθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καὶ θὰ τὸ διδάξουν ὅτι ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι τόσον διδασκαλία ὅσον εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κάμνει τὸν ἄνθρωπον Ἄνθρωπον. Ἀλήθεια εἶναι ὅ,τι μᾶς κάμνει μεγάλους, ὅ,τι μᾶς σῴζει, ἀλήθεια εἶναι ἡ ἀγάπη, αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἀληθινὸν μεγαλεῖόν του. Πρέπει νὰ αἰσθανθῇς τὸν ἑαυτόν σου ὑπεύθυνον ἔναντι τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων, ὑπεύθυνον ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἔργον σου. Αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὸν πολικὸν ἀστέρα μας, καὶ ὅταν πάρωμεν τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, θὰ γίνωμεν αἰσιόδοξοι, διότι θὰ παύσωμεν νὰ εἴμεθα ἀπομεμονωμένοι, θὰ εἴμεθα ἡνωμένοι μὲ τοὺς ἄλλους, ἀλληλέγγυοι, θὰ γίνωμεν οὕτω ἀνώτεροι, διότι θὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὰ ἄθλια ἐπακόλουθά του.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ

ΠΡΟ 14 ΠΕΡΙΠΟΥ ΕΤΩΝ ἐδημοσίευσα εἰς τὴν «Ὀρθοδοξίαν» (1935) καὶ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον πραγματείαν μὲ τὸν τίτλον «Ὁδηγίαι διὰ τὸ σύγχρονον κήρυγμα τοῦ θείου λόγου». Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην θὰ θίξω μερικὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἔχουν πρακτικώτερον χαρακτῆρα καὶ θὰ καθορίσω τὰ κυριώτερα θέματα τοῦ συγχρόνου κηρύγματος.

Ὁ πράγματι ἀνεξάντλητος εἰς τὴν ἐπ᾿ ἐκκλησίας διδασκαλίαν καὶ ψυχολόγος οὐχὶ συνήθης Ἰ. Χρυσόστομος διατυπώνει τὴν ἀκόλουθον γνώμην ὡς πρὸς τὸ μῆκος τοῦ κηρύγματος. «Συνήθισα, λέγει νὰ μετρῶ τὸ μῆκος τῆς διδασκαλίας ὄχι μὲ τὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀκροατῶν μου» [1]). Βεβαίως ἡ διαίσθησις ἀπὸ μέρους τοῦ ἱεροκήρυκος ὅτι τὸ ἀκροατήριον τὸν παρακολουθεῖ καὶ μάλιστα μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον, τὸν ἐνισχύει. Καὶ καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἴδιος πατήρ, ἡ προθυμία τοῦ ἐκκλησιάσματος εἰς τὸ νὰ ἀκούσῃ τὸ κήρυγμα ἀφυπνίζει τὸν ἱεροκήρυκα καὶ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ νὰ ἀναπτύσσῃ περισσοτέρας ἐννοίας [2]), τὸν ἐμπνέει περισσότερον.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν δημιουργεῖ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον διδάσκει ὁ ἱεροκῆρυξ, ἡ μέθοδος δ. λ. δ. τοῦ κηρύγματος, ἔπειτα ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν ἤδη οἱ ἀκούοντες περὶ τοῦ προσώπου τοῦ διδάσκοντος — ἂν πιστεύῃ εἰς ὅσα διδάσκει καὶ ἂν πρὸ πάντων ἐφαρμόζῃ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παραινεῖ τοὺς ἄλλους νὰ πράττουν — ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ διδάσκοντος ὑπὲρ τῶν εὐγενῶν ἰδανικῶν τὰ ὁποῖα ὡς πνευματικὴν τροφὴν προσφέρει εἰς τὸ ἐκκλησίασμα, καὶ τέλος τὸ εἶδος τῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει. Δὲν κάμνω λόγον περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἀπαγγελίας, καθότι αὐτὸ εἶναι αὐτονόητον.

Τὸ εἶδος ὅμως τῶν θεμάτων ἐξαρτᾶται καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας. Εἶναι ζήτημα τοῦ βαθμοῦ τῆς μορφώσεως τῶν ἀκροατῶν καὶ

---

[1]) «Τὴν ποσότητα τῆς διδασκαλίας οὐ τῷ πλήθει τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῶν ἀκροωμένων μετρεῖν ἂν πέφυκα». Ὁμιλία πρὸς τοὺς λέγοντας «ὅτι δαίμονες τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσιν». Migne 49 στ. 246.

[2]) «Οὐδὲν οὕτω διεγείρειν δύναται τὸν λέγοντα, καὶ εἰς πλείονα εὐπορίαν ἀγαγεῖν νοημάτων, ὡς ἡ τῶν ἀκροατῶν προθυμία... Οἱ ἀναπεπτωκότες καὶ ῥάθυμοι ἀκροαταὶ καὶ τὸν λέγειν δυνάμενον ὀκνηρότερον ἀπεργάζονται». Ὁμιλία δ´ εἰς τὴν Γένεσιν. Migne 53 στ. 45.

τοῦ ῥεύματος τῶν ἰδεῶν καὶ διανοητικῶν, κοινωνικῶν καὶ κοινωνιστικῶν ῥευμάτων μὲ τὰ ὁποῖα κατακλύζεται ἡ ἐποχὴ τῶν ἀκροατῶν. Ἀλλὰ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, δὲν πρέπει νὰ κάμῃ κατάχρησιν ὁ ἱεροκῆρυξ. Δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτὲ ὅτι ὑπάρχουν ἀλήθειαι τοῦ Χριστιανισμοῦ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὰς βάσεις τοῦ ὅλου θρησκευτικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας πάντοτε πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν. «Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Αἱ ἀλήθειαι αὐταὶ εἴτε δογματικαὶ εἴτε ἠθικαὶ πρέπει νὰ γίνωνται προσιταὶ εἰς τὸν Χριστιανόν. Πρέπει νὰ καθιστᾷ σαφὲς ὁ κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὅτι «τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ δύναμις Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι» [3]). Δύναμις Θεοῦ διὰ κάθε ἐποχήν, δύναμις μεγάλη ἡ ὁποία καθαρίζει, ἀναμορφώνει τὸν ἔσω ἄνθρωπον, δημιουργεῖ τὸν ὑπεράνθρωπον τοῦ Χριστοῦ.

Ὅλα τὰ διδάγματα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν προέλευσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰ ὑπερφυᾶ του παραγγέλματα περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας, περὶ χρηστότητος καὶ μακροθυμίας, περὶ ταπεινοφροσύνης, περὶ φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης καὶ τόσα ἄλλα νὰ περιβληθοῦν τὴν σύγχρονον περιβολήν, τὴν μορφὴν ἡ ὁποία προσαρμόζεται περισσότερον πρὸς τὸ σημερινὸν περιβάλλον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ζῇ ὁ Χριστιανὸς τὸν ὁποῖον θὰ διδάξῃ ὁ διάκονος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἐποχήν μας.

Ἡ σύγχρονος αὐτὴ περιβολὴ τοῦ κηρύγματος δὲν ἀποκλείει τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ὡσαύτως ἐπιβάλλεται ἡ μελέτη τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, τοῦ βαθυτέρου καὶ φιλοσοφικωτέρου αὐτοῦ Πατρὸς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ἡ μελέτη τῶν νεωτέρων ξένων ἱεροκηρύκων, Βοσσουέτου, Μασιγιὸν καὶ ἄλλων. Μὴ περιφρονήσωμεν καὶ τὸν ἡμέτερον Ἠλίαν Μηνιάτην. Ἐσχάτως ἀνεγίνωσκον εἰς τὸν «Νέον Ποιμένα» (Α΄ ἔτος) λόγον εἰς τὴν Μ. Παρασκευὴν ἱεροκήρυκος Κρητὸς τοῦ ιζ΄ αἰῶνος, δημοσιευθέντα ἐκ χειρογράφου τῆς Μονῆς Ἰβήρων ὑπὸ τοῦ λογίου ἱερομονάχου Ἰωακεὶμ Ἰβηρίτου, ἡγουμένου ἄλλοτε τῆς Μονῆς Βλατάδων. Εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ τοῦ δημοσιεύματος ὁ μακαρίτης Ἰωακεὶμ μὲ φανατικὸν τόνον ἀπαγορεύει τὴν μελέτην τῶν προμνησθέντων ξένων ἱεροκηρύκων καὶ συνιστᾷ τὴν ἀνάγνωσιν

---

[3]) **Ρωμ. α, 16.**

τῶν ἡμετέρων μόνον, ὡς ὁ Κρής. Διαφωνῶ τελείως εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μὲ τὸν μακαρίτην. Παραπέμπω τόσον — ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό — εἰς τὰς Ὁδηγίας τὰς ὁποίας ἀναφέρω εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης μελέτης ὅσον καὶ εἰς ὅσα δημοσιεύω περὶ «Βοσσουέτου» εἰς τὴν «Ὀρθοδοξίαν».

Ὑπάρχουν λαμπραὶ εἰκόνες, προϊόντα ποιητικῆς φαντασίας οὐχὶ τυχαίας, σκέψεις ὑψηλαί. Ὅλα αὐτὰ εἶναι χρησιμώτατα διὰ τὸν σημερινὸν ἱεροκήρυκα. Ἀρκεῖ νὰ ἠμπορῇ νὰ τὰ χωνεύῃ ὁ ἴδιος, νὰ τὰ ἀφομοιώνει πρὸς τὸ διανοητικὸν καὶ συναισθηματικόν του ἐγὼ καὶ νὰ τὰ προσφέρῃ ἔπειτα εἰς τὸ ἐκκλησίασμα χωνεύσιμα καὶ ἀντιληπτὰ καὶ γεμᾶτα ἀπὸ ὠφελίμους καρποὺς πνευματικοὺς καὶ ἠθικούς. Ὁ Σατωβριάνδος εἰς τὸ «Πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ» (βιβλ. Α΄ κεφ. γ΄) γράφει: «πρωτότυπος συγγραφεὺς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν μιμεῖται κανένα ἄλλον, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ μιμηθῇ» [3]). Ἐσημείωσα ἀνωτέρω τὸν τρόπον τῆς μιμήσεως, τῆς συγχωνεύσεως, ὁ ὁποῖος δὲν ζημιώνει τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ συγγραφέως ἢ τοῦ ἱεροκήρυκος.

Ποῖα τὰ κυριώτερα θέματα, κατὰ τὴν γνώμην μου — χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἀξίωσιν ὅτι τὰ ἐξαντλῶ — περὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ περιστρέφεται τὸ σημερινὸν κήρυγμα;

1) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς κέντρον τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν Χριστιανῶν. (Ἡ ἄμπελος καὶ τὰ κλήματα).

2) Τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ ὡς στηρίγματα ἀνωτέρου κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀνατρεπτικὰς ἰδέας ἀνθρώπων ὡρισμένης τάξεως.

3) Πῶς συμβιβάζεται ἡ ἐξωτερικὴ ὑλική — ἐπιστημονικὴ πρόοδος καὶ ἄλλη — μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν πρόοδον τοῦ ἀτόμου; Ὑπάρχει ἁρμονία ἢ δυσαρμονία;

4) Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλλείψεως ἰσορροπίας εἰς τὰς δύο προόδους;

5) Ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἐμπόδια τοῦ περιβάλλοντος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς.

6) Τὸ Εὐαγγελικὸν μεγαλεῖον εἰς τὸ «ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται» Ματθ. ε΄, 29.

7) Ὀργή, θυμός, ποῖα τὰ ἀποτελέσματα, πῶς θεραπεύεται τὸ πάθος αὐτό;

8) Καταλαλιὰ (ἔξοχα ἀναπτύσσει τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Γάλλος Bourdalou, ὡραίας συστάσεις δίδει καὶ ὁ Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων εἰς τὰς

[3]) «L'écrivain original n'est pas celui qui n'imite personne, mais celui que personne ne peut imiter».

Κατηχήσεις του, ὁ Μ. Βασίλειος, «κατὰ ὀργιζομένων», ὁ Ἰωάννης ὁ συγγραφεὺς τῆς Κλίμακος καὶ ἄλλοι.

9) Ὁ φόνος καὶ ὁ πόλεμος κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν (παραπέμπω εἰς τὸ ἔργον μου «Πόλεμος, Κοινωνία, Χριστιστιανισμὸς καὶ ὁ μεταπολεμικὸς κόσμος τῆς εἰρήνης»).

10) Ἀνατροφὴ τῶν τέκνων κατὰ Χριστὸν (ὡραῖα παραγγέλματα καὶ σκέψεις ὁ Ἰ. Χρυσόστομος καταχωρίζει εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου).

11) Νηστεία. Ὑγιεινὴ τοῦ σώματος.

12) Ἀλκοολισμός. Καταστροφὴ τοῦ ὀργανισμοῦ. Κληρονομικότης τῶν συνεπειῶν. (Μ. Βασίλειος κατὰ μεθυόντων. Ὁμιλία Α΄ περὶ Νηστείας Migne τόμ. 31 στ. 177, 196 κ. ἁ. Ἰ. Χρυσοστόμου ὁμιλία 39 εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμιλία στ΄, τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία ΜΔ΄, εἰς τὸν Ματθαῖον καὶ ἀλλαχοῦ.

13) Συμφεροντολογία καὶ πρακτικὸς ὑλισμός.

14) Πολυτέλεια.

15) Ὀλιγοπιστία καὶ ἀβεβαιότης.

16) Ἡ εὐλάβεια πρὸς τὰ ἱερά, ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰ θεῖα, ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία.

17) Ψεῦδος καὶ διπροσωπία, πῶς κρύπτεται ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, φυσικὸς καὶ τεχνητὸς ἄνθρωπος.

18) Τὸ «πάτερ ἡμῶν» θὰ ἀποτελέσῃ θέμα 3 τοὐλάχιστον κηρυγμάτων, προσευχὴ δημοσία, προσευχὴ ἰδιωτική. Ὁρισμὸς τῆς προσευχῆς. Στοιχεῖα τῆς Χριστιανικῆς προσευχῆς, ὠφελήματα ἀπὸ τὴν δημοσίαν λατρείαν.

19) Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Σύγχρονος ἐφαρμογὴ τῆς Χριστιανικῆς φιλανθρωπίας. Φιλανθρωπικὰ σωματεῖα.

20) Τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὁμοίως».

21) Μὴ «νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν». (Ἐκδίκησις καὶ χριστιανικὴ διδασκαλία).

22) Ἡ φύσις «θεογνωσίας παιδευτήριον» τρία τοὐλάχιστον κηρύγματα πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ προοιμιακοῦ ψαλμοῦ: «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας».

Τὰ θέματα αὐτὰ (22) ἠμποροῦν νὰ γίνουν 44 ἢ καὶ 88 κηρύγματα, ἀρκεῖ νὰ ἐργασθῇ καλῶς ὁ ἱεροκῆρυξ καὶ νὰ προετοιμασθῇ μὲ τὸν δυνατὸν τελειότερον τρόπον.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑ ΚΑΠΗΝΙΟΥ ΓΑΜΟΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «Ὀρθοδοξία» (Δ´ 1929 σ. 162—164), καθὼς καὶ εἰς τὴν Μ. Ε. Ἐγκυκλοπαιδείαν (Πυρσοῦ) εἰς τὴν λέξιν «καπήνιον», ἐδημοσίευσα ὀλίγα περὶ τοῦ διὰ καπηνίου ἢ κεπηνίου (ἢ «κεσπῆνι») γάμου [1].

Ὡς καὶ τότε ἀνέπτυξα, ὁ ὅρος «κιαμπίν», λέξις περσική, σημαίνει μίσθωμα, καὶ εἰδικώτερον εἶδός τι προικός. Ἡ περσικὴ λέξις «kâbin» ὡς ὅρος τοῦ γαμικοῦ δικαίου εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ἀραβικὸν ὅρον μέχρ-ι-μουετζέλ. Εἰς τὴν ἀραβικὴν φράσιν ἐνυπάρχει καὶ ἡ ἔννοια τῆς προθεσμίας.

Ὁ διὰ καπηνίου γάμος ἦτο ὁ ἁπλούστερος τύπος τοῦ Μουσουλμανικοῦ γάμου ὀλίγον διαφέρων τῆς παλλακείας. Περὶ τοῦ γάμου αὐτοῦ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ἀναφέρει καὶ ὁ πολυμαθὴς Γάλλος περιηγητὴς Thévenot (1620—1692) εἰς τὸ ἔργον του «Relation d'un voyage au Levant par Monsieur Thévenot», (Paris 1664 σ. 104). Διηγούμενος ὅτι οἱ Μουσουλμᾶνοι ἠμποροῦν νὰ συνάψουν τριῶν εἰδῶν γάμους καθορίζει τὸ δεύτερον εἶδος ὡς ἑξῆς «... γυναῖκας au Kébin». «Διὰ τὰς διὰ κεπηνίου γυναῖκας (σ. 205) δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ διατυπώσεις. Πηγαίνει (ὁ ἄνδρας) καὶ εὑρίσκει ἕνα Καδὴν εἰς τὸν ὁποῖον λέγει (παίρνω τὴν τάδε γυναῖκα εἰς τὴν ὁποίαν, ὅταν τὴν χωρίσω, ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω τόσα). Ὁ Καδῆς γράφει αὐτὸ εἰς ἓν σημείωμα, τὸ ὁποῖον ἐγχειρίζει εἰς τὸν ἄνδρα». Ὅταν ἐκδιώξῃ τὴν γυναῖκα ὁ ἄνδρας — καὶ αὐτὸ ἐξαρτᾶται μόνον ἀπ' αὐτόν, τὴν δίδει τὴν ὑπεσχημένην ἀποζημίωσιν». Αὐτὴ εἶναι ἡ κατωτέρα περὶ γάμου ἀντίληψις καταβιβάζουσα τὸν θεσμὸν αὐτὸν εἰς τὸ ἐπίπεδον ἑνὸς ἁπλοῦ συμβολαίου ἐπὶ ζημίᾳ καὶ ἐξευτελισμῷ τῆς γυναικός. Ὁ γάμος αὐτὸς συνήπτετο μεταξὺ Μουσουλμάνων, μεταξὺ Μουσουλμάνου καὶ Χριστιανῆς καὶ μεταξὺ Χριστιανῶν.

---

[1] Ἀφορμὴν εἰς δημοσίευσιν τῆς ὡς ἄνω μελέτης τῆς καταχωρισθείσης εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἔδωκεν ὁ μακαρίτης Ξ. Σιδερίδης, ἀποταθεὶς εἰς ἐμὲ διὰ τοῦ τότε ἀρχιγραμματέως, νῦν δὲ μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου Κασαπίδου, διὰ τὴν ἐξήγησιν ἢ μᾶλλον τὴν προέλευσιν τοῦ ὅρου «κιαμπίν».

Μέχρις ἐσχάτων ἐπεκράτει ἡ γνώμη ὅτι ὁ μεταξὺ Χριστιανῶν τοιοῦτος γάμος — συναπτόμενος ὁσάκις ὑπῆρχον κωλύματα διὰ τὴν σύναψιν γάμου κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας — κατηργήθη διὰ τῆς ἐκδόσεως φετβᾶ τοῦ Μουφτῆ, κατὰ τὸ ἔτος 1671 ἐπὶ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Δ΄.

Ἀπὸ τοὺς κώδικας τῆς Κοινότητος τοῦ Μεγάλου Ρεύματος πληροφορούμεθα ὅτι τοιοῦτοι γάμοι διὰ καπηνίου **μεταξὺ Χριστιανῶν** ἐγίνοντο καὶ κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα. Εἰς τὸ φύλλον 20α τοῦ μικροῦ κώδικος (ἔτος 1794) ἀναγινώσκομεν: «διὰ φερμάνιον νικιαχῶν τῷ πατριάρχῃ γρ. 300». Τὸ περιεχόμενον τοῦ φερμανίου αὐτοῦ ἐπεξηγεῖται διὰ μιᾶς σημειώσεως καταχωριζομένης εἰς τὸ τέλος τοῦ μεγάλου κώδικος, ὅπου καὶ καταγράφονται ὅλα τὰ ἐπίσημα, Τουρκικὰ καὶ Ἑλληνικὰ—ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν ἀντιγράφῳ—ἔγγραφα τὰ φυλασσόμενα εἰς τὸ «γκεβγκίρη» τῆς κοινότητος. Ἡ σημείωσις ἔχει ὡς ἕπεται: «γράμμα πατριαρχικὸν (διὰ τὸ ὁποῖον ἐπληρώθησαν γρ. 30), δι᾿ οὗ δίδεται εἴδησις περὶ τοῦ ἐκδοθέντος φερμανίου διὰ τὸ μέκι (θὰ εἶναι μέν, μένι = ἀραβικὴ λέξις σημαίνουσα ἀπαγόρευσιν) τῶν **τούρκικων νικιαχιῶν ἀπὸ τοὺς ῥαγιάδες.** Ἐδῶ πρόκειται, καθὼς γράφω καὶ εἰς τὸ ἔργον μου «Ἱστορία τοῦ Μ. Ρεύματος»[2]) διὰ τὸν λεγόμενον γάμον διὰ κεπηνίου ἢ καπηνίου, ἢ σκεπηνίου, τὸν ὁποῖον συνῆπτον ἐνώπιον τοῦ καδῆ, ὡς ἐσημειώθη, οἱ Μουσουλμάνοι μετὰ Χριστιανῆς ἢ **καὶ αὐτοὶ** οἱ Χριστιανοὶ ἀναμεταξύ των.

Ἀπὸ ἕνα ἀχτ—ναμὲ (εἶδος συμφωνίας, συνθήκης) τοῦ Ρασὶτ Ἀλῆ Ἴμπνι Ἔμπου, τὸν ὁποῖον ἐσχάτως ὁ ἀδελφὸς Ἴμβρου κ. Ἰάκωβος ἐδώρησεν εἰς τὸ Πατριαρχικὸν κειμηλιοφυλάκιον; ἐξάγεται ὅτι ὁ γάμος μεταξὺ Μουσουλμάνου καὶ Χριστιανῆς κατὰ τὸν περιγραφέντα τύπον ἀνάγεται εἰς τὸν δέκατον ἕκτον, ἴσως δὲ καὶ εἰς προηγουμένους αἰῶνας. Περιέχει ὁ ἀχταμὲς σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: «διατάσσει ὅπως Χριστιανὴ γυνὴ **νυμφευθεῖσα** μὲ Μουσουλμάνον ἄνδρα μὴ ἐμποδισθῇ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ προσευχηθῇ». Ὁ ἀχταμὲς φέρει χρονολογίαν Ἐγίρας 982 (= 1574).

Ὑποθέτω ὅτι θὰ εὑρεθοῦν καὶ ἄλλα Τουρκικὰ ἔγγραφα διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἴσως καὶ πρὸ τῆς Ἁλώσεως εἰς μέρη ὅπου ἐγκατεστάθησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ὑπελείφθησαν Χριστιανικοὶ ὁμογενεῖς πληθυσμοί, ἐλάμβανον χώραν τοὐλάχιστον μεταξὺ Χριστιανῶν γυναικῶν καὶ Τούρκων ἀνδρῶν τοιοῦτοι ἢ παρεμφερεῖς πρὸς αὐτοὺς γάμοι.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[2]) Σελ. 105, 106.

Ο ΒΟΣΣΟΥΕΤΟΣ

ΤΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΟΙ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ.

(Συνέχεια ἐκ τῆς 226ης σελίδος)

Λόγος ἐπικήδειος εἰς τὴν Ἑρριέτταν-Ἄνναν τῆς Ἀγγλίας, δούκισσαν τῆς Ὀρλεάνης, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βοσσουέτου τῇ 21ῃ Αὐγούστου 1670 ἐν τῷ μοναστηρίῳ Σαὶν-Ντενί (Ἁγίου Διονυσίου).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ.

«Ματαιότης ματαιοτήτων, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής, ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης» (κεφ. α΄ στίχ. 2).

Ἐὰν τὸ εἶναί μας (ἡ ὕπαρξίς μας), ἡ ὑπόστασίς μας, δὲν εἶναι τίποτε, τί ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ οἰκοδομοῦμεν ἐπάνω εἰς τὸ τίποτε αὐτό; Οὔτε τὸ οἰκοδόμημα εἶναι στερεώτερον ἀπὸ τὸ θεμέλιον, οὔτε τὸ εἰς τὴν ὕπαρξιν (εἰς τὸ εἶναι) προσηρτημένον ἐπεισόδιον (συμβεβηκὸς) εἶναι πραγματικώτερον ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν (τὸ ὄν) [25]. Ἐνῷ ἡ φύσις μᾶς κρατεῖ τόσον χαμηλὰ (ἀπὸ ἀπόψεως τῆς φυσικῆς μας ὑποστάσεως εἴμεθα μηδαμινοί), τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἡ τύχη διὰ νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ; Ζητήσατε, φαντάσθητε τὰς πλέον ἀξιολόγους μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφοράς· δὲν θὰ εὕρετε περισσότερον φανερὰν καὶ δὲν θὰ σᾶς φανῇ ἄλλη πειὸ πραγματικὴ ἀπὸ ἐκείνην ἡ ὁποία ἀναμένει τὸν νικητὴν ὑπεράνω τῶν ἡττημένων τοὺς ὁποίους βλέπει ξαπλωμένους ἐμπρὸς στὰ πόδια του· ἐν τούτοις ὁ νικητὴς αὐτός,

---

25) Εἰς τὸν προαναφερθέντα περὶ θανάτου λόγον διαβάζομεν τὰ ἀκόλουθα· «τὸ ἐπεισόδιον δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι εὐγενέστερον ἀπὸ τὴν οὐσίαν, οὔτε τὸ ἐπουσιῶδες (πάρεργον) σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ κύριον, οὔτε τὸ οἰκοδόμημα στερεώτερον ἀπὸ τὸ θεμέλιον ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἀνυψώνεται, οὔτε τέλος ὅ,τι εἶναι προσδεδεμένον εἰς τὸ εἶναί μας μαγαλύτερον καὶ σπουδαιότερον ἀπὸ τὴν ὕπαρξίν μας αὐτήν». Εἰς τὸν λόγον αὐτὸν ἔχει τὰς λέξεις bâtiment καὶ fonds εἰς τὸν μεταφραζόμενον ἐπικήδειον édifice καὶ fondement.

ὁ ἐπαιρόμενος διὰ τοὺς τίτλους του, θὰ πέσῃ καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὴν σειράν του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θανάτου. Τότε οἱ δυστυχισμένοι ἐκεῖνοι ἡττημένοι θὰ ἀνακαλέσουν εἰς τὴν παρέαν των τὸν μεγαλοπρεπῆ θριαμβευτήν των, καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ τάφου των θὰ βγῇ ἡ φωνὴ ἐκείνη ἡ ὁποία κεραυνοβολεῖ ὅλα τὰ μεγαλεῖα· «καὶ σὺ ἑάλως ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐν ἡμῖν κατελογίσθης» (Ἡσαΐας, 14, 10) [26]. Ἂς μὴ ἀποπειρᾶται λοιπὸν ἡ τύχη νὰ μᾶς ἀνασύρῃ ἀπὸ τὴν μηδαμινότητα, μήτε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεώς μας.

Ἀλλ' ἴσως ἐστερημένοι τῶν ἀγαθῶν τῆς τύχης [27]) θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ διακριθῶμεν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ προσόντα τοῦ πνεύματος, μὲ τὰ μεγάλα σχέδια, τὰς εὐρείας σκέψεις μας. Αὐτὸ μὴ τὸ πιστεύετε ποσῶς, διότι ὅλαι αἱ σκέψεις μας ποὺ δὲν ἔχουν ὡς ἀντικείμενα τὸν Θεὸν ἀνήκουν εἰς τὸ πεδίον τοῦ θανάτου. «Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει ὁ προφητάναξ, ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν» (145,4). Τουτέστι αἱ σκέψεις τῶν κατακτητῶν, αἱ σκέψεις τῶν πολιτικῶν οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ γραφεῖά των θὰ φαντασθοῦν σχέδια μέσα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ περιλαμβάνεται ὁλόκληρος ὁ κόσμος. Θὰ ἐφοδιασθοῦν πανταχόθεν μὲ ἀτελευτήτους προφυλάξεις· τέλος θὰ προβλέψουν ὅλα, ἐκτὸς τοῦ θανάτου των ὁ ὁποῖος ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς θὰ παρασύρῃ μαζί του ὅλας των τὰς σκέψεις. Δι' αὐτὸ ὁ Ἐκκλησιαστής, ὁ βασιλεὺς Σολομών, υἱὸς τοῦ βασιλέως Δαβὶδ (διότι χαίρω πολὺ δεικνύων τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῆς ἰδίας διδασκαλίας εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν θρόνον), δι' αὐτό, λέγω, ὁ Ἐκκλησιαστὴς ἀπαριθμῶν τὰς αὐταπάτας (φαντασιοκοπίας) αἱ ὁποῖαι κατατρύχουν τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων συμπεριλαμβάνει μεταξὺ αὐτῶν καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν. «Καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ τοῦ ἰδεῖν σοφίαν..... καί γε τοῦτο ματαιότης» (Ἐκκλ. II, 12, 15)· διότι ὑπάρχει μία ψευδὴς σοφία, ἡ ὁποία ἐγκλειομένη ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν θνητῶν πραγμάτων, χάνεται μαζὶ μὲ αὐτὰ μέσα εἰς τὸ μηδέν.

Τίποτε λοιπὸν δὲν ἔχω κάμῃ διὰ τὴν Κυρίαν, ὅταν σᾶς ἔχω παρα-

---

[26]) Ὁλόκληρον τὸ χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς· «ὁ Ἅδης κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας σοι· συνηγέρθησαν πάντες οἱ γίγαντες οἱ ἄρξαντες τῆς γῆς, οἱ ἐγείροντες ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν πάντας βασιλεῖς ἐθνῶν... πάντες ἀποκριθήσονται· καὶ σὺ ἑάλως ὥσπερ καὶ ἡμεῖς καὶ ἐν ἡμῖν δὲ κατελογίσθης· κατέβη εἰς Ἅδου ἡ δόξα σου ἡ πολλὴ ἐν εὐφροσύνῃ, ὑποκάτω σου στρώσουσι σῆψιν καὶ τὸ κατάλυμά σου σκώληξ».

[27]) Τὸ γαλλικὸν κείμενον χρησιμοποιεῖ τὰς λέξεις «au défaut de la fortune»· αὐτὸ σημαίνει τὰ καλὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐσωτερικά, ἀπόρροια τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας, ἀλλ' ἐξωτερικά, προϊόντα τῆς τύχης· ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὸν πλοῦτον, τὴν ἐξουσίαν, τὴν δόξαν καὶ ἄλλα παρόμοια.

στήση τόσα ὡραῖα προσόντα ποὺ τὴν καθίστων θαυμαστὴν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἱκανὴν διὰ τὰ πλέον ἔξοχα (ὑψηλὰ) σχέδια εἰς τὰ ὁποῖα μία πριγκίπισσα ἠμπορεῖ νὰ ἀνυψωθῇ. Ἕως ὅτου ἀρχίσω νὰ σᾶς διηγοῦμαι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὴν ἑνώνει μὲ τὸν Θεόν, μία τόσον ἔνδοξος πριγκίπισσα θὰ φανῇ εἰς τὸν λόγον αὐτὸν ὡς τὸ πειὸ μεγάλο παράδειγμα ποὺ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ προβάλῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ τὸ πειὸ ἱκανὸν νὰ πείσῃ τοὺς φιλοδόξους ὅτι μὲ κανὲν μέσον δὲν ἠμποροῦν νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μήτε μὲ τὴν καταγωγήν των (οἰκεγενειακὴ ἀριστοκρατία) μήτε μὲ τὸ μεγαλεῖόν των μήτε μὲ τὴν εὐφυΐαν των, ἀφοῦ ὁ θάνατος ποὺ ἐξισώνει ὅλα 28) πανταχόθεν δεσπόζει αὐτῶν (γίνεται κύριος αὐτῶν) μὲ τόσην ἐξουσίαν, καὶ ἀφ᾽ οὗ μὲ χεῖρα τόσον γοργὴν καὶ τόσον κυρίαρχον ἀνατρέπει τὰς πλέον σεβαστὰς κεφαλάς.

Θεωρήσατε, κύριοι, τὰς μεγάλας αὐτὰς δυνάμεις (πολιτικὰς ἐξουσίας) τὰς ὁποίας παρατηροῦμεν ἀπὸ τόσον χαμηλά. Καθ᾽ ὃν χρόνον τρέμομεν κάτω ἀπὸ τὰ χέρια των, ὁ Θεὸς τὰς πλήττει διὰ νὰ μᾶς δώσῃ εἴδησιν. Ἡ ἀνύψωσίς του εἶναι ἡ αἰτία τοῦ (θείου) πλήγματος, τόσον ὀλίγον (ὁ Θεὸς) φείδεται αὐτῶν ὥστε δὲν φοβᾶται νὰ τὰς θυσιάσῃ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὑπολοίπου τῶν ἀνθρώπων. Χριστιανοὶ μὴ γογγύζετε, ἐὰν ἡ Κυρία ἐξελέγη διὰ νὰ μᾶς δώσῃ μίαν τοιαύτην διδασκαλίαν. Εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχει τι τὸ ἀνιαρὸν δι᾽ αὐτήν, διότι, καθὼς θὰ ἴδετε ἐφεξῆς, τὴν σῴζει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ (τοῦ διδακτικοῦ δ᾽ ἡμᾶς) πλήγματος. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἤμεθα ἀρκετὰ πεπεισμένοι περὶ τῆς μηδαμινότητός μας, ἀλλ᾽ ἐὰν διὰ τὰς καταθελγομένας ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ κόσμου καρδίας μας χρειάζωνται ἐξαφνικὰ πλήγματα, αὐτὸ ἐδῶ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ ἀρκετὰ σοβαρόν. Ὦ νύκτα ὀλεθρία, ὢ νύκτα τρομερά 29), κατὰ τὴν ὁποίαν σὰν βροντὴ κεραυνοῦ ἔξαφνα ἀντήχησεν ἡ ἐκπληκτικὴ εἴδησις, «ἡ Κυρία ψυχομαχεῖ, ἡ Κυρία ἀπέθανε». Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ᾐσθάνθη ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἑαυτός του ἐθίγη ἀπὸ τὸ πλῆγμα αὐτό, ὡσὰν κανὲν τραγικὸν δυστύχημα νὰ κατέθλιβε τὴν ἰδίαν του οἰκογένειαν; Εἰς τὸ πρῶτον

---

28) Ἴδε τὴν σημείωσιν 24.

29) Ὁ Βολταῖρος εἰς τὸ προμνημονευθὲν ἔργον του (κεφ. 33) ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὴν ἔκφρασιν ὢ νύκτα ὀλεθρία κ. λ. π.: «τὸ ἐπικήδειον ἐγκώμιον τῆς Κυρίας, ἀφαρπασθείσης εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της, καὶ ἀποθανούσης μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βοσσουέτου, ἔσχε τὴν μεγίστην καὶ σπανιωτάτην ἐπιτυχίαν, τὸ νὰ κάμῃ τὴν αὐλὴν νὰ χύσῃ δάκρυα. Ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ ὕστερον ἀπὸ τὰ λόγια αὐτά: ὢ νύκτα ὀλεθρία... Τὸ ἀκροατήριον ξέσπασεν εἰς κοπετούς, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ῥήτορος διεκόπη μὲ τοὺς στεναγμοὺς καὶ μὲ τὰ δάκρυά του».

ἄκουσμα ἑνὸς τόσον παραδόξου [30]) δυστυχήματος ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη προσέτρεξαν εἰς τὸ Σαὶν Κλού, εὑρίσκουν ὅλα τρομαγμένα ἐκτὸς τῆς καρδίας τῆς πριγκιπίσσης [31]). Πανταχοῦ ἀκούονται φωναί, πανταχοῦ βλέπουν [32]) τὴν θλῖψιν, τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου. Ὁ βασιλεύς, ἡ βασίλισσα, ὁ Κύριος (ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως), ὅλη ἡ Αὐλή, ὅλος ὁ λαός, ὅλοι εἶναι ἀποκαρδιωμένοι ὅλοι ἀπηλπισμένοι, καὶ μοὶ φαίνεται πὼς βλέπω τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ λόγου ἐκείνου τοῦ προφήτου: «ὁ βασιλεὺς πενθήσει καὶ ἄρχων ἐνδύσεται ἀφανισμὸν καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ τῆς γῆς παραλυθήσονται». (Ἰεζεκιὴλ ζ, 27).

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ λαοὶ εἰς μάτην ἐστέναζον. Εἰς μάτην ὁ Κύριος, εἰς μάτην καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐκράτει τὴν Κυρίαν μὲ τόσον σφιγκτὰς περιπτύξεις. Τότε καὶ οἱ δύο ἠμποροῦσαν νὰ εἴπουν μαζὶ μὲ τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον: stringebam brachia, sed jam amiseram quam terebam [33]) ἔσφιγγον τοὺς βραχίονας, ἀλλ' ἤδη εἶχον χάσει ἐκεῖνο ποὺ ἐκράτουν. Ἡ πριγκίπισσα τοὺς διέφυγε μέσα εἰς τοὺς τόσους τρυφεροὺς ἐναγκαλισμούς, καὶ ὁ θάνατος πειὸ ἰσχυρὸς μᾶς τὴν ἀφήρπαζε μέσα ἀπὸ τὰς βασιλικάς του χεῖρας. Τί λοιπόν! Ἔμελλε νὰ χαθῇ τόσον ἐνωρίς! Εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀνθρώπων αἱ μεταβολαὶ γίνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ὁ θάνατος τοὺς προετοιμάζει διὰ τὸ τελευταῖόν του κτύπημα. Ἐν τούτοις ἡ Κυρία ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ πρωῒ μέχρι τῆς ἑσπέρας, σὰν τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Τὸ πρωῒ ἀνθοῦσε. μὲ ποίαν χάριν, τὸ γνωρίζετε. Τὸ ἑσπέρας τὴν εἴδομεν νὰ ξηραίνεται, καὶ αἱ βαρεῖαι αὐταὶ ἐκφράσεις μὲ τὰς ὁποίας ἡ ἁγία Γραφὴ μεγαλοποιεῖ τὴν ἀστάθειαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἔμελλον νὰ ἦναι διὰ τὴν πριγκίπισσαν αὐτὴν τόσον ἀκριβεῖς καὶ τόσον κατὰ γράμμα ἐφαρμόσιμοι [34]). Τί κρῖμα! συνεθέτομεν τὴν

---

[30]) **Ὁ Βοσσουέτος, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἶχε πιστεύση κατ' ἀρχὰς ὅτι ὁ αἰφνίδιος θάνατος τῆς Ἑριέττας προῆλθεν ἀπὸ δηλητηρίασιν. Νεκροψίας γενομένης, κατὰ τὴν ὁποίαν παρίστατο καὶ ὁ ἐν Παρισίοις πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ἀπεδείχθη ὅτι τὰ μόνα σῶα ὄργανα ἦσαν ὁ στόμαχος καὶ ἡ καρδία.**

[31]) **Τὸ γαλλικὸν κείμενον ἔχει**: tout consterné excepté le cœur de cette princesse», **παρομοίαν φράσιν συναντῶμεν εἰς τὸ** Discours sur l'histoire universelle, tout était Dieu, excepté Dieu lui même= **τὰ πάντα ἦσαν Θεὸς ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω εἰς τὸν ἴδιον ἐπικήδειον εὑρίσκομεν τὴν φράσιν**: «ils auront tout prévu, excepté leur mort».

[32]) On trouve tout consterné; on entend... partout on voit, **οἱ ἐνεστῶτες ὅλοι εἶναι ἱστορικοί.**

[33]) **Τοὺς λόγους τούτους ἀνέφερεν ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος εἰς τὸν ἐπικήδειον τοῦ ἀδελφοῦ του Σατύρου.** De excessu fratris sui Satyri bibri II.

[34]) **Πρόκειται περὶ τοῦ 89ου ψαλμοῦ ὅπου ἐν στίχοις 5 καὶ 6 καταχωρίζονται αἱ φράσεις: «τὸ πρωῒ ὡσεὶ χλόη παρέλθοι. Τὸ πρωῒ ἀνθήσαι καὶ πα-**

ἱστορίαν της μὲ ὅ,τι ἐνδοξότερον ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῇ, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν μᾶς ἠγγυᾶτο διὰ τὸ μέλλον, καὶ ἦτο δυνατὸν τὸ πᾶν νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ τόσα ἔξοχα προσόντα. Ἔμελλε νὰ κερδίσῃ τὴν εὔνοιαν δύο ἰσχυρῶν βασιλείων μὲ εὐχάριστα μέσα, πάντοτε ἠπία, πάντοτε εἰρηνικὴ ὅσον καὶ γενναιόδωρος καὶ εὐεργετική—τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος—οὐδέποτε ἤθελεν εἶσθαι μισητὴ ἡ πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνη τῶν δύο ἐκείνων βασιλείων, δὲν θὰ ἤθελεν ἴδῃ τις ποσῶς αὐτὴν νὰ ἑλκύῃ πρὸς ἑαυτὴν τὴν δόξαν μὲ ἀνήσυχον καὶ ἐκπεσμένην θέρμην (προθυσίαν)· θὰ τὴν ἀνέμενεν αὐτὴ χωρὶς ἀνυπομονησίαν ὡς οὖσα βεβαία ὅτι τὴν κατέχει. Ἡ τόσον μέχρι θανάτου πιστὴ πρὸς τὸν βασιλέα ἀφοσίωσίς της τῆς ἔδιδε τὰ πρὸς τοῦτο μέσα (= πρὸς ἀπόκτησιν δόξης) [35]. Καὶ ὁμολογουμένως εὐτύχημα τῶν ἡμερῶν μας εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἐκτίμησις ἠμπορεῖ νὰ συνδυάζηται μὲ τὸ καθῆκον, καὶ τὸ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφοσιωθῇ κανεὶς εἰς τὴν ἀξίαν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος (τοῦ βασιλέως) τόσον ὅσον σέβεται τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖόν του (τὸ ἀξίωμα αὐτὸ καθ' ἑαυτό, συμπίπτει δ. λ. δ. ἡ προσωπικὴ ἐκτίμησις μὲ τὸν σεβασμὸν τὸν ὁποῖον ὀφείλει κανεὶς πρὸς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Αἱ διαθέσεις (φυσικαὶ κλίσεις) τῆς Κυρίας τὴν προσήλωνον ὄχι ὀλιγώτερον δυνατὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα της καθήκοντα [36]). Ὁ ἐνθουσιασμὸς ποὺ ᾐσθάνετο διὰ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου (τοῦ συζύγου της) ἦτο ἄνευ ὁρίων.

ρέλθοι—τὸ ἑσπέρας ἀποπέσοι, σκληρυνθείη καὶ ξηρανθείη». Οἱ ἐκδόται τοῦ Βοσσουέτου ἀναφέρουν τὰς ἐκφράσεις ἐκείνας εἰς τοὺς ψαλμοὺς 102, 15 «ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ καὶ ὡσεὶ χόρτος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει» καὶ 101, 12 «αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιὰ ἐκλίθησαν, κἀγὼ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην». Ἀναντιρρήτως ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ 89 ψαλμοῦ.

[35]) Εἶχεν ἐπιτύχῃ, ὡς εἴδομεν, εἰς τὴν πρώτην ἀποστολὴν τὴν ἀφορῶσαν τὰς σχέσεις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν νὰ τῆς ἐμπιστευθῇ καὶ ἄλλας σπουδαίας ἀποστολὰς ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ'.

[36]) Διαθέσεις ἢ φυσικαὶ κλίσεις ἐξηγῶ τὴν λέξιν τοῦ κειμένου inclinations. Ὀλίγον παρακάτω μεταχειρίζεται ὁ Βοσσουέτος τὴν ἰδίαν λέξιν μὲ τὸ προσδιοριστικὸν ἐπίθετον généreuses: «c'est ainsi que ses généreuses inclinations la menaient à la gloire par les voies que le monde trouve les plus belles». Εἰς τὸν λόγον περὶ τοῦ θείου νόμου (sermon sur la loi de Dieu) ὁ Βοσσουέτος ἐξηγεῖ σαφέστερον τὴν λέξιν: «Les inclinations sont plus dissemblables que les visages et la mer n'a pas plus de vagues quand elle est agitée par les vents, qu'il ne sont de pensées différentes de cet abîme sans fond et de ce secret impénétrable du cœur de l'homme». Εἰς τὸ κείμενον ἔχει «Les inclinations de Madame ne l'attachaient pas moins fortement à tous ses devoirs», ἄλλη γραφὴ ὑπάρχει «à tous ses autres devoirs». Ἐὰν δ. λ. δ. ἐκ φύσεως ἦτο κατάλληλος διὰ διπλωματικὰς ἀποστολάς, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἦτο ἀκατάλληλος διὰ τὰ ἄλλα της καθήκοντα.

Ἐνῷ ὁ μέγας ἐκεῖνος πρίγκιψ, βαδίζων ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἀηττήτου ἀδελφοῦ του, ἐβοήθει, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Φλάνδρας (1667, ἡ πόλις Λίλλη ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ τῇ 27ῃ Αὐγούστου) μὲ τόσην γενναιότητα καὶ ἐπιτυχίαν τὰ μεγάλα καὶ ἡρωϊκὰ σχέδιά του, ἡ χαρὰ τῆς πριγκιπίσσης αὐτῆς ἦτο ἀπίστευτος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ γενναιόφρονες διαθέσεις της (αἰσθήματα) τὴν ὡδήγουν εἰς τὴν δόξαν μὲ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ὁ κόσμος θεωρεῖ ἄριστα, καὶ ἂν ἔτι κἄτι ἔλειπεν ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν της, αὕτη θὰ ἐκέρδιζε τὸ πᾶν μὲ τὴν ἠπιότητα καὶ μὲ τὴν διαγωγήν της [37]). Τοιαύτη ἦτο ἡ εὐχάριστος ἱστορία τὴν ὁποίαν ἐκάμνομεν διὰ τὴν Κυρίαν, καὶ πρὸς ἀποτελείωσιν τῶν εὐγενῶν της σχεδίων τῆς ἐχρειάζετο παράτασις μόνον τῆς ζωῆς της διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιστεύομέν ποτε πῶς ἐπρόκειτο νὰ ἀνησυχήσωμεν. Διότι ποῖος ἠμποροῦσε καὶ μόνον νὰ φαντασθῇ ὅτι τὰ χρόνια (ζωῆς) θὰ ἔλειπον ἀπὸ μίαν νεότητα ποὺ ἐφαίνετο τόσον ζωντανή; Μ' ὅλα ταῦτα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς (=τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς) ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς τὸ πᾶν διαλύεται. Ἀντὶ τῆς ἱστορίας μιᾶς ὡραίας ζωῆς, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ κάμωμεν τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἀξιοθαυμάστου μὲν ἀλλὰ θλιβεροῦ θανάτου. Τῷ ὄντι, κύριοι, ποτὲ οἱονδήποτε συμβὰν τῆς ζωῆς της δὲν ὑπῆρξεν [38]) ἀνώτερον τῆς σταθερότητος τῆς ψυχῆς της, ἢ τοῦ εἰρηνικοῦ ἐκείνου θάρρους τὸ ὁποῖον, μὴ ἔχον ἀνάγκην προσπαθείας διὰ νὰ ἀνυψωθῇ, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς του καταστάσεως (=ἀφ' ἑαυτοῦ) ἐδείχθη ὑπέρτερον τῶν τρομερωτέρων δυστυχημάτων. Μάλιστα, ἡ Κυρία ὑπῆρξε μειλίχιος πρὸς τὸν θάνατον, καθὼς ἦτο τοιαύτη καὶ πρὸς ὅλους. Ἡ μεγάλη της καρδία οὔτε ἠρεθίσθη οὔτε παρεφέρθη κατὰ τοῦ θανάτου. Οὐχ ἧττον δὲν ἀψηφᾷ τὸν θάνατον μὲ ὑπερηφάνειαν, εὐχαριστημένη διότι τὸν ἀντικρύζει χωρὶς συγκίνησιν καὶ διότι τὸν δέχεται χωρὶς ταραχήν. Θλιβερὰ παρηγορία, καθότι παρὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ θάρρος τὴν ἐχάσαμεν! Νὰ ἡ μεγάλη ματαιότης τῶν ἀνθρωπίνων

---

[37]) Ὁ ἱεροκῆρυξ ὑπαινίσσεται τὴν διχόνοιαν ἡ ὁποία ὑφίστατο μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος (συζύγου της) καὶ τῆς πριγκιπίσσης Ἑριέττας. Ἡ κυρία de la Fayette εἰς τὴν συγκινητικήν της ἀφήγησιν τοῦ θανάτου τῆς Ἑριέττας γράφει: «ὁ Κύριος (ὁ σύζυγός της) ἦτο ἔμπροσθεν τῆς κλίνης της, τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τοῦ εἶπε μὲ γλυκύτητα καὶ μὲ ὕφος ἱκανὸν νὰ συγκινήσῃ καὶ τὰς πλέον βαρβάρους καρδίας: «Ἀλλοίμονον! Κύριε, ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν μὲ ἀγαπᾶτε πλέον, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἄδικον (χωρὶς αἰτίαν), ἐγὼ οὐδέποτε ὑπῆρξα ἐλλιπὴς πρὸς σᾶς».

[38]) Τὸ Γαλλικὸν κείμενον ἔχει ὡς ἑξῆς: «A la vérité, Messieurs, rien n'a jamais égalé la fermeté de son âme, ni ce paisible courage qui, sans faire effort pour s'élever s'est trouvé par sa naturelle situation au-dessus des accidents les plus redoutables».

πραγμάτων. Ἀφ᾿ οὗ μὲ τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα τοῦ θάρρους μας εἴχομεν, οὕτως εἰπεῖν, καταβάλη τὸν θάνατον, μᾶς σβύννει αὐτὸς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ἐφαινόμεθα ὅτι τὸν περιφρονοῦμεν. Ἰδοὺ ἡ τόσον θαυμαζομένη καὶ ἀγαπωμένη αὐτὴ πριγκίπισσα παρὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην καρδίαν, ἰδού, πῶς μᾶς τὴν ἔκαμεν ὁ θάνατος [39]), καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ λείψανον ὅπως εἶναι τώρα μέλλει νὰ ἐξαφανισθῇ, ἡ σκιὰ αὐτὴ δόξης θὰ ἐκλείψῃ καὶ θὰ τὴν ἴδωμεν ἀπογυμνουμένην καὶ ἀπ᾿ αὐτὴν τὴν θλιβερὰν διακόσμησιν. Θὰ καταβῇ εἰς τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους τόπους, εἰς τὰς ὑπογείους ἐκείνας κατοικίας, διὰ νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ μέσα εἰς τὴν σκόνιν μαζὶ μὲ τοὺς μεγάλους τῆς γῆς, καθὼς λέγει ὁ Ἰώβ, μὲ τοὺς ἐκμηδενισθέντας ἐκείνους βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων μετὰ δυσκολίας θὰ ἠμπορέσουν νὰ τὴν τοποθετήσουν, ἀφ᾿ οὗ τόσον πυκναὶ εἶναι αἱ σειραὶ [40]) καὶ τόσον ὁ θάνατος σπεύδει νὰ γεμίσῃ τὰς θέσεις ἐκείνας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἀκόμη μᾶς ἀπατᾷ ἡ φαντασία μας. Ὁ θάνατος δὲν μᾶς ἀφίνει ἀρκετὸν τὸ σῶμα ὥστε νὰ ἠμποροῦμεν νὰ καταλάβωμεν κάποιαν θέσιν, καὶ βλέπομεν ἐκεῖ (εἰς τὰς ὑπογείους κατοικίας), μόνον τοὺς τάφους νὰ ἔχουν κάποιον σχῆμα (παράστασιν). Ἡ σάρξ μας μεταβάλλει ἀμέσος φύσιν, τὸ σῶμα μας παίρνει ἕνα ἄλλο ὄνομα, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ **πτώματος,** λέγει ὁ Τερτουλλιανός, καθότι μᾶς φανερώνει ἀκόμη κάποιαν ἀνθρωπίνην μορφήν, καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ πτώματος, δὲν παραμένει ἐπὶ μακρόν: γίνεται δὲν ξεύρω τι τὸ ὁποῖον εἰς καμμίαν γλῶσσαν δὲν ἔχει ὄνομα. Τόσον εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ (=ἐν τῷ σώματι) ἀπο-

---

[39]) **Τὸ κείμενον περιέχει τὰ ἑξῆς:** «Après que par le dernier effet de notre courage nous avons, pour ainsi dire, surmonté la mort, elle éteint en nous jusqu' à ce courage par lequel nous semblions la défier. La voilà, malgré ce grand cœur, cette princesse si admirée et si chérie; la voilà telle que la mort nous l'a faite;» Ὁ διάσημος La Harpe, **ἀναγινώσκων τὴν περικοπὴν αὐτὴν ἀνεβόησεν ἀπὸ θαυμασμόν: «Πόσον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι δυνατὸς ῥήτωρ! Ὁποῖος χαρακτὴρ ὕφους! Τῇ ἀληθείᾳ δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, κάμνει τὴν ἰδικήν του γλῶσσαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν διαβάσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ ἐκπλαγῇ ἀπὸ θαυμασμόν».**

[40]) **Ὁ Lechat ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα σχετικὰ πρὸς τὰ βασιλικὰ κοιμητήρια τοῦ ἁγίου Διονυσίου: «οἱ ὑπόγειοι τάφοι οἱ ὀρυχθέντες κατὰ τὸ 1514 εὑρέθησαν γεμάτοι κατὰ τὸ 1669 (ἔτος τοῦ θανάτου τῆς πριγκιπίσσης Ἑριέττας), μετὰ δυσκολίας ἐδέχθησαν τὴν Ἑριέτταν τῆς Γαλλίας—μητέρα τῆς πριγκιπίσσης τῆς Ὀρλεάνης— καὶ ἀκόμη μὲ μεγαλυτέραν δυσκολίαν ἐτοποθέτησαν τὴν πριγκίπισσαν ἡ ὁποία ἦλθε τόσον γρήγορα νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα της. Ἐδέησε νὰ μεγαλώσουν** τὰς ζοφερὰς αὐτὰς κατοικίας (inamia regna) **διὰ τὴν βασίλισσαν Μαρίαν Θηρεσίαν.**

θνήσκει μὴ ἐξαιρουμένων μηδ᾽ αὐτῶν τῶν ἐπικηδείων ὅρων διὰ τῶν ὁποίων ἐξεφράζομεν τὰ δυστυχῆ του λείψανα [41]).

Τοιουτοτρόπως ἡ θεία δύναμις δικαίως παροργισθεῖσα ἐναντίον τῆς ὑπερηφανείας μας ὠθεῖ τὸ σῶμά μας εἰς τὴν ἐκμηδένισιν, καὶ διὰ νὰ ἐξισώσῃ γιὰ πάντα ὅλας τὰς (κοινωνικὰς) καταστάσεις προκαλεῖ τὸ ἴδιον κατάντημα δι᾽ ὅλους μας, μίαν δ.λ.δ. καὶ τὴν αὐτὴν σποδόν. Ἠμποροῦμεν νὰ οἰκοδομήσωμεν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ ἐρείπια; Εἶναι δυνατὸν νὰ στηρίξωμεν κανένα μεγάλο σχέδιον ἐπάνω εἰς τὰ ἀναπόφευκτα αὐτὰ συντρίμματα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Πῶς λοιπόν! κύριοι, τὸ πᾶν εἶναι χωρὶς ἐλπίδας δι᾽ ἡμᾶς; Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος κεραυνοβολεῖ ὅλα τὰ μεγαλεῖά μας μέχρι βαθμοῦ τοιούτου ὥστε νὰ μεταβάλλωνται εἰς κόνιν, δὲν μᾶς ἀφίνει καμμίαν ἐλπίδα; Ἐκεῖνος, ἐνώπιον τοῦ Ὁποίου τίποτε δὲν χάνεται καὶ ὁ Ὁποῖος παρακολουθεῖ ὅλα τὰ μόρια τῶν σωμάτων μας, εἰς οἱονδήποτε ἀπομεμακρυσμένον μέρος τοῦ κόσμου καὶ ἂν τὰ ῥίπτῃ ἡ φθορὰ ἢ ἡ τύχη, θὰ ἴδῃ νὰ χάνεται ἀνεπανορθώτως τὸ πλάσμα του ποὺ τὸ κατέστησε ἱκανὸν νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷ; Ἐδῶ μοὶ παρουσιάζεται νέα τάξις πραγμάτων, αἱ σκιαὶ τοῦ θανάτου διαλύονται: «Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς» (ψαλμ. 15, 10). Ἡ Κυρία δὲν εἶναι πλέον εἰς τὸν τάφον. Ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο τὰ πάντα καταστρέψας, ἔχει ἀποκαταστήσῃ ὅλα, καὶ ἰδοὺ αὐτὸ (=τὸ ἀκόλουθον) ἐδῶ εἶναι τὸ μυστικὸν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐδήλωσα ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἀποκαλύψω τὴν οὐσίαν.

Πρέπει λοιπόν, χριστιανοί, νὰ συλλογισθῶμεν ὅτι ἐκτὸς τῆς σχέσεως τὴν ὁποίαν, ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ σώματος, ἔχομεν πρὸς τὴν μεταβλητὴν καὶ θνητὴν φύσιν, ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως (πνευματικῆς) ἔχομεν μίαν ἐσωτερικὴν καὶ φυσικὴν συγγένειαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς

---

[41]) **Ὁ Τερτουλλιανὸς ἀναφέρει τὰ λόγια αὐτὰ εἰς τὸ ἔργον του** De resurrectione carnis: «cadit in originem terram, et cadaveris nomen, ex isto quoque nomine peritura, in nullum inde jam nomen, in omnis jam vocabuli morsem». **Τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ σχεδὸν τὰ ἴδια λόγια συναντῶμεν καὶ εἰς τὸν περὶ θανάτου λόγον τοῦ Βοσσουέτου: «Τί θὰ σᾶς ὠφελήσῃ τὸ ὅτι τόσα ἔχετε γράψῃ εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς, τὸ ὅτι ἐγεμίσατε ὅλας του τὰς σελίδας μὲ ὡραῖα γράμματα ἀφ᾽ οὗ τέλος ἕνα ξύσιμο (διαγραφὴ) θὰ τὰ ἐξαλείψῃ ὅλα; Δὲν θὰ ὑπολειφθῇ εἰς τὴν γῆν κανὲν ἴχνος τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἡ σὰρξ θὰ μεταβάλῃ φύσιν, τὸ σῶμα θὰ πάρῃ ἕνα ἄλλο ὄνομα, καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ πτώματος δὲν θὰ τοῦ μείνῃ ἐπὶ μακρόν, θὰ γίνῃ, λέγει ὁ Τερτουλλιανός, δὲν ξεύρω τι ποὺ δὲν ἔχει ὄνομα εἰς καμμίαν γλῶσσαν, τόσον εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ πᾶν ἀποθνήσκει ἐν αὐτῷ, μηδ᾽ αὐτῶν τῶν ἐπικηδείων ὅρων ἐξαιρουμένων διὰ τῶν ὁποίων ἐξεφράζομεν τὰ δυστυχῆ του λείψανα».**

ἔθηκε μέσα μας κἄτι τι τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς ὑπάρξεώς του, νὰ λατρεύσῃ τὴν τελειότητά του, νὰ θαυμάσῃ τὸ πλήρωμά του. Κἄτι τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν κυριαρχικήν του δύναμιν, νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀκατάληπτον σοφίαν του, νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν ἀγαθότητά του, νὰ φοβῆται τὴν δικαιοσύνην του, νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὴν αἰωνιότητά του. Ἐάν, κύριοι, ὁ ἄνθρωπος ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς νομίζῃ ὅτι ἔχει τι ἐν ἑαυτῷ τὸ ὑψηλὸν (=ἀνωτερότητα), δὲν θὰ ἀπατηθῇ. Διότι, καθὼς εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως κάθε πρᾶγμα ἑνωθῇ ἐκ νέου μὲ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προέλευσίν του, καὶ δι᾽ αὐτὸν τὸν λόγον, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς «καὶ ἐπιστρέψει ὁ χοῦς εἰς τὴν γῆν ὡς ἦν» (12,7), τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἰδίου συλλογισμοῦ, καθίσταται ἀναγκαῖον ὅπως, πᾶν ὅ,τι φέρει ἐν ἡμῖν τὴν θείαν σφραγῖδα, ὅ,τι ἔχει τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀνακληθῇ ὡσαύτως πρὸς Αὐτόν. Ὅ,τι λοιπὸν ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ πρωταρχικὸν καὶ οὐσιῶδες μεγαλεῖον, αὐτὸ δὲν εἶναι μέγα καὶ ἐξυψωμένον; Δι᾽ αὐτό, ὅταν σᾶς εἶπον ὅτι τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα παρ᾽ ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ἦσαν παρὰ πομπώδη ὀνόματα, κενὰ ἐννοίας καὶ πραγματικότητος, ἐθεώρουν τὴν ὑφ᾽ ἡμῶν κακὴν χρῆσιν τῶν ὅρων τούτων. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἐν ὅλῃ της τῇ ἐκτάσει, οὔτε ἡ πλάνη οὔτε ἡ ματαιοδοξία ἐπενόησαν τὰ ὀνόματα ταῦτα, τοὐναντίον δὲν θὰ τὰ ἐδημιουργοῦμεν (εὑρίσκομέν) ποτε ἐὰν δὲν ἐφέρομεν μέσα μας τὸ ἔδαφος (=τὸν πλοῦτόν) των, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ πάρωμεν τὰς εὐγενεῖς αὐτὰς ἰδέας ἀπὸ τὸ μηδέν; Τὸ λάθος ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι μεταχειριζόμεθα τὰ ὀνόματα αὐτά, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι χρησιμοποιοῦμεν αὐτὰ πρὸς δήλωσιν πραγμάτων πολὺ ἀναξίων. Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος (ὁμιλ. ΝΗ´ Ματθ.) καλῶς ἐνόησε τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὅταν εἶπε: «Δόξα γὰρ καὶ δυναστεία καὶ πλοῦτος καὶ εὐδοκίμησις καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὀνόματα παρ᾽ἐκείνοις, παρ᾽ ἡμῖν δὲ πράγματα. Ὥσπερ οὖν τὰ λυπηρά, θάνατος καὶ ἀτιμία καὶ πενία καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὀνόματα μὲν παρ᾽ ἡμῖν, πράγματα δὲ παρ᾽ ἐκείνοις», διότι ὅποιος προσκολλᾶται εἰς τὸν Θεὸν δὲν χάνει οὔτε τὰ κτήματά του οὔτε τὴν τιμήν του οὔτε τὴν ζωήν του.

Μὴ ἐκπλήττεσθε λοιπὸν ἐὰν ὁ Ἐκκλησιαστὴς [42]) λέγῃ τόσον συ-

---

[42]) **«Καὶ πᾶν ὃ ἤτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐκ ἀφεῖλον ἀπ᾽ αὐτῶν, οὐκ ἀπεκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης μου, ὅτι καρδία μου εὐφράνθη ἐν παντὶ μόχθῳ, καί γε τοῦτο ματαιότης... Καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ ἐν πᾶσι ποιήμασί μου οἷς ἐποίησαν αἱ χεῖρές μου, καὶ ἐν μόχθῳ ὃν ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης» (Β´ 10, 11). Τὴν περὶ πλούτου καὶ πενίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀντίληψίν του ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐκφρά-**

χνά «τὰ πάντα ματαιότης». Ἐξηγεῖται, «τὸ πᾶν ματαιότης ὑπὸ τὸν ἥλιον (1, 2, 14, 2, 11, 17), δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι μετρεῖται μὲ τὰ ἔτη, πᾶν ὅ,τι παρασύρεται ἀπὸ τὴν ταχύτητα τοῦ χρόνου. Ἐξέλθετε ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὴν μεταβολήν, ζητήσατε τὴν αἰωνιότητα, ἡ ματαιότης δὲν θὰ σᾶς κρατεῖ πλέον σκλαβωμένους. Μὴ ἐκπλήττεσθε, ἐὰν ὁ ἴδιος Ἐκκλησιαστὴς «περιφρονῇ τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν» καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν σοφίαν, καὶ εὑρίσκει πῶς καλλίτερον ἀπὸ ὅλα εἶναι νὰ ἀπολαμβάνῃ ὁ ἄνθρωπος μὲ ἡσυχίαν τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας του [43]). Ἡ σοφία περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνο εἶναι ἡ ἄφρων σοφία, πολυμήχανος εἰς τὸ νὰ εὑρίσκῃ τὰ μέσα τῆς ἀνησυχίας της, ἐπιτηδεία εἰς τὸ νὰ ἀπατᾷ αὐτὴ ἑαυτήν, σοφία ἡ ὁποία διαφθείρεται εἰς τὸ παρόν, πλανᾶται εἰς τὸ μέλλον καὶ ἡ ὁποία μὲ τοὺς πολλοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς μεγάλας προσπαθείας της τίποτε ἄλλο δὲν κάμνει παρὰ νὰ καταδαπανᾶται ἀνωφελῶς συνάζουσα πράγματα τὰ ὁποῖα ὁ ἄνεμος παρασύρει. Αἴ! ἀνακράζει ὁ σοφὸς ἐκεῖνος βασιλεύς, ὑπάρχει κανὲν πρᾶγμα τόσον μάταιον;» [44]) Καὶ δὲν ἔχει δίκαιον, ὅταν προτιμᾷ τὴν ἁπλότητα ἰδιωτικῆς ζωῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει μὲ ἡσυχίαν καὶ ἀθωότητα τὰ ὀλίγα ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα τὸν δίδει [45]) ἡ φύσις, ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ τὰς ἀθυμίας τῶν φιλαργύρων καὶ ἀπὸ τὰ ἀνήσυχα ὄνειρα τῶν φιλοδόξων; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη, λέγει, δ. λ. δ. καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάπαυσις, ἡ «γλυκύτης αὐτὴ τῆς ζωῆς» εἶναι ματαιότης, διότι ὁ θάνατος ταράσσει καὶ παρασύρει τὸ πᾶν. Ἂς τὸν ἀφήσωμεν λοιπὸν νὰ περιφρονῇ ὅλας τὰς καταστάσεις (ὅλα τὰ εἴδη σύμφωνα μὲ τὴν ὡς ἄνω ἀπαρίθμησιν) αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἀφ᾿ οὗ τέλος ἀπὸ οἱασδήποτε πλευρᾶς καὶ ἂν στραφῶμεν πρὸς αὐτήν, βλέπομεν πάντοτε ἀντιμέτωπον τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος ἐπισκοτίζει (ἀμαυρώνει) τὰς ὡραιοτέρας ἡμέρας μας. Ἂς τὸν ἀφίσωμεν νὰ ἐξισώνῃ τὸν ἄφρονα καὶ τὸν σοφόν, καὶ ἀκόμη, δὲν θὰ φοβηθῶ νὰ τὸ εἴπω ἀπὸ τὸν ἄμβωνα αὐτόν, ἂς τὸν ἀφίσωμεν νὰ συγχέῃ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ κτῆνος: «Καί γε συνάντημα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συνάντημα τοῦ κτήνους» (γ΄, 19). Πράγματι, ἕως ὅτου εὕρωμεν τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, καὶ ἐφόσον θεωροῦμεν τὸν ἄνθρωπον

ζει καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς π. δ. χ. εἰς τὴν ἑρμηνείαν εἰς τὸν δ΄ ψαλμόν, Migne **55 στ. 18.**

[43]) **Βλέπε τὰ σχετικὰ χωρία τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει (42).**

[44]) **«Ἀφίω τὸν μόχθον μου τῷ γενομένῳ μετ᾿ ἐμέ, καὶ τίς εἶδεν εἰ σοφὸς ἔσται ἢ ἄφρων; καὶ εἰ ἐξουσιάζεται ἐν παντὶ μόχθῳ μου, ᾧ ἐμόχθησα καὶ ᾧ ἐσοφισάμην ὑπὸ τὸν ἥλιον; καί γε τοῦτο ματαιότης». (Ἐκκλησιαστὴς β΄ 19).**

[45]) **Τὸ κείμενον ἔχει μᾶς δίδει** nous donne, **ἡ μετάφρασις δίδει ἄλλην τροπὴν εἰς τὴν ἔκφρασιν.**

μὲ τὰ σωματικὰ μάτια, χωρὶς νὰ διακρίνωμεν ἐν αὐτῷ μὲ τὸν νοῦν τὴν μυστικὴν ἐκείνην ἀρχὴν ὅλων τῶν πράξεών μας, ἡ ὁποία ὡς ἔχουσα τὴν ἱκανότητα νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν ὀφείλει κατ᾽ ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς Αὐτόν, ἐν τῇ ζωῇ μας τί ἄλλο θὰ ἴδωμεν παρὰ τρελλὰς ἀνησυχίας; Καὶ τί ἄλλο θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ θανάτῳ μας παρὰ ἀτμὸν ποὺ ἐξατμίζεται, ζωτικὰ ῥευστὰ ποὺ ἐξαντλοῦνται, ἐλατήρια ποὺ ξεκουρντίζονται καὶ χάνουν τὴν πρὸς ἄλληλα ἁρμονίαν των, τέλος μηχανὴν ποὺ διαλύεται καὶ κομματιάζεται; Βεβαρημένοι ἀπὸ τὰς ματαιότητας αὐτάς, ἂς ζητήσωμεν ὅ,τι μέγα καὶ μόνιμον ὑπάρχει ἐν ἡμῖν. Ὁ σοφὸς μᾶς τὸ ἐφανέρωσεν εἰς τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἡ Κυρία θὰ μᾶς τὸ δείξῃ εἰς τὰς τελευταίας πράξεις τῆς ζωῆς της: «Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος» (ιβ´ 13), σὰν νὰ ἔλεγεν: Δὲν περιεφρόνησα τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸ μὴ τὸ πιστεύσητε, ἀλλὰ τὰς γνώμας, τὰς πλάνας διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος, ἀπατώμενος ἀτιμάζει αὐτὸς ἑαυτόν. Θέλετε νὰ γνωρίσετε μὲ μίαν λέξιν τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Ὅλον τὸ καθῆκόν του, ὅλον τὸ ἀντικείμενόν του, ὅλη ἡ φύσις του **συνίσταται** ἐν τούτῳ, νὰ φοβῆται δ.λ.δ. τὸν Θεόν, ὅλον τὸ ἐπίλοιπον (=ὅλα τὰ ἄλλα) εἶναι μάταιον, τὸ λέγω φανερά [46]), ἀλλ᾽ ἐπίσης—δηλώνω ὅτι—ὅλον τὸ ἐπίλοιπον δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Νὰ (τώρα θὰ ἴδετε) τί εἶναι πραγματικὸν καὶ μόνιμον καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ ὁ θάνατος, διότι, προσθέτει ὁ Ἐκκλησιαστής, «σύμπαν τὸ ποίημα ὁ Θεὸς ἄξει ἐν κρίσει, ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν» (ιβ, 13). Τώρα λοιπὸν εἶναι εὔκολον νὰ συμβιβάσωμεν ὅλα τὰ πράγματα. Ὁ ψαλμῳδὸς λέγει «Κατὰ τὸν θάνατον (ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ ἡμῶν» [47]): ναί, ἐκείνους τοὺς ὁποίους θὰ ἔχωμεν ἀφίσῃ νὰ σύρωνται εἰς τὸν κόσμον (τὰς ἐντελῶς κοσμικὰς σκέψεις μας), τοῦ ὁποίου τὸ σχῆμα παράγει καὶ ἐκλείπει. Διότι, καίτοι τὸ πνεῦμά μας εἶναι φύσεως τοιαύτης ὥστε νὰ ζῇ πάντοτε, ἐγκαταλείπει εἰς τὸν θάνατον πᾶν ὅ,τι ἀφιερώνει εἰς τὰ θνητὰ πράγματα, οὕτως ὥστε αἱ σκέψεις μας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἀρχῆς των (=τῆς προελεύσεώς των) ἔμελλον νὰ ἦναι ἄφθαρτοι καθίστανται φθαρταὶ ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ ἀντικειμένου των (τοῦ περιεχομένου περὶ τὸ ὁποῖον περιστρέφονται). Θέλετε νὰ περισώσετε κάτι τι ἀπὸ τὰ τόσον παγκόσμια (γενικὰ) καὶ ἀναπόφευκτα αὐτὰ συντρίμματα; Τὸν Θεὸν ἀγαπήσατε [48]), καμμία δύναμις δὲν θὰ σᾶς ἁρπά-

[46]) Τὸ πρωτότυπον κείμενον ἔχει ὡς ἑξῆς: «je le déclare»= τὸ δηλώνω.

[47]) 145,4. Καὶ ἀνωτέρω σελ. 75 ἀνέφερεν ὁ Βοσσουέτος τὰ ἴδια λόγια τοῦ Δαβίδ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν σχεδίων καὶ τῶν σκέψεων τῶν κατακτηκῶν καὶ τῶν πολιτικῶν.

[48]) Τὸ κείμενον ἔχει τὴν φράσιν «donnez à Dieu vos affections»= δώσατε εἰς τὸν Θεὸν τὰ αἰσθήματά σας στοργῆς.

σῃ ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἔχετε καταθέσῃ εἰς τὰς θείας ἐκείνας χεῖρας. Θὰ ἠμπορῆτε θαρραλέως νὰ περιφρονῆτε τὸν θάνατον, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Χριστιανῆς μας ἡρωΐδος [49]). Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξαγάγωμεν ἀπὸ ἓν τόσον ὡραῖον παράδειγμα ὅλην τὴν διδασκαλίαν τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ, ἂς εἰσέλθωμεν εἰς μίαν βαθεῖαν μελέτην τῶν περὶ αὐτῆς βουλῶν (σχεδίων) [50]) τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂς λατρεύσωμεν ἐν τῇ πριγκιπίσσῃ ταύτῃ τὸ μυστήριον τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς χάριτος.

Γνωρίζετε ὅτι ὅλη ἡ χριστιανικὴ ζωή, ὅτι ὅλον τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας μας, εἶναι διαρκὴς σειρὰ εὐσπλαγχνίας. Ἀλλὰ ὁ πιστὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ μυστηρίου τῆς χάριτος, θέλω νὰ εἴπω ὁ μέγας Αὐγουστῖνος, μὲ μανθάνει τὴν ἀληθινὴν καὶ βεβαίαν θεολογίαν, ὅτι ἡ χάρις δεικνύεται χάρις κατὰ τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν χάριν, ὅτι ἡ σῴζουσα ἡμᾶς ἀγαθότης (θεία ἀγαθότης) ἐμφανίζεται ὡς ἐντελῶς δωρεὰν γινομένη καὶ ὅλως καθαρὰ κατὰ τὴν—ἄνωθεν—κλῆσιν (προκαταρκτικὴ χάρις), ἡ ὁποία μᾶς προδιαθέτει καὶ κατὰ τὴν τελικὴν ἐγκαρτέρησιν ἡ ὁποία μᾶς στεφανώνει (=ἡ τελειοῦσα χάρις). Τῷ ὄντι, ἀφ᾽ οὗ ἀλλάξωμεν δύο φορὰς κατάστασιν, διαβαίνοντες πρῶτον ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἀτελὲς φῶς τῆς πίστεως εἰς τὸ τέλειον φῶς τῆς δόξης [51]), ἀφοῦ ἡ (ἄνωθεν) κλῆσις μᾶς ἐμπνέει τὴν πίστιν, ἡ δὲ ἐγκαρτέρησις μᾶς μεταφέρει πρὸς τὴν δόξαν, ἤρεσεν εἰς τὴν θείαν ἀγαθότητα ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν δύο αὐτῶν καταστάσεων αὐτὴ αὕτη σημειωθῇ μὲ μίαν λαμ-

[49]) Ὁ Βοσσουέτος ἡρωΐδα ἀποκαλεῖ τὴν πριγκίπισσαν Ἑριέτταν τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε προηγουμένως ἀναφέρων μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ἀντιμετώπισεν αὕτη τὸν θάνατον. Τὸ ὅτι ὁ Βοσσουέτος μετὰ τὰς γενικὰς σκέψεις τὰς σχετικὰς πρὸς τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ ἄφθαρτα στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων παρενείρει τόσας φράσεις ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, ἐπαναφέρει καταλλήλως καὶ τὸ πρόσωπον τῆς πριγκιπίσσης, τὸ κυρίως θέμα τοῦ λόγου του, τὸ τοιοῦτον δικαίως θεωρεῖται ὡς ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν βοσσουέτιος τέχνη τῶν ἐπικηδείων.

[50]) Ἡ λέξις conduite καὶ μάλιστα ἡ φράσις conduite de Dieu ὑπὸ τὴν ἔννοιαν «θεία ἐνέργεια», «θεία βουλή», ἀπαντᾷ εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὄχι εἰς τοὺς Γάλλους θεολόγους τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ Pascal ἀναφέρει «La conduite de Dieu sur la mort et la maladie» ἡ ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀσθενείας θεία ἐνέργεια.

[51]) Αἱ φράσεις αὐταὶ τοῦ Βοσσουέτου μᾶς ὑπενθυμίζουν τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην» (Α' Κορ. ιγ', 13). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἀνάπτυξιν τῆς περὶ χάριτος διδασκαλίας ἐναντίον τῶν Πελαγιανῶν ἀξιοσημείωτα εἶναι ὅσα γράφει ὁ Βοσσουέτος εἰς τὸ σύγγραμά του «Défense de la tradition et des Saints Pères, βιβλ. ε' κεφ. θ' καὶ ἑξ.

πρὰν καὶ ἰδαιτέραν σφραγῖδα διὰ νὰ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ κατὰ τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐλπίζει (τὸ μέλλον) καὶ κατὰ τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπολαύει (καὶ ὅταν ἡ ἐλπὶς καταστῇ πραγματικότης), εἶναι θαῦμα χάριτος (θεῖον θαῦμα). Αἱ δύο αὐταὶ στιγμαὶ τῆς χάριτος πόσον καλὰ ἐξεδηλώθησαν διὰ τῶν θαυμάτων τὰ ὁποῖα ἐτέλεσεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῆς Ἑριέττας τῆς Ἀγγλίας! Διὰ νὰ τὴν δώσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (=τὴν Καθολικὴν) ἐδέησε νὰ ἀνατρέψῃ ἓν ὁλόκληρον μέγα βασίλειον. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ οἴκου ἀπὸ τὸν ὁποῖον προῆλθε δι᾿ αὐτὴν δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ μία βεβαιοτέρα ὑποχρέωσις—εἰσόδου—εἰς τὸ σχίσμα τῶν προγόνων της [52]), ἃς εἴπωμεν τῶν τελευταίων ἐκ τῶν προγόνων της, διότι ὅλοι οἱ πρὸ (=οἱ προηγηθέντες) ἐκείνων, ἐὰν ἀνέλθωμεν καὶ μέχρι τῶν πρώτων χρόνων, εἶναι τόσον εὐσεβεῖς καὶ τόσον καθολικοί. Ἀλλὰ ἐὰν οἱ νόμοι τοῦ κράτους ἀντιτίθενται εἰς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν της, ὁ Θεὸς θὰ κλονίσῃ ὅλον τὸ κράτος διὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπ᾿ αὐτοὺς τοὺς νόμους. Τοιαύτην τιμὴν (ἀξίαν) ἀποδίδει εἰς τὰς ψυχάς, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν κινεῖ διὰ νὰ γεννήσῃ τοὺς ἐκλεκτούς του, καὶ ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι εἰς Αὐτὸν προσφιλέστερον ἀπὸ τὰ τέκνα αὐτὰ τῆς αἰωνίου του ἀγάπης, ἀπὸ τὰ μέλη αὐτὰ τὰ ἀχώριστα ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν του υἱόν, οὐδεμίαν δαπάνην λαμβάνει ὑπ᾿ ὄψιν—δὲν λογαριάζει τί θὰ στοιχίσῃ ἡ σωτηρία των—ἀρκεῖ νὰ τὰ σώσῃ. Ἡ πριγκίπισσά μας ἐδιώχθη πρὶν νὰ γεννηθῇ, ἐγκαταλειφθεῖσα εὐθὺς ὡς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἅμα τῇ γεννήσει της ἀποσπαθεῖσα ἀπὸ τὴν εὐσέβειαν Καθολικῆς μητρός, νηπιόθεν γενομένη αἰχμάλωτος ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν τοῦ (βασιλικοῦ) Οἴκου της, καὶ τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον εἶναι τοῦτο, ὅτι ἐγένετο αἰχμάλωτος τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἑπομένως προωρισμένη διὰ τὴν πλάνην καὶ τὴν αἵρεσιν κατ᾿ ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῆς ἐνδόξου καταγωγῆς της (γεννήσεως), ἔπειτα δὲ ὑπὸ τῆς δεινῆς

[52]) Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν (τέλος τοῦ ΣΤ´ αἰῶνος, ὁ ἱεραπόστολος Αὐγουστῖνος († 605) ἵδρυσε τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κανταβρυγίας μέχρι τοῦ 1534, μέχρι δ. λ. δ. τοῦ Ἑρίκου τοῦ Η´ (βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1509—1547) ἐπρέσβευεν ἐπισήμως τὴν Καθολικὴν θρησκείαν. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τῆς Ἑριέττας τῆς Ἀγγλίας ὁ ἀγὼν μεταξὺ Διαμαρτυρομένων—Καλβινιστῶν τοῦ Ἑρίκου τοῦ Η´, τῶν γνωστῶν ὡς Ἀγγλικανῶν—καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ἦτο ὀξύτατος. Ἡ μητέρα τῆς Ἑριέττας τῆς Ἀγγλίας, Ἑριέττα—Μαρία τῆς Γαλλίας, συνεπείᾳ τῶν διωγμῶν, ὡς Καθολικὴ ἠναγκάσθη 17 ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τῆς εἰρημένης θυγατρός της ἐν τῇ πόλει Exeter νὰ ἀφίσῃ τὸ βρέφος καὶ νὰ φύγῃ. Ἡ πριγκίπισσα Ἑριέττα, δούκισσα τῆς Ὀρλεάνης, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θρησκευτικὸν βίον—τῆς μετανοίας καὶ εὐσεβείας—κατὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός της 1659, ὁπότε ὁ Βοσσουέτος ἐν τῷ ἐπικηδείῳ της εἶχε περιγράψῃ τὰ δεινά της ἀτυχήματα. Ἔκτοτε ὁ Βοσσουέτος ἦτο ὁ πνευματικὸς διδάσκαλος, ὁ χειραγωγὸς τῆς συνειδήσεως τῆς ἀτυχοῦς πριγκιπίσσης.

της αἰχμαλωσίας [53]). Ἀλλὰ ἡ σφραγὶς τοῦ Θεοῦ ἦτο ἐπάνω της. Ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ μαζὶ μὲ τὸν προφήτην: «Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, ὁ δὲ Κύριος προσελάβετό με» (ψαλμ. 26,10). Ἅμα τῇ γεννήσει μου ἐγκαταλειφθεῖσα ἀπὸ ὅλην τὴν γῆν «ἐπὶ σὲ ἐπερρίφθην ἐκ μήτρας, ἀπὸ γαστρὸς μητρός μου Θεός μου εἶ σύ» (ψαλμ. 21, 11). Ἡ βασίλισσα μήτηρ της τὴν πολύτιμον αὐτὴν παρακαταθήκην (τὴν πριγκίπισσαν) τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν πιστὴν (ἀξιόπιστον) αὐτὴν φύλαξιν (τὸν Θεόν). Δὲν ἠπατήθη καθόλου ὡς πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην της. Μετὰ δύο ἔτη, ἕνα ἀπρόοπτον συμβὰν (πλῆγμα) ποὺ μετέχει τοῦ θαύματος ἀπηλευθέρωσε τὴν πριγκίπισσαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐπαναστατῶν. Παρὰ τὰς τρικυμίας τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τὰς ἔτι βιαιοτέρας δονήσεις (τιναγμοὺς) τῆς ξηρᾶς, ὁ Θεὸς παίρνοντας αὐτὴν κάτω ἀπὸ τὰ πτερά του, ὅπως ὁ ἀετὸς παίρνει τὰ μικρά του (τοὺς ἀετιδεῖς) [54]), αὐτὸς Οὗτος τὴν ἔφερεν εἰς αὐτὸ τὸ βασίλειον, ὁ Ἴδιος τὴν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸν κόλπον τῆς βασιλίσσης μητρός της, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν κόλπον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκεῖ ἔμαθε τὰ ἀξιώματα τῆς γνησίας εὐσεβείας περισσότερον διὰ τῶν ζωντανῶν παραδειγμάτων τῆς μεγάλης καὶ εὐσεβοῦς ἐκείνης βασιλίσσης παρὰ διὰ τῶν διδασκαλιῶν τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν εἰς ἐκεῖνο τὸ περιβάλλον [55]). Ἐμιμήθη τὰς εὐσεβεῖς της ἐλευθεριότητας (=δαψιλεῖς δωρεὰς ἐξ εὐσεβῶν ἐλατηρίων γενομένας). Αἱ ἐλεημοσύναι της [56]), πάντοτε ἄφθονοι, διενεμήθησαν κυρίως εἰς τοὺς Καθολικοὺς τῆς

[53]) Ἡ ἰδία τύχη ἦτο καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ της Καρόλου ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Εἰς τὴν συναφθεῖσαν μυστικὴν συνθήκην μεταξὺ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ Καρόλου Β΄, τῇ μεσολαβήσει τῆς ἀδελφῆς του Ἐριέττας, πριγκιπίσσης τῆς Ὀρλεάνης, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐδήλωνεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, εὐθὺς ὡς θὰ ἐπέτρεπον τοῦτο αἱ ὑποθέσεις τοῦ βασιλείου του. Ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ Βολταῖρος εἰς τὴν ἱστορίαν του—Αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄—ὁ Κάρολος εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων, ἡ δὲ Βουλὴ τῆς Ἀγγλίας μὲ δυσκολίαν τοῦ ἔδιδε. Ὁ Λουδοβῖκος διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς πολιτικούς του σκοποὺς ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοῦ δώσῃ δύο ἑκατομμύρια.

[54]) Ὑπαινιγμὸς εἰς τὸ χωρίον τῆς ἐξόδου 19, 4 «Αὐτοὶ ἑωράκατε ὅσα πεποίηκα τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ ἀνέλαβον ὑμᾶς ὡσεὶ ἐπὶ πτερύγων ἀετῶν, καὶ προσηγαγόμην ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν».

[55]) Τὸ κείμενον ἔχει: «Moins par les instructions qu'elle y recevait que par les exemples vivants de cette grande et religieuse reine»= ὀλιγώτερον διὰ τῶν διδασκαλιῶν τὰς ὁποίας ἐδέχετο ἐκεῖ (= εἰς τὸν κόλπον τῆς μητρὸς ἢ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας) παρὰ διὰ τῶν ζωντανῶν παραδειγμάτων τῆς μεγάλης καὶ εὐσεβοῦς ἐκείνης βασιλίσσης.

[56]) Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ΄ τῆς Γαλλίας φιλοξενήσας τὴν Ἐριέτταν—Μαρίαν τῆς Γαλλίας, βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, ἔδιδεν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν της πολλὰ χρήματα, μὲ αὐτὰ ἠμποροῦσε καὶ ἀξιοπρεπῶς νὰ ζῇ ἀναλόγως τῆς θέσεώς της καὶ δαψιλεῖς ἀπὸ τὸ καταφύγιόν της, τὸ Chaillot, ἐλεημοσύνας νὰ σκορπίζῃ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἀγγλίας, τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ πιστὴ προστάτρια. Πιστὴ θυγάτηρ τοῦ ἁγίου Ἐδουάρδου καὶ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας της ἀφωσιώθη εἰς τὴν πίστιν τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων βασιλέων. Ποῖος ἠμποροῦσε νὰ ἐκφράσῃ ἀρκετὰ τὸν ζῆλον ὑπὸ τοῦ ὁποίου διεφλέγετο διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πίστεως ταύτης ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἀγγλίας, ὅπου διαφυλάττουσιν ἀκόμη τόσα πολύτιμα μνημεῖα [57]) ταύτης (τῆς πίστεως); Γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἐφοβήθη νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωήν της διὰ ἕνα τόσον εὐσεβὲς σχέδιον (σκοπόν), καὶ ὁ Θεὸς μᾶς τὴν ἀφήρπασε! Ὦ Θεέ! Τί προετοιμάζει ἐδῶ ἡ αἰωνία σας Πρόνοια; Μοὶ ἐπιτρέπετε, Κύριε, ὅπως τρέμων ἐξετάσω τὰς ἁγίας καὶ τρομερὰς βουλάς Σας; Μήπως δὲν συνεπληρώθησαν ἀκόμη οἱ καιροὶ τῆς συγχύσεως; Μήπως τὸ ἔγκλημα τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν ὅπως αἱ ἅγιαι ἀλήθειαί σας ὑποχωρήσουν εἰς οἰκτρὰ πάθη εἶναι ἀκόμη ἐμπρὸς εἰς τὰ ὄμματά Σας, καὶ δὲν τὸ ἐτιμωρήσατε ἀρκετὰ διὰ ἀποτυφλώσεως [58]) διαρκούσης ἐπὶ ἕνα αἰῶνα καὶ περισσότερον; Μᾶς πήρατε τὴν Ἑριέτταν, μήπως αὐτὸ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἰδίας βουλῆς (ἀποφάσεως) ἡ ὁποία ἐσυντόμευσε τὰς ἡμέρας τῆς βασιλίσσης Μαρίας καὶ τὴν τόσον εὐνοϊκὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν βασιλείαν της [59]), ἢ θέλετε νὰ θριαμβεύετε μόνος Σας; Καὶ ἀφαιροῦντες ἀπὸ ἡμᾶς τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ἐκολακεύοντο οἱ πόθοι μας, ἐπιφυλάσσετε εἰς τὸ κράτος καὶ τὸν (βασιλικὸν) οἶκον τῆς Ἀγγλίας μυστικὰς ἐπιστροφὰς (ἐπανόδους εἰς τὸν Καθολικισμὸν) εἰς καιροὺς ὡρισμένους ὑπὸ τοῦ αἰωνίου σας προορισμοῦ; Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ὦ μεγάλε Θεέ, δέχθητε σήμερον τὰς εὐτυχεῖς ταύτης (= τῆς ἐπανόδου) ἀπαρχὰς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς πριγκιπίσσης ταύτης. Εἴθε ὅλος ὁ οἶκος (ὁ βασιλικὸς) καὶ ὅλον τὸ βασίλειον νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῆς πίστεώς της. Ὁ μέγας ἐκεῖνος βασιλεύς, ὁ ὁποῖος γεμίζει μὲ τόσας ἀρετὰς τὸν θρόνον τῶν προγόνων του καὶ ὁ ὁποῖος συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἐπαινῆται (κάμνει νὰ ἐπαινῆται) πάσας τὰς ἡμέρας ἡ χεὶρ ἡ ὁποία ὡς ἐκ θαύματος τὸν ἀποκατέστησεν εἰς αὐτὸν (=τὸν θρόνον), δὲν θὰ ἀποδοκιμάσῃ τὸν ζῆλόν μας, ἐὰν εὐχηθῶμεν ὅπως αὐτὸς καὶ ὅλος ὁ λαός

---

57) Ἐκ τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεσπάσθη ἡ Ἀγγλία, ἔμειναν, καὶ μένουν μέχρι τῆς σήμερον ἀρκετὰ ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ θεσμοὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς κληρονομία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διατήρησις τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, τὰ ἱερὰ ἄμφια, αἱ μοναὶ καὶ πολλὰ ἄλλα.

58) Ὑπαινίσσεται τὰ ὄχι εὐγενῆ ἐλατήρια τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρίκου Η´ τὰ ὁποῖα τὸν ὤθησαν εἰς τὸ νὰ διακόψῃ τοὺς πρὸς τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν δεσμοὺς τῆς χώρας του.

59) Πρόκειται περὶ τῆς Καθολικῆς βασιλίσσης Μαρίας, ἡ ὁποία ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1553 μέχρι τοῦ 1558. Ἀνωτέρω ἀντὶ me permettez-vous εἰς ἄλλας ἐκδόσεις ἀπαντᾷ ὁ μέλλων me permettrez-vous θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε;

του γίνωσιν ὅπως καὶ ἡμεῖς (=Καθολικοί): «Ηὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγώ εἰμι» (Πράξεις, 26, 29). Αὐτὴ ἡ εὐχὴ ἔγινε διὰ τοὺς βασιλεῖς, καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος, ὢν σιδηροδέσμιος, τὴν ἔκαμε διὰ πρώτην φορὰν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, ἀλλὰ ὁ ἅγιος Παῦλος ἐξαιροῦσε ἀπὸ τὴν εὐχὴν αὐτὴν τὰ δεσμά του «παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων», καὶ ἡμεῖς εὐχόμεθα κυρίως ὅπως ἡ Ἀγγλία, παρὰ πολὺ ἐλευθέρα εἰς τὴν πίστιν της (εἰς τὰς ὑπ᾽ αὐτῆς πιστευομένας δογματικὰς ἀληθείας), παρὰ πολὺ ἄμετρος [60]) εἰς τὰ αἰσθήματά της, νὰ δεσμευθῇ ὅπως καὶ ἡμεῖς μὲ τὰ μακάρια ἐκεῖνα δεσμὰ τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερηφάνειαν νὰ πλανηθῇ εἰς τὰς σκέψεις της, (αἰχμαλωτίζοντα αὐτὴν) κάμνοντα αὐτὴν αἰχμάλωτον τῆς ἐξουσίας (τοῦ κύρους) τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας [61]).

Ἀφ᾽ οὗ σᾶς ἐξέθηκα τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πριγκιπίσσῃ, μοὶ ὑπολείπεται, κύριοι, νὰ σᾶς κάμω νὰ συλλογισθῆτε (νὰ θέσω ὑπὸ τὴν κρίσιν καὶ μελέτην σας) τὸ τελευταῖον (ἀποτέλεσμα) τὸ ὁποῖον θὰ στεφανώσῃ ὅλα τὰ ἄλλα. Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης χάριτος, ὁ θάνατος ἀλλάσσει διὰ τοὺς Χριστιανοὺς φύσιν (=χαρακτῆρα), διότι ἐνῷ ἐφαίνετο καμωμένος διὰ νὰ μᾶς ἀπογυμνώσῃ ἀπὸ ὅλα, ἀρχίζει, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, νὰ μᾶς ἐνδύῃ ἐκ νέου, καὶ νὰ μᾶς ἐξασφαλίζῃ αἰωνίως τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν. Ἐφόσον κρατούμεθα μέσα εἰς τὴν θνητὴν αὐτὴν κατοικίαν, ζῶμεν ὑποκείμενοι εἰς τὰς μεταβολάς, διότι, ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ ὁμιλήσω τοιουτοτρόπως, αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς χώρας τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτήμεθα (κατέχομεν), ἀκόμη καὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς χάριτος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἦναι δυνατὸν νὰ τὸ χάσωμεν μετὰ μίαν στιγμὴν διὰ τῆς φυσικῆς μεταβλητότητος τῶν ἐπιθυμιῶν μας: Ἀλλὰ εὐθὺς ὡς παύσουν νὰ ἀριθμοῦν δι᾽ ἡμᾶς τὰς ὥρας καὶ νὰ μετροῦν τὴν ζωήν μας μὲ τὰς ἡμέρας καὶ μὲ τὰ ἔτη,—τότε—ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὰ «σχήματα» τὰ ὁποῖα περνοῦν («παράγουσι») καὶ ἀπὸ τὰς σκιὰς ποὺ ἐξαφανίζονται, φθάνομεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς ἀληθείας, ὅπου εἴμεθα γλυτωμένοι ἀπὸ τὸν νόμον τῶν μεταβολῶν. Ἑπομένως ἡ ψυχή μας δὲν

---

60) Τὸ κείμενον ἔχει «trop licencieuse dans ses sentiments», καὶ αὐτὸ σημαίνει ἐλευθερίαν (ἀδιαντροπίαν, χαλαρότητα) μὲ τὴν κακὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἀφ᾽ οὗ μάλιστα ὁ Βοσσουέτος τόσον πρὸ τοῦ libre ὅσον καὶ πρὸ τοῦ licencieuse προτάσσει τὸ ὑπερθετικὸν trop.

61) Ὑπαινίσσεται τὰ λόγια τοῦ Ἀπ. Παύλου (Β΄ Κορ. 10, 5) «αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ».

κινδυνεύει πλέον, αἱ ἀποφάσεις μας δὲν ταλαντεύονται πλέον, ὁ θάνατος ἢ μᾶλλον ἡ χάρις τῆς τελικῆς ἐγκαρτερήσεως, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὰς σταθεροποιήσῃ, καὶ καθὼς ἡ διαθήκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἔδωκε τὸν ἑαυτόν του εἰς ἡμᾶς, ἐπεκυρώθη (=ἐκηρύχθη ἔγκυρος) ἐσαεί, συμφώνως πρὸς τὸ περὶ διαθηκῶν δίκαιον καὶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ θείου τούτου διαθέτου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ θάνατος τοῦ πιστοῦ κάμνει ὥστε ἡ μακαρία ἐκείνη διαθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πλευρᾶς δίδομεν τοὺς ἑαυτούς μας εἰς τὸν Κύριον, νὰ καταστῇ ἀνέκκλητος.

Λοιπὸν κύριοι, ἐὰν σᾶς δεικνύω ἅπαξ ἔτι τὴν Κυρίαν παλαίουσαν μὲ τὸν θάνατον καθόλου νὰ μὴ φοβηθῆτε δι᾽ ἐκείνην. Ὁσονδήποτε σκληρὸς καὶ ἂν σᾶς φαίνεται ὁ θάνατος, τὴν φορὰν αὐτὴν μίαν μόνον ὑπηρεσίαν θὰ ἐκτελέσῃ, νὰ συμπληρώσῃ (δηλαδὴ) τὸ ἔργον τῆς χάριτος καὶ νὰ σφραγίσῃ ἐν τῇ πριγκιπίσσῃ ταύτῃ τὴν περὶ τοῦ αἰωνίου της προορισμοῦ βουλήν. Ἂς ἴδωμεν λοιπὸν τὴν τελευταίαν ταύτην πάλην, ἀλλὰ ἅπαξ ἔτι ἂς κρατηθῶμεν (=ἂς ἰσχυροποιηθῶμεν). Καθόλου ἂς μὴ ἀναμίξωμεν ἀδυναμίαν τινὰ εἰς μίαν τόσον ἰσχυρὰν ἐνέργειαν, καὶ μὲ τὰ δάκρυά μας ἂς μὴ ἀτιμάσωμεν μίαν τόσον ὡραίαν νίκην. Θέλετε νὰ ἴδετε πόσον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ χάρις ἡ ὁποία προεκάλεσε τὸν θρίαμβον τῆς Κυρίας; Ἴδετε πόσον ὁ θάνατος ὑπῆρξε τρομερός! Ἐν πρώτοις ἔχει (=ὁ θάνατος) νὰ πάρῃ πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ μίαν πριγκίπισσαν ἡ ὁποία ἔχει τόσα (πράγματα) νὰ χάσῃ. Πόσα ἔτη θὰ ἁρπάσῃ ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν νεότητα! Ὁπόσην χαρὰν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν τύχην (εὐτυχίαν) αὐτήν! Πόσην δόξαν παίρνει ἀπὸ τὴν ἀξίαν αὐτήν! Ἄλλως τε, ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ πειὸ γρήγορος καὶ πειὸ σκληρός; Ὅταν ὁ θάνατος ἑνώνῃ, ὅπως τὸ κάμνει (=εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν), τὴν πειὸ ἀπροσδόκητον προσβολὴν μὲ τοὺς σφοδροτέρους πόνους—τοῦτο σημαίνει—ὅτι συναθροίζει ὅλας του τὰς δυνάμεις, συνενώνει ὅ,τι τρομερώτατον ἔχει. Ἀλλὰ καίτοι, χωρὶς νὰ ἀπειλήσῃ καὶ χωρὶς νὰ προειδοποιήσῃ, γίνεται ὁλόκληρος αἰσθητὸς μὲ τὸ πρῶτον πλῆγμα, ἐν τούτοις εὑρίσκει ἕτοιμον τὴν Κυρίαν. Ἡ χάρις ἔτι περισσότερον ἐνεργὸς ὑπεραμύνεται αὐτῆς. Οὔτε διὰ τὴν δόξαν, οὔτε διὰ τὴν νεότητα— ποὺ ἀφίνει— δὲν θὰ ἐκβάλῃ στεναγμόν. Μία ἀμέτρητος λύπη διὰ τὰς ἁμαρτίας της δὲν θὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ λυπηθῇ διὰ κανὲν ἄλλο πρᾶγμα. Ζητεῖ τὸν Ἐσταυρωμένον (τὸ εἰκόνισμα ποὺ παριστάνει τὸν Ἐσταυρωμένον) ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδῃ νὰ ἐκπνέῃ ἡ πενθερά της, σὰν νὰ ἤθελε νὰ περισυλλέξῃ ἀπ᾽ αὐτὸν τὰς ἐντυπώσεις τῆς σταθερότητος καὶ τῆς εὐσεβείας τὰς ὁποίας ἡ ἀληθῶς χριστιανικὴ ἐκείνη ψυχὴ εἶχε ἀφήσῃ ἐκεῖ μαζὺ μὲ τοὺς τελευταίους στεναγμούς 62).

62) **Ἡ Ἄννα μήτηρ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ´ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου,**

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ἑνὸς τόσον μεγάλου ἀντικειμένου μὴ περιμένετε ἀπὸ τὴν πριγκίπισσαν λόγους προσποιητοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἁπλότης χαρακτηρίζει [63]) (=κάμνει) ἐδῶ ὅλον τὸ μεγαλεῖον. Κράζει: Θεέ μου «διατί δὲν ἔχω ἀναθέση διὰ πάντοτε εἰς σὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μου; Λυπεῖται, ἀναθαρρεῖ, ταπεινῶς ὁμολογεῖ καὶ μὲ ὅλα τὰ αἰσθήματα βαθείας λύπης, ὁμολογεῖ, ὅτι μόνον ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀρχίζει νὰ γνωρίζῃ τὸν Θεόν, μὴ ὀνομάζουσα γνῶσιν τοῦ Θεοῦ τὴν κατάστασιν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν διατηροῦμεν ἀκόμη καὶ τὸν ἐλάχιστον μετὰ τοῦ κόσμου δεσμὸν (νὰ ἀποβλέπῃ κανεὶς ἔστω καὶ κατ᾿ ἐλάχιστον εἰς τὸν κόσμον) [64]). Πόσον μᾶς ἐφάνη ἀνωτέρα τῶν δειλῶν ἐκείνων Χριστιανῶν οἱ ὁποῖοι φαντάζονται πῶς θὰ ἐπιταχύνουν τὸν θάνατόν των ὅταν προετοιμάσουν τὴν ἐξομολόγησίν των, οἱ ὁποῖοι μόνον διὰ τῆς βίας δέχονται τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, ἄξιοι βεβαίως νὰ δεχθοῦν πρὸς κατάκρισίν των τὸ Μυστήριον τοῦτο τῆς εὐσεβείας τὸ ὁποῖον δὲν τὸ δέχονται ἄλλως παρὰ μὲ ἀποστροφήν. Ἡ Κυρία προσκαλεῖ μᾶλλον τοὺς ἱερεῖς παρὰ τοὺς ἰατρούς. Ἀφ᾿ ἑαυτῆς (μόνη της) ζητεῖ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τὴν μετάνοιαν μὲ κατάνυξιν, τὴν (θείαν) Εὐχαριστίαν μὲ φόβον καὶ κατόπιν μὲ ἐμπιστοσύνην, τὸ Ἅγιον Χρῖσμα τῶν ἑτοιμοθανάτων μὲ εὐσεβῆ προθυμίαν. Ἀντὶ νὰ τρομάξῃ ἀπ᾿ αὐτὸ (=τὸ Θεῖον Χρῖσμα) θέλει νὰ τὸ δεχθῇ ἐν γνώσει (τοῦ περιεχομένου του). Ἀκούει τὴν ἐξήγησιν τῶν ἁγίων αὐτῶν τελετῶν, τῶν Ἀποστολικῶν ἐκείνων εὐχῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ εἶδός τι θείου θελγήτρου ἀναστέλλουν τοὺς σφοδροτέρους πόνους, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν λήθην τοῦ θανάτου, τὸ εἶδον αὐτὸ συχνά, εἰς ἐκεῖνον ποὺ τὰς ἀκούει μὲ πίστιν. Αὕτη τὰς παρακολουθεῖ, συμμορφώνεται μὲ αὐτάς, τὴν βλέπουν νὰ προσφέρῃ ἀταράχως τὸ σῶμά της εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὸ Ἔλαιον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ ῥέει τόσον ἀφθόνως μαζὶ μὲ τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο ὑγρόν. Μὴ νομίσητε ὅτι οἱ ὑπερβολικοὶ καὶ ἀνυπόφοροι πόνοι της ἐτάραξαν καὶ κατ᾿ ἐλάχιστον τὴν μεγάλην ψυχήν της. Ἆ! Δὲν θέλω πλέον τόσον νὰ θαυμάζω τοὺς γενναίους, οὔτε τοὺς κατακτητάς.

δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης, βλέπε σημ. 16. Ὁ ἀββᾶς Feuillet **ἀναφέρει τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν καὶ τονίζει μὲ πόσην ταπείνωσιν ἡ πριγκίπισσα ἠσπάσθη τὸν Ἐσταυρωμένον.**

[63]) **Τὸ κείμενον ἔχει** «une simplicité fait ici toute la grandeur». **Παραθέτω τὸ πρωτότυπον διὰ νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης πῶς ἀποδίδω τὴν λέξιν** «fait» **τὴν ὁποίαν καὶ ἐξηγῶ ἐν παρενθέσει. Ἀνωτέρω «λόγοι προσποιητοί» ἐξηγῶ τὴν φράσιν** discours étudiés. **Ἡ παθ. μετοχὴ αὐτὴ σημαίνει κἄτι ποὺ προαπαιτεῖ μελέτην, προσπάθειαν. Ὁ** Bossuet **ἀλλαχοῦ λέγει** «plaintes étudiées».

[64]) **Τὸ κείμενον ἔχει:** «n'appelant pas le connaître que de regarder encore tant soit peu le monde». **Καὶ τὸ ἐλάχιστον βλέμμα ῥιπτόμενον εἰς τὸν κόσμον χωρὶς καλὴν καὶ ἁγίαν σύνθεσιν φανερώνει ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἄγνοιαν αὐτοῦ.**

Ἡ Κυρία μοὶ ἐγνώρισε τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου τούτου τοῦ σοφοῦ: «κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ, καὶ ὁ κρατῶν ὀργῆς κρείσσων καταλαμβανομένου πόλιν (Παροιμίαι, 16, 32). Πόσον ἐκείνη ἔμεινε κυρία τῆς ἰδικῆς της ὀργῆς [65])! Μὲ πόσην ἠρεμίαν ἐτέλεσεν ὅλα της τὰ καθήκοντα! Ἀνακαλέσατε εἰς τὴν σκέψιν σας ἐκεῖνο ποὺ εἶχεν εἴπῃ εἰς τὸν Κύριον [66]). Ὁποία δύναμις! Ὁποία στοργή! Ὢ λόγοι τοὺς ὁποίους ἔβλεπέ τις νὰ βγαίνουν ἀπό τὸ περίσσευμα μιᾶς καρδίας ποὺ ᾐσθάνετο ἑαυτὴν ἀνωτέραν παντὸς (πράγματος). Λόγοι τοὺς ὁποίους καθιέρωσαν ὁ θάνατος παρὼν καὶ ὁ Θεὸς ἀκόμη περισσότερον παρὼν εἰλικρινές, προϊὸν ψυχῆς, ἡ ὁποία, ἀνήκουσα εἰς τὸν Θεόν, τίποτε ἄλλο δὲν χρεωστεῖ εἰς τὴν γῆν παρὰ τὴν ἀλήθειαν. Θὰ ζῆτε αἰωνίως ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πρὸ πάντων θὰ ζῆτε αἰωνίως ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μεγάλου ἐκείνου πρίγκιπος. Ἡ Κυρία δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ δάκρυα ποὺ βλέπει νὰ χύνῃ ἐκεῖνος. Ἀήττητος ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος, ἐδῶ (εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ) εἶναι ἠναγκασμένη νὰ ὑποχωρήσῃ. Παρακαλεῖ τὸν Κύριον (τὸν σύζυγόν της) νὰ ἀποσυρθῇ, διότι δὲν θέλει πλέον νὰ αἰσθανθῇ στοργὴν παρὰ μόνον πρὸς τὸν Θεὸν ἐκεῖνον τὸν Ἐσταυρωμένον ὁ Ὁποῖος τείνει πρὸς αὐτὴν τοὺς βραχίονας. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τί εἴδομεν; τί ἠκούσαμεν [67]); Συνεμορφώνετο πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, τοῦ προσέφερε τὰς θλίψεις της πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν σφαλμάτων της, ὡμολόγει παρρησίᾳ τὴν καθολικὴν πίστιν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τὴν πολύτιμον ταύτην παρηγορίαν τῶν ἑτοιμοθανάτων πιστῶν. Διήγειρε τὸν ζῆλον ἐκείνων τοὺς ὁποίους εἶχε καλέσῃ διὰ νὰ διεγείρωσιν αὐτὴν τὴν ἰδίαν (τὸν ζῆλον αὐτῆς τῆς ἰδίας), καὶ δὲν ἤθελεν οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν

---

65) Ὁ Βοσσουέτος ἀναφέρει τὸ κείμενον τῆς Λατινικῆς βουλγάτας τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται τὴν λέξιν animus «Melior est patiens viro forti; et qui dominatur animo suo, expugnature urbium». Τὸ animus (ψυχή, διάθεσις) τὸ ἀποδίδει διὰ τῆς Γαλλικῆς λέξεως καρδία (celui qui dompte son cœur = ὅστις δαμάζει τὸν θυμόν του, ἂν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν λέξιν cœur τὴν ἔννοιαν τῆς λατινικῆς animus. Διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐδέχθη τὸ Εὐχέλαιον τῶν ἑτοιμοθανάτων ὁ παραστὰς κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς της, κάπως ὠμός, ἀββᾶς Feuillet ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα: «σᾶς παρακαλῶ, ἐφόσον ὁ Θεός, μοῦ ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν κρίσιν καὶ διάγνωσιν, ἄς μοι δώσουν τὸ τελευταῖον Χρῖσμα (Εὐχέλαιον). Εὐχαρίστως, Κυρία (ἀπαντᾷ ὁ ἱερεύς). Μετὰ τὴν ἀφαίμαξιν (γενομένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰς τὸν πόδα) ἐζήτησα νὰ φέρουν τὸ Εὐχέλαιον. Τὴν διέθηκα κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε νὰ δεχθῇ τὸ τελευταῖον αὐτὸ μυστήριον καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς Ἐκκλησίας. Μαζί μας ἔκαμεν ὅλας τὰς προσευχάς.

66) Βλέπε τὴν σημείωσιν 37.

67) Δύο γραφαὶ ὑπάρχουν «qu'avons-nous entendu καὶ qu'avons-nous ouï.

νὰ παύσουν νὰ τὴν ὁμιλοῦν περὶ τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Χίλιες φορὲς ἐπεθύμησε νὰ βυθισθῇ μέσα εἰς τὸ αἷμα τοῦ Ἀμνοῦ (τοῦ Χριστοῦ), ἦτο μία νέα γλῶσσα τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν εἰς αὐτὴν ἡ χάρις. Δὲν ἐβλέπομεν— εἰς τὴν Κυρίαν—οὔτε τὴν ἐπίδειξιν ἐκείνην μὲ τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ κατακτήσουν τοὺς ἄλλους, οὔτε τὰς συγκινήσεις ἐκείνας μιᾶς τρομαγμένης ψυχῆς μὲ τὰς ὁποίας—οἱ συγκινούμενοι—ἀπατοῦν τοὺς ἑαυτούς των. Ὅλα ἦσαν ἁπλᾶ, ὅλα σταθερά [68]), ὅλα ἤρεμα, ὅλα προήρχοντο ἀπὸ ψυχὴν ὑποτεταγμένην καὶ ἀπὸ πηγὴν καθαγιασθεῖσαν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τούτου οὕτως ἔχοντος, κύριοι, τί — ἄλλο — εἴχομεν νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν πριγκίπισσαν παρὰ νὰ τὴν στερεώνῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ νὰ διατηρῇ εἰς αὐτὴν τὰ δῶρα τῆς χάριτος Του; Ὁ Μέγας αὐτὸς Θεὸς μᾶς εἰσήκουε, ἀλλὰ συνήθως, λέγει ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος, εἰσακούων ἡμᾶς ἀπατᾷ εὐτυχῶς τὴν προβλεπτικότητά μας. Ἡ πριγκίπισσα ἐστερεώθη ἐν τῷ ἀγαθῷ κατὰ τρόπον ἀνώτερον παρ᾽ ὅ,τι ἡμεῖς ἀντιλαμβανόμεθα. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε πλέον ὅπως τὰ αἰσθήματα τόσον εἰλικρινοῦς εὐσεβείας τὰ ἐκθέτῃ εἰς τὰς αὐταπάτας τοῦ κόσμου, ἐπετέλεσεν ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ Σοφός: «ἔσπευσεν» [69]). Πράγματι, ὁποία σπουδή! Ἐντὸς ἐννέα ὡρῶν τὸ ἔργον ἐτελείωσε. «Ἔσπευσε νὰ τὴν ἀποσύρῃ ἐκ μέσου τῶν ἀδικιῶν («ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας»). Ἰδού, λέγει ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος, τὸ θαῦμα τοῦ θανάτου παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς· Δὲν τερματίζει τὸν βίον των, θέτει τέρμα εἰς τὰς ἁμαρτίας των καὶ εἰς τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐκτεθειμένοι» [70]).

Παραπονούμεθα πὼς ὁ θάνατος, ἐχθρὸς τῶν καρπῶν ποὺ μᾶς ὑπέσχετο ἡ Κυρία, τοὺς ἀφήρεσεν ἐν ᾧ ἀκόμη ἦσαν ἄνθη [71]). Πὼς ἐξήλειψε, νὰ εἴπωμεν ἔτσι, κάτω ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν χρωστῆρα τὴν ζωγραφιὰν ἡ ὁποία μὲ ἀπίστευτον σπουδὴν ἐβάδιζε πρὸς τὴν τελειότητα, τῆς ὁποίας αἱ πρῶται γραμμαί, ἤτοι τὸ σχεδιάγραμμα μόνον ἐδείκνυεν ἤδη τόσα μεγαλεῖα. Ἂς ἀλλάξωμεν τώρα γλῶσσαν· ἂς μὴ λέγωμεν πλέον ὅτι ὁ θάνατος ἐξαφνικὰ ἐσταμάτησε τὸν ροῦν τῆς ὡραιοτάτης ζωῆς—ποὺ

---

68) Εἰς τὸ κείμενον ἀναγινώσκομεν «tout était solide», ἄλλη γραφὴ «tout était précis». Διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀντωνυμίας tout βλέπε σημ. 32.

69) Ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Σοφοῦ Σολομῶντος (Σοφία δ, 14) ἔχει οὕτω: «τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ, ἐπλήρωσε χρόνους μακρούς, ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας».

70) «Finis factus est erroris, quia culpa, non natura defecit» (De bono mortis C. IX, 38.

71) Dans la fleur= ἐνῷ ἀκόμη ἦσαν στὸ ἄνθος.

ὑπῆρξε— στὸν κόσμον, καὶ τῆς ἱστορίας ποὺ ἤρχιζε μεγαλοπρεπέστατα. Ἄς λέγωμεν ὅτι ἔθηκε τέρμα εἰς τοὺς μεγαλυτέρους κινδύνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους μία Χριστιανικὴ ψυχὴ ἠμπορεῖ νὰ προσβληθῇ. Καί, διὰ νὰ μὴ ὁμιλῶμεν (νὰ ἀφήσωμεν) καθόλου ἐδῶ διὰ τοὺς ἀτελειώτους πειρασμοὺς ποὺ προσβάλλουν εἰς κάθε βῆμα τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν (τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀσθενὲς δημιούργημα), ποῖον κίνδυνον δὲν θὰ εὕρισκεν ἡ πριγκίπισσα αὐτὴ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν δόξαν της; Ἡ δόξα! [72]) Διὰ τὸν Χριστιανὸν ὑπάρχει τι πειὸ ὀλέθριον καὶ πειὸ θανάσιμον: ποῖον θέλγητρον πειὸ ἐπικίνδυνον (ἀπὸ τὴν δόξαν); Ποῖος καπνὸς πειὸ ἱκανὸς νὰ ζαλίσῃ καὶ τὰς καλυτέρας κεφαλάς; Παρατηρήσατε τὴν πριγκίπισσαν, ἀναπαραστήσατε τὸ πνεῦμα (εὐφυΐαν) ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, διακεχυμένον (σκορπισμένον) καθ᾽ ὅλον τὸ ἐξωτερικόν της, καθιστᾷ τὰς χάριτάς της τόσον ζωηράς, ὅλα εἰς αὐτὴν ἦσαν (προέδιδον) ἐξυπνάδα, ὅλα ἦσαν καλωσύνη. Πρὸς ὅλους προσηνὴς μὲ ἀξιοπρέπειαν, ἤξευρε νὰ ὑπολήπτεται τοὺς μέν, χωρὶς νὰ δυσαρεστῇ τοὺς δέ, ἂν καὶ διέκρινε (ξεχώριζε) τοὺς ἔχοντας ἀξίαν, ἐν τούτοις πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς — τοὺς μὴ ἔχοντας ἰδιαιτέραν ἀξίαν—δὲν ἐδείκνυεν ἀκαταδεξίαν [73]). Ὅταν κανεὶς συνωμίλει μὲ αὐτήν, ἐφαίνετο—αὔτη—πῶς ἐλησμόνει τὴν κοινωνικήν της τάξιν διὰ νὰ στηριχθῇ μόνον εἰς τὸν ὀρθόν της λόγον (τὴν διάνοιαν). Σχεδὸν δὲν διέκρινέ τις ὅτι ὡμίλει μὲ τόσον ὑψηλὸν πρόσωπον, μόνον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του ᾐσθάνετο ὅτι θὰ ἤθελε νὰ τῆς ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἑκατονταπλάσιον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὁποίου ἐκείνη τόσον φιλοφρόνως ἀπεγυμνώνετο. Πιστὴ εἰς τοὺς λόγους της (ἐτήρει τὸν λόγον της), ἀνίκανος νὰ προσποιηθῇ [74]), χρηστὴ πρὸς τοὺς φίλους της [75]), μὲ τὴν σύνεσιν (τὸ φῶς) καὶ μὲ τὴν εὐθύτητα τῆς διανοίας της τοὺς προεφύλαττεν ἀπὸ ματαίας ὑπονοίας καὶ δὲν τοὺς ἄφινε παρὰ

---

[72]) **Ἡ λέξις δόξα μεταχειριζομένη δι᾽ ἐπαναλήψεως πρὸς μετάβασιν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ λόγου μᾶς ὑπενθυμίζει τὰ ἐν σ. 13 λεχθέντα τοῦ Βοσσουέτου.** «Quel péril n'eût point trouvé cette princesse dans sa propre gloire? La gloire! qu'ya - t - il... **ἐν σελίδι 13 λέγει:** Pendant que la confiance de deux si grands rois l'élevait au comble de la grandeur et de la gloire. La grandeur et la glore!

[73]) **Τὸ κείμενον ἔχει:** Quoique le mérite fût distingué, la faiblesse ne se sentait pas dédaignée», **κατὰ λέξιν, ἂν καὶ διέκρινε τὴν ἀξίαν, ἡ ἀδυναμία δὲν ᾐσθάνετο ἑαυτὴν ὡς ὑφισταμένην ἀκαταδεξίαν.**

[74]) **Τὸ κείμενον ἔχει** «incapable de déguisement».

[75]) Sûre à ses amis **ἡ φράσις αὐτη εἶναι λατινισμὸς ἐν χρήσει παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῆς ἐποχῆς τοῦ Βοσσουέτου.**

ἕνα φόβον, τὸν φόβον τῶν ἰδίων των ἐλαττωμάτων [76]. Πολὺ εὐγνώμων διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν ὑπηρεσίας, συνήθιζε νὰ προλαμβάνῃ τὰς ὕβρεις μὲ τὴν καλωσύνην της, ταχεῖα (ὀξεῖα) εἰς τὸ νὰ τὰς αἰσθάνεται, εὔκολος δὲ εἰς τὸ νὰ τὰς συγχωρῇ. Τί νὰ εἴπω διὰ τὴν γενναιοδωρίαν της; Ἔδιδεν; Ἔδιδεν [77] ὄχι μόνον μὲ χαράν, ἀλλὰ καὶ μὲ μίαν ψυχικὴν ἀνωτερότητα ποὺ ἐφανέρωνε συνάμα καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ δώρου καὶ τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὸ πρόσωπον (ποὺ προσέφερε τὸ δῶρον). Πότε μὲ λόγια συγκινητικὰ πότε καὶ μὲ τὴν σιωπήν της ἀκόμη ἀνύψωνε—τὴν ἀξίαν—τῶν δώρων της, καὶ τὴν τέχνην αὐτὴν τοῦ δίδειν εὐαρέστως τὴν ὁποίαν τόσον καλὰ ἐφήρμοσεν εἰς τὴν ζωήν της, τὴν ἠκολούθησε, τὸ γνωρίζω, ἕως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου [78]. Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀρνηθῇ τὸν θαυμασμόν του—πρὸς τὴν Κυρίαν προικισμένην—μὲ τόσα μεγάλα καὶ τόσα ἀξιαγάπητα προσόντα; Ἀλλὰ ποῖος—λαμβάνων ὑπ᾿ ὄψιν—τὴν ἐμπιστοσύνην (ποὺ ἐνέπνεεν αὕτη) καὶ τὴν δύναμιν (ποὺ εἶχεν αὕτη) δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτήν; Δὲν ἔμελλε νὰ κερδίσῃ ὅλας τὰς καρδίας, τουτέστι τὸ μόνον πρᾶγμα [79] ποὺ ἔχουν νὰ κερδίσουν ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἡ γέννησις (ἡ καταγωγὴ) καὶ ἡ τύχη φαίνονται ὅτι ἔδωκαν τὸ πᾶν; Καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ὑπέροχος ἀνύψωσις ἦναι φοβερὸν βάραθρον διὰ τοὺς Χριστιανούς, δὲν ἠμπορῶ, κύριοι, νὰ εἴπω, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰ δυνατὰ λόγια τοῦ σοβαρωτέρου τῶν ἱστορικῶν, «ὅτι ταχέως ἐφέρετο πρὸς τὴν δόξαν» [80]; Διότι ποῖον δημιούργημα (=ἀν-

[76]) Et ne leur laissait à craindre que leurs propres fautes. Αἱ φράσεις «πιστὴ εἰς τοὺς λόγους της, ἀνίκανος νὰ προσποιηθῇ, χρηστὴ πρὸς τοὺς φίλους της» κ.λ.π. μᾶς ὑπενθυμίζουν τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ Μ. Βασιλείου: «ἐν ἅπασιν ὑφαίρει τοῦ μεγέθους, χρηστὸς πρὸς τὸν φίλον, ἤπιος πρὸς τὸν οἰκέτην, ἀνεξίκακος πρὸς τοὺς θρασεῖς, φιλάνθρωπος πρὸς τοὺς ταπεινούς, παρηγορῶν κακουμένους» (Μ. Βασιλείου, «Ὁμιλία περὶ ταπεινοφροσύνης» Migne τόμ. 31 σελ. 537).

[77]) Ἄλλαι ἐκδόσεις παραλείπουν τὸ «elle donnait».

[78]) Ὑπαινιγμὸς εἰς τὸ πολύτιμον δῶρον (δακτύλιον) τὸ ὁποῖον ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τοῦ θανάτου της ἡ πριγκίπισσα προσέφερεν εἰς τὸν Βοσσουέτον. Ὅταν ἔπαιρνε τὸν δακτύλιον εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς παρισταμένους τί κρῖμα ποὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος τοῦ δώρου αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπικήδειον. Διατί ὄχι; Ἀπήντησεν ὁ Βοσσουέτος ὁ ὁποῖος μὲ τὸν καλλίτερον τρόπον ἐτήρησε τὸν λόγον του. Τὰ ἀνωτέρω ἀναφέρει ἡ κυρία de la Fayette εἰς τὴν βιογραφίαν τῆς πριγκιπίσσης καὶ ὁ Maury εἰς τὸ ἔργον του, «l'éloquence de la chaire».

[79]) La seule chose qu'ont à gagner ceux à qui la naissance et la fortune semblent tout donner. Ἄλλη γραφὴ «La seule chose qui reste à gagner».

[80]) Ὁ ἱστορικὸς τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Βοσσουέτος εἶναι ὁ Τάκιτος. Ἐν τῷ βιβλίῳ του Agricola (Ἀγρικόλας) κεφ. XLI γράφει: «sic Agricola simul suis vistutibus simul suis virtutibus simul vitiis aliorum in ipsam gloriam praceps agebatur». Ὁ Ἀγρικόλας συγχρόνως καὶ μὲ τὰς ἰδικάς του ἀρετὰς καὶ μὲ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων γρήγορα ἐφέρετο πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν».

θρωπος) ὑπῆρξέ ποτε περισσότερον ἴδιον (=εἶχε ἰδιότητα περισσοτέραν) νὰ καταστῇ τὸ εἴδωλον τοῦ κόσμου; Ἀλλὰ τὰ εἴδωλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὁ κόσμος λατρεύει εἰς πόσους ἐπικινδύνους πειρασμοὺς δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα; Ἡ δόξα, εἶναι ἀληθές, τὰ ὑποστηρίζει ἐναντίον ἀδυναμιῶν τινων (ὑπεραμύνεται αὐτῶν), ἀλλ' ἡ δόξα ὑπεραμύνεται αὐτῶν ἐναντίον αὐτῆς ταύτης τῆς δόξης [81]); Δὲν λατρεύουν μυστικῶς αὐτοὶ ἑαυτούς; Δὲν θέλουν νὰ λατρεύωνται—ἀπὸ τοὺς ἄλλους—; Τί δὲν ἔχουν νὰ φοβοῦνται ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν των; Καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ εἰς ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία, ὅταν ὁ κόσμος παρέχῃ εἰς αὐτὴν τὸ πᾶν; Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὑρισκόμενοι οἱ ἄνθρωποι δὲν μανθάνουν νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς φιλοδοξίας, τοῦ μεγαλείου, τῆς πολιτικῆς; Ἡ μετριοφροσύνη τὴν ὁποίαν προσποιεῖται ὁ κόσμος δὲν καταπνίγει τὰς ὁρμὰς τῆς ματαιοφροσύνης, συντελεῖ δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ τὰς κρύπτῃ, καὶ ὅσον περισσότερον ἐπιμελεῖται τὰ ἐξωτερικὰ τόσον περισσότερον παραδίδει τὴν καρδίαν εἰς τὰ λεπτότερα καὶ ἐπικινδυνωδέστερα αἰσθήματα τῆς ψευδοῦς δόξης. Δὲν λογαριάζει κανεὶς πλέον παρὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ λέγει εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του: «Ἐγώ εἰμι καὶ οὐκ ἔστιν ἕτερος» (Ἠσ. 47, 10).

Τούτου οὕτως ἔχοντος [82]) (=ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει), κύριοι, ἡ ζωὴ δὲν εἶναι κίνδυνος; Ὁ θάνατος δὲν εἶναι χάρις; Τί δὲν πρέπει νὰ φοβῆται κανένας ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του, ἐὰν τὰ καλὰ προσόντα εἶναι τόσον ἐπικίνδυνα; Δὲν εἶναι λοιπὸν εὐεργέτημα τοῦ Θεοῦ τὸ ὅτι ἐσυντόμευσε τοὺς πειρασμοὺς [83]) μαζὶ μὲ τὰς ἡμέρας (τῆς ζωῆς) τῆς Κυρίας, τὸ ὅτι τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν της δόξαν, πρὶν ἢ ἡ δόξα αὕτη μὲ τὴν ὑπερβολήν της θέσῃ ἐν κινδύνῳ τὴν μετριοφροσύνην της; Ποίαν σημασίαν ἔχει τὸ ὅτι ἡ ζωή της ἦτο βραχεῖα; Ποτὲ ἐκεῖνο ποὺ πρόκειται

---

[81]) Ἀλλαχοῦ λέγει «Διὰ τὸν Χριστιανὸν ὑπάρχει τι πειὸ ὀλέθριον καὶ πειὸ θανάσιμον» ἀπὸ τὴν δόξαν;

[82]) «En cet état» **ἔχει τὸ κείμενον, ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἤτοι τούτου οὕτως ἔχοντος. Τὴν ἰδίαν φράσιν ἀπαντῶμεν καὶ ἀνωτέρω (σ. 226)** «en cet état, Messieurs, qu'avions—nous à demander à Dieu pour cette princesse» **τούτου οὕτως ἔχοντος κύριοι, τί—ἄλλο—εἴχομεν τὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν πριγκίπισσαν... μὲ τὴν ἔννοιαν** dans cet état **ἀπαντᾷ καὶ ἡ φράσις** en l'état **ἢ καὶ** dans l'état, «en l'état j'ai dû m'abstenir», **τούτων οὕτως ἐχόντων ὤφειλον (ἐδέησε) νὰ ἀπέχω.**

[83]) Ἡ ἐνταῦθα ἐκφραζομένη ἔννοια μᾶς ὑπενθυμίζει τὰ λόγια τοῦ ἱ. Ἀμβροσίου τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἀνωτέρω ὁ συγγραφεὺς (σ. 331) «ὁ θάνατος δὲν τερματίζει τὴν ζωήν, θέτει τέρμα εἰς τὰς ἁμαρτίας καὶ εἰς τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐκτεθειμένοι οἱ Χριστιανοί».

νὰ τελειώσῃ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι μακρόν.[84]) Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἠθέλομεν ποσῶς ὑπολογίσῃ τὰς ἐξομολογήσεις της τακτικωτέρας, τὰς θρησκευτικὰς (εὐλαβεῖς) συνομιλίας συχνοτέρας, τὴν πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐπίδοσίν της ἐντονωτέραν κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς τῆς ζωῆς της, καὶ μόνον αἱ ὀλίγαι ἐκεῖναι ὧραι τὰς ὁποίας πέρασε μὲ ἁγιότητα ἐν μέσῳ τῶν σκληροτέρων δοκιμασιῶν καὶ μὲ τὰ καθαρώτερα αἰσθήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ κατέχουν τὴν θέσιν πλήρους ἡλικίας[85]). Ὁ χρόνος ὑπῆρξε σύντομος, τὸ ὁμολογῶ. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τῆς χάριτος ὑπῆρξεν ἔντονος, ἡ δὲ ἀφοσίωσις (πίστις) τῆς ψυχῆς ὑπῆρξε τελεία. Ἡ εἰς μικρὸν ἀναγωγὴ (περιορισμὸς) ἑνὸς ὁλοκλήρου μεγάλου ἔργου εἶναι ἀποτέλεσμα τελείας τέχνης, καὶ ἡ χάρις, ἡ ἔξοχος αὐτὴ ἐργάτρια, ἐνίοτε ἀρέσκεται νὰ ἐμπερικλείῃ[86]) εἰς μίαν καὶ μόνην ἡμέραν τὴν τελειότητα μιᾶς μακρᾶς ζωῆς. Ξεύρω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ περιμένωμεν τοιούτου εἴδους θαύματα, ἀλλ' ἐὰν ἡ ἄφρων θρασύτης τῶν ἀνθρώπων κάμνῃ κατάχρησιν τῶν ἀγαθοτήτων του, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι σμικρύνεται ὁ βραχίων του καὶ ἐξασθενεῖ ἡ χείρ του[87]). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κυρίαν ἐμπιστεύομαι εἰς τὸ ἔλεος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐζήτησε τόσον εἰλικρινῶς καὶ τόσον ταπεινῶς. Φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς διετήρησεν ἐλευθέραν τὴν κρίσιν της μέχρι τοῦ τελευταίου στεναγμοῦ — τῆς ζωῆς της — μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ παρατείνῃ τὰς περὶ τῆς πίστεώς της μαρτυρίας[88]). Ἀποθνήσκουσα ἠγάπησε

[84]) Αἱ ἴδιαι σκέψεις ἀναπτύσσονται εἰς τὴν σελίδα 226. Βλέπε αὐτόθι καὶ σημ. 24.

[85]) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται δι' ἄλλους μίαν ὁλόκληρον ζωὴν διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ, διὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς μίαν ἀρτίαν Χριστιανικὴν ζωήν, κατωρθώθη ὑπὸ τῆς πριγκιπίσσης ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος. Τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ἀναπτύσσει καὶ ἀνωτέρω σ. 331. Βλέπε σημ. 69. Ὁ ἀββᾶς Feuillet, τὸν ὁποῖον ἀναφέρω καὶ ἀλλαχοῦ, ἀφηγεῖται τὰ ἑξῆς σχετικά: «δὲν εἶσθε, Κυρία, πολὺ εὐτυχὴς διότι συνεπληρώσατε ἐντὸς τόσον ὀλίγου καιροῦ τὴν πορείαν σας; Ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσον μικρὰν μάχην θὰ πάρετε μεγάλας ἀμοιβάς».

[86]) Ὅλαι αὐταὶ αἱ σκέψεις εἶναι ἀνάλυσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν προηγουμένων. Ὁ ἱεροκῆρυξ θέλει νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ πλήρης ἁγιότης ἡ ὁποία συνήθως εἶναι προϊὸν μακρᾶς ἀσκήσεως διαρκούσης καθ' ὅλην τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου φθάνοντος εἰς τὸ φυσικὸν τέρμα τοῦ βίου του, εἰς τὴν πριγκίπισσαν κατωρθώθη (περιεκλείσθη) ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, εἰς μίαν ἡμέραν.

[87]) Τὸ κείμενον ἔχει: «Mais, si la témérité insensée des hommes abuse de ses bontés, son bras pour cela n'est pas raccourci, et sa main n'est pas affaiblie».

[88]) Τὸ κείμενον ἔχει: «Il semble que Dieu ne lui ait conservé le jugement libre jusques au dernier soupir qu'afin de faire durer les témoignages de sa foi». Κατὰ λέξιν, φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς τῆς διετήρησε μέχρι τοῦ τελευταίου στεναγμοῦ τὴν ἐλευθέραν κρίσιν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κάμῃ νὰ διαρκέσουν αἱ περὶ τῆς πίστεώς της μαρτυρίαι.

τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν, ἐξέλιπε μᾶλλον ἡ δύναμις τῶν βραχιόνων της παρὰ τὸν διακαῆ πόθον της νὰ ἀσπασθῇ τὸν σταυρόν, καὶ εἶδον τὸ ἐξησθενημένον (λιπόθυμον) καὶ πίπτον χέρι της νὰ ζητῇ ἀκόμη νέας δυνάμεις, διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπάνω στὰ χείλη της τὸ μακάριον ἐκεῖνο σημεῖον τῆς ἀπολυτρώσεώς μας. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ἀποθνήσκειν ἀνάμεσα στὰ χέρια καὶ μέσα στὰ φιλήματα τοῦ Κυρίου; Ἄ! ἠμποροῦμεν νὰ ἀποτελειώσωμεν μὲ εὐσεβῆ ἐμπιστοσύνην τὴν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς Κυρίας τελουμένην ἱερὰν αὐτὴν θυσίαν [89]). Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, εἰς τὸν Ὁποῖον ἐκείνη ἤλπισε, τοῦ Ὁποίου τὸν Σταυρὸν ἔφερεν εἰς τὸ σῶμά της διὰ τόσον σκληρῶν πόνων, θὰ τῆς δώσῃ ἀκόμη τὸ αἷμά Του μὲ τὸ ὁποῖον ἤδη εἶναι ὅλως χρισμένη καὶ ἐντελῶς βρεγμένη, διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ μυστήριά Του (Θ. Κοινωνίαν) καὶ διὰ τῆς κοινωνίας τῶν πόνων Του (γενομένη κοινωνὸς τῶν πόνων τοῦ Χριστοῦ).

Ἀλλά, προσευχόμενοι διὰ τὴν ψυχήν της, Χριστιανοί, ἂς συλλογισθῶμεν καὶ τοὺς ἰδίους ἑαυτούς μας [90]). Τί περιμένομεν διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν Χριστόν; Καὶ ποία σκληρότης εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἰδικήν μας, ἐὰν ἕνα τόσον παράδοξον δυστύχημα, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐγγίσῃ ἕως εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, μᾶς σκοτίζῃ μόνον διὰ μερικὰς στιγμάς! Περιμένομεν νὰ ἀναστήσῃ ὁ Θεὸς νεκροὺς διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ; Δὲν εἶναι καθόλου ἀνάγκη οὔτε οἱ νεκροὶ νὰ ἐπανέλθουν οὔτε κανένας νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν τάφον—νεκρὸς—αὐτὸς ποὺ εἰσέρχεται σήμερον εἰς τὸν τάφον πρέπει νὰ ἀρκέσῃ διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιστροφήν μας—εἰς Χριστόν—διότι, ἐὰν ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, θὰ ὁμολογήσωμεν, Χριστιανοί, ὅτι αἱ ἀλήθειαι τῆς αἰωνιότητος εἶναι ἀρκετὰ καλὰ στηριγμέναι (θεμελιωμέναι), ὅ,τι ἀντιτάσσομεν εἰς αὐτὰς εἶναι ἀνίσχυρον, ἐὰν τολμῶμεν νὰ τὰς πολεμῶμεν,—τὸ κάμνομεν αὐτὸ βοηθούμενοι— ὄχι ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πάθη. Ἐὰν κάτι ἐμποδίζῃ τὰς ἁγίας καὶ σωτηρίους αὐτὰς ἀληθείας νὰ κυριαρχοῦν ἐφ᾽ ἡμῶν, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν κόσμος (=αἱ κοσμικαὶ φροντίδες) μᾶς ἀποσχολεῖ, αἱ αἰσθήσεις μᾶς θέλγουν, τὸ δὲ παρὸν μᾶς παρασύρει. Μᾶς χρειάζεται ἕνα ἄλλο θέαμα διὰ νὰ βγοῦμεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην καὶ τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ κόσμου; Ἡ Θεία Πρόνοια ἠμποροῦσε νὰ μᾶς δείξῃ εἴτε ἀπὸ πειὸ κοντὰ εἴτε πειὸ δυνατὰ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Καὶ ἂν αἱ καρδίαι μας

---

89) Δὲν ἦτο τελειωμένη ἡ λειτουργία— ἡ ἀναίμακτος ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς πριγκιπίσσης Θυσία— διότι ὁ Βοσσουέτος ἀπήγγειλε τὸν ἐπικήδειον μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

90) Ἀρχίζει ὁ ἐπίλογος ὡς ἐφαρμογὴ τῆς ἀναπτυχθείσης διδασκαλίας, ἐφαρμογὴ πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἀκροατῶν.

ἀποσκληρύνωνται ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσον φανερὰν προειδοποίησιν, τί ἄλλο μένει δι᾽ Αὐτὴν παρὰ νὰ κτυπήσῃ ἄνευ οἴκτου ἡμᾶς τοὺς ἰδίους; Ἂς προλάβωμεν ἕνα τόσον ὀλέθριον κτύπημα, καὶ ἂς μὴ περιμένωμεν πάντοτε θαύματα τῆς χάριτος. Εἰς τὴν ὑπάτην Δύναμιν οὐδὲν εἶναι βδελυρώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν ἐκβιάζωμεν μὲ παραδείγματα [91]) καὶ νὰ τῆς κάμωμεν νόμον τῶν χαρίτων καὶ εὐνοιῶν Της (εὐεργετημάτων Της). Τί λοιπὸν ὑπάρχει, Χριστιανοί, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ δεχθῶμεν χωρὶς ἀναβολὴν τὰς ἐμπνεύσεις Της [92]); Τί! τὸ θέλγητρον τῶν αἰσθήσεων (τοῦ αἰσθάνεσθαι) εἶναι τόσον ἰσχυρὸν ὥστε νὰ μὴ ἠμπορέσωμεν τίποτε νὰ προΐδωμεν; Οἱ λάτραι τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων θὰ εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν τύχην των (εὐτυχίαν των), ὅταν θὰ ἴδουν ὅτι μετὰ μίαν στιγμὴν ἡ δόξα των θὰ περάσῃ εἰς τὸ ὄνομά των, οἱ τίτλοι των εἰς τοὺς τάφους των [93]), τὰ κτήματά των εἰς τοὺς ἀχαρίστους, καὶ τὰ ἀξιώματά των ἴσως εἰς ἐκείνους ποὺ τοὺς ἐφθόνουν [94]); Ἐὰν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν

---

[91]) «Il n'est rien de plus odieux à la souveraine Puissance que de la vouloir forcer par des exemples et de lui faire une loi de ses grâces et de ses faveurs». Ἐξαναγκάζομεν διὰ παραδειγμάτων σημαίνει ἀναφέρομεν τὸ α καὶ τὸ β παράδειγμα εἰς τὸν Θεόν, ἔκαμες εἰς ἐκεῖνον, κάμε καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἡμεῖς ὑπαγορεύομεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν νόμον κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ χορηγῇ τὰς χάριτας καὶ τὰς εὐνοίας Του. Τὸ προηγούμενον «ἐὰν κἄτι ἐμποδίζῃ» κ.λ.π. μᾶς ὑπενθυμίζει σχετικὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου: «Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἀπατᾷ ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον τυγχάνει ἡ μόνη ὠφέλιμος γνῶσις, εἶναι ἡ προσκόλλησις καὶ ἡ τυφλὴ ἐκτίμησις ποὺ ἔχολεν εἰς τὸ αἴσθημα τὸ ἀγαθόν».

[92]) Τὸ κείμενον. «Qu'y a t-il donc, Chretiens, qui puisse nous empêcher de recevoir sans différer ses inspirations? Ἄλλη γραφή, «Recevez donc sans différer ses inspirations et ne tardez pas à vous convertir=Δέχθητε λοιπὸν χωρὶς ἀναβολὴν τὰς ἐμπνεύσεις της καὶ μὴ βραδύνετε νὰ ἐπιστρεφῆτε.

[93]) Ὁ de Bausset γράφει ἐξ ἀφορμῆς τῶν σκέψεων αὐτοῦ τοῦ Βοσσουέτου: «Ὁ Θεός, ἡ θρησκεία, μία ἁγία τράπεζα, τάφοι, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀχανῆ ὑποκείμενα μελέτης, τὰ ὁποῖα ἢ κατασυντρίβουν ἢ ταπεινώνουν τὴν φαντασίαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, φαίνονται πῶς εἶναι τὸ πεδίον τοῦ Βοσσουέτου καὶ ἡ πατρὶς τῆς μεγαλοφυΐας του, οὕτως ὥστε ἀναπνέει μὲ περισσοτέραν ἄνεσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὕψος ὅπου τὸν τοποθετεῖ τὸ μεγάλο αὐτὸ θέαμα τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰωνιότητος. Καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος αὐτὸ θεωρεῖ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς θρόνους καὶ ὅλα τὰ μεγαλεῖα τῆς γῆς ὡς τοποθετημένα ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἁπλαῖ μαρτυρίαι τῆς παντοδυναμίας Του, ὅταν κρίνῃ εὔκαιρον νὰ τὰ κατασυντρίψῃ, νὰ τὰ ἐκμηδενίσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν τὸ ἐλαφρὸν ἄχυρον ποὺ παρασύρεται ἀπὸ τὸν ἄνεμον.

[94]) Et leurs dignités peût-être à leurs envieux. Ὁ Massillon λέγει περίπου τὰ ἴδια εἰς τὴν ἑξῆς περικοπὴν τοῦ λόγου του περὶ τοῦ θανάτου τοῦ δικαίου καὶ

ὁ θάνατος θὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅλα τὰ λάθη μας (τὰ παραπτώματά μας), διατί νὰ μὴ περιφρονῶμεν διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου (τῆς σκέψεως) ἐκεῖνο ποὺ θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ τὸ περιφρονήσωμεν μίαν ἡμέραν ἐξ ἀνάγκης (ὑπείκοντες εἰς τὴν βίαν) 95); Καὶ ποία εἶναι ἡ τύφλωσίς μας, ἂν πάντοτε χωροῦντες πρὸς τὸ τέλος μας καὶ μᾶλλον θνήσκοντες παρὰ ζῶντες, περιμένωμεν τὰς τελευταίας στιγμὰς διὰ νὰ ἐνστερνισθῶμεν αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἡ σκέψις μόνη τοῦ θανάτου ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐμπνέῃ καθ' ὅλας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς μας; Ἀρχίσατε σήμερον νὰ περιφρονῆτε τὰ εὐεργετήματα τὰ καλὰ (τὰς εὐνοίας) τοῦ κόσμου, καὶ ὁσάκις θὰ εὑρίσκεσθε εἰς τοὺς σεβαστοὺς αὐτοὺς τόπους, εἰς τὰ λαμπρὰ αὐτὰ παλάτια 96), εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Κυρία προσέδιδεν αἴγλην τὴν ὁποίαν

τοῦ ἁμαρτωλοῦ, «Séparation de ses charges, de ses honneurs, qu' il va peut-être laisser à un concurrent» = χωρισμὸς ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας του, ἀπὸ τὰς τιμάς του, ποὺ θὰ ἀφήσῃ ἴσως εἰς ἕνα ἀντίπαλόν του.

95) Ἀντὶ νὰ περιμένωμεν τὸν θάνατον νὰ μᾶς ἐξαναγκάσῃ νὰ ὁμολογήσωμεν ποῖα πράγματα εἶναι μάταια καὶ ἄξια περιφρονήσεως, νὰ σκεπτώμεθα αὐτὰ ἐκ τῶν προτέρων καὶ διὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς ὀρθῆς κριτικῆς νὰ ὁδηγώμεθα πάντοτε εἰς τὴν πραγματικὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου αὐτοῦ.

Καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διατυπώνει παρομοίας σκέψεις, εἰς τὴν 41ην ὁμιλίαν τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἀλλ' ἡ συνήθεια ποθεινὸν καὶ ἐπέραστον, οἶδα κἀγώ, ἀλλ' ἂν ἐπιτρέψῃς τῷ λογισμῷ τὸ πάθος, καὶ λογίσῃ πρὸς ἑαυτὴν (=ἔχει ὑπ' ὄψιν γυναῖκα ἡ ὁποία ἔχασε τὸν σύζυγόν της) τίς ὁ λαβών, καὶ ὅτι γενναίως ἐνεγκοῦσα, θυσίαν τὴν γνώμην ἀναφέρεις τῷ Θεῷ, καὶ τοῦτο τὸ κῦμα δυνήσῃ διαδραμεῖν, καὶ ὅπερ ὁ χρόνος ἐργάζεται, τοῦτο ἡ φιλοσοφία ποιήσει. Ἂν δὲ καταμαλακισθῇς, λήξει μὲν τῷ χρόνῳ τὸ πάθος, σοὶ δὲ οὐδένα μισθὸν οἴσει». Καὶ εἰς τὸν δέκατον λόγον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς διαλαμβάνει: «Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ὃ τῆς ἀνάγκης ἐστί, ποιοῦμεν τῆς προαιρέσεως εἶναι τῆς ἡμετέρας. Οἷόν τε λέγω, παῖδά τις ἀπέβαλε γνήσιον, τὴν οὐσίαν ἕτερος ἅπασαν, ἂν ἐννοήσῃς ὅτι λυθῆναι μὲν τὸ γεγενημένον οὐκ (τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται) ἔνι, ἔνι δέ τι καρπώσασθαι καὶ ἐκ τῆς ἀνιάτου συμφορᾶς, τὸ γενναίως ἐνεγκεῖν τὸ συμβάν». Εὐκόλως ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται ὅτι καὶ οἱ δύο μεγάλοι ἄνδρες τῆς σκέψεως καὶ τοῦ συναισθήματος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον συλλογίζονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐδανείσθη τὴν σκέψιν ὁ Βοσσουέτος ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον; Πιθανὸν καὶ αὐτό, πιθανώτερον ὅμως τὸ ὅτι δύο μεγάλα πνεύματα συνέπεσαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐμελέτησεν ὁ Βοσσουέτος ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου καὶ ἐπανέλαβε μερικὰς σκέψεις του—ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον—τὸ τοιοῦτον δὲν μειώνει τὸ μεγαλεῖον τοῦ μεγάλου καὶ σοφοῦ Γάλλου ἱεράρχου.

96) Ὑπαινίσσεται τὰς ἑορτὰς τῶν Βερσαλλιῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' κατὰ Μάϊον τοῦ 1664.

οἱ ὀφθαλμοί σας ἀναζητοῦν ἀκόμη, ὁσάκις βλέποντες τὴν μεγάλην αὐτὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπλήρου τόσον καλά, θὰ αἰσθάνεσθε ὅτι αὕτη δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ (εἰς τὴν θέσιν), νὰ σκέπτεσθε ὅτι ἡ δόξα αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐθαυμάζετε ἀπετέλει τὸν κίνδυνόν της εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν, καὶ ὅτι εἰς τὴν ἄλλην (ζωὴν) ἡ δόξα αὐτὴ κατέστη τὸ θέμα αὐστηρᾶς ἐξετάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τίποτε ἄλλο δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ τὴν καθησυχάσῃ παρὰ ἡ εἰλικρινὴς ἐκείνη ὑποταγὴ τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ ἅγιαι ταπεινώσεις τῆς μετανοίας [97]).

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

[97]) Ὁ de Bausset ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπικηδείου αὐτοῦ ταῦ Βοσσουέτου λέγει: Μόνος ὁ λόγος αὐτὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Βοσσουέτος δὲν ἦτο τόσον ξένος, ὅσον κοινῶς νομίζεται, πρὸς τὰς ἠπίας ὁρμὰς τῆς ψυχῆς, πρὸς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην τῆς καρδίας, πρὸς τὰς συγκινητικὰς ἐκείνας ἐκφράσεις τῶν ὁποίων τὸ θέλγητρον εἶναι πάντοτε τόσον δυνατόν, διότι εἶναι ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ποὺ στενάζει διὰ τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

α΄

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ εἶνε θεμελιώδης ἀρχὴ καὶ βάσις τῆς ἰδιωτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχουν σχέσεις ἢ περιπτώσεις τῆς ζωῆς αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάγονται εἰς ἐξέτασιν ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. Ἡ Θρησκεία πανταχοῦ εἰσδύει καὶ εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τὰς σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε ἐκδήλωσις τῆς ἀνωτέρας πνευματικῆς ζωῆς του, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ἡ βαθυτέρα ἐσωτερικὴ ἀρχὴ τῆς ζωῆς ταύτης. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἄμεσος σχέσις τῆς Θρησκείας πρὸς τὴν ζωήν, ἐκ τοῦ βαθμοῦ δὲ τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῆς κοινωνίας εἶνε δυνατὸν νὰ κριθῇ ἡ πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνάπτυξις αὐτῆς.

Ἐφ᾿ ὅσον δὲ δὲν ὑπάρχουν ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, μὴ δυνάμεναι νὰ ἐξετασθῶσιν ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, πρόδηλον ὅτι πᾶσα σημαντικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν πρέπει νὰ παρέρχηται χωρὶς τοιαύτην ἐξέτασιν. Ἀλλ᾿ ἐπὶ πλέον ἡ ζωή, καὶ ἡ κοινωνικὴ καὶ ἡ ἰδιωτική, δὲν μένει στάσιμος. Διαρκῶς κινεῖται, ἐξελίσσεται. Εἶνε ἀδιάκοπος μεταβολὴ φαινομένων. Ὅ,τι ζῇ σήμερον δύναται αὔριον νὰ εἶνε νεκρόν, καὶ ὅ,τι σήμερον φαίνεται νεκρὸν δύναται αὔριον νὰ ἐκδηλώσῃ ζωήν. Ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ δὲ ταύτῃ μεταβολῇ τῆς ζωῆς, τὸν ἄνθρωπον ἐνδιαφέρει προπαντὸς ὅ,τι ἔχει σημασίαν σύγχρονον. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τόσον ὅ,τι ὑπῆρξε, διότι παρῆλθεν, ἀλλ᾿ ἀπασχολεῖ τὸν νοῦν του ὅ,τι τώρα ὑπάρχει. Αὐτὸ συγκινεῖ τὴν ψυχήν. Αὐτὸ ὁρίζει τὴν θέλησίν του.

Ἑπομένως εἶναι ἀνάγκη ὅπως ἡ Θρησκεία ἀνταποκρίνηται ὄχι μόνον γενικῶς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς παρούσας ἑκάστου ἀνάγκας, εἰς τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς κοινωνίας, προβλήματα πνευματικά, ἠθικά, κοινωνικὰ ἐν γένει, προκαλούμενα ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ ὑπὸ τῶν συγχρόνων γεγονότων καὶ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων ἐπιζητεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος.

β΄

Οὐδένα διαφεύγει τὸ μέγεθος τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς κρίσεως τὴν ὁποίαν διέρχεται σήμερον ἡ ἀνθρωπότης.

Μετὰ τὴν τελευταίαν τραγικὴν παγκόσμιον σύρραξιν, ὁ μεταπολεμι-

κὸς ἄνθρωπος νοσταλγεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν εἰρηνικόν του βίον, νέας διανοίγων ὁδοὺς κοινωνικῆς προόδου, νέους καθορίζων σταθμοὺς ἠθικῆς ἀναπτύξεως.

Αἱ βάσεις ὅμως καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως, προσβάλλονται λίαν ἐπικινδύνως ὑπὸ νέου πνεύματος, νέων ἀρχῶν, νέων ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιζητοῦν νὰ ὑποκαταστήσουν τὰς ὑγιεῖς καὶ ἠθικὰς βάσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ συγκροτήματος. Ἰδέαι ἀναιροῦσαι ἱστορικὰς ἀληθείας, ἰδέαι ἀναρχικαὶ καὶ ὑλιστικαὶ κατεπλημμύρησαν τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Τὰ ἁγνὰ ἤθη ἐχαλαρώθησαν. Αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις τείνουν νὰ λησμονηθοῦν. Νέα κηρύγματα κατὰ τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τῆς κοινωνικῆς γαλήνης ἐξαπλοῦνται. Κηρύγματα ἀθεϊστικά, ὑλιστικὰ καὶ ἀπαισιόδοξα, πληροῦν τὴν κοινωνικὴν ἀτμόσφαιραν. Πρόκειται περὶ νέου κοινωνικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξιώσεις νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα. Πρόκειται περὶ τῶν ἀρχῶν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι θέλουν νὰ ἐκτοπίσουν ἀπὸ πάσης συνειδήσεως τὰς ἰδεώδεις ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, περὶ τῶν ἰδεῶν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν νὰ συσκοτίσουν πᾶσαν ἠθικὴν διάνοιαν. Ἡ ἐποχή μας, δηλαδή, εἶναι ἐποχὴ σημειοῦσα μεταβολὰς τεραστίας σημασίας ἐν τῇ καθόλου σκέψει καὶ συνειδήσει τῶν λαῶν.

Ὀρθῶς ὅμως παρετηρήθη καὶ ἐλέχθη ὅτι, ἂν ἡ ἐποχή μας ἔχῃ τὰς θλιβερὰς ὄψεις της, ἔχει ὅμως ἐν ταὐτῷ καὶ ἱκανὸν παρήγορον φῶς, ἐμφανίζει ἔδαφος πρόσφορον διὰ μίαν ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶνε ὡραία εἰς τὴν τραγικότητά της ἡ ἐποχή μας. Διότι εἶνε πάγκοινον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔμεινε χωρὶς κατεύθυνσιν. Ὁ εἰκοστὸς αἰών, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκαυχήθη ὁ κατάπληκτος ἀπὸ τὰς μηχανικὰς προόδους ἄνθρωπος, οὐδὲν ἀπὸ τὸν ἀπασχολοῦντα αὐτὸν προβλήματα ἠδυνήθη νὰ λύσῃ. Ἡ περίφημος πρόοδός του ἀποτελεῖ πραγματικὴν ὀπισθοδρόμησιν, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἁπανταχοῦ ἐκδηλουμένης κατωτερότητος καὶ ὑποβαθμίσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς μίαν πρωτοφανῆ ἄνθησιν τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ ἐν γένει ὑπὸ τοὺς εὐνοϊκωτέρους ὑλικοὺς ὅρους. Διότι ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς εἶχεν ὡς θεμέλιόν του τὴν ἄρνησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων οὔτε ἐφάνη ποτὲ πραγματικὸς πολιτισμὸς εἰς τὴν Ἱστορίαν, οὔτε καὶ θὰ φανῇ.

Διὰ τοῦτο ἡ ἐποχή μας παρουσιάζει τὸ φαινόμενον τῆς στροφῆς πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας, τῆς στροφῆς πρὸς τὸν δρόμον τῆς Θρησκείας. Μέσα εἰς τὸ σκότος, μέσα εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ ἀκαταστασίαν τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ ἐπανίδῃ τὸ σωστικὸν φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποθεῖ νὰ αἰσθανθῇ καὶ πάλιν τὰς ἱερὰς συγκινήσεις ἐκ τοῦ δονισμοῦ τῶν χορδῶν τῆς πιστευούσης καρ-

δίας, συναισθάνεται προπαντὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς χειραγωγήσεως, τὴν τόνωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ἐπιζητεῖ τὴν αἴγλην τῆς λατρείας. Ζητεῖ φῶς, ζητεῖ μυστικισμόν. Τὸν ἐκούρασεν ὁ ὑλισμός. Ἔμεινεν ἀνερμάτιστος. Ζητεῖ κατεύθυνσιν.

Γ΄

Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ κόσμου καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, πρόδηλον ὅτι ἡ Ἐκκλησία εὑρίσκεται πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ δράσῃ. Νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν χειραγώγησιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ μεταπολεμικοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ἀπετέλει καθυστέρησιν ἀδικαιολόγητον ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τὸ νὰ μὴ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πανταχόθεν προβαλλομένην καὶ ζωηρῶς προκύπτουσαν ἀνάγκην ταύτην. Διότι, ἐὰν μελετήσῃ κανεὶς βαθύτερον τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι ὁ κληρικὸς ἀποτελεῖ τὸν κύριον παράγοντα τῆς θρησκευτιτῆς καὶ ἠθικῆς διαφωτίσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ κληρικὸς διὰ τῆς ἱεροπρεποῦς καὶ ἐνσυνειδήτου τελέσεως τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ὡς τελετουργὸς τῶν θείων μυστηρίων καὶ ἁγιαστὴς τῶν πιστῶν, διὰ τῆς πεφωτισμένης διδακτικῆς του διακονίας, ὡς ἑρμηνευτὴς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ διδάσκαλος τῶν θείων ἀληθειῶν, διὰ τῆς πατρικῆς του μερίμνης, ὡς κατηχητὴς τῆς νεολαίας, διὰ τῆς ποιμαντορικῆς του κοινωνικότητος, ὡς μέντωρ γονέων καὶ τέκνων καὶ καθόλου τῆς οἰκογενείας ποδηγέτης καὶ στηρικτής, ὡς ἔμπειρος τῶν ψυχικῶν τραυμάτων καὶ ἀσθενειῶν διαγνώστης καὶ θεραπευτής, εἶναι κεκλημένος νὰ ἀποβῇ καὶ πάντοτε μέν, ἰδίᾳ ὅμως σήμερον ὁ κύριος μοχλὸς τῆς θρησκευτικῆς ἐξυψώσεως καὶ ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ναός, ὡς ἱερὸν κέντρον συγκεντρώσεως τῶν Χριστιανῶν, κατ᾽ αὐτὴν τὴν οὐσιαστικήν του ἔννοιαν δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀκτινοβολῇ παντοίαν ἠθικήν, πνευματικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν ζωτικότητα, νὰ ἀποβῇ ἡ ἑστία καὶ τὸ σχολεῖον τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεὶς γνωρίζει κατὰ πλάτος καὶ βάθος τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ὁ κληρικός. Ὁ κληρικὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς μάρτυς τῆς ζωῆς. Αὐτὸς εὐλογεῖ τὴν εἰς τὸν κόσμον ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸς εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς πύλης τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν ἔσω τῆς Ἐκκλησίας περίβολον, αὐτὸς ἁγιάζει ἕκαστον διὰ τῶν μυστηρίων, αὐτὸς ἀποβαίνει ὁ ἀνατόμος τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ κοινωνὸς τῶν ἀτομικῶν καὶ τῶν κοινῶν ἀγαλλιάσεων καὶ θλίψεων. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οὐδεὶς

δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ῥοπὴν ἰσχυροτέραν ἐκείνης τὴν ὁποίαν δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ κληρικός.

Δ΄

Τὸ σκοπούμενον ὅμως εἶναι πῶς οἱ κληρικοί, ἐκπληροῦντες τὰ καθήκοντά των, θὰ καταστήσωσι τοὺς πιστοὺς ζῶντα μέλη τοῦ Θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Διότι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ διεξάγηται κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε οἱ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντες νὰ ἔχωσι πρὸς αὐτὴν μᾶλλον ἐξωτερικὴν σχέσιν. Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανικὸς σύνδεσμος, ἡ στενὴ ἐκείνη ἕνωσις ἡ ὁποία καὶ μόνη δύναται νὰ ἀνταποκρίνηται πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀόρατον, ἀφῃρημένον Ἵδρυμα. Ἀλλὰ ζῶν ἐπὶ γῆς ὀργανισμός, ἑπομένως ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τῆς ἀοράτως μὲν ἐπενεργούσης θείας Χάριτος, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὁρατῶν ἐνεργειῶν τῶν μελῶν αὐτῆς. Ὡς τοιαύτη ἡ Ἐκκλησία, ἐκτὸς τῆς ἀποκαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἀληθείας, τῆς ἀποτελούσης τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως, ἔχει ἀνάγκην ἀξίων λειτουργῶν, πεπροικισμένων μὲ βαθεῖαν πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, μὲ αὐταπάρνησιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸ θεῖον θέλημα καὶ τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, μὲ πλουσίαν ἐσωτερικὴν ζωήν, μὲ ἐνθουσιασμούς, μὲ ὑψηλὰς ἀνατάσεις.

Τοιαύτη ἐσωτερικὴ ἕνωσις ποιμένων καὶ ποιμνίου ἀπετέλεσε πάντοτε τὴν βάσιν τῆς ἀκμῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ Ἱστορία τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πολλὰς περιόδους, καθ᾽ ἃς οἱ κληρικοὶ ὑπῆρξαν οἱ ἀπόλυτοι ῥυθμισταὶ τῆς ζωῆς τῶν λαῶν, οἱ ἐνθουσιώδεις διδάσκαλοι καὶ πεφωτισμένοι ὁδηγοὶ αὐτῶν. Ἀναμφιβόλως δὲ ὁ κλῆρος δύναται νὰ ἀσκήσῃ ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῆς Ἱεραρχίας ἐξαιρετικὴν καὶ σήμερον εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ποιμνίου καὶ νὰ καταστήσῃ τὰ μέλη αὐτῆς πραγματικὰ καὶ ζῶντα μέλη τοῦ ζῶντος πνευματικοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὀργανισμοῦ.

Διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὅμως ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ ἐπίδρασις, δέον ὅπως ὁ Κλῆρος, ἡ Ἐκκλησία γενικώτερον, ἐγγίζῃ τὴν ψυχὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Πολὺ ὀρθῶς ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀλήθεια παρῳχημένων αἰώνων καὶ χρόνων εἶναι καὶ σήμερον ἀλήθεια. Ἀλλ᾽ ἡ αὐτὴ ἀλήθεια ἀλλέως θὰ ἐξαγγελθῇ σήμερον ἀπὸ ὅ,τι ἐξηγγέλλετο ἄλλοτε. Εἶναι πλάνη νὰ νομίζωμεν ὅτι τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τοὺς αὐτοὺς τρόπους καὶ τὰς αὐτὰς μεθόδους, ὡς καὶ πρὸ δέκα ἐννέα αἰώνων. Ἡ παραγνώρισις ἀκριβῶς τῆς πραγματικότητος ταύτης εἶναι ἡ κυριωτέρα

αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιδρᾷ σήμερον, ὡς θὰ ἔπρεπεν, ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος πρὸς μεγάλην αὐτῆς ζημίαν.

Διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ποθουμένη ἐπίδρασις τοῦ γνησίου χριστιανικοῦ πνεύματος, ἐπὶ τῆς συγχρόνου κοινωνίας, βασικὴ καὶ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶνε ἡ ἀληθινὴ μόρφωσις τοῦ κλήρου καὶ ἡ προσαρμογὴ αὐτοῦ εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας, διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔχῃ ἀγαθὴν καὶ καρποφόρον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς συγχρόνου κοινωνίας κλῆρος μὴ ἱστάμενος ἀπὸ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν δέουσαν περιωπὴν καὶ μὴ ἐπιβάλλων τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν εἰς τὴν κοινωνίαν. Μόνον κληρικοὶ μὲ ὄντως χριστιανικὸν ἦθος, μὲ ἀληθινὴν μόρφωσιν, μὲ ὑγιᾶ ἀντίληψιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τοῦτο. Μόνον μορφωμένος κλῆρος, ἐμπεποτισμένος μὲ τὸ γνήσιον πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, δυνάμενος νὰ κρίνῃ μεταξὺ θείου καὶ ἀνθρωπίνου παράγοντος, μεταξὺ πυρῆνος καὶ φλοιοῦ, οὐσίας καὶ τύπου, πίστεως καὶ δεισιδαιμονίας, θρησκευτικότητος καὶ θρησκοληψίας, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐμφυσήσῃ ζῶσαν, ὑγιᾶ θρησκευτικότητα, νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἱερὰ ἔθιμα, ὡς τελετὰς μυστηρίων, ὡς θρησκευτικὴν καθόλου ζωήν, ἀποπνέουσαν τὸ ἄρωμα τὸ ὁποῖον ἐγγίζει βαθύτατα τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ μᾶλλον ἀδιαφόρου περὶ τὴν πίστιν.

Ἡ ἱερὰ συγκίνησις, ὁ βαθὺς δημιουργικὸς μυστικισμός, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ γεννήσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῆς ἀρτιωτέρας καὶ καλλιτεχνικωτέρας ἐμφανίσεως τῶν παραδόσεών Της, τῶν μυστηρίων Της, τῶν τελετῶν Της, δύναται νὰ ἀποκαθάρῃ τὴν σύγχρονον ψυχὴν καὶ νὰ τὴν ἐμβαπτίσῃ ἐντὸς τοῦ Εὐαγγελικοῦ πνεύματος εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀντιμετωπίζηται ἡ ζωὴ ἑκάστοτε μὲ τὸ μέτρον τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας εἶνε τὸ θεῖον κήρυγμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς συγχρόνους πνευματικάς, ψυχικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τοῦτο, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μορφώσεως τῶν κληρικῶν, ἀπαιτεῖται νὰ ἀποκτήσουν οὗτοι καὶ φιλοσοφικὸν καὶ κοινωνιολογικὸν καταρτισμόν, καὶ εἰδικὴν ἄσκησιν, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν ἐπιτυχῶς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν εὐθύνης.

Οἱ καιροὶ σήμερον ἤλλαξαν. Ἡ στάθμη τῆς μορφώσεως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἀνυψωθῇ. Τὸ μουσικὸν καὶ ἐν γένει τὸ καλαισθητικὸν αἰσθητήριον καὶ κριτήριον ἔχει ἐκλεπτυνθῇ καὶ εἶνε πολὺ καλλιεργημένον. Οἱ πιστοὶ σήμερον ἔχουν περισσοτέρας ἀξιώσεις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς διδασκαλίας Της, τῆς ἐμφανίσεώς Της, τῆς μουσικῆς Της καὶ τῆς ἐν γένει ὀργανώσεώς Της.

Οἱ ἄνθρωποι σήμερον αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούσουν ἐξη-

γήσεις εἰς ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ζωῆς, τοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνίας. Διὰ νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν ὁ κληρικὸς νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, πρέπει νὰ εὑρίσκηται εἰς ἐπαφὴν πρὸς πᾶσαν ἀληθῆ γνῶσιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλάκις καὶ μία ἀκτὶς τοῦ Εὐαγγελίου ἀρκεῖ νὰ φωτίσῃ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ, ὁ ἔσχατος δὲ δοῦλος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἀποβῇ εἰς τὸν πλησίον ἀληθὴς σωτήρ.

Ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐποχήν μας, ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁλόκληρος κόσμος διαφόρων ἰδεολογικῶν ῥευμάτων ἀλληλοσυγκρούεται, ὁ κληρικὸς πρέπει νὰ εἶνε ὡπλισμένος διὰ τῶν ὅπλων τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ μόνον τὸ κήρυγμα δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ γεννήσῃ τὴν βαθεῖαν ἐκείνην θρησκευτικὴν συγκίνησιν ἡ ὁποία κυρίως συνεπάγεται τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν θρησκευτικὴν συγκίνησιν γεννᾷ ἰδίᾳ ἡ μυστικὴ λατρεία καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εὐσεβῶς καὶ ἱεροπρεπῶς τελούμενα. Ἡ κοινὴ πάντων τῶν πιστῶν ἐν τῇ Θείᾳ λατρείᾳ παρουσία καὶ προσευχὴ καὶ κατάνυξις καὶ ἰδίᾳ τὰ ἐν τῇ Θείᾳ, καὶ Ἱερᾷ Λειτουργίᾳ τελούμενα, δρώμενα καὶ λεγόμενα, αἱ ὡραῖαι προσευχαὶ καὶ τὰ ὑπέροχα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα μὲ τὴν πατροπαράδοτον ἡμῶν Βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν, ἡ ὁποία ἀπηχεῖ τοὺς ἤχους ἑνὸς ὑψηλοτέρου καὶ θείου κόσμου, ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἱεροπρεπὴς στάσις τοῦ λειτουργοῦντος ἱερέως, ταῦτα πάντα μεταδίδουν εἰς τοὺς πιστοὺς θεουργικὴν δύναμιν καὶ διάθεσιν. Διότι, ὅπως σοφῶς παρετηρήθη, Θρησκεία ἄνευ Θείας λατρείας εἶνε ἀνίκανος νὰ διαδοθῇ καὶ νὰ δημιουργήσῃ «καινὴν ζωήν», «καινὸν κόσμον».

Ὁ κληρικὸς πρέπει ἀκόμη νὰ ἔλθῃ εἰς ἀμεσωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὸν λαόν, νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν οἰκογένειαν, νὰ κατηχήσῃ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, νὰ ὀργανώσῃ τὴν νεολαίαν καὶ νὰ παρακολουθῇ καὶ κατευθύνῃ ἐν γένει πάσας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς χριστιανικὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ.

ε´

Τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν ἐπεδίωκε καὶ θαυμασίως ἐπετύγχανεν ἄλλοτε ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία διὰ τῶν μοναχικῶν αὐτῆς ταγμάτων τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξαν κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπέροχον ἐσωτερικήν, ἀλλὰ καὶ εὐρείας κλίμακος ἐξωτερικὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν, διότι εἶναι γνωστὸν καὶ ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ Μοναὶ ἐπὶ μακρὰς αἰώνων περιόδους ἀπετέλουν ἔξοχα κέντρα πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς καὶ ἐν γένει πάσης ἐκπολιτιστικῆς κινήσεως καὶ δράσεως, τροφοδοτοῦσαι τὴν

ἡμετέραν Ἐκκλησίαν μὲ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ τὰ δυναμικώτερα στελέχη.

Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τούτων ἀνταποκρίνεται σήμερον κατὰ τρόπον ὁμολογουμένως καταπληκτικὸν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, διὰ τῶν περιφήμων αὐτῆς μοναχικῶν ταγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἁπλῶς μία ἐξειλιγμένη ἀπομίμησις τῶν ἀκμασάντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἡμετέρων μοναχικῶν ταγμάτων, δικαίως δὲ ἀποτελοῦν τὴν δύναμιν, τὸ καύχημα καὶ τὴν δόξαν τῆς εἰρημένης Ἐκκλησίας.

Ἀξιοθαύμαστον ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν ἀναπτύσσουν ἐπίσης καὶ αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι δι᾿ ἐπὶ τούτῳ εἰδικῶν ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ ἑρμηνεύουν καὶ μετουσιώνουν εἰς ζωὴν τοὺς ἁγνοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλ᾿ ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ ὁποία διεκρίθη εἰς τὸ παρελθὸν καὶ διέλαμψεν ἀπὸ τῆς γενέσεώς της διὰ τῆς ἐκτεταμένης καὶ παντοίας, σχετικῆς πάντοτε πρὸς τὴν ἀποστολήν Της, κοινωνικῆς καὶ ἄλλης δράσεως δὲν δύναται νὰ ἀναπαύηται ἁπλῶς εἰς παλαιὰς δάφνας, ἀλλ᾿ ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν καὶ γνώριμον αὐτῆς θέσιν ὡς μαχητοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ εἰς τοὺς μεγάλους ἠθικούς, πνευματικούς, καὶ κοινωνικοὺς αὐτῆς ἀγῶνας μὲ τὴν προτέραν της δραστηριότητα καὶ εὐρύτητα δράσεως. Τὴν ὑποχρέωσιν αὐτῆς ταύτην δὲν ὑπαγορεύει μόνον τὸ πλούσιον εἰς δρᾶσιν ἔνδοξον αὐτῆς παρελθόν, ἀλλὰ ἐπιβάλλουν καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ παρόντος.

Καὶ δὲν δύναται μὲν βεβαίως ἡ Ἐκκλησία μας, λόγῳ τοῦ τε κρατοῦντος σήμερον πνεύματος καὶ τῶν συνθηκῶν ὑφ᾿ ἃς διατελεῖ, νὰ ἱδρύσῃ μοναχικὰ τάγματα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς σκοπῶν. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ ἐπιστρατεύσῃ, συγχρονίσῃ καὶ συντονίσῃ πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις. Εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ συντονισμοῦ καὶ τῆς ἑνιαίας κατευθύνσεως τῶν δυνάμεων εἰς πᾶσαν τῆς ζωῆς σφαῖραν. Ἡ Ἐκκλησίας μας δὲν δύναται νὰ διεξαγάγῃ τὸ κοινωνικόν της ἔργον μὲ τὰ παλαιὰ μέσα καὶ τὰς παλαιὰς μεθόδους.

Ἀπαιτεῖται συντονισμός, ἑνιαία κατεύθυνσις, συνδυασμένη ἐνέργεια, μελετημένον πρόγραμμα, θέσις θετικὴ καὶ ὁμοιόμορφος ἀπέναντι τῶν παντοίων προβλημάτων. Ὅλα ὅμως αὐτὰ διὰ νὰ κινηθοῦν μελετημένα καὶ συντονισμένα ἐπάνω εἰς κοινὸν πρόγραμμα, ἁρμονικὰ καὶ μὴ παραφωνοῦντα, χρειάζεται ὀργάνωσις ἡ ὁποία νὰ ἐνσαρκώνῃ τὴν σκέψιν καὶ τὴν θέλησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Γενικὴ ἰσχύει ἀρχὴ ὅτι πᾶς ὀργανισμός, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τῶν σκοπῶν οὓς ἐπιδιώκει, δέον προηγουμένως νὰ ἔχῃ καταρτίσῃ εἰδικὰ στελέχη, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἰδικῶς καταρτιζόμενον θὰ προβῇ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν ὡρισμένου σκοποῦ. Οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς πρώτιστον αὐτῆς μέλημα ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὸν καταρτισμὸν τῶν στελεχῶν, ἐργατῶν, ἐξειδι-

κευμένων δι᾽ ὡρισμένους σκοπούς. Ὁ παλαιὸς τύπος τοῦ θεολόγου μὲ τὴν γενικὴν κατάρτισιν δὲν ἐπαρκεῖ πλέον. Χρειαζόμεθα σήμερον τὸν εἰδικὸν ἱεροκήρυκα, τὸν εἰδικὸν κατηχητήν, τὸν εἰδικὸν ἐξομολόγον κλπ. Τὴν εἰδικὴν αὐτὴν κατάρτισιν δὲν δύνανται νὰ ἔχουν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν θεολογικῶν σχολῶν, αἱ ὁποῖαι δίδουν μόνον τὴν γενικὴν κατάρτισιν καὶ τὰς γενικὰς κατευθύνσεις, χωρὶς νὰ καταρτίζουν αὐτοὺς εἰδικῶς διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀποστολὴν τοῦ κλήρου. Τὴν εἰδικὴν ταύτην κατάρτισιν δύναται νὰ λάβῃ ὁ κληρικὸς εἰς μίαν εἰδικὴν ὀργάνωσιν.

ΣΤ΄

Ὡς δὲ ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις, παρὰ τῇ Διοικούσῃ Ἐκκλησίᾳ, λειτουργοῦν Ἐπιτροπαὶ ἢ καὶ γενικώτερον ὀργανώσεις παρ᾽ αὐτῶν καθιστάμεναι, αἱ ὁποῖαι μελετοῦν, σχεδιάζουν, παρακολουθοῦν καὶ τελικῶς κατευθύνουν τὰς ἐπὶ μέρους λεπτομερειακὰς ἐνεργείας καὶ δράσεις τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἔχει ἱδρυθῆ ὀργάνωσις Πνευματικῆς Διακονίας ἡ ὁποία ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις, τοὺς πόθους καὶ τὰς κατευθύνσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου θὰ συστηματοποιήσῃ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρακτικῶς θὰ διερμηνεύῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς.

Σκοποὶ τῆς Ὀργανώσεως ταύτης θὰ εἶνε:

α) Ἡ συστηματικὴ μελέτη καὶ ὀργάνωσις τοῦ θείου κηρύγματος εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου, καὶ ὁ ἀρτιώτερος καταρτισμὸς τῶν ἱεροκηρύκων.

β) Ἡ διοργάνωσις τοῦ ἔργου τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως καὶ ὁ καταρτισμὸς πνευματικῶν ἐξομολόγων.

γ) Ἡ ἵδρυσις καὶ ἡ συστηματικὴ μελέτη καὶ ὀργάνωσις κατηχητικῶν κηρυγμάτων καὶ ὁ καταρτισμὸς κατηχητῶν.

δ) Ἡ ἐνίσχυσις τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἡ ἐξύψωσις τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος ἐντὸς τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Τύπου, εἰδικῶν διαλέξεων καὶ ἄλλων παρεμφερῶν συγχρόνων μέσων διαφωτίσεως.

ε) Ἡ τήρησις τῆς ἐπιβεβλημένης ἀκριβείας καὶ τάξεως ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ καθηκόντων πρὸς διαμόρφωσιν ὁμοιομόρφου τύπου ἱεροτελεστιῶν.

στ) Ἡ ὀργάνωσις τῆς νεολαίας κατὰ τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη.

ζ) Ἡ διοργάνωσις Ἐκκλησιαστικῆς ἀγαθοεργοῦ διακονίας.

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὀργανωθοῦν εἰδικὰ Φροντιστήρια δι᾽ ἓν ἕκαστον τῶν ἐπὶ μέρους Τμημάτων τῆς

Πνευματικῆς Διακονίας εἰς ἃ θὰ προπαιδεύωνται καὶ θὰ καταρτίζωνται οἱ κληρικοὶ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς, ἀναλόγως τῆς κλίσεως, τῆς δυναμικότητος καὶ τῶν ἐν γένει προσόντων αὐτῶν.

Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τῆς Πνευματικῆς Διακονίας δύναται καὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἐν Πριγκηποννήσοις Ἱερὰς Μονάς.

Εἰς τὰς Μονὰς ταύτας πρέπει νὰ ἐγκατασταθῇ ἡ Ὀργάνωσις τῶν ἐπὶ μέρους Τμημάτων τῆς Πνευματικῆς Διακονίας καὶ νὰ καθορισθῇ δι᾽ ἑκάστην εἰδικὸς προορισμὸς καθιστῶν φανερὰν τὴν σκοπιμότητα αὐτῆς.

Οὕτω καὶ οἱ σκοποὶ τῆς Πνευματικῆς Διακονίας θὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἰδιαζόντως καὶ αἱ ἱ. Μοναὶ θὰ ἀνακτήσουν τὸν πνευματικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ θὰ ἀποβοῦν ἀληθιναὶ πνευματικαὶ Ἑστίαι, καὶ τὸ καταφύγιον παντὸς λογίου κληρικοῦ, θέλοντος νὰ εὕρῃ προσωρινὴν πνευματικὴν ἠρεμίαν καὶ διαμονὴν ἐν ἀνωτέρῳ πνευματικῷ περιβάλλοντι.

Ἡ Ὀργάνωσις τῆς Πνευματικῆς Διακονίας δύναται οὕτω νὰ παράσχῃ τὴνδυνατότητα εἰς τὴν Ἐοκλησίαν μας ὄχι μόνον νὰ ἀνταποκριθῇ, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὰς συγχρόνους ἀνάγκας τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακολουθῇ ἐγγύτερον τὸ ἔργον τῶν κληρικῶν ἀποφοίτων τῆς Τροφοῦ Σχολῆς καὶ νὰ διαπιστώνῃ τὴν δυναμικότητα καὶ τὴν ἐν γένει ἐξέλιξιν ἑνὸς ἑκάστου, τοῦθ᾽ ὅπερ καὶ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν τῆς περαιτέρω ἀναλόγου ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιήσεως αὐτῶν.

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωνται εὐθὺς ἀμέσως πολλὰ ἀπὸ τὴν εἰρημένην ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρῶτον βῆμα, τὴν πρώτην προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς συντονισμὸν καὶ ἑνιαίαν κατεύθυνσιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς, καὶ ὡς πρώτη προσπάθεια θὰ ῥίψῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν σπόρον, τοῦ ὁποίου ἡ καλλιέργεια καὶ ὡρίμανσις θὰ ἀπαιτήσῃ ἀσφαλῶς πίστωσιν ἱκανοῦ χρόνου διὰ νὰ ἀποδώσῃ τοὺς ἀναμενομένους εὐχύμους καρπούς.

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΜΑΞΙΜΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ

ΕΑΝ ΚΑΘΕ ἡμέρα καὶ ὥρα καὶ στιγμὴ ἔχῃ τὸ ἰδικόν της νόημα, τὴν ἰδικήν της ἀξίαν, τί μήνυμα μᾶς φέρει μία μεγάλη ἑορτή; Τὸ πρωΐ εἶναι ἡ γέννησις, τὸ βράδυ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, τὸ μεσημέρι εἶναι τὸ παρόν, ἡ ζωή, ὁ χρόνος παραμερίζεται, εἶναι πολὺ πλησίον μας ἡ αἰωνιότητα, καὶ μᾶς ὁμιλεῖ. Σκιὲς περνοῦν εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτήν, εἰς τὴν ἄλλην κατοπτρίζεται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς φέρῃ ἕνας χρόνος, ὁ πετεινὸς ἀναγγέλλει τὴν ἠῶ, τὴν καινούργια ζωή, ἡ Κυριακὴ ἀναγγέλλει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ 30η Νοεμβρίου ἀναγγέλλει τὴν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τὴν ἵδρυσιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Τὸ χάος ἐπανευρίσκεται καὶ γίνεται ἐκ νέου κόσμος, καὶ γίνεται ἱστορία καὶ γίνεται θαῦμα. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιτομή, τὸ κεφάλαιον μιᾶς μεγάλης ἱστορίας, ἱστορίας οἰκουμενικῆς, καὶ ἔφερεν εἰς τὴν Πόλιν αὐτὴν τὴν αἰωνιότητα.

* * *

Ἀπεσταλμένος τοῦ Χριστοῦ, ἦλθεν ἐδῶ ὁ Ἀνδρέας. Καὶ οἱ φιλόσοφοι εἶχαν μαθητάς, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἀπεσταλμένοι τοῦ κυρίου των, περιβεβλημένοι τὸ κῦρός των, ἦσαν μεμονωμένα ἄτομα. Οἱ Ἀπόστολοι ἔγιναν οἱ ὁδηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὠργανώθη ἱεραρχικῶς.

Διὰ νὰ τοὺς ἐκλέξῃ ὁ Χριστός, ἀπεσύρθη πρὶν εἰς τὸ βουνό, καὶ προσηυχήθη, τοὺς ἐκάλεσε, τοὺς ὠνόμασεν Ἀποστόλους καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, εἰς τὰς ἀσθενείας καὶ τὰς ταλαιπωρίας. Ἐκεῖνος τοὺς ἐξέλεξε, δὲν πῆγαν οἱ ἴδιοι, οὔτε τὸ ἐζήτησαν οἱ ἴδιοι. Ὅταν αἱ περιστάσεις εἶναι κρίσιμοι, ὅταν πρόκειται νὰ γίνῃ κάτι μεγάλο, ὁ Θεὸς ἐκλέγει τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς τοὺς στέλλει. «Οὐχὶ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ». (Ἰω. ιε', 16). Καὶ τὸν πρῶτον τὸν ὁποῖον καλεῖ εἶναι ὁ Ἀνδρέας.

Ἀμαθεῖς, ἁλιεῖς, ἁπλοῖ ἄνθρωποι, πτωχοί, ἄσημοι. Τοὺς ἐζήτησε ν' ἀφίσουν τὰ πάντα, πλοῖα, δίκτυα, ἰχθεῖς, τὰ σπίτιά των, τὰς οἰκογενείας των, τὰς συνομιλίας των τῆς βραδυᾶς, καὶ τὰ ἀφῆκαν ὅλα, καὶ ἔγιναν ἱκανοὶ ν' ἀφήσουν τοὺς θρησκευτικούς των τύπους, τὴν ἀποκλειστικότητα τῆς θρησκείας των, τὴν ἐθνικήν των ἀποκλειστικότητα, καὶ

νὰ δεχθοῦν τὴν θρησκείαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγάπη ποὺ φθάνει ἕως τοὺς ἐχθρούς.

Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν καταλάβαιναν ὅσα τοὺς ἔλεγε, ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ ἐμυήθησαν καὶ ἔγιναν ἄξιοι. Εἰς τὸ πλοιάριόν των, ὅταν τὸν ἤκουαν νὰ λέγῃ: «Προφυλαχθῆτε ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Φαρισαίων, ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν Σαδουκαίων, ἀπὸ τὴν ζύμην τοῦ Ἡρώδου», ἐνόμιζαν ὅτι τοὺς ὁμιλεῖ διὰ τὸ ψωμί, τώρα ποὺ θὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν κώμην, νὰ μὴ φάγουν ἀπὸ ἐθνικοῦ χέρια ἢ Φαρισαίου ἢ Σαδουκαίου καὶ μολυνθοῦν, πόσον μακρυὰ ἦσαν. Τοὺς ὑπενθύμισεν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὑλικὸ ψωμὶ ποτὲ δὲν τοὺς ἀφῆκε νὰ πεινάσουν, κατάλαβαν δὲ αὐτοὶ ἀργότερα ὅτι ἡ ζύμη τῶν Φαρισαίων ἦτο ἡ ὑποκρισία των καὶ ἡ ἄγονη προσήλωσις εἰς τοὺς τύπους, ὅτι ἡ ζύμη τῶν Σαδουκαίων ἦτο ἡ ρουτίνα τῆς ζωῆς, αἱ ἀνέσεις, καὶ ἡ ζύμη τοῦ Ἡρώδου ἡ μοιχεία καὶ ἡ βία. Ἐκεῖνα ποὺ ἔρχονται ἀπ᾿ ἔξω δὲν μολύνουν τὸν ἄνθρωπον, τὸν μολύνουν ὅσα ἐξέρχονται ἀπὸ μέσα του, τὰ αἰσθήματά του, αἱ διαθέσεις του, αἱ πράξεις του.

Τοὺς ἔστειλε καὶ τοὺς εἶπε νὰ μὴ πάρουν τίποτε μαζύ των, μήτε χρυσάφι, μήτε ἱμάτια, ἡ Θεία Πρόνοια δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ, θὰ εὑρεθῇ παντοῦ ἕνα σπίτι ἄξιο διὰ νὰ τοὺς δεχθῇ, καὶ εἶναι μεγάλη τιμὴ καὶ εὐλογία νὰ φιλοξενήσῃ κανεὶς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ. Νὰ ἔχουν ὅμως ὑπ᾿ ὄψιν των ὅτι καὶ θὰ διωχθοῦν, στέλλονται ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, θὰ μαστιγωθοῦν, θὰ φυλακισθοῦν, αὐτοὶ ὅμως νὰ μὴ ἀντισταθοῦν, νὰ φύγουν, νὰ τινάξουν καὶ τὴν σκόνιν ἀπὸ τὰ ὑποδήματά των.

Ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ὑλικὲς φροντίδες, δὲν θὰ ἔχουν νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ δύο κυρίων, τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ χρήματος, θὰ ἀφοσιωθοῦν εἰς Αὐτόν. Ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι ἀπέραντη. «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν ἐμοῦ ἄξιος». Ἕνα μονάχα μποροῦν ν᾿ ἀγαπήσουν περισσότερον: τὸν πλησίον, αὐτὸς καὶ 77 φορὲς ἂν ἁμαρτήσῃ, νὰ τὸν συγχωρήσουν, καὶ νὰ μὴ ὁμοιάσουν τὸν ἀνοικτίρμονα δοῦλον εἰς τὸν ὁποῖον ὁ κύριος ἐχάρισε μεγάλο ποσὸν τὸ ὁποῖον δὲν μποροῦσε νὰ πληρώσῃ, αὐτὸς δὲ ἔπνιγε καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς τὸν σύνδουλόν του, διότι δὲν εἶχε νὰ τοῦ πληρώσῃ ἕνα μικρὸ χρέος.

Ἀπέραντη ἀγάπη, αὐτὸ εἶναι τὸ ὅπλον τὸ μοναδικὸν καὶ ἡ περιουσία ἡ ἀζύγιστη τῶν Ἀποστόλων καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Τοὺς ἔδωκε τὴν τρομερὴ δύναμιν νὰ συγχωροῦν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς ἔκαμεν ἱκανοὺς νὰ γίνουν τὸ ἅλας τῆς γῆς καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἡ ἀποστολή των εἶναι μιὰ καινούργια ζωὴ νὰ πλάσουν, νὰ ἀναγεννηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον.

*
* *

Μὲ Ἀποστόλους οἱ ὁποῖοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξεπαιδεύθησαν καὶ πῆραν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ξεπέρασε κάθε θεσμὸν καὶ κάθε ὀργάνωσιν, εἰς τρόπον ὥστε τίποτε νὰ μὴ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτήν, οὔτε αὐτὴ ἡ Ἀνθρωπότης ὡς κοινότης. Πολλοί, ὅπως οἱ Στωϊκοί, ὁ ιη' αἰών, καὶ σήμερον ἀκόμη ἀρκετοί, πιστεύουν εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα, καὶ ἡ ἰδέα αὐτὴ ἐξασκεῖ τὸ γόητρόν της εἰς ἀρκετὴν ἀκτῖνα. Ποιηταὶ εἶπαν ὡραῖα ὅτι ἡ ἁγνὴ ἀνθρωπότητα ἐξιλεώνει ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἐγκλήματα, ὑπάρχει καὶ κάποιο εἶδος λατρείας εἰς τὸν Ἄγνωστον Στρατιώτην, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀνωνυμίαν του παριστάνει ὅλην τὴν πάσχουσαν Ἀνθρωπότητα, τὰ ἔθνη ὑποκλίνονται πρὸ αὐτοῦ, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ μνημεῖον ἀναθρώσκει ἄσβεστη φλόγα ἢ καίει κανδήλα. Καὶ εἶναι αὐτὸ κάτι, ἀλλ' ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἀνθρωπότης δὲν ἔχει Ἀρχηγόν, ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία ἔχει κεφαλήν, τοῦθ' ὅπερ τὴν κάμνει ὀργανισμὸν ζῶντα, μὲ νόμους καὶ πειθαρχίαν καὶ ῥυθμόν. Ἡ Ἀνθρωπότης δὲν γνωρίζει τὴν δευτέραν γέννησιν, τὴν ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, τὴν καινούργια ζωήν. Δὲν ἔχει Ἀποστόλους, ἱεραποστολήν, δὲν φέρει μήνυμα, δὲν ἑνώνει, δὲν λυτρώνει.

*
* *

Μιὰ φωνὴ βγαίνει ἀπὸ γύρω μας καὶ ἀπὸ μέσα μας, μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ τὴν ἔρημον. Πόσοι στενάζουν καὶ περιμένουν νὰ πᾶμε νὰ τοὺς εὕρωμεν καὶ νὰ τοὺς κηρύξωμεν τὸν Χριστόν, νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον: «Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή—λέγει ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Πατέρα Του—ἵνα γνωρίσωσι Σὲ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Χριστόν».

Ἀπὸ τὴν ἐρημίαν μας ἕνας θρῆνος βγαίνει, ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ἀπὸ τὴν ἀπέραντη ἄμμο. Ἡ ἔρημος θρηνεῖ, θέλει νὰ γίνῃ καὶ αὐτὴ λειβάδι, κῆπος, πόσα νερὰ δὲν εἶναι κρυμμένα κάτω ἀπὸ τὴν ἔρημον! Ἡ πέτρα θέλει νὰ γίνῃ ἄγαλμα, θέλει νὰ γίνῃ σπίτι, θέλει νὰ ἀναβλύσῃ νερό. Δὲν θὰ κηρύξωμεν εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι διψοῦν, δὲν θὰ φέρωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλίαν; Ὁ θερισμὸς εἶναι πολύς, οἱ ἐργάται εἴμεθα ὀλίγοι, καὶ αὐτοὶ ῥάθυμοι.

Ἡ γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τὸ ὅραμα τοῦ Ἰεζεκιὴλ γύρω μας καὶ ἐμπρὸς ἀπέραντο. Δὲν θὰ φέρωμεν εἰς αὐτὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον πνέει μέσα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν; Τὰ παιδιὰ φωνάζουν: «Πεινοῦμε!» Γιὰ ποιοὺς ἡμεῖς πήραμεν τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς;

Ὁ Χριστὸς εἶναι πλάγι μας καὶ κλαίει, διότι ἡ Βασιλεία Του δὲν ἦλθεν ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ἡ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις.

† ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΕΛΕΩ͂Ι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩ͂Ι ΙΕΡΩ͂Ι ΚΛΗΡΩ͂Ι ΚΑΙ ΤΩ͂Ι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ, ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Εἰς αἶνον καὶ δοξολογίαν τοῦ ἐν Ὑψίστοις Θεοῦ προτρέπεται ἡμᾶς, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἐπὶ τῇ σήμερον μεγάλῃ ἑορτῇ ἡ Ἁγία ἡμῶν Μήτηρ Ἐκκλησία, λαμπηδόνι μὲν χαρᾶς θεοπέμπτου αὐτὴ λαμπρυνομένη, πᾶν δὲ ταπεινόν καὶ γήϊνον ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν ἀπομακρύνουσα. **«Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε».**

Μετὰ λόγου δέ, διότι ἡ ὑπερφυὴς κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος Χριστοῦ ἀπέβη διὰ τὸν κόσμον ἅπαντα ἡ γενεσιουργὸς ἀφετηρία τῆς κτίσεως τῆς καινῆς, τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ πάλιν τῆς ἐλπίδος. Ἐν ἀμηχανίᾳ εἰς ψηλαφητὸν σκότος καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἔβαινεν ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ τῆς γῆς χωρὶς Χριστοῦ, μάτην ζητοῦσα ἔξοδον ἐκ τῆς δυσπαραμυθήτου ταλαιπωρίας τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῆς καταπτώσεως. Ἔλειπεν αὐτῇ τὸ φῶς τῆς θείας χάριτος, ὅπερ μόνον ἠδύνατο ἵνα διαλύσῃ τὴν πλάνην καὶ διανοίξῃ καὶ καταυγάσῃ καὶ πάλιν τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀμαυρωθέντα ὀφθαλμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Τὸ φῶς δὲ τοῦτο, τὸ ἱλαρὸν καὶ ἀνέσπερον, ἀνέτειλεν εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην νύκτα ἡ γέννησις τοῦ ἐπηγγελμένου Λυτρωτοῦ. Κατ' αὐτὴν κατῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ἵνα πᾶς ὁ ἐσθίων ἐξ αὐτοῦ μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ἡτοιμάσθη ἡ ἱλαστικὴ θυσία, δι' ἧς ἐπετεύχθη ἡ πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα καταλλαγή. Ἐπὶ εἴκοσιν ἤδη αἰῶνας ἡ φωτεινὴ νὺξ τῶν Χριστουγέννων ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς αὐτῆς ἐπὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Πᾶν ὅ,τι ὡραῖον, εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν ἐπετελέσθη ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων, εἰς αὐτὴν ὀφείλεται. Τὸ πνεῦμα τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας καὶ καθόλου ἡ ἰδεώδης ἀντίληψις τῆς ζωῆς κατ' αὐτὴν ἔλαβεν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τέως ἄσημος κώμη τῆς Βηθλεὲμ ἀνεδείχθη τὸ διάσημον τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας κέντρον,

ἡ δὲ ἐν αὐτῇ ταπεινὴ γέννησις ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον γεγονὸς τῆς Ἱστορίας.

Πλὴν ἱερὰ εἶναι ἡ νὺξ τῶν Χριστουγέννων, διότι κατ' αὐτὴν ἠκούσθη καὶ τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ. **«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»** ἔψαλλεν ὑπεράνω τοῦ Σπηλαίου ἡ οὐρανία τῶν ἀγγέλων στρατιά. Ἡ δὲ ὑπέργειος αὕτη μελῳδία ἐκ παλαιοῦ ἐπλήρου χαρᾶς καὶ βαθύτατα συνεκίνει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διεγείρουσα ἐν αὐταῖς φωτεινὰς ἐλπίδας. Ἐξότου ἡ ἁμαρτία ἦρε τὴν ἁρμονίαν ἐπὶ τῆς γῆς, πάντοτε οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἀνάγκην εἰρήνης καὶ εὐδοκίας πρὸς ἀλλήλους. Τῶν ἀγαθῶν ὅμως τούτων μειζόνως ἔχουσιν ἀνάγκην οὗτοι σήμερον, ὅτε μετὰ πικρᾶς ἀπογοητεύσεως διαπιστοῦται ὅτι καὶ αἱ βαρεῖαι θυσίαι, αἷς πρότινος ὑπεβλήθη ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα, εἰς οὐδὲν ἤνυσαν καὶ κατ' οὐδὲν προήγαγον τὸ ἔργον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συναδελφώσεως μεταξὺ τῶν λαῶν.

Καὶ ἐφέτος ἡ πιστεύουσα ἀνθρωπότης θὰ ὁδεύσῃ νοερῶς ὑπὸ τὸν φωτοβόλον ἀστέρα τῆς Βηθλεὲμ καὶ τὴν μελῳδίαν τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου πρὸς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ἵνα ἴδῃ τὸν παραγενόμενον Θεόν, καὶ μετ' εὐλαβείας πολλῆς προσκυνήσῃ Αὐτῷ, ἐπικαλουμένη τὸ ἔλεος Αὐτοῦ εἰς τερματισμὸν τῆς δοκιμασίας. Γένοιτο ἡ ἱερὰ αὕτη ἀποδημία ἀπαρχὴ ἐποχῆς νέας, φερούσης τὰ Χριστιανικὰ γνωρίσματα, καὶ τότε οὐ μακρὰν θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἐν τῷ κόσμῳ σταθερᾶς καὶ παραμονίμου εἰρήνης, κατὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων πόθον.

Μετὰ τῆς εὐχῆς ταύτης προσαγορεύομεν πατρικῶς πάντας ὑμᾶς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐπιπόθητα, ἐπὶ ταῖς ἁγίαις καὶ χαρμοσύνοις ἑορταῖς, ἐπευχόμενοι ἀπὸ καρδίας ὅπως ὁ Κύριος αὐτὰς μὲν δῷ ὑμῖν διελθεῖν ἐν ὑγείᾳ καὶ χαρᾷ, δωρήσηται δὲ καὶ τὸν νέον τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ ἐνιαυτὸν ὑμῖν, τοῖς οἴκοις ὑμῶν καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ φορὸν εὐημερίας καὶ εὐτυχίας.

Ἡ χάρις τοῦ κατὰ σάρκα Γεννηθέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ 1949.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΠΙ ΓΗΣ

ΔΙΚΑΙΩΣ ὁ αἰὼν ἡμῶν ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς αἰὼν τῶν προσδοκιῶν. Ὑπὸ τὸ βάρος μιᾶς ἀπαισιοδόξου δυστυχῶς παρακαταθήκης, τὴν ὁποίαν ἐκληροδότησεν εἰς τὸν αἰῶνα ἡμῶν ὁ ἀμέσως προηγούμενός του, διενύσαμεν ἤδη τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ἑκατονταετηρίδος αὐτῆς πάντοτε μὲ μίαν ἐναγώνιον προσδοκίαν τῆς καλλιτέρας αὔριον. Τὸ ἓν πέμπτον τῆς πεντηκονταετίας ταύτης—10 ὁλόκληρα ἔτη—ἐπέρασε κάτω ἀπὸ τὰς τραγικότητας δύο παγκοσμίων πολέμων. Τὰ ὑπόλοιπα τέσσαρα πέμπτα διέρρευσαν ὑπὸ τὴν ἄγονον προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου ἢ νὰ δικαιολογήση τοὺς αἱμοβόρους ἐκτροχιασμούς του ἢ νὰ δημιουργήση μίαν κατάστασιν ὀλιγώτερον ῥευστήν, ἡ ὁποία νὰ διασώζη, εἰ δυνατόν, περισσότερα ἀνθρωπιστικὰ στοιχεῖα ζωῆς. Ἰδιαιτέρως τὸ δεύτερον. Τὰ τελευταῖα ταῦτα μεταπολεμικὰ ἔτη ἐγνώρισαν, καὶ μὲ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὅλοι παρηκολουθήσαμεν, τὰς ἐξαντλητικὰς καὶ ἀπεγνωσμένας προσπαθείας τὰς ὁποίας κατέβαλε καὶ καταβάλλει ἡ ἀνθρωπότης διὰ νὰ οἰκοδομήση, παρὰ τῇ ὁλότητι, ἐὰν ὄχι τίποτε ἄλλο, τοὐλάχιστον μίαν συνείδησιν σταθερὰν καὶ θετικήν, ἐμπνεομένην ἀπὸ μίαν συγκεκριμένην ἐλπίδα πρὸς κἄτι τὸ καλλίτερον, ἤ, ἂν ὄχι καὶ αὐτό, τοὐλάχιστον μίαν ὀλιγώτερον ἀπαισιόδοξον προοπτικὴν πρὸς τὸ ἄλλως πάντοτε ἀβέβαιον μέλλον.

Προσδοκία λοιπόν, ὑπῆρξεν ὁλόκληρος ἡ προπολεμικὴ περίοδος, προσδοκία, ἂν θέλετε, καὶ αὐτὴ ἡ πολεμικὴ περίοδος, προσδοκία ὅμως πρὸ παντὸς μιᾶς εὐτυχεστέρας καὶ ἀσφαλεστέρας τάξεως εἶναι ὅλα τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη.

Ἐὰν ἐγκύψωμεν μὲ κάποιαν μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὴν μελέτην τῶν προσδοκιῶν τούτων καὶ θελήσωμεν νὰ τοποθετήσωμεν αὐτὰς ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς συγχρόνου νοοτροπίας, θὰ τὰς εὕρωμεν ἀποπνιγομένας ὑπὸ τὸ βάρος δύο μεγάλων ῥευμάτων τῆς συγχρόνου σκέψεως.

Τὸ ῥεῦμα, πρῶτον, μιᾶς ἀπολύτως ὑλιστικῆς τάσεως δὲν παύει ἀδιακόπως νὰ σφυροκοπῇ τὴν ἔμφυτον καὶ ὀνειροπόλον ἀναζήτησιν καὶ προσδοκίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου πρὸς μίαν ἤρεμον καὶ εὐτυχεστέραν αὔριον. Τὴν σφυροκοπεῖ μὲ τὴν ἀδιάκοπον καὶ σκληρὰν ὁμοβροντίαν σαγηνευτικῶν ὑλιστικῶν ἐπαγγελιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπηχοῦν γοητευτικὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τελείως ὅμως ἀσύμφοροι διὰ τὸ ὑψηλότερον εἶναι, δὲν κάμουν τίποτε ἄλλο εἰμὴ νὰ ὀγκώνουν τὴν τραγικότητα τῆς ζωῆς. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ἐπαγγελίαι αὗται. Ὑπὸ τὰ δελεαστικὰ ὀνόματα

τοῦ Ὑλισμοῦ, τοῦ Μαρξισμοῦ, καὶ εἴ τινος ἄλλου ὀνόματος τῆς τρεχούσης φιλοσοφικῆς ὁρολογίας καὶ κοινωνιολογικῆς διαλέκτου, πολιορκοῦσι στενῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ προσπαθοῦσι νὰ ἐπιβάλωσιν ἐπιμόνως τὸ ἀνατρεπτικὸν κήρυγμά των, κήρυγμα τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἐλπίδα, στεῖραν ὅμως καὶ ἀνεδαφικήν, περὶ μιᾶς κοινωνίας εὐνομουμένης καὶ δῆθεν ἴσης καὶ ἰσορροπημένης, καὶ τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς διαβεβαιώσεις ἐλάχιστα εἰρηνιστικὰς καὶ μέσα τὰ ὁποῖα συνταυτίζονται πρὸς τὴν πάλην, τὸν ἀγῶνα, τὴν βίαν, τὴν ἐπικράτησιν τῆς κτηνώδους ἰσχύος.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη ταλαιπωρία εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλονται αἱ νόμιμοι καὶ εὐγενεῖς, κατ' ἀρχήν, προσδοκίαι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ταλαιπωροῦνται αὗται οἰκτρῶς ἀπὸ τὸ ὑλιστικὸν αὐτὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖον συχνὰ καὶ ἐπιμόνως προσβάλλει πρὸς ἐκπόρθησιν τὴν ψυχήν τοῦ ἀνθρώπου. Ταλαιπωροῦνται ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας τὰς ὁποίας—ἀπραγματοποιήτους—ζητεῖ νὰ παρουσιάσῃ ὡς ἐπὶ θύραις ὁ ὑλιστικὸς μεσσιανισμὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη αὐτὴ ἡ ταλαιπωρία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς καλλιτέρας αὔριον. Ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη τάσις, ἓν ἄλλο ῥεῦμα, τὸ ὁποῖον ὡς νοοτροπία καὶ σύστημα εὑρίσκεται εἰς τὸν ἀντίποδα τοῦ ὑλισμοῦ, ἀποβαίνει ὅμως καὶ αὐτὸ ἐξ ἴσου ὀλέθριον. Καρπὸς καὶ γέννημα καὶ τοῦτο, τῶν ἀθλιοτήτων τῆς ζωῆς τῆς μεταπολεμικῆς ταύτης περιόδου κατατείνει, θὰ ἔλεγε κανεὶς μὲ κολάσιμον κυνισμὸν εἰς τὸ νὰ παραλύσῃ τὸν ῥυθμὸν τῆς ζωῆς μὲ κήρυγμα ἀπαίσιον, τὸ ὁποῖον ὑποβάλλει μίαν ἀπέραντον ἀπαισιοδοξίαν διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπον, τὰς ἱκανότητας καὶ δυναμικότητας αὐτοῦ, τὴν ζωὴν καὶ τὸ μέλλον του.

Τὸ ῥεῦμα τοῦτο συναντᾶται ὑπὸ διάφορα ὀνόματα καὶ ποικίλας ἀποχρώσεις πανταχοῦ. Ἤδη ὑπὸ τὸν δελεαστικὸν τίτλον τοῦ «κοινωνικοῦ ἢ πρακτικοῦ Ἐξιστανσιαλισμοῦ» κάμνει θραῦσιν εἰς τὴν Δύσιν. Θὰ ἔλθῃ δὲ γρήγορα καὶ εἰς τὸν τόπον μας. Εἶναι γνωστὸν τὸ κήρυγμά του: «Ὁ κόσμος εἶναι ἀκατανόητος, ἀθλία εἶναι ἡ ζωή, ἀναξία καλλιτέρας τύχης ἡ κοινωνία μας. Τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἔχουν διέξοδον, εἶναι ἄλυτα, αἱ προσπάθειαί μας εἶναι σισύφειοι, βηματίζομεν ἀπὸ αἰώνων τώρα ἐντὸς ἑνὸς φαύλου κύκλου. Μοιρολατρεία, ἀδιαφορία, καὶ ἀπελπισία εἶναι τὰ τρία στάδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναγκαστικῶς θὰ περάσῃ κάθε ἄνθρωπος, ἕως ὅτου φθάσῃ τὰ 60—65 ἔτη τῆς ζωῆς του καὶ κλείσῃ τὰ μάτια διὰ τὸ αἰώνιον ταξεῖδι».

Αὐτὸ εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς ἑτέρας ταύτης νοοτροπίας ἡ ὁποία μὲ τὴν ἄρσιν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ τῆς ἐλαχιστοτέρας ἀκόμη ἐλπίδος πρὸς κἄτι τὸ καλλίτερον γεννᾷ καὶ ὀγκώνει μόνον τὸ αἴσθημα τοῦ

φόβου, τῆς ἀγωνίας, τῆς ἀπαισιοδοξίας, ἀνακόπτει κάθε ὁρμὴν πρὸς τὰ πρόσω, ἐπιφέρει τὸν μαρασμὸν καὶ εὐρύνει τὴν κοινωνικὴν κρίσιν.

Ἰδοὺ ὑπὸ ποίαν κατάστασιν ἑορτάζει καὶ ἐφέτος ἡ ἀνθρωπότης τὰ Χριστούγεννα. Μέσα εἰς τὸν κυκεῶνα αὐτὸν ὡς πνεῦμα δρόσου ἔρχεται ἡ χριστουγεννιάτικη ὑμνογραφία νὰ εἴπῃ εἰς τὴν παραπαίουσαν ἀνθρωπότητα, νὰ ὑπηχήσῃ εἰς τὰ βομβοῦντα ὦτα αὐτῆς τὸ Χριστὸς ἐπὶ Γῆς.....

Χριστὸς ἐπὶ Γῆς.... Δι' ὅσους ἀνήκουν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην παράταξιν αἱ γλυκεῖαι καὶ παρήγοροι αὗται λέξεις δὲν ἔχουσι, φυσικά, καμμίαν σημασίαν. Δι' ἡμᾶς ὅμως τοὺς Χριστιανοὺς αἱ τρεῖς αὗται λέξεις ἀποτελοῦσι τὴν ἀρτιωτέραν ἔκφρασιν τοῦ νοήματος τὸ ὁποῖον ἔχει μέσα εἰς τὴν συνείδησίν μας ἡ προσδοκία, ἡ ἀναμονή, ἡ ἐλπίς μας τῆς καλλιτέρας αὐτοῦ αὔριον. Ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς, ἡ σκήνωσις Αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐνσάρκωσις Αὐτοῦ, ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τὴν βάσιν καὶ τὸ ἐχέγγυον τῶν προσδοκιῶν μας.

Ἔχομεν ὡς ἄνθρωποι τὰς προσδοκίας μας, ἀναμένομεν πολλὰ ἀπὸ τὴν αὔριον. Ὡς Χριστιανοὶ ἔχομεν τὰς ἰδιαιτέρας προσδοκίας μας. Κάθε ἡμέρα, ἡ ὁποία παρέρχεται, κλείει μίαν σελίδα τοῦ ὀγκώδους τόμου τῶν ἐλπίδων μας καὶ κάθε ἡμέρα ἡ ὁποία ἀνατέλλει ἀνοίγει μίαν νέαν τοιαύτην. Προσδοκῶμεν. Προσδοκῶμεν τὸ καλόν. Τὸ καλὸν ὑπὸ τὴν διπλῆν αὐτοῦ προοπτικήν. Τὸ καλὸν ἐκπεφρασμένον μέσα εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἐδῶ κόσμου, μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῶν συνθηκῶν τῆς ἐδῶ ζωῆς, μέσα εἰς τὸν κύκλον τῶν σχέσεών μας πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς ἀδελφούς μας, τὸ καλὸν ὑπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τὰς μικρὰς ἢ τὰς μεγάλας, τοῦ καθ' ἡμέραν βίου μας, τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας, ἡ ὁποία εἶναι δι' ἡμᾶς μία ἀνεκτίμητος δωρεὰ τοῦ Δημιουργοῦ μας Θεοῦ. Ἀλλὰ προσδοκῶμεν τὸ καλὸν καὶ ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν του μορφήν, ὡλοκληρωμένον εἰς ἕνα ἄλλον κόσμον, εἰς μίαν ἄλλην ζωήν, εἰς τὸν κόσμον τῆς αἰωνιότητος, εἰς τὴν ζωὴν τῆς μακαριότητος εἰς τὰς ὑπερκοσμίους σφαίρας τοῦ ὑπερπέραν. Προσδοκῶμεν Ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ Ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ἰδοὺ αἱ προσδοκίαι τοῦ Χριστιανοῦ. Προσδοκίαι ὑλικαὶ καὶ πνευματικαί, προσδοκίαι ἐπίγειοι καὶ ὑπερκόσμιαι, προσδοκίαι παροῦσαι καὶ μέλλουσαι.

Καὶ αἱ προσδοκίαι ἡμῶν αὗται δὲν εἶναι βάσιμοι, ἠγγυημέναι, θετικῶς καὶ ἀπολύτως ἐξησφαλισμέναι. Ὁ συλλογισμὸς τὸν ὁποῖον κάμνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ὅταν λέγῃ «εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πί-

στις ὑμῶν» (Α΄ Κορ. 15, 14), δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ διὰ τὴν Γέννησιν Αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε γεννηθῇ, κενὴ θὰ ἦτο πᾶσα ἐλπὶς τῶν ἀνθρώπων, διεψευσμέναι διὰ παντὸς θὰ ἦσαν αἱ προσδοκίαι αὐτῶν.

Εἰς τὸ μέγα μυστήριον τῆς νυκτὸς τῶν Χριστουγέννων διαφεύγει συνήθως μία ἱστορικὴ λεπτομέρεια τὴν ὁποίαν σημειώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Εἶναι ἡ ἐμφάνισις ἑνὸς ἀγγέλου πρὸς τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας τῆς Βηθλεέμ, μία σύντομος συνομιλία, ἕνας δεύτερος εὐαγγελισμὸς «Εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ», εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς τοὺς ποιμένας. Σᾶς φέρω τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα, τὸ ὁποῖον θὰ προξενήσῃ μεγάλην χαρὰν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ τὸ χαρμόσυνον αὐτὸ ἄγγελμα εἶναι ἡ διαβεβαίωσις ὅτι «ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ». Καὶ ὁ Σωτὴρ οὗτος εἶναι ὁ Χριστὸς Κύριος. Ἡ φράσις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐπίσημος ἀναγγελία τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοῦ, ἡ πρώτη ἀναμφίλεκτος μαρτυρία καὶ ἀποκάλυψις τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐνσαρκώσεως. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἀκόμη, ἡ πρώτη σαφὴς ἐγγύησις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀπὸ αἰώνων προσδοκιῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἔκτοτε; Ἔκτοτε, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, εἰς τὴν κατ᾽ ἔτος ἐπαναλαμβανομένην γέννησιν τοῦ Θεανθρώπου, εἰς τὴν ὡραίαν ἐκείνην νύκτα τῶν Χριστουγέννων, βλέπομεν ἀναζωογονουμένας τὰς ἐλπίδας μας καὶ ἀνανεουμένας τὰς ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ ἐγγυήσεις διὰ τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν, διὰ τὸν τελικὸν θρίαμβον, διὰ τὴν ὁριστικὴν νίκην. Ναί, τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα «τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῆς Γῆς» καὶ ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος θὰ πληρώσῃ τὸ σύμπαν, ἡ ἁρμονία του θὰ παραμερίσῃ τὰς παρασίτους παραφωνίας τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀοιδῶν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς θρηνώδεις ἐλεγείας τῆς ὠργανωμένης ἀπαισιοδοξίας. Ἂς θελήσῃ ἡ παραπαίουσα ταλαίπωρος ἀνθρωπότης, ἂς θελήσῃ νὰ ἀκούσῃ τὸ ἄγγελμα καὶ τὸν ἀγγελικὸν ὕμνον, καὶ τότε ἡ παλιγγενεσία, ἡ ἀποκατάστασις τῶν πάντων εἰς τὸ Πνεῦμα, εἰς τὴν Εἰρήνην καὶ εἰς τὴν Δόξαν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ θὰ ἀποβῇ πραγματικότης. Ἡ ζωή, ὁ κόσμος, ὁλόκληρος ἡ δημιουργία σήμερον στενάζουν, ὑποφέρουν. Ἀλλ᾽ ἂν ὑποφέρῃ καὶ στενάζῃ, διατί εἰς τοὺς στεναγμοὺς αὐτῆς νὰ ἀκούωμεν τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸ ῥόγχον τοῦ ἑτοιμοθανάτου, ὅπως οἱ ἀπαισιόδοξοι; Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τοὺς τοιούτους στεναγμοὺς τοὺς ὀνομάζει ὠδίνας, πόνους τ. ἔ. τοῦ τοκετοῦ. Καὶ τὰ σημερινὰ παθήματα τῆς ἀνθρωπότητος διατί νὰ μὴ σημαίνουσι τὸ τέλος κάποιου σταθμοῦ, κάποιας περιόδου καὶ τὴν ἀρχὴν κάποιας ἄλλης αὔριον, καλλιτέρας καὶ εὐτυχεστέρας αὔριον; Χριστὸς ἐπὶ Γῆς καὶ τὸ Πνεῦμα Αὐτοῦ ἐν ἡμῖν. Ἀρκεῖ τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα καὶ ἡ Χριστιανικὴ νοοτροπία νὰ γενικευθῶσι καὶ νὰ ἐπικρατήσωσι, καὶ

ἀμέσως θὰ διαλευκανθῇ ἡ σημερινὴ χαώδης κατάστασις, τὸν σημερινὸν κοινωνικὸν κυκεῶνα ἀσφαλῶς θὰ διαδεχθῇ τὸ βασίλειον τῆς τάξεως, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἁρμονίας εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τότε ἡ νέα Ἱερουσαλὴμ δὲν θὰ εἶναι πλέον ἁπλῶς μεσσιανικὴ ἐπαγγελία. Τότε ἡ καινὴ ζωὴ δὲν θὰ εἶναι κενὴ νοήματος. Τότε οἱ λόγοι τοῦ θεοπνεύστου δραματιστοῦ τῆς Ἀποκαλύψεως θὰ εὕρωσι τὴν ὁλοκλήρωσιν αὐτῶν.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν, ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον... Καὶ τὴν πόλιν τὴν Ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτῶν ἔσται, καὶ ἐξελείψει ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι (Ἀποκ. 21, 1—4). Ναί, ὁ προφητικὸς αὐτὸς δραματισμὸς τοῦ Ἀετοῦ τῆς Πάτμου θὰ γίνῃ πραγματικότης.

Χριστὸς ἐπὶ Γῆς. Ἰδοὺ ἕστηκεν ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούει. Ὅσον γρηγορώτερα ἀνοίξει τὴν θύραν ἡ ἀνθρωπότης, τόσον εὐκολώτερα θὰ εὕρῃ τὴν εὐτυχίαν, τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ζωῆς της.

Διάκονος **ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ**

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Η ΑΝΑΓΚΗ τηρήσεως ἀρχείων κατέστη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων αἰσθητὴ εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τοὺς συγκεκροτημένους εἰς πολιτείας. Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι διετήρουν τὰ ἀρχεῖα αὐτῶν ἐν τοῖς ναοῖς, ἡ δὲ φύλαξις αὐτῶν ἦτο ἐμπεπιστευμένη εἰς τοὺς ἱερεῖς. Τοὺς Αἰγυπτίους ἐμιμήθησαν καὶ οἱ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες εἰς ἐπιμιξίαν λαοί, ὡς οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐφύλασσον λεπτομερῆ ἀρχεῖα κατατεθειμένα ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ Μαρτυρίου κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλήμ, μεθ' οὗ ἐκάησαν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Τίτου. Ὁ Ἔσδρας ἀναφέρει τὰ ἀρχεῖα τῶν Βασιλέων τῆς Μηδίας καὶ τῆς Βαβυλῶνος, ὁ Τερτυλλιανὸς τὰ τῶν Φοινίκων καὶ ὁ Ἰώσηπος τὰ τῆς Τύρου, οἱ δὲ Ἕλληνες ἱστορικοὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου. Ἐν Ἑλλάδι ἐπεκράτει ἡ διατήρησις ἀρχείων ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, ὁ δὲ Τάκιτος ἱστορεῖ ὅτι ἔν τισι τῶν ἀρχείων τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τιβερίου εὑρέθησαν ἔγγραφα γραφέντα πρὸ 1000 καὶ πλέον ἐτῶν. Διετήρουν δὲ ἐν τοῖς ἀρχείοις οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνον τὰ δημόσια ἔγγραφα, ἀλλὰ καὶ τὰ συγγράμματα τῶν μεγάλων συγγραφέων, ὡς π.χ. κατὰ Παυσανίαν, τὰ τοῦ Ἡσιόδου ἐν τῷ ναῷ τῶν Μουσῶν ἐν Βοιωτίᾳ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐτήρουν ἐπίσημον ἀρχεῖον καλούμενον «Μητρῷον» ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης. Ἐν αὐτῷ κατετίθεντο τὰ πρωτότυπα τῶν συνθηκῶν, τῶν ψηφισμάτων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πράξεων. Τοιαῦτα ἔγγραφα ἦσαν κατατεθειμένα καὶ ἐν τοῖς ναοῖς. Ἐν Ρώμῃ τὰ δημόσια ἀρχεῖα (Tabulae Publicae), ἤτοι πάντα τὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους, τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔδικτα τῆς συγκλήτου, ἐφύλασσον οἱ ταμίαι εἰς τὸ αἰράριον ἢ θησαυροφυλάκιον. Ἀρχεῖα ὅμως ἐτήρουν ἐν Ρώμῃ καὶ οἱ ποντίφηκες (ἱερεῖς), ἐθεωροῦντο δὲ ἱερὰ καὶ ἀνήγοντο εἰς τὸν Νουμᾶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βεσπασιανοῦ ἐφυλάσσοντο ἐν τοῖς δημοσίοις ἀρχείοις τρισχίλιοι ὀρειχάλκιναι πινακίδες διαλαμβάνουσαι ἰσαρίθμους συνθήκας, ἃς συνῆψαν οἱ Ρωμαῖοι μετ' ἄλλων λαῶν. Ἀλλὰ καὶ ἑκάστη σημαίνουσα Ρωμαϊκὴ οἰκογένεια διετήρει ἴδια ἀρχεῖα κατατεθειμένα εἰς ειδικὴν αἴθουσαν.

Ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας κτίζεται τὸ Tabularium εἰς τὸ ὁποῖον ἐφυλάσσοντο τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους. Τὸ κτίριον τοῦτο σῴζεται μέχρι σήμερον, πλὴν τὰ ἔγγραφα μετετέθησαν ἔκτοτε ἐκεῖθεν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρας, ἀργότερον δὲ εἰς τὸν ναὸν τοῦ

Κρόνου. Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος καὶ μετ᾿ αὐτὸ τὸ Βυζαντινὸν κατήρτισαν πληρέστερα ἀρχεῖα. Κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀναρχίαν τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κατεστράφησαν, διασωθέντων μόνον λειψάνων τινῶν προερχομένων σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ραβέννης. Δυστυχῶς δὲ καὶ τὰ Βυζαντινὰ ἀρχεῖα τῶν ὁποίων ὁ διευθυντὴς ἐκαλεῖτο «Χαρτουλάριος» δὲν ἐσώθησαν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀρχεῖον τῶν Πατριαρχείων δὲν περιῆλθεν εἰς τοὺς καθ᾿ ἡμᾶς χρόνους ἀλύμαντον.

Κατ᾿ ἀπομίμησιν τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ οἱ ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς εἰς ἐπικοινωνίαν βάρβαροι συνέστησαν ἀρχεῖα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐξηφανίσθησαν. Παραλλήλως δὲ πρὸς τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους ἤρξαντο τηροῦσαι ἴδια ἀρχεῖα καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαί, ὁρμηθεῖσαι ἐκ τοῦ συμφέροντος ὅπως διαφυλάξωσι τοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας τῶν γαιῶν καὶ τῶν ἄλλων αὐτῶν κτήσεων. Ἐν τούτοις ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀρχείοις διεφυλάχθησαν πλεῖστα πρωτότυπα χειρόγραφα τοῦ μέσου αἰῶνος.

Καὶ τὰ σύγχρονα κράτη ἠκολούθησαν τὸ αὐτὸ περίπου σύστημα κατ᾿ ἀρχάς. Ἐστέγαζον δηλονότι τὰ ἀρχεῖα αὐτῶν εἰς κτίρια ἀνεγερθέντα ἴσως δι᾿ ἄλλους σκοπούς, ἀργότερον δὲ ᾐσθάνθησαν τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ὅπως στεγάσωσι τὰ Ἀρχεῖα αὐτῶν εἰς ἐπὶ τούτῳ εἰδικὰ κτίρια.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Φίλιππος Αὔγουστος διέταξε νὰ διαρρυθμισθῇ εἰς «Χαρτοφυλάκιον» (Trésor des chartes) ἡ Sainte Chapelley.

Εἰς τὸ Λονδῖνον, τὰ ἀρχεῖα τοῦ Βασιλείου συγκεντροῦνται ἀρχικῶς εἰς τὸν Πύργον «Towr». Τὸ αὐτὸ περίπου ἐγίνετο καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης.

Μόλις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὰ κράτη ἐσκέφθησαν νὰ ἐγκαταστήσωσι καὶ διαφυλάξωσι τὰ ἀρχεῖά των ὄχι εἰς ὑπάρχοντα ἱδρύματα, ἀλλὰ εἰς κτίρια ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθέντα.

* * *

ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ: Κάμνοντες λόγον περὶ ἀρχειοφυλακίου δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναφέρωμεν πρῶτον περὶ τοῦ κτιρίου ὅπου φυλάσσονται τὰ ἀρχεῖα.

Εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην δὲν εἶναι πολλαὶ αἱ οἰκοδομαὶ αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν ἐπὶ τούτῳ διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς Ἀρχεῖα. Ἐν τούτοις **ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς διαφυλάξεως τῶν Ἀρχείων δύναταί τις νὰ ἀποκομίσῃ συμπεράσματα περὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀ-**

ξίας τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ἓν κράτος ἢ ἓν ἵδρυμα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὸ παρελθὸν αὐτοῦ.

Τὰ κράτη μόλις κατὰ τὸν 19ον καὶ 20ὸν αἰῶνα ἀντιλαμβάνονται τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀρχείων των. Τότε μόλις ἀφυπνίζεται ἐν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχείου, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀφύπνισις αὕτη συμβαδίζει ἐκ παραλλήλου καὶ μὲ τὴν τόνωσιν τοῦ πνεύματος τοῦ Κράτους. Διὰ τοῦτο ἴσως τὰ ἀρχεῖα σήμερον εὑρίσκονται ἐγκατεστημένα εἰς κτίρια ἅτινα προωρίζοντο ἀρχικῶς δι' ἄλλους σκοποὺς καὶ μόλις τελευταίως καταλλήλως διαρρυθμισθέντα χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡ ἀνέγερσις εἰδικοῦ μεγάρου διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἤρχισε μόλις τῷ 1933.

Εἰς τὴν Βιέννην τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους στεγάζονται εἰς εἰδικὸν κτίριον οἰκοδομηθὲν κατὰ τὰ ἔτη 1899—1902. Κάποτε τὸ κτίριον τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ τελειότερον τοῦ εἴδους του καὶ τὸ καλλίτερον. Τὸ ἴδιον ἔχουσιν εὐτύχημα, φημιζόμενα ὡς ἄριστα Ἀρχειοφυλάκια, τὸ ἐν Λονδίνῳ «Public Record office», τὸ ἐν Μονάχῳ «Stadtarchiv», τὸ κρατικὸν Ἀρχεῖον τῆς Βουδαπέστης, τὸ ἐν Βερολίνῳ «Geheimes stadtarchiv Berlin—Daham».

Ἀντιθέτως ἡ Γαλλία ἔχει τὸ ἐθνικόν της Ἀρχεῖον ἐγκατεστημένον εἰς ἕνα παλαιὸν κτίριον, εἰς τὸ ἀνάκτορον «Soubise».

Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰ κεντρικὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ κράτους, ἅτινα φυλάσσονται καὶ αὐτὰ εἰς παλαιὰς οἰκοδομάς.

Οὐχ ἧττον σήμερον, ὅλα τὰ κράτη ἀντιλαμβάνονται πλέον τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποκτήσεως εἰδικῶν καὶ καταλλήλως διερρυθμισμένων (μοδέρνων) κτιρίων διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχείων των.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὰ χωρία τῆς ὑπαίθρου δὲν ἔχουσι μεγάλας ποσότητας ἐγγράφων.

Ἡ ἐξουσία καὶ ἡ διοίκησις εἶναι ἀπολύτως συγκεντρωμέναι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Ἀναμφιβόλως λοιπὸν αἱ μεγαλουπόλεις αἰσθάνονται κατὰ γενικὸν κανόνα τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀποκτήσωσι καλῶς διωργανωμένα καὶ καλῶς ἐγκατεστημένα ἀρχεῖα. Εἰς τὰ ἀρχεῖα θὰ κατατεθῶσι τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων σπανίως γίνεται τρέχουσα χρῆσις. Δυνατὸν λοιπὸν νὰ εὑρίσκωνται τὰ Ἀρχεῖα καὶ ἔξω τῶν πόλεων, ἀλλὰ μᾶλλον καθίσταται ἐπάναγκες νὰ εὑρίσκωνται αὐτὰ ἐντὸς τῶν μεγαλουπόλεων.

Εἰς τὰς πόλεις διαδραματίζονται τὰ μεγάλα πνευματικά, οἰκονομικά, κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ γεγονότα, διαμορφοῦνται τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εὑρίσκωνται τὰ ἀρχεῖα εἰς μέρος ὅπου ὁ

ἱστοριοδίφης ἢ ὁ ὁπωσδήποτε ἐνδιαφερόμενος ἢ ὁ ἐνδιατρίβων εἰς αὐτά, νὰ εὑρίσκῃ εὐκόλως καὶ χωρὶς δυσκολίας τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ ὑλικόν. Τὰ ἀρχεῖα ἔχουσι διαρκῆ σχέσιν καὶ δεσμὸν πρὸς τὸν καθημερινὸν βίον. Ἡ ζωὴ ἡμῶν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ζωὴν ἐκείνων οἵτινες ἔζησαν πρὸ ἡμῶν. Ἡ ἱστορία των πολλάκις γίνεται καὶ ἱστορία ἰδική μας. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας των εἶναι ἀναγκαιοτάτη. Ἐκ τῶν ἀρχείων ἀρύεται ἡ ἱστορία τὰς πηγὰς αὐτῆς. Διὰ νὰ εἶναι λοιπὸν τὰ ἀρχεῖα προσιτὰ εἰς πάντα μελετητὴν πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς μέρος κεντρικὸν καὶ ἐντὸς τῶν μεγαλουπόλεων. Πολλαχοῦ τὰ ἀρχεῖα φυλάσσονται ἐντὸς παλαιῶν κτιρίων, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι εἰς ἄλλην τινὰ ἐργασίαν. Εἶναι αὐτὰ παλαιαὶ κοιναὶ οἰκοδομαί. Αἱ αἴθουσαί των καὶ οἱ θόλοι των εἶναι σκοτεινοὶ καὶ ὑγροί. Ἐνῷ ἀπεναντίας οἱ Κώδικες καὶ τὰ Ἔγγραφα, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τοὺς ζῶντας ὀργανισμούς, ἔχουσιν ἀνάγκην φωτὸς καὶ ἀέρος. Εἰς μέρη ἀνθυγιεινὰ τὰ γραπτὰ ἐξαλείφονται καὶ καταστρέφονται.

Προκειμένου δὲ διὰ τὴν ἐκλογὴν κτιρίου προερισμένου διὰ τὴν φύλαξιν ἀρχείων, πρωτίστως θὰ ἀναζητήσωμεν τὰς ὑγιεινὰς συνθήκας τοῦ κτιρίου αὐτοῦ.

Ἡ στερεότης τῆς οἰκοδομῆς ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέλει θεμελειωθῆ αὕτη. Ἑπομένως ἡ προσοχή μας πρέπει πρωτίστως νὰ στραφῇ πρὸς τὸ σημεῖον αὐτό. Τὸ ἔδαφος δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε ὑγρόν, ἀλλ' οὔτε καὶ κονιῶδες. Τὸ ὑγρὸν ἔδαφος ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην διὰ νὰ ἀποξηρανθῇ. Τὸ δὲ κονιῶδες, λόγῳ τῆς ξηρότητός του, δημιουργεῖ κόνιν ἥτις εἶναι λίαν καταστρεπτικὴ διὰ τὰ ἀρχεῖα. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου διὰ τὴν ἀνέγερσιν κτιρίου τόπου, καλὸν εἶναι νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει καὶ ἓν ἄλλο σημεῖον τὸ ἑξῆς: νὰ ὑπάρχῃ πέριξ τοῦ κτιρίου ἐπαρκὴς χῶρος διὰ τὴν πιθανότητα, ὅτι βραδύτερον θὰ ἀπαιτηθῇ ἀφεύκτως ἐπέκτασις τῆς οἰκοδομῆς. Ὁ χῶρος αὐτὸς ἐξ ἄλλου χρειάζεται διὰ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ ἀέρος τοῦ κυρίως κτιρίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προφύλαξιν αὐτοῦ ἀπὸ τὰς πυρκαϊάς.

Ἄξιον συστάσεως εἶναι νὰ περιβάλληται τὸ κτίριον ἀπὸ χλοερὰν καὶ δενδρόφυτον ἔκτασιν. Μία τάφρος ἢ ὁποιονδήποτε ἄλλο κενὸν (βαθούλωμα) γῆς ὅπερ ἤθελε κατασκευασθῇ μεταξὺ τοῦ τοίχου τοῦ κτιρίου καὶ τῆς παρ' αὐτὸ λεωφόρου, προστατεύει τὸ κτίριον ἀπὸ τοὺς κλονισμούς, τοὺς ὁποίους προξενοῦν τὰ διερχόμενα μεταφορικὰ μέσα. Τὰ σημεῖα αὐτὰ ἐλήφθησαν ἰδιαιτέρως ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν νέων Ἀρχειοφυλακίων ἐν Λονδίνῳ, Βερολίνῳ καὶ Ντάχλεμ. Ὑπεράνω δὲ ὅλων αὐτῶν, ἡ οἰκοδομὴ ὀφείλει νὰ κτισθῇ διὰ τοῦ καλλιτέρου ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ὁρίζει σήμερον ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη. Καὶ ἀφοῦ τὸ ἀρχεῖον ἐγκα-

τασταθῇ, ἀπαιτεῖται ὅπως καταβληθῇ παρὰ τοῦ Ἀρχειοφύλακος φροντὶς διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν ἐν αὐτῷ φυλασσόμενων Κωδίκων καὶ Ἐγγράφων ἐκ παντοίων κινδύνων.

Οἱ κίνδυνοι δὲ εἶναι διπλοῖ: Φυσικοὶ καὶ Ἠθικοί. Μεταξὺ τῶν πρώτων συγκαταλέγομεν τὸ πῦρ, τὰς πλημμύρας, τοὺς σεισμούς, τὸν κακὸν ἀερισμόν, τὴν κόνιν, τὰ βλαβερὰ ἔντομα καὶ ζωΰφια καὶ τοὺς μήκυτας.

Ἠθικοὶ δὲ κίνδυνοι εἶναι: Ἡ κλοπή, ἡ σκόπιμος καταστροφὴ καὶ ἡ παραχάραξις.

Ὁ κακὸς ἀερισμὸς καὶ οἱ μήκυτες ἔχουσι στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς ὑγρασίας, διὰ τοῦτο καὶ πρέπει νὰ καταπολεμῶνται. Ὑπάρχουσι μέτρα καὶ μέθοδοι καὶ μέσα τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ καλῷ τῶν Κωδίκων καὶ τῶν Ἐγγράφων. Καὶ πρωτίστως πρέπει νὰ λεχθῇ κατηγορηματικῶς, ὅτι καμμία ἀπομονωτικὴ ὕλη ἀναμεμιγμένη μὲ ἄσβεστον δὲν ἐξαλείφει τὴν ὑγρασίαν, τὴν παρατηρουμένην εἰς τοὺς τοίχους. Ἁπλῶς μόνον τὴν ἐπικαλύπτει καὶ ἐπανεμφανίζεται αὕτη ἀργότερον. Διὸ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀναγκαία καθίσταται, καὶ ἐν πολλοῖς χρήσιμος ἀποβαίνει, ἡ γνωμοδότησις εἰδήμονος μηχανικοῦ ἀρχιτέκτονος.

Καὶ ἡ μὲν ὑγρασία τοῦ τοίχου κατά τινα βαθμὸν ἐξαφανίζεται, ἡ ὑγρασία ὅμως τοῦ ἐδάφους μένει καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαφανισθῇ. Δι᾽ αὐτὸ ἂν τὸ ἔδαφος εἶναι ὑγρόν, ἀπόλυτος ὑφίσταται ἀνάγκη ἀλλαγῆς κτιρίου. Εἰς ἔδαφος ὑγρὸν γεννῶνται καὶ πολλαπλασιάζονται οἱ ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς Κώδικας καὶ τὰ Ἔγγραφα μήκυτες καὶ τὰ ἄλλα παράσιτα.

Τὸ ἔδαφος δύναται νὰ κρύπτῃ ὑγρασίαν, χωρὶς νὰ φαίνηται αὕτη. Παράδειγμα τὸ Ἀρχειοφυλάκιον τῆς πόλεως «Ντέμπρετσεν». Ἐτοποθετήθησαν τὰ ἀρχεῖα ἐντὸς ἑρμαρίων ἐπὶ δαπέδου φαινομενικῶς καταλλήλου. Μετ᾽ ὀλίγον ὅλως τὸ δάπεδον ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ βάρους καὶ ὑπέστη ῥωγμάς. Διεπιστώθη τότε ἡ ἐλαττωματικότης του καὶ ἐδέησε νὰ γίνῃ ἡ μεταφορὰ τῶν ἀρχείων ἀλλαχοῦ.

Παρόμοιαι πρὸς τὰς ἐκ τῆς ὑγρασίας βλάβαι δημιουργοῦνται καὶ ἐκ τῆς κόνεως, ὡς καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν ἐργοστασίων τῶν πόλεων.

Ὁ κονιορτὸς εἶναι δηλητηριώδης, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ δηλητήριον βλαβερὸν διὰ τὰ Ἔγγραφα.

Εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ὁ Ἀρχειοφύλαξ ὀφείλει νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐλαττώσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν μεγάλην βλάβην τὴν προερχομένην ἐκ τοῦ δηλητηρίου τοῦ κονιορτοῦ καὶ τοῦ καπνοῦ τῶν ἐργοστασίων τῶν πόλεων.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι καὶ τὰ ἔγγραφα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔχουσιν ἀνάγκην ἀέρος.

Ἐσφαλμένη δὲ εἶνε ἡ γνώμη ὅτι ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς φέρουσι κο-

νιορτόν. Ἐπίσης ἂς μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ ἡμίφως ἢ τὸ σκότος ἐμποδίζουσι τὴν εἰσχώρησιν τῆς κόνεως εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Ἀρχείου.

Ἐὰν ὁ ἀὴρ εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ Ἀρχειοφυλακίου καὶ ἂν μάλιστα δημιουργεῖται λεπτὸν ῥεῦμα ἀέρος, αὐτὸ παρασύρει τὴν ὑπάρχουσαν κόνιν. Ἡ ἀνάγκη ὅπως τὰ ἀρχεῖα εὑρίσκωνται εἰς τὰς μεγαλουπόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ κανόνα καὶ τῶν πλέον ἔτι καθαρῶν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε πλήρης κονιορτοῦ, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἐπαφὴν τῶν γραπτῶν μετὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος. Οὐχ ἧττον ἐπιβάλλεται ὅπως ἀερίζωμεν τὰ ἀρχεῖα εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ μὲ ὡρισμένην μέθοδον, ὥστε νὰ προκύπτῃ ὠφέλεια ἐκ τοῦ ἀερισμοῦ τούτου. Ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος ὀφείλει νά γίνηται τακτικὰ καθ᾿ ἑκάστην, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐκλέξωμεν τὴν κατάλληλον ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀτμόσφαιρα θὰ εἶνε σχετικῶς καθαρά. Κατὰ τοὺς εἰδικοὺς εἶνε φρονιμώτερον νὰ ἀερίζωμεν καὶ ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα ἀκόμη δὲν εἶνε καθαρά.

Εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῶν πολλῶν ἐργοστασίων των δὲν ἔχουσι καθαρὸν ἀέρα, συνειθίζεται τὸ φιλτράρισμα τοῦ ἀέρος μὲ ἓν εἶδος φίλτρων ἐξ ἐρίου ἢ βάμβακος. Μία δὲ τοιαύτη ἐγκατάστασις δὲν εἶνε δαπανηρά. Πάντως ἐν Τουρκίᾳ, ἕνεκα τοῦ καθαροῦ ἀέρος της, δὲν ἐπιβάλλεται τὸ μέτρον αὐτό. Εἰς τὸ Ἀρχειοφυλάκιον τοῦ Ντέμπρετζεν, ὅπου τὰ ἀρχεῖα φυλάσσονται εἰς θολωτὸν κτίριον, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, τὰ παράθυρα μένουσιν ἀνοικτὰ καθ᾿ ὅλον τὸ ἀπόγευμα. Τὸν χειμῶνα, καὶ μὲ ὅλην ἀκόμη τὴν κακοκαιρίαν, αἱ αἴθουσαι ἀερίζονται πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐπὶ πεντάλεπτον. Ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς δέον νὰ εἰσχωρῶσιν εἰς κάθε γωνίαν τοῦ Ἀρχειοφυλακίου.

Ἀλλὰ καλὸν θὰ ἦτο νὰ σημειώσωμεν ὅτι καὶ ὁ καυστικὸς ἥλιος τοῦ θέρους εἶνε λίαν βλαβερὸς διὰ τὰ Ἔγγραφα καὶ τοὺς Κώδικας. Μία ἰσχυρὰ ἀκτὶς ἀποξηραίνει τὰς ἶνας τοῦ χάρτου. Τὴν δύναμιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων δυνάμεθα νὰ ἐλαττώσωμεν τοποθετοῦντες παραθυρόφυλλα (παντζούρια) ἢ ἄλλα καλύμματα εἰς τὰ παράθυρα. Τὴν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῶν Ἐγγράφων κόνιν καθαρίζομεν διὰ μαλακῆς ψήκτρας ἢ δι᾿ ἄλλου τινὸς παρομοίου καὶ καταλλήλου ὀργάνου (ξεσκονιστῆρι). Ἡ κόνις ὅμως δέον νὰ εἶνε ξηρὰ καὶ οὐχὶ παλαιά, ὅταν ὅμως λόγῳ τῆς πολυκαιρίας ἡ κόνις εἶνε ὑγρὰ δὲν ἐφαρμόζεται ἡ ἀνωτέρω μέθοδος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπὸ τὰ δυσανάγνωστα γραπτὰ ἡ παλαιὰ κόνις, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἀκαθαρσία, καθαρίζεται διὰ χημικῶν μεθόδων. Ἀλλὰ καὶ αἱ μέθοδοι αὗται εἶνε πάντοτε ἐπικίνδυνοι διὰ τοὺς Κώδικας καὶ τὰ λοιπὰ Ἔγγραφα, διὸ καὶ ἐφαρμόζονται μετὰ μεγάλης προσοχῆς.

Ἡ χρῆσις ἀπορροφητῆρος διὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς κόνεως εἶνε

προτιμοτέρα, εἶνε ὅμως ἀνάγκη νὰ χειρίζηται τὸ μηχάνημα εἰδικός. Τὸ ξεσκόνισμα τῶν Ἐγγράφων καὶ τῶν Κωδίκων τοῦ ὅλου Ἀρχείου γίνεται πάντοτε καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνηται τακτικά. Ἡ κόνις εἶνε ἐχθρὸς τῶν Ἀρχείων. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὰ μέρη ἔνθα τοποθετοῦνται τὰ Ἔγγραφα ἢ εὑρίσκονται οἱ Κώδικες τῶν ἀρχείων δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ ἔχωμεν τὸ γραφεῖόν μας καὶ νὰ τρώγωμεν. Διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία ἥτις γίνεται εἰς ἓν τοιοῦτον μέρος εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ ὑπαλλήλου, ἀλλὰ καὶ τὰ φαγητὰ ἐκ παραλλήλου δύνανται νὰ ῥυπάνωσι τὰ ἑρμάρια καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἔγγραφα.

Ἓν ἄλλο πρόβλημα σπουδαῖον καὶ ὁ ἐφιάλτης τῶν Ἀρχειοφυλάκων εἶνε ὁ κίνδυνος τῶν πυρκαϊῶν. Ὁ κίνδυνος οὗτος ἐξασφαλίζεται ὅταν τὸ κτίριον εἶνε ἀπομεμονωμένον, οἱ δὲ τοῖχοι, ἡ στέγη καὶ ἡ ὀροφὴ ἔχωσι πάχος καὶ ἀνθεκτικότητα καὶ εἶνε κατεσκευασμένοι ἀπὸ μπετόν. Ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ τὴν περιφρούρησιν τῶν ἐπίπλων καὶ τῶν ἀρχείων ἐκ τῶν κινδύνων τῆς πυρκαϊᾶς, ἐξασφαλίζεται αὕτη δι᾽ εἰδικῶν ὀργάνων (τῶν κατασβεστήρων). Ὁ Ζένκινσων συνιστᾷ ὅπως τὸ Ἀρχειοφυλάκιον συνδέεται ἀπ᾽ εὐθείας μὲ τὸ πυροσβεστικὸν κέντρον τηλεφωνικῶς, τὸ δὲ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τῶν Ἀρχείων γνωρίζῃ τὴν πυροσβεστικὴν τέχνην. Ἐπίσης προσθέτει ὅτι οἱ κατεσβεστῆρες δέον νὰ ἐξελέγχωνται συχνὰ καὶ νὰ γίνηται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔμπρακτος δοκιμὴ αὐτῶν.

Ἡ ἐκλογὴ μέσου θερμάνσεως τοῦ κτιρίου παίζει ἐπίσης σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν λῆψιν μέτρων πρὸς ἀποτροπὴν καὶ καταπολέμησιν τῶν πυρκαϊῶν. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν περισσοτέρων εἰδικῶν δὲν εἶνε κατ᾽ ἀρχὴν ὀρθὴ ἡ θέρμανσις τοῦ χώρου εἰς τὸν ὁποῖον φυλάσσονται τὰ ἀρχεῖα. Μερικοὶ εἰδήμονες κάμνουσιν ἐξαίρεσιν εἰς τὸν κανόνα αὐτὸν προκειμένου περὶ βορείων καὶ ψυχρῶν χωρῶν, ὁ δὲ Ζένκινσων παρατηρεῖ ὅτι τὰ γραπτὰ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην θερμότητος, ἀλλὰ τοὐναντίον ξηρᾶς ἀτμοσφαίρας.

Τὸ πύραυνον ἢ ἡ θερμάστρα εἶνε ἐπικίνδυνα. Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πυρκαϊῶν παραδεκτὸν γενικῶς ἐγένετο ὅπως τὰ ἀρχεῖα εὑρίσκωνται κεχωρισμένα ἀπὸ τὰ δωμάτια τῆς ὑπηρεσίας. Ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καλὸν εἶνε ὅπως τὸ κυρίως κτίριον τοῦ Ἀρχειοφυλακίου μένῃ κεχωρισμένον ἀπὸ τὸ κτίριον τῶν γραφείων καὶ τῆς ὑπηρεσίας καὶ συγκοινωνῇ διὰ κρεμαστῆς ἐκ σιδήρου γεφύρας. Λαμπρὸν δεῖγμα τῆς μεθόδου αὐτῆς εἶνε τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Βερολίνου Ντάχλεμ.

Διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν Ἀρχείων συνιστᾶται ἡ κεντρικὴ θέρμανσις (τὸ calorifère ὑγρὸν ἢ ἀεριῶδες). Ὁ λέβης ὅμως τῶν calorifère πάντοτε τοποθετεῖται εἰς ἀρκετὴν ἀπὸ τοῦ Ἀρχειοφυλακίου ἀπόστασιν,

ὥστε εἰς ἐνδεχομένην περίπτωσιν ἐκρήξεως νὰ ὑποστῇ τὸ Ἀρχεῖον τὰς ὀλιγωτέρας ζημίας.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ὑπάρχει καὶ ὁ κίνδυνος τῶν ἐναερίων βομβαρδισμῶν. Δυστυχῶς ὅσον ἀφορᾷ τὰς μεγάλης πιέσεως βόμβας καὶ τὰς ἀτομικὰς οὐδεμία πρόνοια δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ληφθῇ, ἀλλὰ διὰ τὰς μικρᾶς πιέσεως χρησιμοποιοῦνται τὰ σιδηρᾶ δίκτυα, τὰ ὁποῖα ἁπλοῦνται ὑπεράνω τῆς στέγης τοῦ κτιρίου τῶν Ἀρχείων.

Ἐπίσης καὶ τὸ ζήτημα τοῦ φωτισμοῦ ἀπετέλει ἄλλοτε πρόβλημα διὰ τὰ Ἀρχεῖα, ἀλλὰ τοῦτο σήμερον ἐξέλιπε διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῆς ἠλεκτρομηχανικῆς, ὅταν μάλιστα καὶ ἡ ἐγκατάστασις τοῦ Ἀρχείου δὲν ἔχει τὸ ῥεῦμα ἐντός, ἀλλὰ λαμβάνει αὐτὸ ἔξωθεν ἐκ τοῦ παραρτήματος τῶν γραφείων καὶ τῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ διαίρεσις τοῦ κτιρίου τῶν Ἀρχείων εἰς δύο κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων μέρη ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τελευταίως νέον σύστημα οἰκοδομῆς. Μέχρι σήμερον δεδομένου ὅτι τὸ βάρος τῶν Ἀρχείων ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν τοίχων, οἱ ἀρχιτέκτονες ἠσχολοῦντο μὲ τὰ ἀπολύτως λίθινα μέρη, ἐφεξῆς ὅμως δίδεται σχετικὴ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς προσπάθεια, μάλιστα δὲ ὅταν ἡ οἰκοδομὴ ἀνεγείρεται ἐπὶ σκελετοῦ ἐκ χάλυβος. Ἐὰν ἡ οἰκοδομὴ ἔχῃ μίαν αἴθουσαν, αὕτη χωρίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἰς τμήματα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων διὰ λεπτῶν τοίχων ἢ ἄνευ τοιούτων. Τὰ τμήματα ταῦτα προσλαμβάνουσι μορφὴν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν Ἐγγράφων, ἅτινα θέλουσι τοποθετηθῇ.

Διὰ τὴν χωρητικότητα τοῦ Ἀρχείου ὀφείλομεν νὰ ὑπολογίσωμεν πάντοτε τὰ 50% τοὐλάχιστον τοῦ ὅλου χώρου, διότι τὰ ὑπόλοιπα θὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἑρμαρίων καὶ τῶν ἐπίπλων. Οἱ Ἄγγλοι συνιστῶσι νέαν μέθοδον. Κατὰ τὴν μέθοδον αὐτὴν εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῶσι περίπου τὰ 2/3 τοῦ ὅλου χώρου τῆς οἰκοδομῆς. Ἐν τούτοις ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἐδοκιμάσθη οὐδαμοῦ ἐμπράκτως. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς αἰθούσας ἐργασίας καὶ μελέτης, ὁ ἀριθμός των ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ κτιρίου τῶν Ἀρχείων καὶ ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ἐργασίας. Πλὴν ὅλοι οἱ εἰδικοὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ὑπάρξεως τριῶν τοὐλάχιστον αἰθουσῶν ἐργασίας. Μίαν προωρισμένην διὰ τοὺς ὑπαλλήλους, δευτέραν διὰ τοὺς μελετητὰς καὶ τρίτην διὰ τὸν Ἀρχειοφύλακα. Εἰς τοὺς μελετητὰς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἀναγνωστηρίου τὸ ἐπανωφόριόν των καὶ τὸν μάρσιππόν των. Τοῦτο εἶναι ἓν μέσον προστασίας τῶν Ἀρχείων μας κατὰ τῶν ἠθικῶν κινδύνων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐμποδίζομεν τὴν κλοπήν. Ὁ ἐρευνη-

τὴς ἐπιβάλλεται νὰ ἀφίνῃ τὸ ἐπανωφόριον καὶ τὸν μάρσιππον αὐτοῦ εἰς τὸ βεστιάριον, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀρχείου.

Τὰ μεγάλα Ἀρχεῖα ἐκτὸς τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὸ προσωπικὸν αἰθουσῶν ἔχουσι καὶ ἄλλας διὰ διαφόρους χρήσεις, ἤτοι:

Αἴθουσαν βιβλιοθήκης διὰ βοηθητικὰ πρὸς τὸν κλάδον βιβλία καὶ ἔντυπα, αἴθουσαν ὑποδοχῆς, αἴθουσαν ἐκθέσεως Ἐγγράφων διαφόρων αἰώνων, αἴθουσαν πρωτοκόλλου καὶ καταγραφῆς, αἴθουσαν τακτοποιήσεως καὶ φεκελλοποιήσεως τῶν Ἐγγράφων, αἴθουσαν βιβλιοδεσίας Κωδίκων, αἴθουσαν φωτογραφιῶν καὶ φωτοτυπίας καὶ τέλος αἰθούσας διὰ συγκεντρώσεις καὶ διαλέξεις.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 22ᾳ Σεπτεμβρίου 1949.

† Ὁ Ἀρχειοφύλαξ ἀρχιμ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Σημ: **Αἱ ὡς ἄνω σκέψεις περὶ Ἀρχείων ταπεινῶς ὑπεβλήθησαν ἐπὶ τῆς Πατρ. Ἐπιτροπείας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων Κου Δωροθέου, ἐν εἴδει ὑπομνήματος, καὶ εὑρίσκονται εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθέντα φάκελλον «Περὶ ἀνεγέρσεως Πατριαρχικοῦ Μεγάρου».**

ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΤΩι ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩι ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩι ΠΑΤΡΙΑΡΧΗι
ΚΥΡΙΩι ΚΥΡΙΩι ΑΘΗΝΑΓΟΡΑι ΤΩι Α΄
ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩι ΜΟΙ ΠΑΤΡΙ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗι
ΕΥΛΑΒΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ.

λ΄.

«ΤΜΗΜΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΜΑΡΙΩΤΙΣΣΗΣ».

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.

ΕΓΚΡΙΣΕΙ καὶ εὐλογίᾳ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ προσκυνητοῦ μοι Πατρὸς καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Ἀθηναγόρου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου [1]), προβαίνω εἰς δημοσίευσιν, ἐν περιγραφικῷ καταλόγῳ, ἁπάντων τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου φυλλασσομένων σήμερον χειρογράφων [2]), τῶν ἐν Χάλκῃ ἱερῶν μονῶν Πα-

[1]) Συνεδρία 19 Ἰουλίου 1949.

[2]) Τὰ μέχρι τοῦ Β΄ π. χ. αἰῶνος χειρόγραφα (manuscriptum) ἔχουν τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου (volumen). Ἀκολούθως τὸ σχῆμα τοῦτο μετετράπη, σχηματισθέντων τετραδίων (quaterniones) διὰ τῆς συνδέσεως μερικῶν φύλλων μεμβράνης. Τὰ τετράδια ταῦτα ἀρχικῶς ἀπετελοῦντο ἀπὸ τέσσαρα φύλλα, ἀργότερον ἀπὸ ἓξ καὶ ἀπὸ ὀκτώ. Ἕκαστον τετράδιον ἔφερε συνήθως ἀριθμὸν (Ι. ΙΙ). Ἕκαστος δὲ κῶδιξ ἀπετελεῖτο ἀπὸ πλεῖστα τοιαῦτα τετράδια. Τὸ τετραδιακὸν τοῦτο σύστημα ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τετράγωνον. Τὰ πλέον καλλιτεχνικὰ χειρόγραφα εἶναι τὰ γεγραμμένα κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἐποχήν, συνήθως ἐπὶ περγαμηνῆς, διὰ χρυσῶν γραμμάτων, κεκοσμημένα διὰ θαυμασίων ποικιλμάτων ἢ μικρογραφιῶν ἐξόχου τέχνης.

ναγίας Καμαριωτίσσης [3]) καὶ Ἁγίας Τριάδος, τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ δημοσίευσις τῶν χειρογράφων τούτων κρίνεται ἀναγκαία, διότι πρόκειται νὰ φέρῃ εἰς φῶς πολύτιμον ἱστορικὸν θησαυρόν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἰδιαζόντως θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν καθ' ὅλου ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἄρχομαι ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τῶν χειρογράφων τῆς ἱ. μονῆς τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης Χάλκης.

Τὰ ἐν λόγῳ χειρόγραφα προέρχονται ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν δύο μεγάλων μονῶν: τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ [4]) καὶ τῆς

---

[3]) Περὶ τῆς Μονῆς ταύτης ἔγραψαν μεταξὺ ἄλλων:

α) Συνοπτικῶς ὁ Κωνστάντιος ὁ Α', ὁ Σοφός, Πατριάρχης Κων/πόλεως [Κωνσταντινιὰς παλαιά τε καὶ νεωτέρα. Κων/πολις 1844 σ. 213—217], β) ὁ Ξενοφῶν Μογὲ [ἡ ἐν Χάλκῃ Ἑλληνοεμπορικὴ Σχολή, Κων/πολις 1875 σ. 31 καὶ ἑξῆς, γ) ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός: «Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ Χάλκην Μονῆς τῆς Θεοτόκου, Κων/πολις 1846], δ) ὁ Σκαρλᾶτος Δ. Βυζάντιος [Κων/πολις 1862 τόμ. 2ος σ. 303—309], ε) ὁ Ξενοφῶν Σιδερίδης «Παρατηρήσεις καὶ προσθῆκαι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου» [Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος τόμ. ΚΘ' σ. 121—131], στ) ὁ Μ. Γεδεὼν [Ἐκκλησιαστ. ἀλήθεια τόμ. 22 σελ. 473—475, 482—486], ζ) ὁ Ἀ. Λαυριώτης [Ἐκκλησιαστ. ἀλήθεια τόμ. 21 σελ. 7 καὶ ἑξ], η) ὁ Ν. Βέης, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν «Σημειώματα περὶ τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου Χάλκης—Θρακικὰ τόμ. Α' (1928) [σ. 365—373], θ) ὁ Μητρ. Σελευκείας Γερμανός: [Ἐκκλησ. Ἀλήθεια τόμ. ΛΔ (1914) σελ. 87—89], ι) ὁ Μητροπολ. Πρ. Νικομηδείας Βρυέννιος [Ἐκκλησ. ἀλήθεια ἔνθ. ἀνωτ. σ. 203—206], ια) ὁ R. Janin: [Etude historique et topographique: Les îles des princes: Echos d'orient 1924 [σ. 326—330], ιβ) ὁ Schlumberger [ἔκδ. β'. Paris 1925, σ. 124 ἑξ.], ιγ) ὁ Abbé Marin: Les moines de Constantinople Paris 1897, ιδ) ὁ Σ. Βουτυρᾶς: ἄρθρον ἐν τῇ ἐφημερίδι Χρόνος τοῦ 1869 [φύλ. 71—82].

[4]) Ὁ Ἀ. Παπαδόπουλος, Κεραμεὺς ἀναφέρει 40 κώδικας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Χάλκης κομισθέντας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου (Σωζουπόλεως) εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναγίας καὶ τέσσαρας ἄλλους ἀποκειμένους τότε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς Χάλκης. [Ἀ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς: Ἡ ἐν τῷ νησίῳ Σωζουπόλεως βασιλικὴ μονὴ Ἰωάννου Προδρόμου καὶ ἡ τύχη τῆς βιβλιοθήκη αὐτῆς, ἐν Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς Πετρούπολις, τόμ. Ζ' σ. 661—695. Ἐκ τῶν 44 κωδίκων τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (Σωζοπόλεως) 40 μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου Χάλκης. Δ. Γκίνη: [Κατάλογοι Ἑλληνικῶν κωδίκων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ, Ἀθῆναι 1935 σ. 381]. Ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς Μονῆς Προδρόμου οὐκ ὀλίγα ἠγόρασε τῷ 1492 ὁ Λάσκαρις Ἰωάννης πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης Λαυρεντίου τοῦ ἀπὸ Μεδίκων [Emile Legrand, Bibliographie hellenique, ou description raisonné des ouvrages publiés en grec par des Grecs aux XV et XVI siécles, Tom. I. Introduction P. CXXX III, Paris 1885].

ἐν τῇ ἄντικρυ Σωζουπόλεως νήσῳ ἐπὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης [5]), ἱερᾶς βασιλικῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου [6]), τῆς καταστραφείσης τῷ 1623 ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Κοζάκων [7]), τῆς ὁποίας κειμήλια καὶ βιβλία διασώσαντες οἱ μοναχοὶ μετέφερον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέθεσαν ταῦτα εἰς τὴν ἱ. μονὴν τῆς Παναγίας τῆς Χάλκης [8]). Τὰ χειρόγραφα ταῦτα κατὰ τὸ ἔτος 1936 μετεφέρθησαν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρ-

---

[5]) Σωζόπολις: πόλις τῆς Βουλγαρίας παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ κατὰ τὴν νότιον εἴσοδον τοῦ κόλπου Πύργου. Εἶναι ἡ ἀρχαία Ἀπολλωνία, οἰκισθεῖσα πεντήκοντα περίπου ἔτη πρὸ τῆς βασιλείας Κύρου τοῦ Μεγάλου, δλδ. τῷ 610 ἔτει περίπου, ὑπὸ Μιλησίων καὶ Ροδίων. [Σκύμνου Χίου περιήγησις Συλλ. τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς Πάλαι Γεωγρ. Τόμ. Α' σελ. 545—564 ἔκδοσις Βιέννης 1807]—[Αἰλιανοῦ Ποικ. ἱστορ. Βιβλ. Γ'. κεφ. ΙΖ]—[Στέφανος Βυζάντιος, περὶ πόλεων, ἐν λέξει]—[Στράβων Γεωγρ. Τόμ. Β' Βιβλ. ΣΤ'. σ. 43 ἔκδοσ. Κοραῆ Παρίσιοι 1817]—[Plinius Histor. Nat. tom. I Lib. IV cap. XVIII 173, ἔκδοσ. Βερολίνου 1867]—[Pomp. Mela Lib. II cap. II ἔκδ. Λειψίας]. Αὔτη διατέλεσε τόπος ἐξορίστων ἐπιφανῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν [Ἀλεξιὰς τόμ. Α'. Βιβλ. Ε'. σ. 159 ἔκδ. Λειψίας]—[ἔνθ. ἀνωτέρ. τόμ. Β'. Βιβλ. ΙΒ' σ. 161]—[Κ. Ν. Σάθα Νεοελ. Φιλολ. σ. 388, Ἀθῆναι 1868].

[6]) Περὶ Σωζοπόλεως καὶ περὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐν αὐτῇ μονῆς τοῦ Προδρόμου Βλ. [Θρακικὰ Β. σ. 485. Ἐκ τοῦ ὁδοιπορικοῦ Ἰακώβου Μηλοΐτη ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Τυβίγγης].

[7]) «Κατὰ τὸ 1623 κοζάκοι μὲ 17 σάϊκες ἐλεηλάτησαν τὴν Ἀγαθόπολιν κατὰ μῆνα Ἰούνιον καὶ εἶτα τὴν Σωζόπολιν καὶ τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ νήσῳ μονὴν τοῦ Προδρόμου δέσαντες καὶ τοὺς καλογήρους τῆς Μονῆς ἀπεβιβάσθησαν μετ' αὐτῶν εἰς Σωζούπολιν καὶ αἰχμαλωτίσαντες πολλοὺς μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ χωρίον ἅγιος Νικόλαος εἰς τὴν ἀπέναντι ξηρὰν τῆς θαλασσάκρας, πάλιν δὲ ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν σκάλαν τῆς Σωζουπόλεως ὅπου ἦτο ἡ ἐκκλησία καὶ ἐπῆραν ὅτι ηὗραν ἐκεῖ, ἀναχωρήσαντες δὲ μεταξὺ Σωζουπόλεως καὶ Μεσημβρίας ἐκ τρικυμίας ἀνετράπησαν τὰ πλοιάρια καὶ ἐπνίγησαν οἱ ἐν αὐτοῖς ἐκτὸς ἑνὸς πλοιαρίου, τὸ ὁποῖον κατέφυγεν εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ Αἵμου ξηράν». [Ἐκ τῶν σημειώσεων Καλλινίκου ἱερομονάχου Βατοπεδινοῦ, Ναθαναὴλ σκευοφύλαξ καὶ νέος κτίτωρ ͵αωβ (1802) Ν. Ἑλληνομ. τόμ. Η', σ. 241—242].

Καὶ οὕτω κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1623 ὁ τότε Μητροπολίτης Σωζουπόλεως Ἀρσένιος ἔδωκεν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ παραίτησιν: «Διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πόλεως ἐκ τῶν συχνῶν αἰχμαλωσιῶν τῶν Ρώσσων καὶ τοὺς λοιποὺς περισπασμούς...» [Σάθα Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τόμ. ΙΙ σ. 563]. Καὶ ἡ Μητρόπολις Σωζουπόλεως μετὰ τῆς Μητροπόλεως Μηδείας τούντεῦθεν (ἀπὸ Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους) ἀποτελοῦσι μίαν ἑνιαίαν Μητρόπολιν. [Κῶδιξ Α'. σ. 130].

[8]) Κατάλογον ἐνίων χειρογράφων τῆς ἱ. μονῆς κατήρτισε καὶ ὁ ἀείμνηστος Μητρ. Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, ἐπὶ τῇ βάσει σημειώσεων τοῦ Δωροθέου Εὐελπίδου [ἐν τῷ Ι, ΙΑ, ΙΓ. τόμ. τῆς Ἐπετ. τῆς ἑτ. Βυζαντινῶν σπουδῶν]. Χειρόγραφά τινα τῆς Μονῆς περιέγραψε καὶ ὁ Dr. Jos. Boyens [Analeclis Bollandianis Tom. XX p. 45—70].

χεῖον καὶ κατετέθησαν ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αἰθούσῃ τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ.

Δέον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ἐπεξηγηματικῶς ὅτι ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας περιγραφικῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς ἱ. μονῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης Χάλκης, κατόπιν διετοῦς ἐργασίας, προὐτίμησα εἰς τὴν ἐν τύποις ἔκδοσιν αὐτοῦ τὴν ἑξῆς κατάταξιν: τὴν ὀνομασίαν τῶν χειρογράφων αὐτολεξεὶ ὡς περιγράφεται, τὴν ἐποχήν, τὴν ὕλην ἐφ᾿ ἧς γέγραπται, τὰς διαστάσεις, τὴν ἀρίθμησιν τῶν φύλλων καὶ ἀκολούθως πλήρη πιστὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐπικεφαλίδων τοῦ κειμένου κατ᾿ ἀκριβῆ ἀρίθμησιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐν αὐτοῖς ὑποδιαιρέσεων (λόγων, κεφαλαίων κ. τ. λ.), ὡς καὶ τὰς ἐν ἑκάστῳ χειρογράφῳ σημειώσεις, ἐν τέλει δὲ ἀναλυτικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων.

Ἐπὶ τῇ ἀποπερατώσει δὲ τῆς ἐργασίας μου ταύτης θεωρῶ καθῆκον ὅπως εὐχαριστήσω θερμῶς τὸν μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐνδιατρίβοντα περὶ τὴν Βυζαντινολογίαν καὶ προθύμως θέσαντα εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν τὰς πολυτίμους αὐτοῦ γνώσεις ἐλλόγιμον κ. Ἀντώνιον Μαλέτσκον.

(1) ΑΡΙΘΜ. 1 [9]

Ὀνομασία

Συναγωγὴ λόγων.

Ἐποχὴ

ΙΔ αἰῶνος (1360)

Διαστάσεις

Χάρτ. 0,40,5×0,26,5 φ. 511

Στίχοι σελ. 40. Σελίδες δίστηλοι,

Λέσιμον παλαιόν. Διατήρησις σχεδὸν καλή.

Περιεχόμενον

Ἡ ἀρχὴ τοῦ κώδικος ἐλλείπει. Ἄρχεται ἐκ τοῦ τέλους τοῦ α΄ λόγου (φ. 1α).

1) φ. 1α—5α «Λόγος Β.»: «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου

[9]) Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ εἶναι οἱ αὔξοντες ἀριθμοὶ σειρᾶς τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης, οἱ δὲ ἐκτὸς παρενθέσεως οἱ ἀρχικοὶ ἀριθμοὶ τῶν χειρογράφων τῆς ἱ. Μονῆς.— Οἱ κώδικες ἀντεγράφησαν ὡς ἔχουν μετὰ τῶν ἀνορθογραφιῶν των.

ἀρχιεπισκόπου κρήτης τοῦ ἱεροσολυμίτου λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτό)κου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας».

Αἱ δύο πρῶται σελίδες ἠκρωτηριασμέναι.

2) φ. 5α—9β «Λόγος Γ.»: « Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτόκ)ου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας».

3) φ. 9β—14α «Λόγος Δ.» «Τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου πρεσβυτέρου τοῦ δαμασκηνοῦ· λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτό)κου».

4) φ. 14α—20α «Λόγος Ε.»: «Τοῦ αὐτοῦ· λόγος Δεύτερος εἰς τὸ γεννέσιον τῆς ὑπεραγίας, Θ(εοτό)κου μετὰ ἀποδείξεως: ὅτι ἐκ σπέρματος κατάγεται τοῦ δα(υί)δ».

5) φ. 20α—24α «Λόγος ΣΤ.»: «Τοῦ αὐτοῦ· λόγος Τρίτος εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τῆς παναμώμου ἡμῶν Θ(εοτόκ)ου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας καὶ ἀπόδειξις ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας καὶ διαφόρων μαρτυριῶν, ὅτι ἐκ σπέρματος κατάγεται τοῦ δα(υί)δ».

6) φ. 24β—29α «Λόγος Ζ»: Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κω(νσταντινου)πόλε(ως) λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θ(εοτό)κου».

7) φ. 29α—31β «Λόγος Η.»: «Λέοντος ἐν Χ(ριστ)ῷ βασιλέως λόγος εἰς τὴν ἐκ στηρωτικῶν λαγόνων ἀνθήσασαν ἀνθρώποις σωτήριον γονήν».

8) φ. 32α—39β «Λόγος Θ.» «Λόγος εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Φωκᾶν, συγγραφεὶς παρὰ Φιλοθέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως».

9) φ. 40α—45α «Λόγος Ι.» «Ἱστορία ἰακώβου ἀρχιεπισκόπου ἱεροσολύμων εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θ(εοτόκ)ου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας».

Εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου διὰ τῆς αὐτῆς γραφῆς (φ. 45α): «Ἰάκωβος ἔγραψα τὴν ἱστορίαν ταύτην. . . . . δοξάζω δὲ τὸν δεσπότην Χ(ριστὸ)ν τὸν δόντα μοι ὑπομονήν».

10) φ. 45α—47β «Λόγος ΙΑ.»: «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν πρόκλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως ἐγκώμιον εἰς τὴν ὑπ(εραγ)ίαν) Θ(εοτό)κον».

Εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου 47β διὰ τῆς αὐτῆς γραφῆς, ἀλλὰ διὰ μικροτέρων γραμμάτων: «Οὗτος ὁ λόγος ἀναγινώσκεται εἰς πᾶσαν ἑορτὴν τῆς ὑπεραγίας Θ(εοτόκ)ου».

11) φ. 47β—49α «Λόγος ΙΒ.» «Κοσμᾶ Βεστίτωρος λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν προφήτην καὶ ἀρχιερέα ζαχαρίαν».

12) φ. 49α—51α «Λόγος ΙΓ.» « Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου ἱεροσολύμων λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σ(ταυ)ροῦ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν».

13) φ. 51α 52β «Λόγος ΙΔ.» «Παντολέοντος διακόνου μονῆς τῶν βυζαντίων· λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ».

14) φ. 52β—55β Λόγος ΙΕ. «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως τοῦ χρυσοστόμου ἑρμηνεία εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου· τὸ, ὁ λόγος ὁ τοῦ σ(ταυ)ροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί. κ.τ.λ.».

15) φ. 55β—70β «Λόγος ΙΣΤ» «᾿Αλεξάνδρου μοναχοῦ λόγος ἱστορικὸς περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ».

16) φ. 71—76β «Λόγος ΙΖ» «τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν ἀνδρέου κρήτης τοῦ ἱεροσολυμίτου· λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ στ(αυ)ροῦ».

17) φ. 76β—79α «Λόγος ΙΗ» «Λέοντος ἐν Χ(ριστ)ῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως· λόγος εἰς τὴν δι᾿ οὗ τοῦ προγονικοῦ ἀνυψώθημεν πτώματος σ(ωτη)ρίου (στ(αυ)ροῦ ὕψωσιν».

18) φ. 79β—83α «Λόγος ΙΘ» «Λόγος διαλαμβάνων περὶ τῆς εὑρέσεως καὶ ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ στ(αυ)ροῦ».

19) φ. 83α—86α «Λόγος Κ» «τοῦ ἐν ἁγίοις π(α)τρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ἑρμηνεία εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου· ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· Τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θ(εο)ῦ ἐστίν».

20) φ. 86α—91α «Λόγος ΚΑ» «Βίος καὶ πολιτεία καὶ μαρτύριον τῆς ὁσίας μ(ητ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν σωσάνης». ᾿Εν τῷ τέλει τοῦ λόγου (φ. 91α) «τελεῖται δὲ ἡ πάντιμος καὶ ἔνδοξος μνήμη τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος καὶ θαυμαστῆς παρθένου σωσάνης μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἐννέα καὶ δεκάτη».

21) φ. 91—93α «Λόγος ΚΑ» «τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντίνου πόλεως τοῦ χρυσοστόμου λόγος εἰς τὴν σύλληψιν τῆς Ἐλισάβετ καὶ τοῦ ζαχαρίου τὴν σιωπήν».

22) φ. 93α—97α «Λόγος ΚΒ» «ἐγκώμιον εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ ἰωάννου».

23) φ. 97α—104α «Λόγος Κ. Γ.» «Νικηφόρου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ βλεμμύδου ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χῦ. καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην τὸν Θεολόγον».

24) φ. 104β—108β «Λόγος ΚΔ» «Νικήτα ῥήτορος τοῦ παφλαγόνος ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου».

25) φ. 108β—121α «Λόγος ΚΕ» «Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν κοσμᾶ καὶ ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ τῶν ποιητῶν».

Ἐν τῇ κάτω ᾤᾳ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὡς ἄνω λόγου (φ. 108β) διὰ ἄλλης γραφῆς σημείωσις «† τοῦτον τὸν λόγον μηδεὶς τῶν γραμματέων ἀναγνώτω, ἐπεὶ σύμπας ψευδὴς ἐστὶ μηδὲν ἀληθὲς φθεγγόμενος ὥσπερ γὰρ ἂν εἴ τις τὸ τῆς κύλικος χεῖλος χρίσει μέλιτι τὸ δ᾽ ἐντὸς ἔχῃ φαρμάκου ἀναιρετικοῦ μεστὸν οὕτω οὑτοσὶ ὁ λόγος ἔχει».

26) φ. 121β—127β «Λόγος ΚΣΤ» «Νικήτα ῥήτορος τοῦ παφλαγόνος ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα διονύσιον τὸν ἀρεοπαγίτην».

27) φ. 128α—131β «Λόγος ΚΖ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀπόστολον Θωμᾶν».

28) φ. 132α—135β «Λόγος ΚΗ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν «Λουκᾶν».

29) φ. 136α—140β «Λόγος ΚΘ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον καὶ ἱεράρχην ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον».

30) φ. 140β—144β «Λόγος Λ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον φίλιππον».

31) φ. 144β—144α «Λόγος ΛΑ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον».

32) φ. 148β—155β «Λόγος ΛΒ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον ἀνδρέαν τὸν πρωτόκλητον».

33) φ. 156α—160α «Λόγος ΛΓ» «Λέοντος ἐν Χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ ἀοίδιμον στεφανίτην μεγαλομάρτυρα τοῦ Χῦ Δημήτριον».

34) φ. 160β—171α «Λόγος ΛΔ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος κατὰ μεθυόντων».

35) φ. 171α—177α «Λόγος ΛΕ» «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν πλούσιον καὶ πτωχὸν Λάζαρον».

36) φ. 177α—186β «Λόγος ΛΣΤ.» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰω(άννου) ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν λάζαρον. . . . . . ».

37) φ. 186β—193α «Λόγος ΛΖ» «Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸν πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον καὶ ὅτι τὸ συνειδὸς εἴωθεν ἡμᾶς ἀναμιμνήσκειν παλαιὰ ἁμαρτήματα καὶ εἰς τὸν ἰωσήφ».

38) φ. 193α—198β «Λόγος ΛΗ» «Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ ρητὸν τοῦ ἀποστόλου: «περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ἵνα μὴ λυπῆσθε ὥς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα».

39) φ. 198β—201β «Λόγος ΛΘ» «Τοῦ αὐτοῦ· ὁμιλία εἰς τὸ ρητὸν τοῦ προφήτου τὸ λέγον· καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗ ἀπέθανεν ὀζίας ὁ βασιλεὺς καὶ ὅτι οὐ δὲ χρόνον οὐ δὲ στοιχεῖον ἐμπαρατρέχειν τῶν γραφῶν».

40) φ. 201β—206α «Λόγος Μ» «Τοῦ αὐτοῦ· εἰς τὴν ρῆσιν τῶν παραλειπομένων τὴν λέγουσαν· ὑψώθη ἡ καρδιὰ ὀζίου· καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ ὅτι οὐ χρὴ θαρρεῖν τὸν ἐνάρετον καὶ ὅσον κακὸν ἡ ἀπόνοια».

41) φ. 206α—209β «Λόγος ΜΑ» «Τοῦ αὐτοῦ· ὁμιλία εἰς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ὀζίου».

42) φ. 209β—213α «Λόγος ΜΒ» «Τοῦ αὐτοῦ· ὁμιλία εἰς τὰ σερα-

φὶμ καὶ ὅσων ἐστὶν ἀξίωμα πλησίον ἑστάναι τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ ὅτι καὶ ἐν οἷς τὸ ἀξίωμα τοῦτο κτῆσθαι δυνατὸν καὶ περὶ μετανοίας».

43) φ. 213β—233β «Λόγος ΜΓ» «παντολέοντος διακόνου τῆς ἁγίας τοῦ Θ(εο)ῦ μεγάλης εκκλησίας διήγησις τῶν θαυμάτων τοῦ παμμεγίστου ταξιάρχου τῶν ἄνω δυνάμεων μιχαήλ».

44) φ. 233β—239β «Λόγος ΜΔ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντίνου πόλεως τοῦ χρυσοστόμου ἔπαινος τῶν ἀπαντησάντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ περὶ ἀταξίας τῆς ἐν ταῖς δοξολογίαις καὶ εἰς τὸ εἶδον τὸν Κ(ύριο)ν καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου».

45) 240α—249β «Λόγος ΜΕ» «Τοῦ ἁγιωτάτου μιχαὴλ τοῦ συγκέλλου· ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ Θ(εο)ῦ ἀργαγγέλους καὶ ἀγγέλους καὶ πάσας τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις».

Βέβηλος χεὶρ ἀπέκοψε δύο φύλλα ἐκ τοῦ ὡς ἄνω λόγου.

46) φ. 250α—278α «Λόγος ΜΣΤ» «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ στουδίτου».

47) φ. 278β—281α «Λόγος ΜΖ» «τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ στουδίτου διαθήκη».

48) φ. 281β—287α «Λόγος ΜΗ» «Τοῖς διὰ κ(υριο)ῦ δεδιωγμένοις καὶ πανταχοῦ διασπαρμένοις πνευματικοῖς ἀδελφοῖς καὶ πατράσι ναυκράτιος ἁμαρτωλὸς μοναχός».

49) φ. 287α—290β «Λόγος ΜΘ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα ρωμανόν».

50) φ. 291α—294α «Λόγος Ν.» «Τοῦ αὐτοῦ· ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Βαρλαάμ».

51) φ. 294α—305α «Λόγος ΝΑ. » «Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ δεκαπολίτου».

52) φ. 305α—307β «Λόγος ΝΒ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως ἐγκώμιον εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὑπεραγίας Θ(εοτόκ)ου.».

53) φ. 308α—312β «Λόγος ΝΓ» «Γεωργίου μητροπολίτου νικομηδείας λόγος εἰς τὰ εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θ(εοτόκ)ου.».

54) φ. 313α—317α «Λόγος ΝΔ» «Γεωργίου μοναχοῦ καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐγκώμιον εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν καὶ εἰς τὰ ἑξῆς τῆς ἱστορίας».

55) φ. 317β—322α «Λόγος ΝΕ» «Τοῦ αὐτοῦ ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἑορτῆς τῶν εἰσοδίων τῆς ὑπεραγίας Θ(εοτό)κου ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ».

56) φ. 322α—325α «Λόγος ΝΖ» «Τοῦ μακαριωτάτου θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου βουλγαρίας λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ὑπεραγίας Θ(εοτό)κου ὅτε προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ παρὰ τῶν γεννητόρων αὐτῆς τριετίζουσα».

57) φ. 325α—327β «Λόγος ΝΗ» «Λέοντος ἐν Χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως· λόγος εἰς τὴν ἐκ στειρωτικῶν λαγόνων προσαγομένην εἰς τὰ ἅγια ἁγίαν γονήν, τὴν ἀειπάρθενον τοῦ Θ(εο)ῦ μ)ητέ)ρα».

58) φ. 328—338β «Λόγος ΝΘ» «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ συγγραφεὶς παρὰ ἰωάννου π(ατ)ριάρχου ἀντιοχείας».

59) φ. 338β—343β «Λόγος Ξ» «Γεωργίου μ(ητ)ροπολίτου νικομηδείας λόγος εἰς τὴν σύλληψιν τῆς Παναγίας Θ(εοτό)κου».

60) φ. 344α—349β «Λόγος ΞΑ» «Νικήτα ῥήτορος τοῦ Παφλαγόνος ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν νικόλαον καὶ θαυματουργὸν ἀρχιεπίσκοπον μύρων τῆς λυκίας».

61) φ. 349β—355α «Λόγος ΞΒ» «Τοῦ αὐτοῦ. ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον τοῦ Χ(ριστο)ῦ ἀθλοφόρον καὶ μεγαλομάρτυρα εὐστράτιον καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· αὐξέντιον, εὐγένιον, μαρδάριον καὶ ὀρέστην».

62) φ. 355β—359β «Λόγος ΞΓ» «Τοῦ αὐτοῦ· ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον ἀπόστολον καὶ ἱερομάρτυρα τιμόθεον».

63) φ. 360α—369α «Λόγος ΞΔ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ μὴ πλησιάζειν θεάτροις καὶ εἰς τὸν ἀβραάμ».

64) φ. 369α—375β «Λόγος ΞΕ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου νύσσης λόγος πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι ὁ π(ατ)ὴρ μείζων τοῦ υἱοῦ καὶ εἰς τὸν ἀβραάμ».

65) φ. 376α—380β «Λόγος ΞΣΤ» «Αἱ ὁράσεις τοῦ προφήτου Δανιήλ».

66) φ. 381α—390β «Λόγος ΞΖ» «Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἐφραὶμ τοῦ σύρου ἐγκώμιον εἰς τὸν σώφρονα ἰωσήφ».

67) φ. 390β—395β «Λόγος ΞΗ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰω(άνν)ου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντίνου πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου· λόγος εἰς τὸν μακάριον φιλογόνιον γενόμενον ἀπὸ δικολόγου ἐπίσκοπον καὶ ὅτι προνοεῖν τῶν κοινῇ συμφερόντων οὐδὲν ἴσον εἰς εὐδοκίμησιν παρὰ τῷ Θ(ε)ῷ : Καὶ ὅτι τὸ ραθύμως προσιέναι τοῖς μυστηρίοις κόλασιν ἀφόρητον ἔχει, καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο τολμήσωμεν· ἐρρέθη δὲ πρὸ πέντε ἡμερῶν τῆς Χῦ γεννήσεως».

68) φ. 395β—399α «Λόγος ΞΘ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου ἀλεξανδρείας· λόγος εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς Θ(εοτό)κου καὶ εἰς τὸν ἰωσήφ».

Ἐν τῇ ἄνῳ ᾤᾳ τοῦ ὡς ἄνω λόγου διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς ὑπάρχει σημείωσις : (οὗτος ὁ λόγος ἀναγινώσκεται τὴν παραμονὴν ἑσπέρας εἰς τὴν τράπεζαν).

69) φ. 399α—402β «Λόγος Ο» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντίνου πόλεως τοῦ χρυσοστόμου· λόγος εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰῦ Χῦ».

70) φ. 403α—409α «Λόγος ΟΑ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κ. τ. λ. λόγος (β) εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰῦ. Χῦ».

71) φ. 409α—415β «Λόγος ΟΒ» Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου νύσσης λόγος εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰῦ. Χῦ καὶ εἰς τὰ βρέφη τὰ ὑπὸ ἡρώδου ἐν βηθλεὲμ ἀναιρεθέντα».

72) φ. 416α—423β «Λόγος ΟΓ» Φιλοθέου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντινουπόλεως λόγος εἰς τὴν ἁγίαν ὁσιομάρτυρα ἀνυσίαν τὴν ἐν θεσσαλονίκη».

73) φ. 424α—425α «Λόγος ΟΔ» τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντινουπόλεως τοῦ χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸν ἡρώδη καὶ εἰς τὰ βρέφη».

74) φ. 425α—441β «Λόγος ΟΕ» «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἀμφιλοχίου ἀρχιεπισκόπου ἰκονίου λόγος εἰς τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν βασιλείου ἀρχιεπισκόπου καισαρείας Καππαδοκίας τοῦ μεγάλου».

75) φ. 441β—456β «Λόγος ΟΣΤ» «Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν καὶ ἱερομάρτυρος σιλβέστρου ἐπισκόπου γενομένου ρώμης».

76) φ. 457α—460α «Λόγος ΟΖ» τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου κωνσταντινουπόλεως τοῦ χρυσοστόμου· λόγος εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια.

77) φ. 460α—462α «Λόγος ΟΗ» «Τοῦ αὐτοῦ· .λόγος εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Κ(υρίο)υ καὶ Θ(εο)ῦ καὶ σ(ωτῆ)ρ(ο)ς ἡμῶν Ἰῦ. Χῦ καὶ εἰς τὸν βαπτιστὴν ἰωάννην τὸν πρόδρομον».

78) φ. 462α—463β «Λόγος ΟΘ» τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν πρόκλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως· λόγος εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια».

Ἐν τῷ φ. 463β δι᾽ ἄλλης χειρὸς ὑπάρχει σημείωσις: « † ἡ παροῦσα βίβλος ἐγράφη παρὰ Ἰακώβου μοναχοῦ· διὰ καταβολῆς καὶ ἐξόδου, Εἰρηναρχίας μαναχῆς. Ὑπὲρ ἀνέσεως καὶ μακαρίας μνήμης τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Θεοδούλου μοναχοῦ· προσετέθη δὲ καὶ ἀφιερώθη παρ᾽ ἀμφοτέρων τῇ σεβασμίᾳ καὶ βασιλικῇ μονῇ τοῦ ἁγίου παμμάκαρος, Βασιλείου τοῦ μεγάλου. Ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῷ τελειωθεῖσα, ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ ἰνδικτιῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτης μηνὶ ἰουλίου ε´ καὶ ἰ ἐν ᾧ μηνὶ δη γέγονε καὶ ἡ ἅλωσις τῆς μεγάλης πόλεως Ἡρακλείας τῆς εἰς τὸν πόντον ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου :—

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀφιερώθη ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ βασιλικῇ μονῇ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ ἰωάννου τῇ νήσῳ ἀντίκρυς Σωζουπόλεως».

(Συνεχίζεται)

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΚΑΛΥΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΟΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Τὸ χειρόγραφον.

Η ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΗ διήγησις εὕρηται εἰς τὸν ὑπ᾽ ἀριθ. 99 χειρόγραφον Κώδικα τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης τῆς νήσου Χάλκης, τὸν θησαυριζόμενον σήμερον εἰς τὸ ἰδιαίτερον τμῆμα χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Κῶδιξ φέρει τὸν τίτλον «Μηναῖον Ὀκτωβρίου». Εἶναι χαρτῷος, διαστάσεων 0,21Χ0,14 1/2 καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ 278 φύλλα. Ἡ ἀρχή του ἐλλείπει. Ἀρχίζει ἀπὸ τῆς 2ας Ὀκτωβρίου καὶ φθάνει μέχρι τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 26 Ὀκτωβρίου, εἰς τὸ 194ον φύλλον. Συνεχίζεται δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χάρτου καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ καλάμου ἀπὸ τοῦ φύλλου 240 μέχρι τοῦ τελευταίου 278ου φύλλου. Τὰ ἀπὸ τοῦ 195 μέχρι τοῦ 240 φύλλα παρενεβλήθησαν κατὰ τὴν συρραφὴν τοῦ Κώδικος ὑπὸ μεταγενεστέρου κατόχου του. Τὸ γεγονὸς τοῦτο πιστοποιεῖται ἀπὸ τὴν διαφορὰν τοῦ χάρτου καὶ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῶν φύλλων τούτων, τὰ ὁποῖα εἶναι καταφανῶς μεταγενέστερα τῶν λοιπῶν. Εἰς τὰ παρέμβλητα ἀκριβῶς ταῦτα φύλλα περιέχεται «ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου».

Ὁ Κῶδιξ ἀπαρτίζεται συνεπῶς ἀπὸ δύο χρονικῶς διάφορα καὶ συρραμμένα χειρόγραφα:

I.— Τὸ ἀρχαιότερον (περιλαμβάνον τὰ φύλλα 1 ἕως 194 καὶ 240 ἕως 278) εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον του 278 φέρει τὴν ἑπομένην σημείωσιν:

«Ἐτελειώθη τῷ παρῶν βιβλίω Αὐγούστου ΚΕ΄ ἡμέρα Σαββάτω, ὥρα (;) εἰς ΣτΥΠΒ΄ (δηλ. 6482). Ἰάκωβος ἁμαρτωλὸς γράψας».

Ὁ ἐν ἀνορθογραφίᾳ ὁμολογουμένως λίαν ἁμαρτωλὸς αὐτὸς Ἰάκωβος σημειώνει ὡς ἔτος τῆς συγγραφῆς τὸ σωτήριον ἔτος 974.

ΙΙ.— Τὸ παρέμβλητον χειρόγραφον (περιλαμβάνον τὰ φύλλα 195 ἕως 240) φέρει εἰς τὸ τέλος τοῦ 240 φύλλου του τὴν ἑπομένην σημείωσιν :

«Ἀφηερώθη εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον ἐν τὶ νήσω τῆς Πριγγίπου παρὰ τῆς τιμιωτάτης Κυρ(ιακῆς) θυγατρὸς τοῦ Μεγ. Οἰκονόμου Π. Π. κυρ Καλοθέτου ἐνέτι ΖΝΕ´» (7055 δηλ. 1547).

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τοῦ τελευταίου φύλλου τοῦ σταχώματος, δι᾽ ἐρυθρᾶς μελάνης καὶ διαφόρου γραφῆς ἀναγράφεται :

«† Αὕτη πέφυκε τοῦ Γαβριὴλ ἡ βίβλος, Θύτου ταπεινοῦ Ἐκκλησίας Βρύα, Ζφ Πφ ΣΤφ ἐν μηνὶ Ἰουλλίῳ ΚΒ´ ἡμ. Γ´ ὥ. (;)». Ἐν ἔτει δηλ. 1578.

Ἐκκλησία Βρύα ἦτο ἡ τοῦ χωρίου Μάλτεπε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συγκομίζομεν ὅτι τὸ μὲν ἀρχαιότερον χειρόγραφον ἐγράφη κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ὑπὸ Ἰακώβου τινὸς «ἁμαρτωλοῦ», ἡ ἀντιγραφὴ δὲ τοῦ παρεμβλήτου προηγήθη τῆς ἀφιερώσεώς του εἰς τὸν ναὸν τῆς Πριγκήπου, ἐγένετο ὅμως ἀσφαλῶς, ὡς θέλομεν διαπιστώση ἀπὸ τὸ περιεχόμενον, ἐκ προηγουμένου χειρογράφου τοῦ ΙΒ´ ἢ καὶ τοῦ ΙΓ´ αἰῶνος.

Σημειώσεις ἐπὶ τῆς Διηγήσεως.

Τὴν παροῦσαν μελέτην ἐνδιαφέρει τὸ παρέμβλητον χειρόγραφον, διότι ἐν αὐτῷ περιλαμβάνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου. Σημειοῦμεν ἐπιτροχάδην παρατηρήσεις τινάς.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς :

«Μέγαν εὕρατο ἐν τοῖς κινδύνοις /σὲ ὑπέρμαχον, Θεσσαλονίκη /Ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον. /Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν /καὶ ἐν σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα /οὕτως Ἅγιε Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε /δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

Τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦτο σήμερον ἐτροποποιήθη, διότι εἰς τὰ ἐν χρήσει ἔντυπα Μηναῖα ἀναφέρεται ἡ «Οἰκουμένη» ἀντὶ τῆς «Θεσσαλονίκης», «ἐν τῷ σταδίῳ» ἀντὶ «καὶ ἐν σταδίῳ» καὶ τέλος προσετέθη μετὰ τὸ «οὕτως Ἅγιε» τὸ «Μεγαλομάρτυς Δημήτριε».

Ἀπὸ τῆς σελίδος 221β ἄρχεται ἡ ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς «Διήγησις». Ἀναφέρεται εἰς γεγονότα τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 6657 (1149) ἰνδικτιῶνος ΙΒ´ κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ «Πορφυρογεννήτου καὶ Αὐτοκράτορος κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ,

ἐν τῇ πρὸς Σικελίαν ἐκστρατείᾳ ὄντος» καὶ συνεπῶς ἀπουσιάζοντος τῆς Πόλεως.

Ἡγούμενος κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τῆς ἐν τῇ πόλει «Βασιλικῆς» Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἦτο ὁ γέρων Ἰωσήφ. Κατεπείγουσαι ἀνάγκαι τῆς Μονῆς (τὰς ὁποίας δὲν διασαφηνίζει ἡ διήγησις) ἐπέβαλον εἰς τὸν Ἡγούμενον τοῦτον, συνάντησίν του μὲ τὸν Βασιλέα Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν, προσωπικῶς ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν «Πατρικήν» του αὐτὴν Ἱερὰν Μονήν.

Ποῖαι αἱ κατεπείγουσαι ἐκεῖναι ἀνάγκαι; Μήπως ἡ ἐξύψωσις τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ τῆς Πόλεως ἐπὶ τῇ Σικελικῇ ἐκστρατείᾳ; «Ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἤλασαν. Καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς, ἦραν κεφαλὴν καὶ ἐβουλεύσαντο καθ᾿ ἡμῶν:

«Δεῦτε καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτούς. Τοιαῦτα κομπάζουσιν».

Ὁπωσδήποτε ὁ γηραιὸς Ἡγούμενος ἔπρεπε νὰ καταπείσῃ τὸν Βασιλέα εἰς ἔργον ὄντως δυσχερές: Νὰ συμπληρώσῃ τὴν «Πατρογονικὴν Μονήν του καταπλουτίζων αὐτὴν μὲ πανίερον θησαύρισμα»: μὲ τὸ φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ καλύπτον τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερὰν «σορόν» του προκάλυμμα. Ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Βασιλεύουσαν μεταφορὰ τοιούτου θησαυροῦ δὲν ἦτο ἔργον εὐχερές. Ἦτο ὅμως κατεπεῖγον, καὶ μόνος ἐνδεδειγμένος νὰ καταπείσῃ πρὸς τοῦτο τὸν ἄνακτα ἦτο ὁ γηραιὸς Ἡγούμενος.

Ὁ συντάκτης τῆς διηγήσεως, ἐξαίρων τὴν ἐν προκειμένῳ αὐτοθυσίαν τοῦ προϊσταμένου του, περιγράφει λεπτομερῶς τὰς δυσχερείας τοιαύτης ἱερᾶς ἀποστολῆς. Τονίζει ὅτι ὁ Ἡγούμενος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸ γῆράς του, οὔτε ἀπὸ τὰς κακουχίας τοῦ ταξειδίου, οὔτε τὰς ἀντιθέτους συστάσεις «γνωστῶν καὶ περιφανῶν ἀνδρῶν», ἀνωτέρων δηλαδὴ τοὺ κράτους λειτουργῶν. Οὔτε καὶ ἀπὸ τὰς «εἰσηγήσεις ὀνειράτων καὶ ὀπτασιῶν ἐμποιουσῶν ἐκφοβήσεις οὐ μικράς», τὰς ὁποίας ἐδοκίμαζεν ἀναλογιζόμενος τὴν ἐκ τῆς σοροῦ τοῦ Μεγαλομάρτυρος ἀφαίρεσιν τοῦ «διαπρυσίου προκαλύμματος».

Ἀλλ᾿ ἡ μεταφορά του ἦτο κατεπείγουσα, καὶ ὁ Ἡγούμενος ἀπεδύθη εἰς τὸ ταξείδιον. Μὴ συναντήσας τὸν Βασιλέα εἰς Θεσσαλονίκην μεταβαίνει εἰς τὸ θέμα τῆς Βερροίας. Ἐκεῖ χωρὶς προλόγους καὶ ἐθιμοτυπικὰς διατυπώσεις, «ἐν πρωτολογίαις τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀφέμενος», τονίζει εἰς τὸν Βασιλέα νὰ ἀναπληρώσῃ ὅσα παρέλειψαν οἱ πρόγονοί του: τὸν καταπλουτισμὸν «τῆς γονικῆς» του Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, διατάσσων τὴν εἰς αὐτὴν μεταφορὰν τοῦ ἱεροῦ προκαλύμματος.

Ποῖον ἦτο τὸ «πατρικὸν ὑστέρημα» ὅπερ τονίζει εἰς τὸν Ἄνακτα ὁ Ἡγούμενος;

Γνωστὸν ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος ἐκτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου καὶ Εἰρήνης, τῶν γονέων Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Ἀνῆκε συνεπῶς, κτιτορικῷ δικαίῳ, εἰς τὸν τότε Βασιλέα Μανουὴλ τὸν Κομνηνόν. Συνετηρεῖτο ὡς τοιαύτη ἀπὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ του ταμείου. Οἰκονομικαί συνεπῶς, δὲν ἦσαν αἱ «κατεπείγουσαι ἀνάγκαι» τοῦ ταξειδίου τοῦ Ἰωσήφ. Αἱ «ἀνάγκαι» ἐκεῖναι ἦσαν ἄλλης φύσεως, καθαρῶς ἠθικαί. Ἡ ἐξύψωσις τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἱδρύματος τῶν θριαμβευόντων Κομνηνῶν διὰ τοῦ καταπλουτισμοῦ του μὲ τὸ «Πανίερον ἐκεῖνο θησαύρισμα».

Μετὰ «περιχαρείας» ὁ Μανουὴλ Κομνηνὸς διατάσσει τὸν Μεγαλοδόξαστον Δοῦκα Θεσσαλονίκης, καὶ Χαρτουλάριον κύριν Βασίλειον, νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς «πολυόλβου καὶ κοσμοποθήτου σοροῦ τοῦ Μεγαλομάρτυρος τὸ παλαιγενὲς προκάλυμμα». Καὶ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ διὰ νεωτέρου τοιούτου, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φιλοτεχνηθῇ τῇ «ἐπιτηρήσει καὶ ἐπιστασίᾳ» τοῦ τότε «διέποντος καὶ διοικοῦντος τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην κτήματα τῆς Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Μεγαλοεπιφανεστάτου Λογαριαστοῦ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Σεμνιώτου».

Ὁ «θάλαμος» τοῦ Μεγαλομάρτυρος δὲν ἀπεγυμνώθη. Ἡ σορὸς τοῦ Μάρτυρος, ἡ «μυρόβλητος μυροθήκη», ἐκαλύφθη διὰ νέου προκαλύμματος δαπάνῃ Βασιλικῇ. Ἐφεξῆς νέον καλλιτέχνημα, τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν, περιεκάλυπτε τὴν πάνσεπτον σορόν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀνέβλυζεν ἀνεξάντλητον διὰ τοὺς πιστοὺς τὸ «ἐξαίσιον καὶ παραδοξότατον ἅγιον μῦρον, καταρδεῦον ἰάματα εἰς τοὺς παντὸς κόσμου βροτούς», οἱ ὁποῖοι προσερχόμενοι μετὰ ζεούσης εὐσεβείας ἐπὶ συναπτοὺς αἰῶνας, καὶ ἀντλοῦντες ἐκεῖθεν τὸ ἀναβλύζον ἅγιον μῦρον, «ὅλαις χερσίν», διεπίστωνον ἕτερον θαυμάσιον: ἔβλεπον τὸ ἅγιον τοῦτον μῦρον «μὴ κενούμενον μηδὲ ἐκλεῖπον ὅλως».

«Ὁ πορφυρόβλαστος καὶ κράτιστος ἡμῶν Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Κομνηνός, ἀναπληρῶν τὸν τοῦ προτέρου τόπον διωρίσατο τεθῆναι ἄνωθεν εἰς σκέπην τῆς πολὺ τὸ χαρίεν ἐχούσης ἱερᾶς καὶ ἐπεράστου θήκης ἕτερον προκάλυμμα».

Τὸ Βασιλικῇ προστάξει κατασκευασθὲν νέον προκάλυμμα διέφερε κατὰ πολὺ τοῦ προγενεστέρου. Κατασκευασθὲν «διά τε χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, διεκρίνετο διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλειτέραν χάριν του καὶ ἀνεδείκνυε περισσότερον τὴν ἀνὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἐξαστράπτουσαν δόξαν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμποντος παμφαεστάτου Μάρτυρος».

Τὸ «Παλαιγενὲς» εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος.

Ὁ συντάκτης τῆς «Διηγήσεως» δὲν μᾶς δίδει καμμίαν πληροφορίαν περὶ τῆς ὕλης ἐξ ἧς ἦτο κατασκευασμένον τὸ ἀρθὲν τότε ἐκ τῆς ἱερᾶς σοροῦ «Προκάλυμμα». Μᾶς πληροφορεῖ ὅμως ὅτι τὸ μεταγενέστερον ἦτο κατασκευασμένον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Δυνάμεθα μήπως νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν τὴν ἀντιδιαστολὴν ὅτι τὸ «Παλαιγενὲς» δὲν ἦτο κατασκευασμένον ἐκ πολυτίμων μετάλλων, ἀλλ᾽ ἐξ εὐτελεστέρας μὲν ὕλης, βαρύτιμον ὅμως ἐκ τοῦ καθαγιασμοῦ του ἐπὶ τόσους αἰῶνας;

Πιθανώτατα. Μᾶς πληροφορεῖ ὅμως ὁ συντάκτης οὗτος ὅτι εἰς τὸ Παλαιγενὲς προκάλυμμα ἀπεικονίζετο ὁ «Μέγας Δημήτριος ὄρθιος ἐκτεταμέναις παλάμαις». Φρονοῦμεν ὅτι ἐφ᾽ ὅσον πρόκειται περὶ παλαιγενοῦς ἀπεικονίσεως, τὸ παλαιγενὲς προκάλυμμα ἦτο μαρμάρινον γλυπτὸν ὅμοιον ἴσως πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ τῆς Πόλεως διασῳζομένην Θεοτόκον, τὴν «Δεομένην».

* * *

Ὕμνοις καὶ λαμπάσι καὶ δορυφορίαις [1]) τιμηθὲν προπέμπεται τὸ παλαιγενὲς προκάλυμμα εἰς τὴν Βασιλεύουσαν.

Ὁ ἐνωρίτερον ἐπανακάμψας ἐκ Μακεδονίας Ἰωσήφ, «ὁ σεβασμιώτατος πατὴρ ἡμῶν καὶ ἀρχηγὸς τῆς Βασιλικῆς ταύτης Μονῆς», γράφει ὁ σύγχρονος συντάκτης τῆς «Διηγήσεως», ἐξέρχεται εἰς προϋπάντησιν 10 περίπου χιλιόμετρα (50 στάδια) πέραν τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Πόλεως.

Ἡ Πόλις συγκλονεῖται καὶ ἠλεκτρίζεται. Παλλαϊκὴ συρροὴ εἰς προϋπάντησιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ ἱεροῦ «θησαυρίσματος». Μετὰ δορυφορίας καὶ προόδου (μεγαλοπρεποῦς πομπῆς), πάνυ λαμπρᾶς καὶ ὕμνων καὶ λαμπάδων τελετουργικῶν (τῆς προόδου) καὶ διὰ μέσου τῶν συρρευσάντων Συγκλητικῶν Ἀρχόντων καὶ λοιπῶν ἐπισήμων ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, καὶ τῆς λαϊκῆς κοσμοσυρροῆς, εἰσκομίζεται ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Θεοφυλάκτου Πόλεως, τὸ νέον ἀπροσμάχητον θησαύρισμα καὶ κατατίθεται πανευλαβῶς εἰς τὴν Βασιλικὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος.

Ἡ τελετὴ αὕτη συνέπεσε τὸ ἴδιον ἔτος τῆς μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Ἡγουμένου, ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Μεγαλομάρ-

---

[1]) **Ἀμφιβάλλομεν ἂν πρέπῃ νὰ ἐκλάβωμεν τὴν λέξιν ὡς «δωροφορίαν», ἢ μήπως ὡς «δορυφορίαν», λέξεως δι᾽ ἧς ἐκφράζεται ἡ ἔννοια ὅτι τὸ Προκάλυμμα προεπέμφθη μετὰ στρατιωτικῆς πομπῆς εἰς Βασιλεύουσαν.**

τυρος, κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1149. Τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος, ἐκφράζει ὁ συντάκτης τῆς «Διηγήσεως», μὲ τὴν περιγραφὴν τῆς χαρᾶς ἡ ὁποία συνεκλόνισε τότε τὰ πλήθη καὶ τοὺς ἄρχοντας μὲ τὸ ἱερὸν ἀπόκτημα.

Τὴν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν «ἐπιδημίαν» τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ἔσπευσαν νὰ τιμήσουν «πλήθη ἀναρίθμητα καὶ μηδαμῶς μέτρῳ ὑποκείμενα». Ὄχι μόνον ἐκ τῆς Βασιλευούσης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς εἰς τὰ πρόθυρά της συνοικισμούς. Ἀδιάκοπος προσκύνησις. Καὶ ἔτι μεγαλυτέρα κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν κυριώνυμον ἡμέραν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, 26 Ὀκτωβρίου, ὁπότε ὑπέρλαμπρος συνεκροτήθη συνέλευσις εὐχαριστηρίων εἰς τὸν ἑορτάζοντα ἱερὸν ναὸν τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος.

Εἰς τὰ συρρεύσαντα πλήθη, τὰ ὁποῖα «ὠθοῦντο καὶ ἀντωθοῦντο καὶ ἀλλήλους συνέθλιβόν τε καὶ συνέπιπτον», διεκρίνοντο καὶ οἱ ἐπίσημοι: ὁ Πανσέβαστος καὶ Δικαιοδότης Ταρωνίτης καὶ οἱ λοιποὶ Συγκλητικοὶ ἄρχοντες καὶ ἐκ τῆς Συνόδου οὐκ ὀλίγοι, ζεούσῃ πίστει καταλαμπρύνοντες καὶ ἱεραῖς μελωδίαις κατακοσμοῦντες, τὸ ἐπιδημῆσαν εἰς τὴν Πόλιν «Πανεύσημον καὶ Πανίερον καὶ παντὸς κόσμου μυρίζον καὶ κατευωδιάζον».

Ἄξιον περιεργείας εἶναι διατί δὲν μνημονεύεται ὁ Πατριάρχης. Τότε Πατριάρχης ἦτο Νικόλαος Δ΄ ὁ Μουζάλων (1147 - 1151). Ὁ Μ. Γεδεών, ἀναφέρων εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Πίνακας περὶ τοῦ Νικολάου τοῦ Μουζάλωνος, ποιεῖται μνείαν καὶ τοῦ γεγονότος τῆς μεταφορᾶς τῆς εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Πόλιν, δὲν ἀναφέρει ὅμως τίποτε περὶ τοῦ Πατριάρχου. Ἄραγε τότε ὁ Πατριάρχης δὲν εὑρίσκετο εἰς τὴν Βασιλεύουσαν; Ὁ θρόνος διετέλει ἐν χηρείᾳ; Τί συνέβαινεν ὥστε ὁ Ἡγούμενος νὰ ὑποδεχθῇ τὴν εἰκόνα ἔξωθεν τῆς Βασιλευούσης καὶ οὐχὶ ὁ Πατριάρχης; Μήπως ὑπῆρχε διένεξις μεταξὺ Πατριάρχου καὶ μοναχῶν τῆς κτιτορικῆς μονῆς τῶν Κομνηνῶν;

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ ὅτι τὴν κυριώνυμον ἡμέραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου μεταξὺ τῶν ἐπισήμων διεκρίνετο ὁ Πανσέβαστος καὶ Δικαιοδότης Ταρωνίτης καὶ οἱ Συγκλητικοὶ Ἄρχοντες καθὼς καὶ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, «ἐκ τῆς Συνόδου», οὐκ ὀλίγοι.

* * *

Ἐκ τοῦ ὕφους καὶ τοῦ τρόπου τῆς Διηγήσεως δυνάμεθα νὰ συγκομίσωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸν Πανηγυρικὸν τῆς εὐσήμου ἐκείνης ἡμέρας ἐξεφώνησεν, ἐν τῷ ναῷ, ὁ Συντάκτης της. Ὁ Πανηγυρικὸς οὗτος παρατίθεται σχεδὸν αὐτούσιος καὶ ἀξίζει νὰ τύχῃ πολλαπλῆς μελέτης καὶ ἐγκύψεως. Ὑπὸ τὰς θρησκευτικὰς ἐκφράσεις του δονεῖται καταφανὴς ὁ ἐθνικὸς παλμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ ἀναπτέρωσις: «Θραῦσον τὰς ὑπερηφάνους

αὐτῶν κεφαλάς, λῦσον τὰ ἐν μέσῳ προσκόμματα, διασκέδασον τὴν ἐπέχουσαν αὐτοὺς νεφέλην. Ἀγνοοῦσιν τὸ συγγενὲς (ἡμῶν μετὰ σοῦ Μεγαλομάρτυς Δημήτριε). Τὸ ὁμόφυλον οὐκ ἐπιγινώσκουσιν.....». Εἰς ἀνάμνησιν τῆς πανηγυρικῆς ταύτης ἑορτῆς ἐτελεῖτο κατ᾽ ἔτος, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, λαμπρὰ πανήγυρις εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, ἥτις καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸ Συναξάριον.

Τίς ὁ συντάκτης τῆς Διηγήσεως;

Τὸ ἀρχικὸν κείμενον τῆς Διηγήσεως ἐγράφη ὑπὸ συγχρόνου μὲ τὴν μετακομιδὴν τοῦ Προκαλύμματος μοναχοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος. Καὶ δὴ ὑποδείξει τοῦ τότε Ἡγουμένου Ἰωσὴφ καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς θεσπισθείσης ἐτησίας πανηγύρεως. «Ἐξ ὑπομνήσεως ἀνενδότου τοῦ σεβασμιωτάτου καὶ ἁγίου πατρὸς προσφιλοτιμηθεῖσαν ἐτησίαν πανήγυριν».

Τὸ ὕφος τοῦ συγγράψαντος τὴν διήγησιν εἶναι ἀκριβῶς τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν. Ἡ χαρίεσσα ἀττικίζουσά του ἐνθυμίζει τὴν περίφημον Ἄνναν τὴν Κομνηνήν. Ἐν ᾧ τὰ πολυάριθμα συντακτικὰ καὶ ὀρθογραφικά λάθη της, ἐκ δυσνοήτων διὰ τὸν μεταγενέστερον ἀντιγραφέα λέξεων καὶ προτάσεων, δεικνύουν αὐτὸν ἄνθρωπον πενιχρᾶς μορφώσεως.

Τὸ ἀρχικὸν χειρόγραφον τοῦ Παντοκρατορινοῦ μοναχοῦ, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἐπὶ τῆς Ἡγουμενείας τοῦ γέροντος Ἰωσήφ, ἀντεγράφη εἰς μετέπειτα χρόνους ὑπ᾽ ἄλλων καὶ εἰς ἕτερα ἀντίτυπα, ἓν ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ χειρόγραφον τῶν σημερινῶν σημειώσεών μας.

Ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Νικοδήμου Ἁγιορείτου (Ἀθήνησι 1868) σημειώνει εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 26 Ὀκτωβρίου, τὰ ἑξῆς:

* «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος διὰ προσταγῆς Βασιλικῆς γενομένης εἰσελεύσεως τοῦ περιωνύμου καὶ ἀηττήτου Δημητρίου, ἤτοι τῆς ἱερᾶς Εἰκόνος αὐτοῦ τῆς πρότερον ἐπικειμένης τῇ μυροβλήτῳ αὐτοῦ σορῷ καὶ σκεπούσης ταύτην».

Ὁ ἀστερίσκος τὸν ὁποῖον ὁ Νικόδημος ἔθεσεν ἔμπροσθεν τῆς ἀνωτέρω σημειώσεώς του, φανερώνει ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πληροφορία του δὲν συναντᾶται εἰς ἄλλα ἔντυπα Συναξάρια, καὶ ὅτι παρέλαβεν αὐτὴν ἀπὸ ἀνέκδοτον χειρόγραφον. Κατόπιν ὁ αὐτὸς Νικόδημος παραθέτων σύντομον διήγησιν τῆς μεταφορᾶς τῆς «εἰκόνος» θέτει ὡς χρονολογίαν τὸ ἔτος ΑΡΜΓ΄ (1143). Τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι ἐσφαλμένον. Τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον, μὲ τὴν λίαν λογικὴν προσθήκην τοῦ ἐκ παραδρομῆς παραλειφθέντος «ἑξακοσιοστοῦ» ἔτους, φέρει ὡς χρονολογίαν μεταβάσεως εἰς Βέρροιαν τοῦ Ἰωσὴφ τὸ ἔτος 6657, ἤτοι 1149.

Ὁ Μ. Γεδεὼν ἀναφέρει (Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος Τόμ. ΚΣΤ' σελ. 278) πολὺ ὀλίγα σχετικῶς μὲ τὴν μετακομιδὴν ταύτην εἰς τὸ «Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιόν» του, ἐκ μεταγραφῆς προχείρου ἀπὸ τὸν Σταυρονικητινὸν Συναξαριστὴν καὶ μὲ ἔτος 6657, ἤτοι 1149.

* * *

Ἱστορικὰ περὶ Μονῆς Παντοκράτορος.

Ἡ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος ἦτο μία ἀπὸ τὰς διασημοτέρας τῆς Βασιλευούσης κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς περιόδου. Εὐτυχῶς σῴζεται ἀκόμη σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομα «Ζεϊρὲκ Τζαμισὴ» εἰς τὰ δεξιὰ τῆς λεωφόρου τοῦ Βουλεβάρτου Ἀτατοὺρκ εἰς τὸ Οὔν-Καπάν, ὑψηλὰ ἐπὶ τεχνητοῦ λόφου. Ὁ ναὸς οὗτος εἶναι τρισυπόστατος δηλ. τρεῖς ἐκκλησίαι συνενούμεναι ἐσωτερικῶς διὰ κιόνων, ἀποτελοῦσιν μίαν ἐκκλησίαν. Ἑκάστη τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν ἔχει ἰδιαίτερον ἱερὸν βῆμα καὶ προθέσεις. Ὁ ὅλος ναὸς φέρει 4 τρούλλους, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει ἰδιαίτερον ῥυθμὸν ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τῆς κατασκευῆς του. Ὁ ναὸς ἔχει νάρθηκα κατὰ μῆκος τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν νοτίαν τὴν μεγαλυτέραν, ὑπάρχει καὶ ἐξωνάρθηξ. Ἀρχικῶς ἡ μονὴ δὲν ἦτο τρισυπόστατος. Κατὰ τὸν Μίλλιγγεν ἡ πρὸς βορρὰν ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα, ἡ μεσαία μεταγενεστέρα καὶ ἡ πρὸς νότον ἔτι μεταγενεστέρα, δηλ. τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Εἰρήνης Κομνηνῆς. Κατόπιν ὁ Μανουὴλ Κομνηνὸς συνεπλήρωσε τὴν μονὴν καὶ διὰ μωσαϊκῶν ἐπλούτισε αὐτήν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ παράστασις μωσαϊκὴ τοῦ Μανουήλ, προσφέροντος τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ εἰς τὸν Χριστόν.

Ὁ Νικ. Χωνιάτης ὁ περιγράψας τὴν ἅλωσιν τῆς Πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (ἐν σελ. 289) λέγει περὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τὰ ἑξῆς:

«Τέθαπται οὖν παρὰ πλάγιον πλευρὰν τῷ τὸν νεὼν εἰσιόντι τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ τεμένει, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ τοῦτο ἡρῴῳ, τοῦ δὲ τοίχου τοῦ νεὼ εἰς ἁψίδα περιαχθέντος ἡ περὶ τὴν σορὸν εὐρεῖα διαστέλλεται εἴσοδος, συνέχει δὲ τοῦτον λίθος τὴν μελανίαν ὑποκρινόμενος καὶ διὰ τοῦτο στυγνάζοντι ἐοικώς, ὃς καὶ εἰς ἑπτὰ διέσχισται λοφίας. Παράκειται δὲ ὁ ἐπὶ κρηπῖδος καὶ προσκύνησιν δέχεται λίθος ἀνδρομήκης, ὃν εἶχε πρότερον μὲν ὁ κατ' Ἔφεσον τὴν πόλιν ναός, ἐκεῖνον εἶναι διαθρυλούμενον ἐφ' οὗ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀπὸ σταυροῦ καθαίρεσιν νεκροταφίοις εἱλιθεὶς ἐσμυρνίσθη».

Ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Χωνιάτου φαίνεται ὅτι ὁ Μανουὴλ ἐτάφη εἰς τὸν μεσαῖον ναόν, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται καὶ ἡρῷον.

῾Η Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος εἶχε περισσοτέρους τῶν 500 μοναχῶν. Εἶχε νοσοκομεῖον, ξενῶνα, γηροκομεῖον καὶ βιβλιοθήκην.

᾿Επὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (12 ᾿Απριλίου 1204—26 ᾿Ιουλίου 1261) ὅπως ὅλη ἡ Πόλις εἶχε λεηλατηθῆ ἀγρίως καὶ ἐστερήθη ὅλων τῶν τιμαλφῶν κειμηλίων της, οὕτω καὶ ἡ Μονὴ αὕτη εἶχε χάση ὅλα τὰ πολύτιμα ἱερὰ σκεύη της ἀποσταλλέντα πρὸ παντὸς εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον τῆς Βενετίας. Μόνον ὅταν ἀναγνώσῃ τις τὸν Νικ. Χωνιάτην εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν περὶ τῶν καταστρεπτικῶν καὶ κακοφήμων ἐνεργειῶν τῶν Σταυροφόρων εἰς τὴν Πόλιν.

῾Η Μονὴ αὕτη ἐπὶ Φραγκοκρατίας, κατὰ τὸν Νικ. Γρηγορᾶν, ἐχρησίμευσε καὶ ὡς Βασιλικὸν Παλάτιον. Πολὺ ὀρθῶς λοιπὸν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ τέσσαρες κίονες τῆς νοτίας ἐκκλησίας ἐκ Θηβαϊκοῦ Αἰγυπτιακοῦ μαρμάρου, οἱ μὴ συμφωνοῦντες μὲ τὸ Βυζαντινὸν ὕφος τῆς ὅλης οἰκοδομῆς, εἶναι κτίσμα ἐπιδιορθώσεως Φραγκικῆς. ῾Η Μονὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Πόλεως ἀπὸ τῆς Φραγκοκρατίας ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων διὰ τὴν ταφὴν πολλῶν ἐκ τῶν βασιλικῶν μελῶν τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων. Οὕτω ἐνεταφιάσθησαν Εἰρήνη ἡ σύζυγος ᾿Ανδρονίκου τοῦ Γέροντος, Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος καὶ οἱ τούτου υἱοὶ Θεόδωρος καὶ ᾿Ανδρόνικος. ᾿Επίσης ἡ μήτηρ Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάτση, τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ῾Ελένη, ἥτις ἐγένετο μοναχὴ καὶ κατέλιπεν τὸν κόσμον μὲ τὸ ποιητικώτατον ὄνομα Κυρὰ ῾Υπομονή. Εἰς τὴν Μονὴν αὐτήν, κατὰ τὴν ἅλωσιν, ἐμόναζε καὶ Γεώργιος ὁ Σχολάριος, ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἅλωσιν Πατριάρχης, μετονομασθεὶς Γεννάδιος.

ΜΑΜΕΓΡΙΣ

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΔΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην καὶ συντελουμένην διαρρύθμισιν τῆς Σχολῆς, κατὰ τὸ παρὸν σχολικὸν ἔτος τὰ μαθήματα ἐν αὐτῇ ἤρξαντο τῇ 7ῃ Νοεμβρίου διὰ τῆς εἰθισμένης τελετῆς, ἧς προέστη ὁ ἐκ τῶν Ἐφόρων Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα κατ' αὐτὴν ἀντεπροσώπευσεν ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων, παρέστησαν δὲ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Προύσης κ. Πολύκαρπος, Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος καὶ Σάρδεων κ. Μάξιμος (μέλος τῆς Ἐφορίας), ὁ Σχολάρχης, Σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, τὸ σῶμα τῶν καθηγητῶν καὶ πάντες οἱ μαθηταί. Κατόπιν τῆς τελετῆς, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ ἔψαλον τὰ οἰκεῖα τροπάρια καὶ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ προεξάρχοντος ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει εὐχή, τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ἐποιήσατο ὁ Σεβ. Ἅγιος Σχολάρχης διὰ τοῦ ἐναρκτηρίου αὐτοῦ λόγου, μεστοῦ πατρικῶν νουθεσιῶν καὶ προτροπῶν πρὸς τοὺς μαθητάς. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεγνώσθησαν οἱ βαθμοὶ τῆς εἰς τὰ μαθήματα ἐπιδόσεως τῶν ἱεροσπουδαστῶν κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος, μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως καὶ ἱκανοποιήσεως, διαπιστωθέντος ὅτι ἡ ἐπίδοσις αὕτη καθόλου ὑπῆρξε λίαν καλή. Τὴν ὅλην δὲ τελετὴν ἐπεσφράγισε διὰ προσλαλιᾶς καταλλήλου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας. Ἐν τέλει οἱ μαθηταί, ἀσπασθέντες τὴν δεξιὰν τοῦ προστάντος Σεβ. Ἀρχιερέως καὶ τοῦ Ἁγίου Σχολάρχου, εἰσῆλθον εἰς τὰς παραδόσεις καὶ ἐγένετο ἡ ἔναρξις τῶν μαθημάτων.

Καταχωρίζομεν τόν τε ἐναρκτήριον λόγον τοῦ Ἁγίου Σχολάρχου καὶ τὴν προσλαλιὰν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου.

Ο ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ:

Σεβασμιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
Πανοσιολογιώτατε Ἅγιε Μεγάλε Πρωτοσύγκελλε,
Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι Καθηγηταὶ καὶ Συνεργάται,
Ἀγαπητοί μου Μαθηταί,

Συνήλθομεν, χάριτι Θεοῦ, καὶ ἐφέτος ὑπὸ τὴν ἱερὰν ταύτην στέγην ὅπως, διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι, συνεχίσωμεν τὴν ἱε-

ρὰν ἀποστολὴν καὶ τὸ ἅγιον ἡμῶν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔταξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία. Συνήλθομεν ἐφέτος ὁμολογουμένως καθυστερημένως. Ἡ καθυστέρησις ὅμως αὕτη προήρχετο ἐκ τῆς ἀγαθῆς πάντως προαιρέσεως καὶ ἐπιθυμίας τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας, ὅπως δώσῃ εἰς τὴν Τροφὸν Σχολὴν κάποιαν τελειοτέραν μορφὴν εἰς τὸ ἀπὸ αἰῶνος κρατοῦν σύστημα αὐτῆς. Ὁ Πάνσοφος ὅμως Θεός, ὁ διατάσσων καὶ κατευθύνων τὰ πάντα καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀκόμη, κατὰ τὰς ἀνεξιχνιάστους Αὐτοῦ βουλὰς καὶ οὐχὶ κατὰ τὰ σχέδια καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἄλλως ἠθέλησε καὶ διέταξεν. Ἂς δεχθῶμεν λοιπὸν τὴν μερικὴν καλὴν ἔκβασιν τῶν διαβημάτων ἡμῶν οὐχὶ ὡς ἀποτυχίαν, ἀλλ᾽ ὡς ὑπαγόρευσιν τοῦ ἁγίου θελήματος Αὐτοῦ καὶ ἂς ὑπακούσωμεν εἰς αὐτό, ἀφ᾽ οὗ δίδωσι τὸ συμφερώτερον τῶν ὧν ἡμεῖς ποθοῦμεν καὶ αἰτούμεθα. Μὲ τὴν πίστιν λοιπὸν αὐτὴν ἂς ἐγκαινίσωμεν τὴν 105ην περίοδον τῆς λειτουργίας τῆς φιλτάτης ἡμῶν Τροφοῦ Σχολῆς, ἕτοιμοι νὰ ἀποδυθῶμεν, Διδάσκαλοι καὶ Μαθηταί, εἰς τὴν κοπιώδη μὲν ἀλλὰ καὶ ὑψηλὴν πορείαν πρὸς κατάκτησιν τῆς χώρας ἣν φωτίζει τὸ ἔκπαγλον φῶς τῆς τε Ἱερᾶς καὶ τῆς θύραθεν Ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν τῆς ὁποίας, ἡ καρδία εὑρίσκει τὴν κάθαρσιν αὐτῆς, ἡ δὲ ψυχὴ τὴν ἀνύψωσίν της.

Κατὰ τὴν ἱερὰν λοιπὸν καὶ ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν τῆς ἐνάρξεως ἑνὸς σχολικοῦ ἔτους, τὴν ὁποίαν ηὐλόγησε καὶ καθηγίασεν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐπικλήσεως ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ Δημιουργικοῦ Πνεύματος, ἂς εὐχαριστήσωμεν κατὰ πρῶτον τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ σύμπασαν τὴν ἐνταῦθα Σεβασμίαν Ἱεραρχίαν διὰ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐπιδεικνύουσιν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κοινὴν πάντων ἡμῶν Μητέρα Σχολήν. Ἂς εὐχαριστήσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν Σεβαστὴν Ἐφορείαν διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰς φροντίδας τὰς ὁποίας καταβάλλει πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν καὶ ἄνετον συντήρησιν καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ καθ᾽ ἡμέραν βίου αὐτῆς. Ἰδιαιτέρως δὲ πάλιν ἂς εὐχαριστήσωμεν τοὺς Σεβασμιωτάτους καὶ ἀγαπητοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς οἱ ὁποῖοι εἶχον ὅλην τὴν καλωσύνην νὰ τιμήσωσιν ἡμᾶς διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν, δεικνύοντες τὰ αἰσθήματα στοργῆς τὰ ὁποῖα τρέφουσι πρὸς τὴν Μητέρα αὐτῶν. Μετὰ τὰς ἐγκαρδίους λοιπὸν ταύτας εὐχαριστίας ἡμῶν, ἂς σταματήσωμεν, σεβασμία καὶ φιλτάτη ὁμήγυρις ἐπ᾽ ὀλίγον καὶ ἂς ἀναλύσωμεν τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας γεννᾷ εἰς

τὸν νοῦν ἡμῶν ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολήν.

Πρὸς ὑμᾶς, φίλοι συνάδελφοι καὶ πολύτιμοι συνεργάται ἐν τῇ πνευματικῇ καλλιεργείᾳ τοῦ θείου τούτου φυτωρίου, πρὸς ὑμᾶς, λέγω, ἀπευθύνων τὸν λόγον θέλω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν ἱκανοποίησιν ἐμοῦ προσωπικῶς, διὰ τὴν εἰλικρινῆ συναντίληψιν τὴν ὁποίαν μοὶ παρέχετε ἐν τῷ βαρεῖ ἔργῳ τῆς κατευθύνσεως τῆς ἀγαπητῆς μας Σχολῆς. Ὁμολογήσατε καὶ ἀναγνωρίσατε, φίλτατοι συνάδελφοι, δι᾿ ἐμέ, ὅπως καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ καὶ ἀναγνωρίζω δι᾿ ὑμᾶς ὅτι ἔχομεν σχεδὸν καθ᾿ ἡμέραν, πολλὰς τὰς ἀφορμὰς ψυχικῆς ταραχῆς καὶ ἀπαγοητεύσεων, πολλαχόθεν προερχομένας. Αἱ ἀφορμαὶ ὅμως αὗται, ὡς καὶ αἱ ἄδικοι ἐνίοτε κρίσεις, εἶναι ὅμως λόγος ἐπαρκής, ὥστε νὰ ἀπογοητεύωσι καὶ νὰ ψυχραίνωσι τὸν ζῆλον ἡμῶν ἐπὶ θυσίᾳ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἡμῶν; Τὸ ἔργον ἡμῶν, φίλτατοι συνεργάται, δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, εἶναι ἀποστολή, διότι εἰς τοῦτο μᾶς ἐκάλεσεν Αὐτὸς ὁ Θεός, διότι ὡς σκοπὸν αὐτῆς ἔταξε, νὰ προετοιμάσωμεν τοὺς συνεχιστὰς τοῦ ἐπὶ γῆς ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ὥς τε διεγγελεῖς τοῦ Μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὡς διανομεῖς τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Πρὸ ἑνὸς τόσον ἁγίου, ὑψηλοῦ, ὅσον καὶ οὐρανομήκους ἔργου, τί δύναται ἡ ἀνθρωπίνη κρίσις; Εἴμεθα συνεργάται τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ναὶ ἐργαζόμεθα δι᾿ Αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἰδέα αὐτὴ ἂς μᾶς δίδῃ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, ὥστε νὰ ἐργαζώμεθα μετὰ καθ᾿ ἡμέραν πάντοτε αὔξοντος ζήλου, μετὰ ἀφοσιώσεως, ἀκριβείας, εὐσυνειδησίας, ἐπιμελείας ἀφίνοντες τὴν κρίσιν τοῦ κόπου ἡμῶν εἰς τὸν Κύριον. Καὶ ὁ ἀπροσωπολήπτως καὶ δικαίως κρίνων οὗτος Κύριος, εἴθε ἄφθονον νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ τὴν εἰς τὰς διανοίας καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν, τὴν στηρίζουσαν καὶ ἐνδυναμοῦσαν Χάριν Αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ διανοιγομένῳ νέῳ σχολικῷ ἐνιαυτῷ.

Καὶ ἤδη πρὸς ὑμᾶς στρέφων τὸν λόγον, ἀγαπητοί μου Μαθηταί, ἐπιθυμῶ πρὸ πάσης σκέψεως ἐπὶ τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑμῖν ἐνταῦθα ἔργου, νὰ προτάξω τὰς ἀπὸ μέσης ψυχῆς εὐχάς μου, ὅπως καὶ τὸ ἐπὶ θύραις νέον σχολικὸν ἔτος ᾖ μεστὸν πάσης καρποφορίας καὶ ἐπιδόσεως εἰς τὸ ἔργον σας, ὅπερ εἶναι ὁ ψυχικὸς καὶ πνευματικὸς ὑμῶν καταρτισμός. Ἐκφράζω τὴν ἱκανοποίησίν μου διὰ τὴν πρόθυμον κατανόησιν καὶ φιλότιμον προ-

σπάθειαν, τὴν ὁποίαν κατεβάλετε ἐν τῇ οἰκειώσει τοῦ πνεύματος τῆς Σχολῆς καὶ τῇ εὐπειθεία καὶ ὑποταγῇ εἰς τοὺς νόμους τῆς Σχολῆς καὶ τὰς διατάξεις τῆς Διευθύνσεως αὐτῆς. Ἔχω δὲ δι᾿ ἐλπίδος ὅτι καὶ τὸ παρὸν ἔτος θὰ εὕρῃ ὑμᾶς προθυμοτέρους ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου, τοῦ κατ᾿ ἄμφω καταρτισμοῦ ὑμῶν, ἄρα καὶ ὡριμοτέρους ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ ἀναλήψει τῶν πνευματικωτέρων καὶ ἱερωτέρων, ἀπέναντι τῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὑποχρεώσεων ὑμῶν ἐν καιρῷ.

Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, φίλτατοι Μαθηταί, ἡ ὁποία σᾶς ἐστρατολόγησε διὰ τὴν ὑπηρεσίαν της καὶ μὲ τόσην στοργήν, ὅσην καὶ θυσίαν σᾶς προπαρασκευάζει εἰς τοῦτο, τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας σήμερον, εἰς τὴν ἐποχήν μας, δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ξηρὰν διατύπωσιν ἢ τυπικὴν ἐπανάληψιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς δογματικῆς ἢ ἠθικῆς διδασκαλίας. Οὐδὲ δύναται, πολλῷ μᾶλλον, νὰ περιορίζηται εἰς μόνην τὴν λατρευτικὴν καὶ τελετουργικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πιστῶν, ἀλλ᾿ οὔτε καὶ ὁλοκληροῦται μὲ τὴν αὔξησιν τῶν μελῶν αὐτῆς εἰς κάποιαν ἀπομεμακρυσμένην γωνίαν τῆς ὑδρογείου διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ ἀριθμοῦ τινος ὑπάρξεων.

Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας σήμερον εἶναι πολὺ εὐρύτερον. Εἶναι βεβαίως, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἔργον ἱεραποστολῆς, ἱεραποστολῆς ὅμως μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν Χριστιανῶν, ἱεραποστολῆς ἐσωτερικῆς, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος μέσα εἰς τὴν ἀποχριστιανισθεῖσαν σημερινὴν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν τὰ δελεαστικὰ καὶ δηλητηριώδη ῥεύματα, παρέσυραν καὶ ἐκρήμνισαν εἰς τὴν ἀθλιότητα τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων.

Εἰς μίαν τοιαύτην κοινωνίαν, κοινωνίαν ἐξηθλιωμένην ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, πρὸς τοιούτους ἀνθρώπους, ἀνθρώπους ἐξοικειωμένους πρὸς ὅ,τι κολακεύει τὴν ἁμαρτωλὸν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πανόπλους μὲ ὅλα τὰ μέσα τὰ ὁποῖα τοὺς δίδει ἡ σύγχρονος διεφθαρμένη τέχνη καὶ διεστραμμένη ἐπιστήμη, πρὸς ἀνατροπὴν πάσης ἠθικῆς τάξεως, καλεῖται νὰ ἐργασθῇ ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἄρα καὶ σεῖς οἱ μέλλοντες λειτουργοὶ αὐτῆς, ἀγαπητοί μου μαθηταί. Ἡ ἀποστολή σας θὰ εἶναι μία δοκιμασία καὶ τὸ ἔργον σας θὰ εἶναι ἀγών.

Μὲ ποῖα ὅμως μέσα θὰ ἀναλάβητε τὸν ἀγῶνα τοῦτον;

Εἶναι νόμος τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς, ὅτι ἡ ἐπιτυχία εἰς πάντα ἀγῶνα ἐπιστέφει ἐκείνην τὴν παράταξιν ἡ ὁποία ἐκτιμᾷ

τὴν δύναμιν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀντεπεξέρχεται μὲ ὁπλισμὸν ἰσχυρότερον ἀπὸ τὸν τοῦ ἐχθροῦ.

Αὐτονόητον ἄρα ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπικρατήσεως τὸν ὁποῖον διεξάγει ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ὁποῖον ἀναλαμβάνουσι οἱ στρατιῶται αὐτῆς, ἀπαιτεῖται ἡ ἐκτίμησις τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ βαρὺς ἐξοπλισμὸς αὐτῶν, καὶ θὰ ἔλεγε κανείς, ἐξοπλισμὸς συγχρονισμένος. Πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ σοβαρότης τῆς παρούσης καταστάσεως. Νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἱερότης τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μέγεθος τῆς κοινωνικῆς κρίσεως. Τὸ ἔργον ἡμῶν εἶναι ἀκριβῶς νὰ σταθμίζωμεν τὴν ἰσχὺν τῶν ἀντιπάλων τῆς Χριστιανικῆς μας ἰδεολογίας, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντιδράσωμεν μὲ τὰ δραστικώτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα μέσα.

Καὶ τὰ μέσα ταῦτα δι᾽ ὑμᾶς τοὺς μέλλοντας στρατιώτας καὶ ἀγωνιστάς, τοὺς διανύοντας σήμερον τὸ συμπαθὲς στάδιον τῆς προπαρασκευῆς καὶ μορφώσεως, εἶναι ἡ σπουδὴ καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς καταρτισμός. Εἶναι ἡ μόρφωσις, ὄχι ὅμως ἡ μόρφωσις ἡ ἐπιπολαία, ἡ ἐπίπλαστος καὶ ἐξωτερική, ἀλλ᾽ ἡ σοβαρά, ἡ σταθερά, ἡ ἐσωτερική. Εἶναι ἡ μόρφωτις ἐντὸς ἡμῶν, τοῦ ἀνθρώπου οὐχὶ ἁπλῶς τοῦ γνωρίζοντος γράμματα, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐπιστήμονος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἐπιστήμης θὰ δύναται αὔριον νὰ γνωρίσῃ τὰς μεθόδους καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως.

Θὰ εἶναι δὲ πολὺ θλιβερόν, ἐὰν μέσα εἰς τὸν γενικὸν ὀργασμὸν τῆς ἐπιστημοσύνης καὶ τῆς θεωρητικῆς μορφώσεως, ἐὰν ἡ θεολογία, ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀποκεκαλυμμένης Ἀληθείας, ἐξακολουθῇ νὰ βαδίζῃ μὲ ῥυθμὸν ἄτονον καὶ καθυστερημένον, χωρὶς παρακολούθησιν τῶν συγχρόνων μεθόδων, χωρὶς κατακτήσεις πνευματικάς, βαθυτέρας.

Παραγνώρισις δὲ τῆς κεφαλαιώδους σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἐπιστημονικὸς καταρτισμὸς τῶν κληρικῶν σήμερον ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἐσήμαινεν ἐκ τῶν προτέρων προδεδικασμένην ἀποτυχίαν.

Ἀγαπητοί μου Μαθηταί. Πείσατε λοιπὸν ἑαυτοὺς ὅτι διὰ νὰ σταθῇ ἡ Ἐκκλησία μας, διὰ νὰ σταθῶμεν ἡμεῖς αὐτοί, ὡς ἄνθρωποι καὶ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας μέσα εἰς τὴν σημερινὴν ἐξυπνημένην κοινωνίαν, χρειάζεται σοβαρὸς καὶ πολυμερὴς καταρτισμός. Ἡ ἁγιαστούρα μόνον δὲν ἐπαρκεῖ. Εἶναι καὶ ἐκείνη ἐξ ἴσου μάλιστα ἀναγκαία, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον νοῦς, ἀλλὰ καὶ ψυχή, δὲν εἶναι μόνον διανόησις, ἀλλὰ καὶ αἴσθημα,

δὲν εἶναι ὅμως σήμερον τὸ πᾶν, ὅπως ἦτο πρὸ ὀλίγων μόλις δεκαετηρίδων. Ἐπωφελήθητε ἄρα ἀπὸ πᾶσαν εὐκαιρίαν πρὸς ἀπόκτησιν καὶ ἀποταμίευσιν γνώσεων σοβαρῶν καὶ θετικῶν. Ἡ Σχολὴ σᾶς παρέχει ἄφθονα πρὸς τοῦτο τὰ μέσα καὶ τὰς εὐκαιρίας. Ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ νοῦ, μὴ παραμελῆτε καὶ τὸ ἕτερον συστατικὸν ἡμῶν τὴν ψυχήν, τὴν πολύτιμον αὐτὴν μοίραν τῆς ἐν ἡμῖν θεότητος. Ἔχετε καὶ ἐν τούτῳ πᾶσαν εὐκαιρίαν ὅπως ἀναπτύξητε καὶ τὴν πνευματικήν σας ζωήν. Καλλιεργοῦντες ταύτην διὰ τῆς μελέτης, τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία καταβιβάζει εἰς τὰς ψυχάς μας αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ ἀναβιβάζει ἡμᾶς πρὸς τὴν τελειότητα, θὰ ἀποβῆτε πράγματι, ὅταν ἡ βουλὴ Αὐτοῦ σᾶς καλέσῃ, θὰ ἀποβῆτε πράγματι σκεύη ἐκλογῆς τίμια καὶ εὔχρηστα, αὐτὸ τοῦτο λειτουργικὰ πνεύματα πρὸς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Καὶ ὑπάρχει ὑψηλοτέρα ἀποστολή, ὑπάρχει ἁγιώτερον ἔργον, ὑπάρχει ὡραιότερος σκοπὸς τῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Διαγγελέως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Καθοδηγητοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ἀθανάτων ψυχῶν;

Μὲ τοιαύτας λοιπὸν σκέψεις περὶ τοῦ ἐν τῇ Σχολῇ προορισμοῦ σας, μὲ τοιαύτας ὑψηλὰς ἐφέσεις καὶ ἀνατάσεις θέσατε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον, ἐπιλήφθητε τοῦ ἔργου σας καὶ ὁ Ἅγιος καὶ Παντοδύναμος Θεός, ὁ εὐλογῶν πάντοτε τὰς ἀγαθὰς προσπαθείας καὶ ἀποφάσεις, εἴθε νὰ εὐλογῇ ὑμᾶς τε καὶ ἡμᾶς ἐν πάσῃ πνευματικῇ εὐλογίᾳ καὶ ἠθικῇ καρποφορίᾳ, δωρῆται δὲ τῇ φιλτάτῃ τροφῷ ἡμῶν Σχολῇ, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, γαληνιαίαν καὶ ἀπρόσκοπτον τὴν λειτουργίαν αὐτῆς, πρὸς δόξαν τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ ὀνόματος. Ἀμήν.

Η ΕΠΙΣΦΡΑΓΙΣΤΗΡΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ κ. ΜΑΞΙΜΟΥ.

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
Πανοσιολογιώτατε Πατριαρχικὲ Ἀντιπρόσωπε,
Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγηταί,
Ἀγαπητοὶ μαθηταί,

Ἡ Ἐκκλησία, ἐν δοξολογίᾳ πρὸς τὸν Πατέρα τῶν Φώτων, ἐπευλογεῖ σήμερον τὰ ἐναρκτήρια τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους τῆς προσφιλεστάτης Θυγατρὸς αὐτῆς καὶ κοινῆς πάντων ἡμῶν Τροφοῦ, Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

᾿Ανοίγουν καὶ πάλιν αἱ θῦραι τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος τῆς ἱερᾶς ᾿Επιστήμης, καὶ ἐπαναρχίζει τὸ ἀθόρυβον ἔργον τοῦ καταρτισμοῦ τῶν στελεχῶν τῆς ᾿Εκκλησίας.

Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, Οὗ ἡ Πρόνοια ὑπὲρ τῆς ᾿Εκκλησίας ἔπηξε, δι᾿ ἁγίων καὶ σοφῶν Πατέρων καὶ Πατριαρχῶν, ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου τῆς ἐλπίδος τὸ ἱερὸν τοῦτο σκήνωμα καὶ ἀπὸ ἑκατονταετίας καὶ πλέον, παρὰ τὰς ἐμπιπτούσας ἑκάστοτε δυσχερείας, συνετήρησε καὶ συντηρεῖ, πανσόφως πάντοτε οἰκονομοῦσα τὰ κατὰ τὴν Τροφὸν Σχολήν.

Μετὰ Θεὸν ἐν εὐγνωμοσύνῃ στρέψωμεν εὐλαβῆ τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τὴν ἁγίαν μνήμην τῶν μακαρίων ῾Ιδρυτῶν, Προστατῶν καὶ πάντων τῶν ἀπελθόντων σεμνῶν τῆς Σχολῆς διδασκάλων, ὅσοι ἠνάλωσαν τὸν βίον αὐτῶν εἰς τὸ ἅγιον αὐτῆς ἔργον.

Καὶ ἤδη αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην ὅπως ἐκφράσω, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμήν, ἀπὸ μέρους τῆς ᾿Εφορείας, εὐγνώμονας εὐχαριστίας πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φιλοπροόδων Νόμων τῆς ὁποίας ἡ Σχολὴ συνεχίζει ἀπρόσκοπτον τὴν λειτουργίαν αὐτῆς, καὶ χάρις εἰς τὴν εὐμενῆ προσοχὴν τῆς ὁποίας ἡ Σχολὴ ἀπὸ ἐφέτος προσλαμβάνει ἀρτιώτερον χαρακτῆρα.

῾Ιερὰν δὲ ὀφειλὴν ἐκπληροῦσα ἡ ᾿Εφορεία, εὐλαβεῖς ὑποβάλλει σήμερον εὐχαριστίας τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ ᾿Αθηναγόρᾳ τῷ Α΄. καὶ τῇ περὶ Αὐτὸν ῾Αγίᾳ καὶ ῾Ιερᾷ Συνόδῳ, διὰ τὸ ἄγρυπνον αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργικὴν αὐτῶν μέριμναν ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας αὐτῆς. Εἴησαν αἱ εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι τῆς Παναγιότητός Του καὶ τῆς Σεβασμίας ῾Ιεραρχίας συνοδοιπόροι πάντων ὑμῶν τῶν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ κατὰ τὸ ἀρξάμενον τοῦτο ἔτος.

Πρὸς ὑμᾶς, ἅγιε Σχολάρχα καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, τὸν φιλόστοργον καὶ συνετὸν πατέρα καὶ ἡγούμενον τῆς Σχολῆς, καὶ ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ κύριοι Καθηγηταί, ἡ ᾿Εφορεία ἐκφράζει καὶ αὖθις τὴν βαθυτάτην αὐτῆς ἐκτίμησιν διὰ τοὺς καλλινίκους πνευματικοὺς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς πόνους. Πιστοὶ θεματοφύλακες τῆς αἰωνοβίου παραδόσεως τῆς Σχολῆς, συνεχίζετε, μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ᾿Επιστήμης, τὸ ἔργον τῶν προκατόχων σας καὶ ἀθορύβως κατεργάζεσθε, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου λόφου, τὸ μέλλον τῆς ᾿Εκκλησίας.

Θεωρῶ περιττόν, κατόπιν τῶν ὅσων εἶπεν ὁ ῞Αγιος Σχολάρχης, μετὰ τόσης σοφίας καὶ δυνάμεως, νὰ ἀναλυθῶ διὰ μακρῶν

ἐπὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἰδικήν σας θέσιν καὶ ζωήν, καὶ τὰς πρὸς τὴν Σχολὴν ὑποχρεώσεις σας, φίλοι μαθηταί. Θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τὸ νὰ τονίσω τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τῆς Σχολῆς. Ὁ σκοπὸς τῆς Σχολῆς εἶναι ἕνας καὶ σαφής: Νὰ δημιουργήσῃ ἐμπνευσμένους καὶ ἀφωσιωμένους κληρικούς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέχεται ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ἀγαπητοὶ μαθηταί, μὲ στοργὴν καὶ θέτει εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν ὅλα τὰ μέσα.

Ἡ ὡραιοτάτη ἐδῶ ἐπάνω φύσις, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἁρμονικὸν αὐτὸ κτίριον, ἡ καθημερινὴ προσευχή, ἡ ἔμπειρος πνευματικὴ καθοδήγησις καὶ ἐπιμεμελημένη διδασκαλία τοῦ ἁγίου Σχολάρχου καὶ τῶν κυρίων Καθηγητῶν, ὁ ἀπερίσπαστος βίος, εἶναι τὰ σπουδαιότατα πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα ἕκαστος ὑμῶν ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, διὰ νὰ σχηματισθῇ εἰς κληρικὴν προσωπικότητα. Θέσατε σοβαρῶς ἐνώπιόν σας τὸν προορισμόν σας καὶ ἀναλόγως ρυθμίσατε τὴν ζωήν σας καὶ τὴν ἐργασίαν σας, κατὰ τὰ ὡραῖα αὐτὰ ἔτη τὰ ὁποῖα διέρχεσθε ἐδῶ. Παραλλήλως πρὸς τὴν μετ᾿ ἐπιμελείας ἐπίδοσίν σας εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἱερὰν Ἐπιστήμην, φροντίσατε νὰ καλλιεργήσητε ἐν ὑμῖν ἄρτιον Χριστιανικὸν χαρακτῆρα. Εἶναι τὸ σπουδαιότερον κεφάλαιον τῆς μετέπειτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Κοινωνίᾳ σταδιοδρομίας σας. Εἶναι σπουδαῖον νὰ καταρτισθῆτε καλὰ θεολογικῶς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι νὰ στηρίξητε ὅλον αὐτὸν τὸν καταρτισμὸν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνητε ἄνθρωποι πίστεως καὶ προσευχῆς, μὲ ἐσωτερικὴν δύναμιν πνευματικήν. Μεγάλοι μέσα εἰς τὴν ταπείνωσιν, ὥστε παντοῦ νὰ γίνηται αἰσθητὴ ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἐσωτερικοῦ σας φωτός. Πρὸς τοῦτο ἀσκήσατε ἑαυτοὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς μαθητείας σας. Σεβόμενοι τοὺς νόμους τῆς Σχολῆς, πειθαρχοῦντες εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Σχολάρχου καὶ τῶν Καθηγητῶν σας, ἀγαπώμενοι ὡς ἀδελφοί, στηρίζοντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐπιδιδόμενοι μὲ ἐπιμέλειαν εἰς τὰ μαθήματά σας, καὶ πρὸ παντὸς διάγοντες ζωὴν θρησκευτικήν, προσπαθήσατε νὰ δημιουργήσητε δι᾿ ἑαυτοὺς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μίαν εὐτυχισμένην αὔριον. Ἡ Ἐφορεία οὐδεμιᾶς θὰ φεισθῇ θυσίας διὰ τὸν τελειότερον καταρτισμόν σας.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς εὔχομαι ἀπὸ καρδίας, τόσον εἰς ὑμᾶς, ἅγιε Σχολάρχα καὶ κύριοι Καθηγηταί, ὅσον καὶ εἰς ὑμᾶς, φίλοι μαθηταί, ὑγιὲς καὶ εὐλογημένον ἀπὸ Θεοῦ τὸ ἀρχόμενον σχολικὸν ἔτος, πλούσιον εἰς πνευματικὸν ἀμητόν, πρὸς δόξαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀμήν.

ΜΙΑ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΟΣ ΦΙΛΟΦΡΟΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΑΠΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΝ

ΕΝ ΓΕΓΟΝΟΣ πρωτοφανὲς ἔλαβε χώραν ἐν Παρισίοις τὴν 8ην παρελθόντος Ὀκτωβρίου, ἡμέραν Σάββατον, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Παρισίων γενομένην εἰς τὸν καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Παναγίας. Ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος Maurice Feltin προσεκάλεσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κανταρβουρίας (πριμάτον τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας) νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὡς ἄνω τελετήν. Ὅσον καὶ ἂν λέγῃ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παρισίων ὅτι ἡ πρόσκλησις ἔφερε χαρακτῆρα ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὴν ὀργάνωσιν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, ἡ χειρονομία ἐκείνη δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἄνευ γνώσεως τοῦ Πάπα. Τὸ γεγονὸς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνεποίησεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, καθὼς δὲ γράφουν οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου (14 Ὀκτωβρίου 1949) τοιαύτη πρόσκλησις ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος διὰ πρώτην φορὰν ἀποστέλλεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κανταρβουρίας ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον G. A. Chambers [1]) νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσῃ.

Ἡ πρᾶξις αὐτὴ μᾶς ὑπενθυμίζει τὰς κατὰ τὸ 1920—1923 συζητήσεις, τὰς διεξαχθείσας εἰς τὴν Βελγικὴν πόλιν Malines μεταξὺ τοῦ διασήμου καρδιναλίου ἀρχιεπισκόπου τῆς εἰρημένης πόλεως D. J. Mercier καὶ τοῦ Ἄγγλου λόρδου Χάλιφαξ — πατρὸς τοῦ τέως πρεσβευτοῦ τῆς Μ. Βρεττανίας ἐν Οὐάσιγκτων — μὲ τὴν πρόθεσιν τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Αἱ ἀπόπειραι ἐκεῖναι προσέκρουσαν εἰς τὰς γνωστὰς περὶ Ἐκκλησίας καὶ ἀρχηγοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀντιλήψεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τελευταία αὐτὴ πρᾶξις δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἁπλῶς ὡς μία φιλοφρόνησις πρὸς τὸν ἀνώτατον κληρικὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὡς μία ἀλλαγὴ μεθόδου ἐνεργείας τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιτεύξεως τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος, ἐκλαμβανομένης ταύτης πάντοτε μονομερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς κατὰ τὰς παπιστικὰς ἰδέας. Εἰς ἓν χειρόγραφον τῆς Μονῆς Καμαριωτίσσης (16ου αἰῶνος ἀρ. 35) ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς σχετικὸν μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁ-

---

[1]) Ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας τῆς Μ. Βρεττανίας.

ποῖον ἀντιλαμβάνονται τὴν ἕνωσιν οἱ Ρωμαιοκαθολικοί: «Νείλου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Καβάσιλα, Λόγος ἀποδεικνὺς μὴ ἄλλο τι τὸ τῆς διαστάσεως τῆς Λατίνων Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν μέχρι τοῦ παρόντος, αἴτιον εἶναι ἢ τὸ μὴ βούλεσθαι τοῦ ἀμφισβητουμένου διάγνωσιν ἐπιτρέψαι, **ἀλλ' αὐτὸν μόνον διδάσκαλον ἐθέλειν τοῦ ζητουμένου καθέζεσθαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐν μαθητοῦ μοίρᾳ ὑπακούοντας ἔχειν.** Καὶ ὅτι τοῦτο ἀλλότριον τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν καὶ νόμων καὶ πράξεων» [2].

Αὐτὴ ἡ στάσις τοῦ Πάπα — στάσις ἀλαθήτου διδασκάλου καὶ ἀπολύτου κυριάρχου τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας—ἐματαίωσε τὴν ἀπόπειραν τῆς Malines πρὸς προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Καθολικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς. Ἡ ἰδία στάσις καὶ νοοτροπία θὰ ματαιώνῃ ὅλας τὰς τοιαύτας — ἐπαινετὰς ἄλλως τε καθ' ἑαυτάς — ἀποπείρας ἐπὶ ζημίᾳ τῆς θρησκείας τοῦ «πρᾴου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦ».

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[2]) Κατεχωρίσθη τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Νείλου εἰς τὸν 149ον τόμον τῆς Ἑλλ. Πατρολογίας τοῦ Migne. Περὶ τῶν τάσεων αὐτῶν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἴδε ἐμὸν ἔργον: «Union ou rapprochement des églises chrétiennes» καὶ «Τὰ κυριώτερα δογματικὰ προβλήματα πρὸς ἐκ νέου ἕνωσιν τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν», μετάφρασις Ρωσσικὴ τοῦ Ἀμερικανορρωσικοῦ Συνδέσμου Παρισίων.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΙΩΒΗΛΑΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ

Η ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ τῆς Ἑλβετίας ἑορτάζει κατ᾽ αὐτὰς τὴν ἐπισκοπικὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ Ποιμένος αὐτῆς, Ἐπισκόπου Adolf Küry. Οὗτος εἶναι ὁ δεύτερος κατὰ σειρὰν Παλαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἑλβετίας, διαδεχθεὶς ἐν ἔτει 1924 τὸν τότε ἀποθανόντα Ἐπίσκοπον Eduard Herzog, ἕνα τῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ δραστηρίων ἐκείνων πρωτουργῶν τῆς λεγομένης Παλαιοκαθολικῆς Κινήσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ κίνησις αὕτη ἀνάγει, ὡς γνωστόν, τὴν ἀρχήν της εἰς τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ (1870), ἥτις ἐδογματοποίησε τὸ Παπικὸν Ἀλάθητον. Τοῦτο εἶχε προσκρούσει τότε εἰς τὴν Χριστιανικὴν καὶ Καθολικὴν συνείδησιν διακεκριμένων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν καὶ θεολόγων, κυρίως ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ διοργανώσωσιν ἰδίας ἐκκλησιαστικὰς κοινότητας, αἵτινες διέκοψαν πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὴν Ρώμην, ἠθέλησαν ὅμως νὰ διατηρήσωσι τὸν Καθολικὸν χαρακτῆρα των καὶ ἔστρεψαν διὰ τοῦτο τὰς προσπαθείας των πρὸς τὴν κατεύθυνσιν συνεννοήσεως καὶ ἑνώσεως μετὰ τῆς κατ᾽ ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν λύσιν ταύτην κατέληξαν οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἡγέται ἀκολουθούμενοι καὶ ὑπὸ εὐαρίθμου Καθολικοῦ ποιμνίου εἰς τὰς ὡς ἄνω χώρας, ὡς καὶ εἰς ἄλλας τινὰς (Αὐστρίαν, Τσεχοσλοβακίαν καὶ Κροατίαν), κατόπιν ματαίου ἐκκλησιαστικοθεολογικοῦ ἀγῶνος ὅπως ἐπιτύχωσιν ἀναθεώρησιν τῶν ἐν σπουδῇ τότε, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκρήξεως τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου καὶ τῆς καταλήψεως τοῦ Παπικοῦ κράτους (Ρώμης) ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων, ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ ἀποφασισθέντων καὶ ὡς δόγμα ἐπιβληθέντων.

Ἐν ἔτει 1889 ἡνώθησαν οἱ Παλαιοκαθολικοί, οἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον συμπήξῃ ἀνὰ μίαν αὐτόνομον ἐπισκοπὴν ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Τσεχοσλοβακίᾳ (ἐπὶ ἓν διάστημα καὶ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Κροατίᾳ) μετὰ μιᾶς ἑτέρας αὐτονόμου Δυτικῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, προϋπαρχούσης τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, καὶ γνωστῆς ὡς ἀνεξαρτήτου Καθολικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Οὐτρέχτης (ἐν Ὁλλανδίᾳ). Ἐκ παραλλήλου ἐκαλλιέργησαν οὗτοι μετὰ ζήλου σχέσεις μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλη-

σίας, μεθ' ἧς βραδύτερον (1931) προσῆλθον μάλιστα καὶ εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν.

Αἱ μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἑνωτικαὶ διαπραγματεύσεις τῶν Παλαιοκαθολικῶν δὲν κατέληξαν εἰσέτι εἰς ὁριστικὴν δογματικὴν λύσιν καὶ δι' ἄλλους λόγους (γενικῶν ἱστορικῶν ἀνωμαλιῶν ἐκ πολέμων κτλ.), ἀλλὰ καὶ διότι ἀπὸ Ὀρθοδόξου ἐπόψεως ὑφίστανται ὡρισμέναι δογματικῆς καὶ κανονικῆς φύσεως ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ὁριστικὴν λύσιν δύναται νὰ δώσῃ μόνον μία γενικὴ Ὀρθόδοξος Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Αἱ σχέσεις ὅμως μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὀρθοδόξου καὶ Παλαιοκαθολικῆς, εἶναι ἀνέκαθεν φιλικώταται, ὁμοφρόνως δὲ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ὀρθοδόξου κόσμου, ὅτι ἡ Δυτικὴ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πλησιέστατα τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησιαστικῇ πίστει καὶ λατρείᾳ ἱσταμένη μερὶς τοῦ δυτικοῦ Καθολικισμοῦ καὶ δύναται, διὰ τοῦτο, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ γέφυρα πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων ὑφισταμένου λυπηροῦ δυτικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος. Ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκαρδιότητος τῶν σχέσεων πρὸς τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς ἀποτελεῖ ἀπ' Ὀρθοδόξου πλευρᾶς καὶ ἡ τακτικὴ ἀποστολὴ ἐπισήμων γραμμάτων ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὸν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικὸν Ἐπίσκοπον κατὰ τὰς ἐπισήμους περιστάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καθ' ἃς αὕτη ἀποστέλλει τοιαῦτα καὶ πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους ἀδελφὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν συνεννόησιν καὶ ἕνωσιν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶχεν ἐργασθῇ δραστηρίως ὁ ἀοίδιμος Ἐπίσκοπος Eduard Herzog, μετὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ ζήλου ἐργάζεται ὁ τὸ ἀργυροῦν αὐτοῦ ἐπισκοπικὸν ἰωβηλαῖον ἄγων διάδοχός του Adolf Küry. Ἤδη καὶ πρὶν τῆς ἀνόδου εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμόν, ὡς Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Παλαιοκαθολικῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης καὶ Διευθυντὴς τῆς συντάξεως τοῦ γνωστοῦ ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ ὀργάνου «Internationale Kirchliche Zeitschrift», εἶχε καταδείξει οὗτος τὴν πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐκτίμησιν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ δημοσιεύων τακτικῶς εἰς τὸ ἐν λόγῳ Περιοδικὸν μελέτας καὶ χρονικά, ἀφορῶντα τὴν Ὀρθόδοξον θεολογίαν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ φιλοξενῶν εἰς τὰς στήλας του πολυαρίθμους ἐπιστημονικὰς διατριβὰς Ὀρθοδόξων θεολόγων, Ἑλλήνων καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων χωρῶν. Τὴν παράδοσιν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Adolf Küry προσέδωκε καὶ οἰκουμενικὸν χαρακτῆρα, τηρεῖ οὗτος ἀπαρεγκλίτως μέχρι σήμερον, διότι ὡς Ἐπίσκοπος διετήρησε καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ προμνημονευθέντος Περιοδικοῦ καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς πάσας τὰς ἑνωτικὰς διαπραγματεύσεις τῶν

Παλαιοκαθολικῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διαρρεύσασαν εἰκοσιπενταετίαν.

Εἰς Ἐπίσκοπον προεχειρίσθη τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1924 ἐν τῷ Παλαιοκαθολικῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Βέρνης ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου τῆς Οὐτρέχτης Franciscus Kenninck συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τοῦ Harlem (Ὀλλανδίας) καὶ Βόννης (Γερμανίας). Μετ᾽ αὐτοῦ ἔλαβε τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν, κατὰ τὴν αὐτὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ὁ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανὼν Παλαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος τῆς Τσεχοσλοβακίας Alois Paschek. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκολουθεῖ ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τὴν Δυτικὴν Καθολικὴν τελετουργικὴν παράδοσιν, καθ᾽ ἣν ἐπιτρέπεται νὰ χειροτονηθῶσι κατὰ τὴν ἰδίαν θείαν λειτουργίαν καὶ δύο πρόσωπα εἰς τὸν αὐτὸν ἱερατικὸν βαθμόν, ὅπερ δὲν συμβαίνει, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἡμετέραν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Παρ᾽ ἡμῖν δύνανται νὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὴν αὐτὴν θείαν λειτουργίαν χειροτονία δύο προσώπων, διαφόρου ὅμως ἱερατικοῦ βαθμοῦ.

Ὁ Σεβασμ. Adolf Küry, ἄγων νῦν ἐν καλῇ ὑγείᾳ καὶ θαλερῷ γήρατι τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐποίμανε τὴν αὐτῷ λαχοῦσαν μικρὰν Παλαιοκαθολικὴν Ἐπισκοπὴν μετ᾽ ἀκαμάτου χριστιανικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ζήλου, στρέψας τὴν προσοχήν του, ὡς τονίζεται κατ᾽ αὐτὰς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμερησίου τύπου τῆς Βέρνης, εἰς τὴν χριστοκεντρικὴν διοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τοῦ ποιμνίου του, τὸ κήρυγμα, τὴν λειτουργικὴν εὐταξίαν καὶ τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Συγκεκριμένα πρακτικὰ ἀποτελέσματα ἐπιφέρουν αἱ ἐμπνευσμέναι ποιμαντορικαὶ ἐγκύκλιοι ἃς ἐξαπολύει κατ᾽ ἔτος, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Νηστείας, νουθετῶν καὶ προτρέπων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ εἰς ἐσωτερικὴν πνευματικὴν περισυλλογὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν, εἰς ἔμπρακτον πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, τὴν ἐκτείνουσαν τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον της πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, πάντων τῶν λαῶν καὶ πασῶν τῶν χωρῶν. Εἰς τὸν κύκλον τῆς ποιμαντορικῆς δράσεως τοῦ Σεβ. Adolf Küry δέον νὰ συγκαταριθμηθῇ καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ διὰ πολλοὺς πρόσφυγας Ὀρθοδόξους, ἐπιστήμονας καὶ ἐργάτας, ἐκ τῶν Σλαβικῶν χωρῶν, καταφυγόντας εἰς τὴν Ἑλβετίαν μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων εἰς τὰς πατρίδας των.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἑορτασμὸς τοῦ ἐπισκοπικοῦ τούτου ἰωβηλαίου ἔλαβε χώραν διὰ τελέσεως κατανυκτικοῦ πανηγυρικοῦ ἑσπερινοῦ κατὰ τὸ Δυτικὸν Καθολικὸν Τυπικὸν ἐν τῷ καθεδρικῷ Παλαιοκαθολικῷ ναῷ τῆς Βέρνης τὴν 14ην Σεπτεμβρίου τρ. ἔτ. (εἰκοστὴν πέμπτην ἐπέτειον τῆς εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίας). Κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦτον συνεχοροστάτησε

μετὰ τοῦ τιμωμένου καὶ ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Οὐτρέχτης Σεβ. Andreas Rinkel, συμπαρίσταντο δὲ ἐν Ἐπιτραχηλίῳ καὶ δύο Ὀρθόδοξοι ἱερεῖς τῆς ἐν Βέρνῃ Ρωσσικῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ ὁ ἐν Βέρνῃ Ἀγγλικανὸς ἐφημέριος ἐν λειτουργικῇ περιβολῇ.

Ἐνώπιον πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος προσεφώνησαν τὸν ἑορτάζοντα ὁ Ὁλλανδὸς Ἀρχιεπίσκοπος, εἷς Παλαιοκαθολικὸς ἱερεὺς ἐκ μέρους τοῦ Ἑλβετικοῦ Παλαιοκαθολικοῦ ἱερατείου καὶ εἷς Ὀρθόδοξος ἱερεὺς ἐκ μέρους τῶν ἐν τῇ Παλαιοκαθολικῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης Ὀρθοδόξων σπουδαστῶν. Κατασυγκεκινημένος ἀπήντησεν ὁ τιμώμενος, ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐξ ὕψους ἐνίσχυσιν εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τοὺς συνεργάτας του καὶ τοὺς παρευρισκομένους.

Ἡ ἱεροτελεστία ἔληξε διὰ τοῦ λίαν προσφιλοῦς ἐν τῇ Χριστιανικῇ Δύσει ὕμνου Δοξολογίας «Μεγάλε Θεέ, ὑμνοῦμέν Σε...» ψαλέντος, κατὰ τὴν καλὴν Δυτικὴν συνήθειαν, ὑπὸ σύμπαντος τοῦ ἐκκλησιάσματος, μεθ᾿ ὃν ὁ Ἐπίσκοπος Adolf Küry ηὐλόγησε καὶ ἔκαμεν ἀπόλυσιν.

Ἐπηκολούθησε δεξίωσις εἰς αἴθουσαν, καθ᾿ ἣν προσῆλθον καὶ ὑπέβαλον τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰ σέβη των πρὸς τὸν Ποιμενάρχην αὐτῶν πολυάριθμοι Παλαιοκαθολικαὶ ἀντιπροσωπεῖαι ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Ἑλβετίας.

Ὁ χαράσσων τὰς γραμμὰς ταύτας, δεύτερος Ἕλλην θεολόγος, φοιτήσας ἐν τῇ Παλαιοκαθολικῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Βέρνης (πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς) καὶ συνεργάτης ἐν τῇ «Intern. Kirchl. Zeitschrift» πιστεύει ὅτι διερμηνεύει τὰ αἰσθήματα πολλῶν Ἑλλήνων κληρικῶν καὶ θεολόγων, φίλων καὶ συνεργατῶν τοῦ τιμωμένου Ἐπισκόπου, ἐκφράζων αὐτῷ καὶ ἀπὸ Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου πλευρᾶς μετὰ σεβασμοῦ τὰς συγχαρητηρίους καὶ εὐχετηρίους προσρήσεις.

Βέρνη, Σεπτέμβριος 1949.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΡ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

ΑΚΡΟΤΕΛΕΥΤΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ

«ΤΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΤΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΟ τοῦ μακ. Σπυρ. Λάμπρου ἔκδοσιν τῆς Πατριαρχικῆς ἱστορίας ἀναγινώσκω εἰς τὰ περὶ τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου: «Ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ ἐτελεύτησεν καὶ ἡ βασίλισσα καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, τῆς δὲ θυγατρὸς αὐτοῦ τὰ εἴδη ἐδόθησαν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, ἐξ ὧν ἐστι καὶ **ὁ σάκκος ὁ ἀρχαῖος ἕως τοῦ νῦν,** ταφέντες ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει» (Ecthesès chronica and Chronica Athenarum, London 1902, σ. 25). Ἡ ἔκθεσις ἐγράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣτ΄ αἰῶνος. Τίς ὁ σάκκος οὗτος, καὶ ἐὰν σῴζηται, εἰπάτωσαν οἱ ἐπαΐοντες. Ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν φρικώδη διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν τῶν Σταυροφόρων, δι᾽ ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Βιλεαρδουΐνος κατηγανάκτησεν, ὡς ἀναφέρει ὁ Riant ἐν τῷ ἔργῳ Exuviae sacrae constantinopolitanae, ὁ διασκορπισμὸς τοῦ Πατριαρχικοῦ σκευοφυλακίου δὲν ἐσταμάτησεν. Μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπετράπη ἡ ἐνεχυρίασις καὶ ἡ πώλησις τῶν ἱερῶν κειμηλίων πρὸς ἐπούλωσιν κατεπειγουσῶν ἀναγκῶν. Ὁ ἀνεκδοτολόγος Γεδεὼν εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων», σ. 317, γράφει: «Τὴν 7 Ἰουλίου 1727 ὁ Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιος **συνοδικῶς** ἐπιστέλλει τοῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ Γῇ συνιστῶν, ὅπως ἐκποιήσωσι κειμήλιά τινα καὶ σκεύη τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου πρὸς ἐξόφλησιν ἱκανῶν χρεῶν καὶ πρὸς συντήρησιν ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ χάριν τῶν νέων οἰκοδομῶν, ἀφοῦ «τόσον οἱ ἱεροὶ κανόνες, ὅσον καὶ τὰ βασιλικὰ θεσπίσματα προστάττουσιν οἱ θεῖοι ναοὶ ἐν καιρῷ χρείας νὰ βοηθῶνται ἐκ τῶν ἱερῶν κειμηλίων αὐτῶν»(!) Βεβαιοῖ δὲ ὁ Παΐσιος ὅτι καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Πατριάρχης (Ἱερεμίας Γ΄) ἔγραψεν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τοῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἀνθίσταντο εἰς τὰς προτροπὰς ταύτας, προσμένοντες συνδρομὰς ἐκ Γεωργίας.. ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ πωλήσωσι τὰ περιττὰ καὶ εἰς εὐήμερον περίστασιν νὰ κατασκευάσωσιν ἕτερα κατὰ μίμησιν τοῦ Ἡρακλείου...» Ἔπειτα ὅμως ἐξηναγκάσθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο (σ. 362-363).

Γενικῶς περὶ τῶν κειμηλαρχείων [1]) τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου βλέπε τὸ χρήσιμον βιβλίον Sanctuaires de Byzance, Recherches sur les anciens trésors des églises de C/ple, Paris 1921 καὶ περαιτέρω τὰ «Πάτρια Κ/πόλεως (ἔκδ. Preger), ἐξ ὧν ἀποσπῶμεν τὸ ἑξῆς περὶ ναοῦ μάλιστα τρίτης τάξεως: «Τὴν δὲ Χαλκῆν, τὸν Σωτῆρα ἀνήγειρεν Ρωμανὸς ὁ γέρων... ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς ἐπλάτυνεν καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν καὶ καλλωπίσας ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πολλοῦ ποιήσας καὶ κληρικοὺς ν΄ (ἀπὸ ιβ΄ προϋπάρχοντας) καὶ ῥόγας ἀπὸ νομισμάτων λ΄, τὰ δὲ ἱερὰ στέμματα καὶ σκῆπτρα καὶ δίσκους καὶ λυχνίας χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς καὶ ἐσθῆτας χρυσᾶς καὶ ἄμφια ἰδιόκτητα αὐτοῦ ἐχαρίσατο καὶ ἀκίνητα κτήματα προσεκύρωσε πλεῖστα. Κακεῖσε ἀπέθετο ἅπερ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ταξιδίου ἔφερε, τήν τε τιμίαν σταύρωσιν, τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Βηρυττοῦ καὶ τὰ ἅγια σανδάλια τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικίλοις χρυσοῖς καὶ διαλίθοις κιβωρίοις...» σ. 282.

† Ο ΚΟΡΥΤΣΑΣ ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΛΑΣ

---

[1]) Οὕτως ἔγραψα ἐν τῷ ΙΑ΄ τόμῳ τῆς Ἐπετηρίδος Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν τῷ 1933: «Τὰ κημειλαρχεῖα τῆς ἐν Ἄθῳ Μονῆς Μεγίστης Λαύρας» σ. 307—346 κατὰ τὸ σχολαρχεῖον (ἐκ τοῦ σχολεῖον), κηροπήγιον (ἐκ τοῦ κηρίον), κηροστάτης κτλ. Ἐν βίῳ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἐκδοθέντα ἐν Βρυξέλλαις ὑπὸ τοῦ πατρὸς Deleha ye τῷ 1927, σ. 39,4, ὁ πλήρης τύπος κειμηλιαρχεῖον.

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΙΝΑΞ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΣΑΝΤΩΝ

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ πρὸς τὸ ἐν σελίδι 169 τῆς «Ὀρθοδοξίας» ἐ. ἔ. Σημείωμα τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀ. Βουδούρη ὁ ἐν Καβάλλᾳ Κωνσταντῖνος Δημ. Βαφείδης ἀπέστειλε πρὸς δημοσίευσιν τὰς ἑξῆς ἐπανορθωτικὰς σημειώσεις :

1) Ἡ πόλις Μάδυτος τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν κωμόπολιν Κριθιάν, ἥτις κεῖται τρίωρον μακρὰν καὶ νοτίως τῆς πρώτης. Ἡ ἀκριβὴς θέσις τῆς ἀρχαίας Κριθωτῆς εἶναι ἀκαθόριστος, τοποθετεῖται δὲ αὕτη, ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν Χερσόνησον συγγραφέων, εἰς σημεῖα ἐξικνούμενα ἀπὸ τοῦ βορειοτέρου μέχρι καὶ τοῦ νοτιωτέρου σημείου ταύτης, ἀλλ' ἡ Κριθιὰ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων εὕρηται ἐν τῇ ὡς ἄνω Χερσονήσῳ.

2) Παρελείφθη ὁ Ἀρχιερεὺς Πανάρετος, ὁ ἀπὸ Ἐλευθερουπόλεως, ἀρχιερατεύσας μετὰ τὸν Ἱερώνυμον καὶ πρὸ τοῦ Καλλινίκου κατὰ τὸ 1909 - 1910 καὶ εἶτα μετατεθεὶς εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἴμβρου.

3) Τέλος ὁ νῦν Μητροπολίτης Κίτρους κ. Κωνσταντῖνος Κοϊδάκης, ποιμάνας θεαρέστως τὴν ἐπαρχίαν Καλλιουπόλεως — Μαδύτου ἐπὶ δεκαετίαν (1912 - 1922), κατάγεται ἐξ Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς καταντικρὺ τῆς Χίου ἐπὶ τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς κειμένης, καὶ οὐχὶ ἐκ Πλωμαρίου— Λέσβου.

Ο ΡΟΔΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ.

Προσβληθεὶς ὑπὸ σοβαρᾶς καρδιακῆς κρίσεως, ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τῆς ἐνταῦθα ἐλεύσεως ἐπὶ τῇ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς ἐκλογῇ αὐτοῦ, ὁ ἀείμνηστος Μητρ. Ρόδου Τιμόθεος, καὶ ὑποβληθεὶς εἰς συστηματικὴν νοσοκομειακὴν περίθαλψιν, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ ἐκ τῆς καταλαβούσης αὐτὸν σοβαρᾶς ἀσθενείας. Αἱ καρδιακαὶ κρίσεις ἦσαν ἀλλεπάλληλοι καὶ προὐκάλουν ὁσημέραι τὴν ἐξασθένησιν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ.

Ἐπιδείνωσις τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς ἐσημειώθη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ κατόπιν ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας αὐτοῦ προσκληθεὶς ἦλθεν ἐνταῦθα ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητρ. Ρόδου Πανοσιολ. κ. Ἀπόστολος.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεδείξατο θερμὸν ἐνδιαφέρον, ἐπισκεπτομένη τὸν ἀσθενῆ ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ Νοσοκομείῳ καὶ ἐνισχύουσα αὐτὸν ἠθικῶς. Ὅτε δὲ τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὡς ἐξαιρετικῶς κρίσιμος ὁ ἀσθενὴς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἴδῃ τὴν Α. Θ.Παναγιότητα, ἥτις ἀμέσως ἐπεσκέφθη αὐτὸν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ. Ἐξηντλημένος παντελῶς ὑπὸ τῆς καρδιακῆς νόσου ὁ ἀείμνηστος καὶ παρ' ὅλην τὴν ἐπιδαψιλευθεῖσαν αὐτῷ ἐπιστημονικὴν περίθαλψιν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τῇ Τετάρτῃ, 5ῃ Ὀκτωβρίου καὶ ὥρᾳ 19ῃ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη τὸ θλιβερὸν ἄγγελμα ἐκάλεσε διὰ τὴν ἑπομένην Πέμπτην, 6ην Ὀκτωβρίου, ἐκτάκτως τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, πρὸς ἥν, ἐν καταφανεῖ θλίψει, ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου, ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ καὶ ἀνέλυσε τὴν δόκιμον αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾶσιν καὶ τὰς Χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετάς.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, συμμερισθεῖσα τὸ πένθος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κυροῦ Τιμοθέου, ἠγέρθη μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ηὐχήθη ὑπὲρ ἀπαπαύσεως τῆς μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς. Εἶτα καθώρισε τὰ τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου, ἀποφασίσασα ὅπως:

α) ἡ κηδεία γένηται δαπάνῃ τῆς Ἐκκλησίας.

β) ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψαλῇ ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ ἑπομένῃ, Παρασκευῇ, 7ῃ Ὀκτωβρίου καὶ ὥρα 11 π.μ., τοῦ σκήνους τοῦ ἀειμνήστου μετακομιζομένου αὐθημερὸν εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν, τῇ συνοδείᾳ τοῦ Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου.

γ) τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας καὶ πρὸ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας τελεσθῇ, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, λειτουργία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου.

δ) τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας προστῇ ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

ε) τὸν ἐπικήδειον ἐκφωνήσῃ ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ

στ) ὁ νεκρὸς τοῦ ἀειμνήστου ταφῇ ἐν τῷ Νεκροταφείῳ Βαλουκλῆ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ Τριτεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων μετέφερε τὸ σκῆνος τοῦ ἀειμνήστου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναόν, ὅπου ἐτελέσθη Τρισάγιον. Τῇ ἑπομένῃ ὁ Σεβ. Μητρ. Ἴμβρου ἐτέλεσε, ἐν μέσῳ πολλῶν προσελθόντων, τὴν ὁρισθεῖσαν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ ἐκλειπόντος Ἱεράρχου θείαν λειτουργίαν, ἣν παρηκολούθησεν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

Τὴν 11ην ὥραν, ἀκριβῶς, ἤρξατο ἡ νεκρώσιμος, ἧς προέστη ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, πλὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου ὅστις, μετὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, ἔφερεν τὸ πένθος.

Ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ἀκολουθίᾳ παρέστησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Νεοκαισαρείας, Λαοδικείας, Σάρδεων καὶ οἱ Θεοφιλ. Ἐπίσκοποι Παμφίλου καὶ Δαφνουσίας.

Ἐκ τῶν ἐπισήμων δὲ παρῆσαν ὁ Ἐξοχ. Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκύρᾳ κ. Π. Σκέφερης, ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς, ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος κ. Ἰορδανίδης, οἱ Ἐντιμότατοι Ὀφφικιάλοι, οἱ Καθηγηταὶ τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς, τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συνδέσμου τῶν ἀποφοίτων τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ πλῆθος πολύ.

Στεφάνους κατέθεσαν ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου κ. Μακρῆ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπικηδείου τελετῆς, καὶ τὴν ὑποβολὴν τῶν συλλυπητηρίων, ἡ σορὸς τοῦ ἀειμνήστου μετεφέρθη εἰς τὸ παρεκκλήσιον

τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, τὴν δὲ ἑπομένην, Σάββατον, ὁ νεκρὸς διεκομίσθη εἰς Βαλουκλῆ, ἔνθα, ἀναγνωσθέντων τῶν ἐπιταφίων εὐχῶν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου, ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ρόδου παρεδόθη εἰς τὴν μητέρα γῆν.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΑΥΤΟΥ.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας εὑρισκόμενος, καὶ ἀγωνιζόμενος τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας, ἔπεσεν, ὑπὸ τὸ μόρσιμον σοβαρᾶς καρδιακῆς νόσου πλῆγμα, ὁ Μητροπολίτης Ρόδου κυρὸς Τιμόθεος.

Ἐὰν εἰς πάντα ἄνθρωπον, πίπτοντα ἐπὶ τοῦ καθήκοντος, πλέκωνται ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια, εἰς τὸν ἁγνὸν αὐτὸν στρατιώτην τῆς Ἐκκλησίας ἀξίζει ὁ ἀμαράντινος τῆς δόξης στέφανος.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἐξετίμησε τὴν διακονίαν του καὶ τελευταίως τὸν ἔχρισε διὰ μεγάλην ἀποστολήν, ἐδοκίμασε βαθεῖαν θλῖψιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, διότι ἀπώλεσεν ἐκλεκτὸν Ἱεράρχην.

* * *

Ἡ ζωὴ παντὸς Χριστιανοῦ καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ κληρικοῦ ἀποκτᾷ ἀξίαν καὶ περιεχόμενον, ὅταν καταναλίσκηται, ὡσὰν μία φλόγα, μὲ τὴν πνοὴν τοῦ θείου θελήματος καὶ τὴν πραγμάτωσιν τῶν Χριστιανικῶν ἰδανικῶν.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ρόδου Τιμόθεος ἦτο δόκιμος Ἱεράρχης. Ἁπλοῦς καὶ ἀπέριττος εἶχε πλούσιον ἐσωτερικὸν κόσμον, Χριστιανικὰ αἰσθήματα. Ἦτο προσηνὴς καὶ πάντοτε πρόθυμος νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ. Γαλήνιος καὶ ἀτάραχος ἐπεβάλλετο μὲ τὴν καλωσύνην του. Ἡ συναναστροφή του ἐπλουτίζετο μὲ τὴν διαύγειαν τῆς σκέψεως καὶ τὴν πεῖράν του.

Ἐνδιαφερόμενος διὰ τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματα καὶ ἐνδιατρίβων εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν, παρηκολούθει τὴν Διορθόδοξον κίνησιν καὶ ἐξεπροσώπησε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς διαφόρους ἀποστολάς.

Ἐξεδαπάνησε τὴν ζωήν του εἰς τὸ ἅγιον ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ὑπηρέτησε μὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν.

Ἀνεδείχθη ἄξιος τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθη καὶ πανταχοῦ ὅπου διηκόνησεν ἐπέδειξε ζῆλον καὶ κατέβαλε προσπαθείας διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ καὶ οἰκοδομήσῃ τοὺς πιστούς.

Ἡ ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν ὑπηρεσία του ἐν τῇ Κοινότητι Βου-

κουρεστίου ἀφῆκεν ἁδρὰ ἴχνη τῆς ἐργατικότητος καὶ τοῦ διοργανωτικοῦ του πνεύματος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, καὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ του, ἀνηγέρθησαν τὰ καλλιπρεπῆ Ἐκπαιδευτήρια, ἡ δὲ Κοινότης εἶδεν ἡμέρας προόδου. Ἐν Ρουμανίᾳ διετέλεσε καὶ Ἀποκρισιάριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παρὰ τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ρουμανίας, ἐκπληρώσας τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀποστολὴν μὲ ἱκανότητα καὶ ἐπιτυχίαν.

Ἐξετιμήθη δὲ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐπισήμων Ρουμανικῶν κύκλων ὁ χαρακτήρ, ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ σύνεσίς του.

Τὰ διοικητικὰ προσόντα καὶ αἱ Χριστιανικαὶ αὐτοῦ ἀρεταὶ ἐξέλαμψαν ἐν τῇ διαποιμάνσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστραλίας. Ἡ νεοσύστατος αὕτη Μητρόπολις ἐστερεῖτο τότε ναῶν, σχολείων, ὀργανώσεων.

Ὁ Μητροπολίτης Τιμόθεος ἀποβλέπων εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν, ἔθεσε τὰ θεμέλια ἑνὸς μεγάλου ἔργου καὶ ἐκοπίασε νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ. Περιῆλθε πολλάκις τὴν μεγάλην ἤπειρον νουθετῶν, διδάσκων, οἰκοδομῶν. Ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαεξαετίαν εἰργάσθη, διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὰς ἐν Αὐστραλίᾳ Ὀρθοδόξους Κοινότητας.

Ὅτε δὲ τελευταίως ἐξελέγη Μητροπολίτης τῆς ἱστορικῆς Μητροπόλεως Ρόδου, ἐφάνη ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας. Εὑρεθεὶς ἐν μέσῳ ποιμνίου, δοκιμασθέντος κατὰ τὴν μακρὰν κατοχήν, προσεφέρθη ὡς καλὸς ποιμὴν μὲ στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον διὰ νὰ λύσῃ τὰ πολύπλοκα προβλήματα τῶν Χριστιανῶν του καὶ νὰ τοὺς ἀνακουφίσῃ. Ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐπισιτισμοῦ, ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων καὶ τὴν ἀνυπόκριτον πρὸς πάντας ἀγάπην του διέλυσε τὰ νέφη τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐπισωρεύσῃ τὸ παρελθόν. Ἐργασθεὶς δραστηρίως διὰ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐξύψωσιν τῆς Ρόδου, ἐντὸς διαστήματος δύο ἐτῶν κατέστη τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐκτιμήσεως ὁλοκλήρου τοῦ ποιμνίου του.

Τὸ ὄνομά του, ἡ λαμπρά του σταδιοδρομία καὶ αἱ χριστιανικαί του ἀρεταὶ ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις προκειμένου ἵνα πληρώσῃ τὴν διὰ τῆς εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κενωθεῖσαν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς, ἀπέβλεψεν εἰς αὐτόν. Ἡ Ἐκκλησία ἔτρεφε χρηστὰς ἐλπίδας καὶ τὸ ἐν Ἀμερικῇ πλήρωμα ἐδέχθη τὴν ἐκλογήν του μὲ ἱκανοποίησιν. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἠδυνήθη οὔτε νὰ μεταβῇ κἂν εἰς τὴν νέαν του Ἐπαρχίαν. Οἱ διαρκεῖς κόποι καὶ μόχθοι εἶχον ὑποσκάψῃ τὴν ὑγείαν του. Εὑρισκόμενος δὲ ἐνταῦθα ὑπέστη σοβαρὰν καρδιακὴν κρίσιν, ἀφ᾽ ἧς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀσθενείας του, ἐν βαθείᾳ συναισθήσει τῆς εὐθύνης, ἐξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παραιτη-

θῇ. Ἡ Ἐκκλησία, ἐκτιμῶσα τοὺς λόγους, ἐδέχθη τὴν παραίτησιν καὶ τὸν ἀποκατέστησεν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ρόδου. Τὸ πλῆγμα ὅμως τῆς ἀσθενείας ἦτο βαρύ. Ἤρεμος ἀνεπαύθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν συνείδησιν ἀναπεπαυμένην ὅτι τὴν ὑπηρέτησε τιμίως. Τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Τιμοθέου θὰ παραμείνῃ, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, εἰς τὰς Ἐπαρχίας τὰς ὁποίας θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ἐποίμανεν, ἡ δὲ Μήτηρ Ἐκκλησία θὰ εὔχηται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς.

Διάκονος ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

ΕΚΛΟΓΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΝ ΤΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ συνεδρίᾳ τῆς 11ης Ὀκτωβρίου, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰσηγησαμένης τὴν πλήρωσιν τῆς διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρόδου κυροῦ Τιμοθέου χηρευσάσης Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὁμοφώνως συμμερισθείσης τὴν ὡς ἄνω εἰσήγησιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, προὐτάθησαν ὑποψήφιοι οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Μηθύμνης κ. Διονύσιος καὶ Κορινθίας κ. Μιχαὴλ καὶ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Νύσσης κ. Γερμανός.

Καταρτισθέντος οὕτω τοῦ τριπροσώπου ψηφοδελτίου, ἐπηκολούθησαν κανονικαὶ ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ψῆφοι, καθ᾽ ἃς Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ἀνεδείχθη παμψηφεὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Μιχαήλ.

Ἡ ὡς ἄνω ἐκλογὴ ἀνεκοινώθη τηλεγραφικῶς, διὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδωνος, τῇ Α. Σεβασμιότητι καὶ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀμερικῆς.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἀφίκετο ἐνταῦθα ἀεροπορικῶς τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου, ἵνα τελέσῃ τὸ Μ. Μήνυμα καὶ τὴν Εὐχαριστίαν καὶ ἀφοῦ λάβῃ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀμερικήν, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἐγένετο τὸ Μ. Μήνυμα καὶ ἡ Εὐχαριστία τῆς Α. Σεβασμιότητος. Πρὸς αὐτήν, κληθεῖσαν καὶ παραστᾶσαν ἐν Συνόδῳ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνήγγειλε τὴν εἰς τὸν Θρόνον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἐκλογὴν αὐτῆς, ἐξέφρασε τὴν ἐπὶ τούτῳ χαρὰν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, γαλουχησάσης αὐτήν, ἐπήνεσε τὴν ἄχρι τοῦδε ζηλωτὴν αὐτῆς ἐν διαφόροις θέσεσι καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κορινθίας διακονίαν, ἐξέφρασε τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐν τῇ βαθείᾳ αὐτῆς εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ὑπὲρ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀγάπῃ θέλει ἐργασθῇ, ἵνα ἐνισχυθῶσιν οἱ δεσμοὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Πληρώματος πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ ηὐχήθη ὅπως ὁ Κύριος κατευθύνῃ καὶ ἐνισχύῃ αὐτὴν ἐν τῷ πολυευθύνῳ ποιμαντορικῷ αὐτῆς ἔργῳ.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἀπαντῶσα ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν αὐτῆς εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτῆς τιμῇ καὶ τὴν συγκίνησιν αὐτῆς, διότι μετὰ τόσα ἔτη ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν στέγην τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὑπακούουσα εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς, ἥτις διερμηνεύει τὰς βουλὰς τοῦ Κυρίου, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ καταβάλῃ πάσας αὐτῆς τὰς δυ-

νάμεις ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς στηριχθείσας ἐπ᾽ αὐτὴν προσδοκίας καὶ ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἀρωγοὺς ἐν τῇ νέᾳ αὐτῆς διακονίᾳ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συνεδρίας ἐπηκολούθησεν ἡ νενομισμένη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἱεροτελεστία.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐπέστρεψεν ἐντεῦθεν τῇ 4ῃ Νοεμβρίου εἰς Ἀθήνας, ἀποχαιρετήσασα δὲ τὴν τέως Ἐπαρχίαν αὐτῆς Κόρινθον, ἀνεχώρησεν ἀτμοπλοϊκῶς τῇ 2ᾳ Δεκεμβρίου ἐκ Πειραιῶς καὶ ἀφίκετο εἰς Ἀμερικὴν τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου. Τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις τῆς Α. Σεβασμιότητος ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐν μέσῳ πολλῶν ἱερέων, ἐπισήμων καὶ πλήθους λαοῦ.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν ποιμαντορικῶν αὐτῆς καθηκόντων ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ διεβιβάσθησαν αὐτῷ διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος.

* * *

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Μιχαὴλ ἐγεννήθη τῷ 1893 ἐν Μαρωνείᾳ τῆς Δ. Θράκης. Ἀκούσας τὰ πρῶτα μαθήματα ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Ξάνθης. Εἰσαχθεὶς εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης τῷ 1906 καὶ διακριθεὶς ἐν αὐτῇ, ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῷ 1915 εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετρουπόλεως χάριν εὐρυτέρων θεολογικῶν σπουδῶν. Λόγῳ τῶν γεγονότων τοῦ 1917 ἠναγκάσθη νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὸ Κίεβον. Ἐπιστρέψας τῷ 1920 διωρίσθη τοποτηρητὴς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας, τῷ δὲ 1923 Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1927, ὅτε διωρίσθη ἱ. Προϊστάμενος τῆς ἐν Λονδίνῳ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1939, ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Κορινθίας, ποιμάνας τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην ἐπὶ δεκαετίαν μετὰ ποιμαντορικῆς στοργῆς καὶ ἐνισχύσας τὸ ποίμνιον αὐτοῦ καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τῶν θλιβερῶν ἡμερῶν τῆς κατοχῆς.

* * *

Ἀπόστολος Χριστοῦ ἀληθινός, ἀσκεῖ τὴν διακονίαν του μὲ φλόγα, μὲ ἐλπίδα, πιστεύει εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὡς κάτι τὸ ὁποῖον δὲν θὰ προσπερασθῇ ποτε ἀπὸ τίποτε, πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀέναον ἰσχύν του εἰς τὸν κόσμον. Καὶ δι᾽ αὐτὸ δὲν κλονίζεταί ποτε ἐσωτερικῶς, ἔχει γαλήνην, τὴν γαλήνην τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς «εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν». Τὸ ἔργον του εἶναι ἔργον εἰρήνης, σω-

τηρίας, ἀφ᾿ οὗ εἶναι ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, θὰ φθάση εἰς τὸν σκοπόν, θὰ ἐπιτύχη. Πιστεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅταν αὐτοὶ πλανῶνται ἢ διαφθείρωνται, πιστεύει, διότι ἔχουν ψυχὴν καὶ ἡ ψυχή των εἶναι καμωμένη διὰ τὸν Θεόν, πιστεύει εἰς τὸν σπόρον τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὸς θὰ ῥιζώση, θὰ βλαστήση, θὰ καρποφορήση.

Δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ πρόγραμμα, τὸ πρόγραμμά του εἶναι νὰ ὁδηγήση τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν Θεόν, ἡ δόξα του εἶναι ἐξησφαλισμένη, ἐφόσον τὸ ὄνομά του εἶναι γραμμένον εἰς τοὺς οὐρανοὺς «τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 1, 20). Τὸ ἔργον του συμπληρώνει τὴν ἐσωτερικήν του ζωὴν καὶ ἡ ἐσωτερική του ζωὴ συμπληρώνει, σφραγίζει, τὸ ἔργον του. Ὅταν βαδίζη κανεὶς πρὸς τὸν Θεόν, θὰ φθάση εἰς τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος πρὸς αὐτούς. Ἡ ἀποστολή του δὲν πηγάζει τόσον ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη μας εἶναι ἀπάντησις εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὸς μᾶς ἠγάπησε πρῶτος. «Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ᾿ ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Α΄ Ἰω. 10).

Γῆ ἀγαθή, γῆ διψῶσα, ἡ Ἀμερικὴ τὸν ἀναμένει, οἱ καλοὶ Χριστιανοί, αἱ ψυχαὶ περιμένουν τὸν καλὸν ποιμένα, ὁ κληρικὸς ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν ἀναμονήν, τὸ φύραμα περιμένει τὴν ζύμην, οἱ ἄνθρωποι δὲν ζοῦν μονάχα μὲ ἄρτον. Εἰς αὐτὸν θὰ εὕρουν τὴν ἑνότητά των, καὶ αὐτὸς θὰ εὕρη τὴν ἑνότητά του εἰς τὸ συναίσθημα τῆς βαθείας εὐθύνης ἔναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔναντι τοῦ Θεοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ΜΗΝΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ.

Ἡ Ἁγία καὶ Μ. Ἑβδομὰς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ἐν βαθείᾳ κατανύξει καὶ ἀτμοσφαίρᾳ ἄκρως ὑποβλητικῇ, ἐκτάκτῳ δὲ συρροῇ τῶν εὐλαβῶν Χριστιανῶν, ἐτελέσθησαν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ αἱ ἱ. ἀκολουθίαι τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος, ὧν τακτικῶς προέστη ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

— Τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, 17ην Ἀπριλίου, κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων,

— Κατὰ τὰς ἱ. ἀκολουθίας τοῦ Νυμφίου ὡς καὶ κατὰ τὰς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν, ἱσταμένη κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῷ Παραθρονίῳ.

— Τὴν Μ. Πέμπτην, 21ην τ. μ., ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε τὴν μὲν πρωΐαν κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου, τελεσθεῖσαν, κατὰ τὴν τάξιν, ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, τὸ δὲ ἑσπέρας κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ἁγίων Παθῶν, συγχοροστατοῦντας ἔχουσα τοὺς Σεβ. Συνοδικοὺς Μητροπολίτας Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων.

Τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Διαθήκης ἀνέγνω ἡ Α. Θ. Παναγιότης, τὰ δὲ λοιπὰ κατὰ σειρὰν οἱ συγχοροστατήσαντες Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιγραμματεύς, ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης, ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης καὶ οἱ Πατριαρχικοὶ Ἐφημέριοι. Τὸ τελευταῖον Εὐαγγέλιον ἀνέγνω ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος ἀπὸ τοῦ Ἱ. Ἄμβωνος.

— Τὴν Μ. Παρασκευήν, 22αν τ.μ., κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν Μ. Ὡρῶν καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Ἱ. Ἐπιταφίου ἡ Α. Θ.Παναγιότης συνεχοροστάτησε μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων.

Τὸν Θ. Λόγον ἐκήρυξε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ὁ ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Εὐγεν. κ. Μ. Μελᾶς, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ πυκνὸν ἐκκλησίασμα.

Τὸ ἑσπέρας ἡ Α. Θ. Παναγιότης προέστη τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἱ. Ἐπιταφίου μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων.

Κατὰ τὴν γενομένην εἰς τὸν περίβολον τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ περιφορὰν τοῦ Ἱ. Ἐπιταφίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνέπεμψεν δέησιν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἰδιαιτέρως δεηθεῖσα ὑπὲρ τῆς γαλήνης καὶ εὐημερίας τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ διαφυλάξεως τοῦ Ἐξοχωτάτου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου καὶ τῶν πολυτίμων Αὐτοῦ συνεργατῶν.

— Τὸ Μ. Σάββατον, 23ην τ. μ., ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸν καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου, τελεσθεῖσαν, κατὰ τὴν τάξιν, ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Ἰακώβου καὶ τοῦ Πανοσ. Ὑπογραμματέως.

Τὸ Ἅγιον Πάσχα.

Τὸ Ἅγιον Πάσχα ἑωρτάσθη ἐφέτος ἐν τοῖς Πτριαρχείοις μετ' ἐξαιρετικῆς ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐπιβλητικότητος, προεξαρχούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, συνιερουργούντων δὲ Αὐτῇ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων.

Ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, περιστοιχουμένη ὑπὸ τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων, τῶν Κληρικῶν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ τῶν Ὀφφικιάλων, ἀνῆλθε τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ἐπὶ τούτῳ ηὐτρεπισμένην ἐξέδραν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀνέγνω τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὄρθρου τῆς Ἀναστάσεως, ἐν μέσῳ τῆς βαθείας κατανύξεως τοῦ περιεστῶτος λαοῦ. Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀναστάσεως ἡ Α. Θ. Παναγιότης, οἱ Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ ἡ Πατριαρχικὴ ἀκολουθία, λιτανεύοντες, εἰσῆλθον εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν, ἔνθα ἐτελέσθη ἡ Πασχάλιος Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία.

Τὴν ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχᾳ Πατριτριαρχικὴν Ἀπόδειξιν ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ Ἱ. Ἄμβωνος, μετὰ τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον, ὁ Πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Ἰάκωβος.

Παρῆσαν συμπροσευχόμενοι ὁ Ἐξοχ. ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Π. Σκέφερης μετὰ τῆς Εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ. Ὁ ἐνταῦθα Ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς μετὰ τῆς Εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τοῦ Προξενείου, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ πλῆθος εὐσεβῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀναστάσεως.

Τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἐτελέσθη, ἐν μεγαλοπρεπεῖ ἐκκλησιαστικῇ παρατάξει καὶ ἐκτάκτῳ συρροῇ ἐπισήμων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Πληρώματος, ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀναστάσεως.

Ὀλίγον πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὥρας προσῆλθον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, εἰς τὸ ἐπίσημον Πατριαρχικὸν Γραφεῖον: ὁ Ἐξοχ. ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Π. Σκέφερης μετὰ τῆς κ. Πρεσβείρας, ὁ Ἐντιμ. ἐνταῦθα Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ κ. Μελᾶ, οἱ Πρόξενοι κ. κ. Λ. Καυταντζόγλου καὶ Α. Δημητρόπουλος, ὁ νέος στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἑλλάδος

Συνταγ. κ. Γ. Ἰορδανίδης καὶ ὁ ἀποχωρῶν Συνταγμ. κ. Ζαχαράκης, ἐν στολῇ. Ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν κ. Βικέλας, Διευθυντὴς τῆς Ἐθιμοτυπίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Γεν. Πρόξενοι Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, Σουηδίας καὶ Ἰταλίας. Οἱ Πρόξενοι Μ. Βρεττανίας, Γαλλίας, Ἑλβετίας, Λιβάνου, Βραζιλίας, Πορτογαλλίας καὶ Ἀργεντινῆς καὶ οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ προσῆλθεν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαιτέρου Γραφείου τοῦ Νομάρχου τῆς Πόλεως κ. Ναζὴφ Μπολούκμπαση, ἐκπροσωπῶν τὸν λόγῳ ἐσπευσμένης ἀναχωρήσεως εἰς τὴν Πρωτεύουσαν κωλυθέντα νὰ παραστῇ Ἐξοχ. Νομαρχην καὶ Δήμαρχον Δρα Λουτφῆ Κιρδάρ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῶν Ἐπισήμων, κατηυθύνθη εἰς τὸ Ἰδιαίτερον Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον, ἔνθα περιεβλήθη τὸν Σάκκον τῆς Τιβεριάδος καὶ τὴν λοιπὴν Ἀρχιερατικὴν Αὐτῆς ἀμφίεσιν, τῶν Πατριαρχικῶν Χορῶν ψαλλόντων ἀργῶς τὸ «Ἀναστάσεως Ἡμέρα».

Συμπληρωθείσης τῆς ἀμφιέσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων, ἡ Πατριαρχικὴ πομπὴ μετὰ τῶν Ἐπισήμων κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου εἰς τὸν Πάνσεπτον Πατριαρχικὸν Ναόν, ἔνθα ἤρξατο ἡ ἱερὰ τελετὴ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

Τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον, κατὰ τὴν τάξιν, ἀνεγνώσθη εἰς διαφόρους γλώσσας ὡς ἀκολούθως: Ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος Ἑλληνιστί, ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου Τουρκιστί, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου Γαλλιστί, ὑπὸ τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου Διακόνου Ἰακώβου Ἀγγλιστί, ὑπὸ τοῦ Ρώσσου Ἱερομον. Σπυρίδωνος Σλαυωνιστί, ὑπὸ τοῦ Μ. Οἰκονόμου κ. Γεωργίου Σερβιστί, ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Ἱερέως Εὐαγγέλου Βουλγαριστί, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Καρακάση Ἀραβιστί, ὑπὸ τοῦ Οἰκον. Καλλινίκου Νικολαΐδου Ἀρμενιστὶ καὶ ὑπὸ τοῦ Μ. ϛ' Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου Ἑλληνιστὶ ἀπὸ τοῦ Ἱ. Ἄμβωνος.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἡ Α. Θ. Παναγιότης στᾶσα πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης διένειμε, κατὰ τὰ εἰωθότα, ηὐτρεπισμένα πασχαλινὰ ᾠὰ εἰς τοὺς ἐπισήμους καὶ ἅπαντα τὸν λαόν.

Ἡ ὅλη Ἱ. Τελετὴ διεξήχθη ἐν ἐκτάτῳ λαμπρότητι.

Εἰσηγηταὶ τῶν Ἐπισήμων καὶ τηρηταὶ τῆς τάξεως εἶχον ὁρισθῆ οἱ τελειόφοιτοι τῆς Μ. Σχολῆς, τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, τῆς Ροβερτείου Σχολῆς καὶ νέοι ἐκ τῶν ἐνταῦθα Ἀθλητικῶν Σωματείων μας.

Ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινισίμου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ἐτελέσθη ἐν τῷ πανηγυρίζοντι Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ εἰθισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία, μετ' ἀρτοκλασίας, ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀμερικῇ τέκνων τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Πριγκηποννήσων, Ἡλιουπόλεως, Περγάμου, Χαλδίας, Νεοκαισαρείας, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων.

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

— Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὰς Θ. Λειτουργίας καὶ τοὺς Ἑσπερινοὺς τῆς Δ' καὶ Ε' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, κατὰ τὰς Θ. Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Δ' Χαιρετισμῶν καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου.

— Κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχοροστάτησε μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐπίσης εἰς τοὺς ἑξῆς Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς: Τῇ 1η τ. μ. ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, τῇ 15η τ. μ. ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς Παναγίας τοῦ Βεφᾶ κατὰ Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, τῇ 11η τ. μ. ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς Παναγίας Μουχλίου κατὰ τὸ Ἀπόδειπνον, τῇ 20η τ. μ. ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ξυλοπόρτης κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων καὶ τῇ 30ῇ τ. μ. ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἁγίου Δημητρίου Ξηροκρήνης κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν.

Καθ' ὅλας ταύτας τὰς ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς χοροστασίας ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὡμίλησε πρὸς τὰ συρρεύσαντα πυκνὰ πλήθη τῶν πιστῶν.

Πανταχοῦ οἱ Ἱερατικῶς Προϊστάμενοι καὶ αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἐπιτροπαὶ μετὰ τῶν ἐνοριτῶν ἐπεφύλαξαν θερμὴν ὑποδοχὴν εἰς τὴν σεπτὴν Κορυφὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ παντοιοτρόπως ἐξεδήλωσαν τὰ πρὸς τὸ πρόσωπον Αὐτῆς αἰσθήματα εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως αὐτῶν.

Πασχάλιοι ἐπισκέψεις.

Ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχᾳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη ἐν τοῖς Πα- Πατριαρχείοις τὰς ἑορτίους ἐπισκέψεις τῆς ἐνταῦθα Σεβ. Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τῆς Α. Ε. τοῦ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Π. Σκέφερη, τοῦ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Μ.Μελᾶ, τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Δ. Συμβουλίων τῶν ὁμογενῶν Σωματείων, πλείστων ἐγκρίτων προσώπων τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας καὶ πλήθους εὐσεβῶν Χριστιανῶν.

Πρὸς τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς τὰς πασχαλίους ἐπισκέψεις ἀνταπέδωκεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης αὐτοπροσώπως, ἐπισκεφθεῖσα τὰς Α. Σ. κατ' οἶκον. Τοὺς λοιποὺς διακεκριμένους ἐπισκέπτας ἀντεπεσκέφθησαν, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Μ. Ἀρχιδιάκονος καὶ οἱ Πατριαρχικοὶ Διάκονοι.

Ἡ Α. Θ. Π. εἰς Ἱερὰ καὶ Φιλανθρωπικὰ Καθιδρύματα.

Τῇ 7η τ. μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, ἐπεσκέφθη τὸ Νεκροταφεῖον τῆς Κοινότητος τοῦ Μ. Ρεύματος, ἔνθα ἐτέλεσε τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Στεφανίδου, πατρὸς τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἐγκρίτου ὁμογενοῦς κ. Στ.Στεφανίδου, δεηθεῖσα ἅμα ὑπὲρ ἀναπαύσεως πάντων τῶν ἐν τῷ Νεκροταφείῳ ἀναπαυομένων Χριστιανῶν.

— Τῇ 9η τ. μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ.

Μητροπολιτῶν Προύσης κ. Πολυκάρπου καὶ Αἴνου κ. Γερμανοῦ, ἐπεσκέφθη τὸ Πατριαρχικὸν Νεκροταφεῖον Ἐγρῆ-Καποῦ, ἔνθα ἐτέλεσε γενικὸν τρισάγιον.

— Τῇ 10ῃ τ. μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αἴνου κ. Γερμανοῦ μετέβη καὶ προσεκήνυσεν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἐπὶ τόπου ἀσχοληθεῖσα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἡγουμένου ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τῆς Μονῆς.

— Τῇ 15ῃ τ. μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου, ἐπεσκέφθη τὸ Μαθητικὸν Συσσίτιον καὶ τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου, ἔνθα ὑπεδέχθησαν Αὐτὴν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων Σταυροδρομίου, ἀντιπροσωπεία τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας Σταυροδρομίου, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἱ. Ναοῦ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συσσιτίου μετὰ τῶν Κοσμητριῶν, ὁ κ. Κ. Λαζαρίδης, ἰατρὸς τοῦ Συσσιτίου καὶ Πρόεδρος τοῦ αὐτόθι Συλλόγου τῶν Νέων καὶ οἱ Διευθυνταὶ τῶν Σχολῶν Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἀηναλῆ-Τσεσμέ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀφοῦ προσεκύνησεν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, ἐπεσκέφθη πρῶτον τὸν Παιδικὸν Σταθμόν, εἶτα τὸ Συσσίτιον τῶν Ἀπόρων καὶ ἀκολούθως τὸ Μαθητικὸν Συσσίτιον, ἔνθα καὶ συνέφαγε μετὰ τῶν σιτιζομένων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συσσιτίου, παρέσχεν εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Συσσιτίου καὶ τοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασε τὴν πολλὴν Αὐτῆς εὐαρέσκειαν διὰ τὴν συντελουμένην ἐργασίαν καὶ ηὐλόγησε πάντας τοὺς κοπιῶντας ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως καὶ προαγωγῆς τῶν ἔργων τούτων τῆς φιλανθρωπίας, κατὰ τὴν ἀναχώρησιν δὲ Αὐτῆς προῆλθεν εἰς δωρεὰν 100 Λ. Τ. ὑπὲρ τῶν ἔργων τούτων, ἐκ τοῦ προσωπικοῦ Αὐτῆς ταμείου.

— Τῇ 17ῃ τ. μ. ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη τοὺς ἐν Νεοχωρίῳ Ἱ. Ναοὺς τῆς Παναγίας, τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Καθ' ὅλας τὰς Πατριαρχικὰς ταύτας ἐπισκέψεις ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐγένετο δεκτὴ καὶ προεπέμφθη μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτης εὐλαβείας.

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἐπὶ τῷ Πάσχᾳ παρ' Ἀρμενίοις 17 τ. μ. ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου, μετέβη εἰς τὸ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ διεβίβασε τὰς ἑορτίους προσρήσεις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πρὸς τὸν Σεβ. Τοποτηρητὴν κ. Μεσρὸπ Ἀσλανιάν.

Τῇ 14ῃ τ. μ. ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχᾳ τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ διεβίβασεν Αὐτῇ τὰς πασχαλίους εὐχὰς τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ.

Πατριαρχικαὶ εὐχαί.

Ἐπὶ τῷ Πάσχᾳ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος μεταβὰς εἰς τὰ ἐνταῦθα Προξενεῖα τῶν Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων ἀφῆκεν ἐπισκεπτήρια ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ἐπίσης ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα παρὰ Δυτικοῖς εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικοῦ Ναοῦ καὶ διεβίβασε τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν παροικίαν.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ἀντεπεσκέφθη:

— Τῇ 7ῃ τ. μ. τὸν νέον στρατιωτικὸν Ἀκόλουθον παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ Συνταγματάρχην κ. Γ. Ἰορδανίδην.

— Τῇ 16ῃ τ. μ. τὸν Γεν. Διευθυντὴν τοῦ Τύπου κ. Ahmet Şükrü Esmer.

— Τῇ 17ῃ τ. μ. τὸν ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβυν τῆς Μ. Βρεττανίας Σὲρ Νταίβιντ Κέλλυ.

— Τῇ 28ῃ τ. μ. τὸν Ἀμερικανὸν Ναύαρχον ἐ. ἀ. κ. Χάρτ.

— Τῇ 23ῃ τ. μ. ἐπισκεφθεὶς τὸν ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος διεβίβασε τὰ Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ναυτικοῦ Ἀκολούθου παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβείᾳ τῆς Ἑλλάδος Ἀντιπλοιάρχου Ἠ. Βερροιπούλου, τῇ δὲ 23ῃ τοῦ μηνὸς παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τοὺς ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας τελεσθέντας γάμους τῆς Εὐγεν. θυγατρὸς τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς κ. Τζ. Γουώρτσγουωρθ καὶ διεβίβασεν αὐτῷ καὶ τοῖς νεονύμφοις τὰς Πατριαρχικὰς εὐχάς.

Ἀφίξεις - Ἀναχωρήσεις.

— Τὸν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα εἰς τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀναχωρήσαντα Σεβ. Μητροπολίτην Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβον ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προέπεμψεν ὁ Πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τοὺς ἐπ' ἀδείᾳ εἰς Ἑλλάδα ἀναχωρήσαντας Σεβ. Μητροπολίτας Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον καὶ Προικοννήσου κ. Φιλόθεον ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀπεχαιρέτησεν ὁ Πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος.

Συγκέντρωσις Ἱεροῦ Κλήρου.

Τῇ 11ῃ τ. μ. συνεκεντρώθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὁ Ἱερὸς Κλῆρος τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, πρὸς τὸν ὁποῖον ὡμίλησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης διεξοδικῶς ἐνδιατρίψασα εἰς τὸ πῶς δέον νὰ ἀντιληφθῇ ὁ κληρικὸς καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα.

Μεγάλη Ἐκκλησιαστικὴ Χορῳδία.

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησιαστικὴ Χορῳδία, ἀποτελουμένη ἐξ ὅλων τῶν Ἱεροψαλτῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀνακαταρτισθεῖσα ἔψαλεν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν Χοροστασίαν τοῦ κατανυκτικοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς 10ης Ἀπριλίου.

Ἐγκύκλιοι Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

Ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Μ. Πρωτοσυγκελλία ἀπέλυσε κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον πρὸς τοὺς Εὐλαβεστάτους Ἱερεῖς καὶ τὰς Ἐντίμους Ἐπιτροπὰς τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὰς ἀκολούθους Ἐγκυκλίους:

1— Περὶ τῆς συστηματικῆς παρακολουθήσεως τῶν πτωχῶν ἐν ἑκάστῃ Κοινότητι καὶ τῆς διοργανώ-

σεως τοῦ ἔργου τῆς φιλανθρωπίας κατὰ τρόπον ἀνακουφίζοντα ἀποτελεσματικῶς τοὺς ἐνδεεῖς.

2— Περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως πρὸ πάσης ἀνακαινίσεως, ἐπισκευῆς καὶ διακοσμήσεως τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ τῶν ἄλλων κοινοτικῶν κτιρίων ζητεῖται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια, ὑποβαλλομένων τῶν ἐξόδων.

3— Περὶ τελέσεως τῆς Ἀναστάσεως ὁμοιομόρφως κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἤτοι ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον τοῦ Μ. Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα.

4— Περὶ τοῦ ἀτόπου τοῦ πυροβολεῖν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πάσχα. Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου δηλοῦται ὅτι ἀπαγορεύεται ἐκκλησιαστικῶς τὸ τοιοῦτον καὶ προτρέπονται οἱ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς ὅπως διαφωτίσωσι σχετικῶς τοὺς Χριστιανούς.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν:

Τῇ 1η τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν Χαλκηδόνος, παρουσιασθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ.

Ὁ κ. Π. Παλαιολόγος, Δημοσιογράφος, καὶ ὁ κ. Τ. Ναούμ, Ἀνταποκριτὴς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου.

— Τῇ 2ᾳ ὁ νέος Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβείᾳ τῆς Ἑλλάδος Συνταγματάρχης κ. Γ. Ἰορδανίδης. Ὁ κ. S. Konakgil, Ἀρχηγὸς τοῦ Χημικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ Ἄρχων Μ. Πρωτέκδικος κ. Ἀχ. Μόσχας καὶ οἱ κ. κ. Χρ. Σαρρῆς, Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας καὶ Α. Ἰατρόπουλος, Διευθυντὴς τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεαγωγείου.

— Τῇ 5η οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Κοινοτήτων Βαλατᾶ, Τζιβαλίου, Ἐδιρνὲ-Καποῦ, Σαρμασικίου καὶ Σαλματομβρουκίου καὶ ὁ κ. Κ. Λάσκαρης, Δικηγόρος.

— Τῇ 6η ὁ κ. Σπ. Ζαχαριάδης, Διευθυντὴς τῆς Μ. Σχολῆς καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Κοινότητος Κουρουτσεσμέ.

— Τῇ 7η ὁ βοηθὸς Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας Ταγματάρχης G. Allen καὶ οἱ ἰατροὶ κ. κ. Ἀθ. Κουκούλης καὶ Κ. Αἰμιλιάδης.

— Τῇ 8η ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν Ἀμερικανὸς Ἱεραπόστολος κ. Eddy καὶ οἱ κ. κ. Ν. Ταπτᾶς, ἰατρὸς καὶ πρώην Βουλευτὴς Ἀγκύρας καὶ ὁ κ. Α. Ἀνανιάδης, Ἔφορος τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ.

— Τῇ 9η ὁ κ. Θ. Τζούνης ἐξ Ἀμερικῆς καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Ἱ. Ναοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Γαλατᾶ κ. Στ. Παναγιωτάκης.

— Τῇ 12η τὰ μέλη τῆς ἐνταῦθα ἐλθούσης Ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς Ἀποστολῆς κ. κ. Μ. Σινιόσογλου, Α. Χολέβας καὶ Κλ. Κραντανέλλης.

— Τῇ 13η ὁ Ἐξοχ. κ. Kemal Süleyman Vaner, Πληρεξούσιος Ὑπουργὸς καὶ μόνιμος Ἀντιπρόσωπος τῆς Τουρκίας εἰς τὸν Ο. Η. Ε., ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Πρόξενος τῆς Σουηδίας κ. Guislaou, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τμήματος τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Λονδίνου κ. Τ. Lynn, ὁ Δρ. Bekir Zafir, Διευθυντὴς τοῦ Πτωχοκομείου Darülacize καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἱ. Ἁγιάσματος τῆς Παναγίας Βεφᾶ.

— Τῇ 14η ὁ κ. Ahmet Ş. Esmer, Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Τύπου μετὰ τοῦ κ. G. Zağir, Διευθυντοῦ τοῦ Τύπου τῆς Πόλεως καὶ τοῦ κ. B. Kaya Alp, ἡ Ἐπιτρο-

πὴ τοῦ Πατριαρχικοῦ Νεκροταφείου Ἐγρῆ- Καποῦ μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Ἀρχιτέκτονος κ. Στ. Χατζηχρήστου.

— Τῇ 16ῃ οἱ κ. κ. Aziz Ogan, Διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, Δρ. Α. Turhan, Δημοτικὸς Σύμβουλος τῆς Πόλεως καὶ Πρόεδρος τοῦ ἐν Σαρῆγερ τμήματος τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, F. Dirimtekin, Δημοτικὸς Σύμβουλος τῆς Πόλεως καὶ E. Hakkı Ayverdi, Μηχανικός, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Ρήτορος κ. Βλ. Μιρμίρογλου.

— Τῇ 17ῃ ὁ Ἐξοχ. ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβυς τῆς Μ. Βρεττανίας Σὲρ D. Kelly μετὰ τῆς Lady Kelly καὶ ὁ κ. Ν. Τζίμας ἐξ Ἀμερικῆς.

— Τῇ 18ῃ ὁ κ. H. Habib, ἰατρὸς τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς.

— Τῇ 19ῃ ὁ Ἄγγλος Καθηγητὴς κ. Steven Ranciman, ὁ ἰατρὸς κ. Ν. Φακατσέλης, Βουλευτὴς Σταμβούλ.

— Τῇ 20ῇ ὁ κ. Hamdullah Suphi Tanriöver, Βουλευτὴς Σταμπούλ, ὁ κ. Δ. Βράτσος, Δικηγόρος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ὁ κ. Ἀ. Τοπούζογλου ἐξ Ἀμερικῆς.

— Τῇ 24ῃ οἱ κ. κ. Hamit Ongunsu, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Satvet Lutfi Tozan καὶ ὁ Προϊστάμενος τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας Ἀσσυρίων.

— Τῇ 25ῃ ὁ Καθηγητικὸς Σύλλογος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου καὶ αἱ Διδασκάλισσαι τοῦ Παρθεναγωγείου, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ καὶ τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Γαλατᾶ.

— Τῇ 26ῃ ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν Ἐξοχ. Πρεσβευτὴς κ. Βικέλας, Διευθυντὴς τοῦ τμήματος Ἐθιμοτυπίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς, ὁ Ἔπαρχος Μ. Ρεύματος κ. T. Salci, αἱ Ἐπιτροπαὶ τῶν Κοινοτήτων Φερίκιοϊ καὶ Ξυλοπόρτης, ὁ κ. Δ. Βοσνιᾶκος, Ἐμπορικὸς Ἀκόλουθος παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, οἱ Πρόεδροι τῶν Κοινοτήτων Βαφεοχωρίου καὶ Ξηροκρήνης κ. κ. Δ. Δεβετζῆς καὶ Ἰ. Δεβλέτογλου.

Τῇ 27ῃ ὁ Ἀμερικανὸς Ναύαρχος κ. Harte μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ κυρίας Baldwin, ὁ ἀποχωρῶν Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβείᾳ τῆς Ἑλλάδος Συνταγματάρχης κ. Γ. Ζαχαράκης, ὁ κ. Δ. Καμπαλούρης, Σύνδεσμος εἰς τὴν Βαλκανικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ο. Η. Ε., οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Παμφίλου κ. Γεράσιμος καὶ Δαφνουσίας κ. Γρηγόριος, αἱ Ἐπιτροπαὶ τῶν Κοινοτήτων Χάσκιοϊ, Στένης, Ἓξ Μαρμάρων Ἁγίας Τριάδος Πέραν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ Γαλατᾶ, τὸ Προεδρεῖον τοῦ ἐν Fatih τμήματος τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, ὅμιλος Ὀρθοδόξων ὑπαξιωματικῶν, ὑπηρετούντων εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατόν, καὶ οἱ ἐνταῦθα εὑρισκόμενοι καλλιτέχναι τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου κ. κ. Ν. Παρασκευᾶς, Δ. Ρῖζος καὶ Δὶς Ἀ. Ραπτοπούλου.

— Τῇ 28ῃ ὁ Ἐξοχ. ἐν Ἀγκύρᾳ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος κ. Π. Σκέφερης, ὁ Δρ. Esat Durusoy, Ἀρχίατρος τοῦ Νοσοκομείου Cerrahpaşa, Πρόεδρος τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος τῆς Νομαρχιακῆς περιφερείας Σταμποὺλ μετὰ τοῦ Δρος Fahrettin Kerim Gökay, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς κ.

Meliha Avni, Μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Κόμματος, ὁ κ. Hamit Esenis, Διευθυντὴς τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρείας Güven, ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος καὶ ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ τῆς Κοινότητος τοῦ Μ. Ρεύματος, οἱ Ἱερατικῶς Προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων καὶ Ξηροκρήνης καὶ ὁ κ. Κ. Μαυρουδῆς, ἀνταποκριτὴς τῶν «Times» τοῦ Λονδίνου.

— Τῇ 29η οἱ ἰατροὶ κ. κ. Ἀθ. Κουκούλης, Δημοτικὸς Σύμβουλος τῆς Πόλεως καὶ Δ. Βαρσάμης, Ἐπίτιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ Διδάσκον προσωπικὸν τῆς Μαρασλείου Σχολῆς καὶ ὁ κ. Γρ. Ἀνανιάδης μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

— Τῇ 30ῇ ὁ Ἄρχων Μ. Λογοθέτης κ. Κ. Γκιώκας. Ἐπίσης τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν πλεῖστοι ἰδιῶται, ἵνα λάβωσι τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς ἢ καὶ δι' ἰδίας αὐτῶν ὑποθέσεις.

ΙΩΒΙΛΑΙΟΝ ΙΑΤΡΟΥ

Εὐλογίᾳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἐπαινετῇ πρωτοβουλίᾳ ὁμογενῶν ἰατρῶν τῆς Πόλεως ἡμῶν ἑωρτάσθη, τῇ 12η τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τῆς Μαρασλείου Σχολῆς τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ ἐντιμολογιωτάτου ἰατροῦ κ. Νικολάου Φερμάνογλου, συμπληρώσαντος πεντηκονταετίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ σταδίου, καὶ ἀξιολόγου κοινωνικῆς δράσεως.

Κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐξεπροσώπησεν ὁ Πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος, ἐπιδοὺς τῷ οὑτωσὶ τιμηθέντι ἰατρῷ σεπτὸν Πατριαρχικὸν πιττάκιον δι' οὗ, ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι, ἐξεφράζοντο αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ τὰ συγχαρητήρια. Παρέστησαν δὲ πλεῖστα ἐκ τῆς ἐνταῦθα κοινωνίας ἐκλεκτὰ μέλη, ἐν οἷς καὶ Ἀρχιερεῖς, ἰατροί, καθηγηταὶ κ. ἄ.

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀόκνως, φιλοτίμως, ὁλοψύχως ὑπηρέτησεν ὡς ἔφορος, ὡς πρόεδρος, τὰ μεγαλείτερα κοινοτικά μας ἱδρύματα: Μεγάλην Σχολήν, Ἰωακείμειον Παρθεναγωγεῖον, Ἀρχιγένεια Ἐκπαιδευτήρια, Νοσοκομεῖα Βαλουκλῆ, διετέλεσε χρηστὸν μέλος τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, μὲ τὴν πλουσίαν πεῖράν του, τὴν φωτεινὴν διάνοιάν του, τὸν ἀκάματον ζῆλόν του, ἐπισπώμενος ἑκάστοτε τὴν προσοχήν, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν εὐαρέσκειαν Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων καὶ τὴν ἀγάπην συμπάσης τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας.

Εἰς τὸν ἐξαίρετον ἄνθρωπον καὶ πολύτιμον ἐργάτην τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἰατρὸν κ. Νικόλαον Φερμάνογλου, ἡ «Ὀρθοδοξία», μετέχουσα εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἑορτασθέντος αὐτοῦ ἰωβιλαίου, ἀπευθύνει θερμὰς εὐχάς.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΜΗΝΩΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ

ΑΙ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ.

Ὁ Σεβ. Μητρ. Θυατείρων κ. Γερμανὸς μετὰ τὴν Γαλλίαν ἐπεσκέφθη ποιμαντορικῶς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ὀρθοδόξους Ἑλληνικὰς Κοινότητας Τεργέστης, Βενετίας, Μιλάνου, Λιβόρνου, Ρώμης καὶ Νεαπόλεως καὶ δι᾽ ἐκθέσεων ὑπέβαλε πληροφορίας περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν καταστάσεως.

Ἡ ἐν Τεργέστῃ Ὀρθόδοξος Κοινότης, ἱδρυθεῖσα πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, κέκτηται περίλαμπρον Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος μετὰ Σχολείου καὶ Μουσείου, καὶ Νεκροταφεῖον μετὰ Ναϊδρίου. Ἡ Κοινότης Τεργέστης ἄλλοτε παρουσίαζε μεγάλην ἀνθηρότητα καὶ ὠργανωμένην κοινοτικὴν ζωήν. Τὰ μέλη αὐτῆς ἀνέρχονται σήμερον εἰς 600 περίπου, ὑφίσταται Σχολεῖον καὶ ἱερατεύει ὁ Ἀρχιμ. κ. Εὐτύχιος Ζαννέτης.

Ἡ ἐν Βενετίᾳ Κοινότης γνωστὴ διὰ τὴν ἀνθηρότητα καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῆς ἄλλοτε, ὅτε ἡ Βενετία, ὡς κέντρον ἐμπορικόν, εἶχε συγκεντρώσῃ πολλοὺς Ἕλληνας ἐμπορευομένους, ἤδη ὑστερεῖ τῆς παλαιᾶς ἀκμῆς. Τὰ μέλη αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 100, ἡ δὲ Κοινοτικὴ περιουσία ἐμειώθη κατὰ πολύ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Μεσσήνης εἰργάσθη δραστηρίως ἰδίως κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς. Ἤδη τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐργάζεται διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων καὶ καταρτίζει κατάλογον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας καὶ τῶν ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ φυλασσομένων ἀναθημάτων. Μελετᾶται ὡσαύτως ἡ σκέψις ὅπως ἱδρυθῇ ἐν Βενετίᾳ Βυζαντινὸν Ἰνστιτοῦτον Μεσαιωνικῶν σπουδῶν, εἰς ὃ θὰ ἀποσταλῶσιν εἰδικοὶ ἐπιστήμονες ἐξ Ἀθηνῶν ἵνα ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔκδοσιν τῶν ἱστορικῶν μνημείων, τῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ τῇ τῆς Κοινότητος.

Ἡ ἐν Μιλάνῳ Ὀρθόδοξος παροικία εἶναι ὀλιγάριθμος, κέκτηται δὲ μικρὸν παρεκκλήσιον διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς ἀναγκῶν. Ἔχει ἀγορασθῇ ἀπὸ ἐτῶν οἰκόπεδον διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἰδίου Εὐκτηρίου Οἴκου. Λόγῳ τοῦ ἐλαττωθέντος ἀριθμοῦ τῶν μελῶν

ἡ Α. Σεβασμιότης συνέστησεν ὅπως αἱ θρησκευτικαὶ ἀνάγκαι τῆς Κοινότητος ἐκπληρῶνται διὰ τοῦ μέλλοντος ἵνα προσκληθῇ Ἱ. Προϊσταμένου Γενούης, κατόπιν σχετικῆς μετὰ τῆς Κοινότητος ταύτης συνεννοήσεως.

Ἡ ἐν Γενούῃ Κοινότης κέκτηται ἀπὸ εἰκοσαετίας ἴδιον Εὐκτήριον Οἶκον μετὰ κατοικίας ἱερέως. Ὁ Ναὸς καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἀντιστάσεως, παρεδόθη μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου εἰς τὴν Κοινότητα, πρωτοβουλίᾳ δὲ τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος ἰατροῦ κ. Ἠλία Λυμπεροπούλου συνελέγη τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν αὐτοῦ ποσόν. Ἡ Κοινότης εὑρίσκεται ἤδη εἰς ἀναζήτησιν καταλλήλου ἱερέως διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν τῶν Ὀρθοδόξων αὐτῆς μελῶν ἀναγκῶν.

Περὶ τῆς ἐν Λιβόρνῳ ἀκμαζούσης ἄλλοτε Κοινότητος ἡ Α. Σεβασμιότης ἀναφέρει ὅτι, μετὰ τὴν κατεδάφισιν ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως εὑρισκομένου περιφήμου Ναοῦ, ἀπέμεινεν εἰς τὴν Κοινότητα ὁ Ναὸς τοῦ Νεκροταφείου, ὅστις ὑποστὰς βλάβας κατὰ τὸν πόλεμον δύναται μετὰ ἀπαραίτητον ἐπισκευὴν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἐνοριακός. Τὰ συμφέροντα τῆς Κοινότητος ὑποστηρίζει ἀπὸ ἐτῶν ὁ ἐντιμότατος κ. Βενβενοῦτο, ὅστις παρουσίασε τὴν Α. Σεβασμιότητα εἰς τὸν Δήμαρχον τῆς πόλεως καὶ συνώδευσε κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῆς εἰς Μουσεῖον, ἔνθα φυλάσσονται αἱ εἰκόνες τοῦ κατεδαφισθέντος Ναοῦ καὶ τὰ κειμήλια τῆς Κοινότητος.

Περὶ τῆς ἐν Ρώμῃ παροικίας ἡ Α. Σεβασμιότης ὑποβάλλει ὅτι αὕτη, οὖσα μικρά, δὲν εἶναι ὠργανωμένη, στερεῖται δὲ καὶ Εὐκτηρίου Οἴκου. Γίνεται σκέψις περὶ ἐξασφαλίσεως ἰδίου ἱ. Ναοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν αὐτόθι Ὀρθοδόξων.

Τέλος ἡ ἐν Νεαπόλει Ὀρθόδοξος Κοινότης, ὀνομαστὴ εἰς τὸ παρελθὸν διὰ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς, κέκτηται Εὐκτήριον Οἶκον. Ἡ Κοινότης εἶχεν οἰκίας τινὰς περὶ τὸν Ναόν, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὁποίων συνετηρεῖτο. Αἱ οἰκίαι αὗται, ὡς ἑτοιμόρροποι, κατεδαφίσθησαν, ἤδη δὲ ὡρίσθη ἀποζημίωσις ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως. Τῆς Κοινότητος προΐσταται ἐπαξίως ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Βενέδικτος Κατσεναβάκης, ὅστις σημαντικὰς προσέφερεν εἰς τὴν Κοινότητα ὑπηρεσίας κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον.

Τῶν ὡς ἄνω ἐκθέσεων ἀναγνωσθεισῶν συνοδικῶς, ἐνεκρίθη ὅπως διὰ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας τῷ τε Σεβ. Μητροπολίτῃ Θυατείρων κ. Γερμανῷ διὰ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν καὶ τοῖς Διοικητικοῖς Συμβουλίοις τῶν ὡς ἄνω Κοινοτήτων.

Ἡ ἐν Λυὼν Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης.

Ἡ Α. Σεβασμιότης μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ποιμαντορικῆς

περιοδείας αὐτῆς, ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ ἕδραν αὐτῆς διῆλθεν ἐκ Λυῶνος, ἔνθα τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεοδμήτου ἱ. Ναοῦ «ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου».

Ὡς ἐν ἐκθέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν περιγράφει ἡ Α. Σεβασμιότης, εἰς τὴν τελετὴν προσῆλθον οἱ Ἱερατ. Προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων Λωζάννης, Μασσαλίας καὶ Γρενόβλης, πολλοὶ ἐπίσημοι καὶ πλῆθος πιστῶν. Ὁ νεόδμητος ἱ. Ναὸς ἔχει ἀνάγκην ἤδη ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως, ἥτις βαθμηδὸν συντελεῖται χάρις εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν τε αὐτόθι καὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Γαλλίᾳ Ὀρθοδόξων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων ἐξεφράσθησαν τηλεγραφικῶς τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἀποπερατώσει καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐν Κυρίῳ προκοπῆς τῆς εὐσεβοῦς Κοινότητος Λυῶνος.

Ἡ ἐν Ἀμβέρσῃ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς διὰ γράμματος αὐτοῦ ὑπέβαλεν ὅτι μεταβὰς εἰς Ἀμβέρσαν ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀνακαινισθέντος Εὐκτηρίου Οἴκου. Ἀκολούθως ἐπεσκέφθη τὴν Κοινότητα Βρυξελλῶν. Παρέχουσα πληροφορίας ἡ Α. Σεβασμιότης περὶ ἀμφοτέρων τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν Φιλοπτώχων αὐτῶν Ὀργανώσεων ἐπαινεῖ τὸν ζῆλον τῶν αὐτόθι Ὀρθοδόξων.

Διὰ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων ἐξεφράσθησαν αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ὡς ἄνω Κοινότητας.

Οἱ ἐν Δ. Εὐρώπῃ Ὀρθόδοξοι Ρουμᾶνοι πρόσφυγες.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς δι᾿ ἐκθέσεως αὐτοῦ ὑποβάλλων σχετικὰς περὶ τῶν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Ρουμάνων προσφύγων πληροφορίας, διεβίβασεν αἴτησιν αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δι᾿ ἧς ἐξαιτοῦνται ὅπως ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὀργανωθῶσιν εἰς αὐτόνομον Ἐπισκοπήν.

Πάντα τὰ ὑποβληθέντα στοιχεῖα παρεπέμφθησαν τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κρήτης.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κρήτης κ. Βασιλείου διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ αἰτησαμένου τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, διεβιβάσθησαν αὐτῷ τηλεγραφικῶς αἱ ὑπὲρ εὐοδώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ὑπέβαλεν ἀντίγραφα τῶν πρακτικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, ἅτινα παρεπέμφθησαν συνοδικῶς τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰωαννίνων.

Κατόπιν αἰτήσεως τῆς Κοινότητος Μουκοβίνης, ὑποβληθείσης ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως κ. Δημητρίου, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἦρε τὸ πρὸ ἑβδομηκονταετίας ἐπιβληθὲν τῇ ὡς ἄνω Κοινότητι ἐπιτίμιον, τοῦ συγχωρητηρίου Γράμματος τῆς Ἐκκλησίας διαβιβασθέντος διὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου.

Ἐν τῇ διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Τιμοθέου χηρευσάσης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου διωρίσθη Γενικὸς Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος, μέχρι τῆς ἐκλογῆς νέου Μητροπολίτου, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως κ. Ἀπόστολος.

Τῆς Α. Πανοσιολογιότητος ὑποβαλούσης ὅτι ἐκκρεμοῦσι πολλὰ ζητήματα ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Καρπάθου καὶ Κάσου, ἥτις ὑπήγετο προηγουμένως ἐξαρχικῶς τῷ Μητροπολίτῃ Ρόδου, ἐνεκρίθη ὅπως ἡ Ἐπιτροπικὴ δικαιοδοσία τῆς Α. Πανοσιολογιότητος ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης.

Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου καὶ Καλύμνου.

Οἱ ἐν Καλύμνῳ ἱερεῖς διὰ κοινοῦ αὐτῶν γράμματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐξεδήλωσαν βαθεῖαν μεταμέλειαν διὰ τὴν ἀντιπειθαρχικὴν ἔναντι τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἀρχῆς στάσιν καὶ ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ ἐξῃτήσαντο τὴν συγγνώμην καὶ χάριν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ὡσαύτως καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κῴου κ. Ἐμμανουήλ, Πατριαρχικὸς Ἔξαρχος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου καὶ Καλύμνου, ἐκτιμήσας τὴν εἰλικρινῆ μεταμέλειαν τῶν ὑπὸ τὴν κανονικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν ἱερέων, εἰσηγήθη τὴν παροχὴν συγγνώμης εἰς τοὺς πταίσαντας ἐν Καλύμνῳ ἱερεῖς.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος πεισθεῖσα περὶ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας τῶν ἱερέων Καλύμνου, ἀπένειμεν αὐτοῖς τὴν ἐκκλησιαστικὴν χάριν, ἀνεκοινώσατο δὲ τοῦτο διὰ Γράμματος τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Κῴου κ. Ἐμμανουήλ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστραλίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστραλίας κ. Θεοφύλακτος, διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ, ἀνήγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἠγοράσθη κατάλληλον οἴκημα ἵνα χρησιμοποιηθῇ ὡς Μητρόπολις.

Διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει τοῦ τόσον ἀπαραιτήτου Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων διὰ γράμματος αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς πλήρωσιν τῆς διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Στεφάνου χηρευσάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λήμνου ἐξελέξατο τὸν βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Ταλαντίου κ. Βασίλειον καὶ ἐπεκαλέσθη τὰς εὐχὰς αὐτῆς ἐπ᾿ αὐτόν. Καὶ ὁ νεοεκλεγεὶς Μητροπολίτης Λήμνου διὰ γράμματος αὐτοῦ ἐξητήσατο τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος διεβιβάσθησαν τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ.

Ἐξαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν ἐν Δ. Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Ρωσσικῶν Παροικιῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Βλαδίμηρος, Ἔξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν ἐν Δ. Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Ρωσσικῶν Παροικιῶν, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Παροικιακῆς Συνελεύσεως τῆς Ἐξαρχίας ἐξητήσατο τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ διεβιβάσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι τηλεγραφικῶς.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἅμα τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, ἥτις παρεπέμφθη τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην.

Ἡ ἐν Πάτμῳ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κώου κ. Ἐμμανουήλ, μεταβὰς ἐξαρχικῶς εἰς Πάτμον ἵνα μελετήσῃ τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς ἱ. Μονῆς, ὑπέβαλε λίαν ἐμπεριστατωμένην καὶ λεπτομερῆ ἔκθεσιν ἐφ᾿ ὅλων τῶν ἀπασχολούντων τὴν ἱ. Μονὴν ζητημάτων.

Τὰ κυριώτερα ζητήματα ἅτινα ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῆς Α. Σεβασμιότητος ὡς Ἐξάρχου τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν: α) ἡ ἐξασφάλισις τῆς κτηματικῆς τῆς ἱ. Μονῆς περιουσίας, β) ἡ μετατροπὴ τοῦ ἰδιορρύθμου εἰς τὸ ἀρχικὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς ὁσίου Χριστοδούλου κοινοβιακὸν σύστημα, γ) τὸ ζήτημα τῆς ὀργανώσεως τοῦ Γυναικείου Καθίσματος, «ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου», ὅπερ χάρις εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν βαθεῖαν εὐσέβειαν τῶν ἐν αὐτῷ μοναζουσῶν κατέστη ἑστία πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς δι᾿ ὅλην τὴν Δωδεκάνησον, δ) τὸ ζήτημα τοῦ ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ τῆς Μονῆς, καὶ ε) τὸ ζήτημα τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Μονῆς.

Ἡ ὡς ἄνω ἔκθεσις ἀναγνωσθεῖ-

σα συνοδικῶς παρεπέμφθη τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν, τῇ δ᾽ Α. Σεβασμιότητι διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθη ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς.

Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τῶν Βλατάδων.

Ἐλθὼν ἐνταῦθα ὁ Πανοσιολ. Ἡγούμενος τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῶν Βλατάδων κ. Παγκράτιος ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ σχετικὰς περὶ τῆς ἱ. Μονῆς καὶ τῆς κτηματικῆς αὐτῆς περιουσίας πληροφορίας. Ὡσαύτως ἡ Α. Πανοσιολογιότης ὑπέβαλεν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Κασσάνδρᾳ ἀγροκτημάτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ἐγκριθέντος συνοδικῶς ὅπως διεκπεραιωθῶσι τὰ ἐκκρεμοῦντα κτηματικὰ ζητήματα τῆς ἱ. Μονῆς τῶν Βλατάδων καὶ ἐκποιηθῶσι τὰ ἐν Κασσάνδρᾳ ἀγροκτήματα τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀνετέθη τῇ Α. Πανοσιολογιότητι ἵνα συνεργασθῇ πρὸς τοῦτο μετὰ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Κτηματικῆς τῆς ἱ. Μονῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Καλλινίκου ἐπὶ τῶν ἀγροκτημάτων Κασσάνδρας Ἐπιτροπῆς.

Ἵδρυσις τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλδίας κ. Κύριλλος, σεπτῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ προτροπῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, κατήρτισεν ἔκθεσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὀργάνωσιν ἐν τοῖς περιοχαῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἀδελφότητος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἀδελφότης τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου», εἰς ἣν θὰ ἐγγράφωνται ὡς μέλη τὰ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην τέκνα τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Σκοπὸς τῆς ὀργανώσεως ταύτης εἶναι ὅπως τὸ ἁπανταχοῦ εὐσεβὲς ποίμνιον συνδεθῇ στενώτερον πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἄλλου διὰ τῆς ὀργανώσεως ταύτης θὰ παρέχῃ τὰς εὐλογίας αὐτῆς πρὸς τὰ εὐσεβῆ μέλη τῆς Ἀδελφότητος, τὰ ὁποῖα πιστὰ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς Ὀρθοδοξίας ἐργάζονται πρὸς δόξαν αὐτῆς ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐπιδοκιμάσασα πλήρως τὰς διὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης εἰσηγήσεις τῆς Α. Σεβασμιότητος, κατήρτισεν ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Πριγκηποννήσων, Προικοννήσου καὶ Χαλδίας Ἐπιτροπὴν εἰς ἣν ἀνέθεσεν ὅπως μελετήσῃ τὸν τρόπον τῆς καλυτέρας ὀργανώσεως τῆς Ἀδελφότητος ταύτης.

Χειροτονία Ἱερέως.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ διακόνου Φιλοθέου Μιχαηλίδου, προοριζομένου διὰ τὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τῆς Κοινότητος Ἐδιρνὲ Καποῦ.

Ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο τῇ Κυριακῇ, 27ῃ Νοεμβρίου, ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου Ἐδιρνὲ - Καποῦ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου.

Διακοπαὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 22ας Δεκεμβρίου, ἐπὶ ταῖς διακοπαῖς, λόγῳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Δωδεκαημέρου τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἀντηλλάγησαν αἱ εἰθισμέναι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος διὰ γράμματος συνέστησε τοὺς δύο ὑποτρόφους τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας Ριζκάλλα Ἀμπὰτ καὶ Ἄντελ Συμεωνίδην, οἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν ἵνα καταρτισθῶσι θεολογικῶς καὶ ὑπηρετήσωσιν εἶτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας. Ἡ ἐξ Ἀντιοχείας ἀποστολὴ μαθητῶν εἰς τὴν παλαίφατον Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης ἐνισχύει τοὺς ὑφισταμένους ἔκπαλαι ἀδελφικοὺς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν δεσμούς, διὸ καὶ μετὰ χαρᾶς ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἀποσταλέντες ὑπότροφοι.

Δι᾽ ἀπαντητικοῦ γράμματος ἐδηλώθη τῇ Α. Μακαριότητι ὅτι οἱ ὡς ἄνω ὑπότροφοι ἐγένοντο δεκτοὶ μετ᾽ ἀγάπης καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Τροφὸν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων διὰ γράμματος ἐξῃτήσατο τὴν ἄδειαν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προέλθῃ εἰς τὴν ἀνατύπωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παραδεδεγμένου κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης, χάριν τοῦ αὐτόθι εὐσεβοῦς πληρώματος.

Παρασχεθείσης συνοδικῶς τῆς αἰτηθείσης ἀδείας ἀνεκοινώθη τοῦτο διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος τῇ Α. Μακαριότητι.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς δι᾿ ἐκθέσεως αὐτοῦ ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ πεπραγμένα τῆς ἐν Τσίτσεστερ τῆς Ἀγγλίας συνελθούσης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἧς μετέσχεν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνώσθη ἡ ἐτησία ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶτα δὲ συνεζητήθησαν τὰ ἀκόλουθα τρία θέματα, ἅτινα ἀπησχόλησαν τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπήν: α) τί δέον νὰ προσδοκῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, β) ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ γ) ἡ Χριστιανικὴ ἐνέργεια εἰς τὰς διεθνεῖς ὑποθέσεις. Ἀκολούθως ἀνεγνώσθησαν ἐκθέσεις τῶν διαφόρων ὑποεπιτροπῶν.

Ἡ ὡς ἄνω ἔκθεσις παρεπέμφθη τῇ ἐπὶ τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καὶ Παγχριστιανικῶν Συνεδρίων Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΜΟΡΙΟΜΛΗΚΤΩΝ.

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙᾼ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος διωργανώθη κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Ὀκτωβρίου ἐν Ἑλλάδι παλλαϊκὸς συναγερμὸς διὰ τὸ «δέμα ἐπαναπατρισμοῦ» τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων συμμοριοπλήκτων. Τεσσαράκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι εἰργάσθησαν συστηματικῶς καὶ μετὰ ζήλου θερμοῦ πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῆς ἀξιολόγου ἐξορμήσεως ταύτης τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἔργον ἦτο καὶ πολύπλευρον καὶ πολύμοχθον καὶ λεπτὸν εἰς εὐθύνας, ὅσον καὶ ἅγιον. Ἡ πλήρης του ἐπιτυχία ἔδωκε τρανὸν δεῖγμα τοῦ τί δύναται νὰ κάμῃ ἡ θερμουργὸς πνοὴ ἑνὸς ἀξίου Ἀρχηγοῦ.

Ὄχι μονάχα ὁ λαὸς ἔδειξε τὴν ἀγάπην καὶ ἀλληλεγγύην του πρὸς τοὺς πρόσφυγας καὶ πάσχοντας ἀδελφούς, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν ὀργανωτικήν της ἱκανότητα. Εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εὑρέθησαν πάντες παρόντες μὲ τὸ «Ναί», καὶ ἀπετελέσθη ἕνα θριαμβευτικὸν δημοψήφισμα ἀγάπης. Εἰς τὰς μεγάλας στιγμὰς ὀρθρίζει πάντοτε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἡ ἠὼς ἀνωτέρου κόσμου, καὶ αἱ συνειδήσεις πλατύνονται μὲ τὴν ἀποκάλυψιν ὅτι ἀνήκουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν αὐτὴν κοινότητα, καὶ ἕνας παλμὸς τοὺς ἑνώνει καὶ τοὺς πτερώνει καὶ ἐνίοτε εἰς τὴν πτωχείαν των εὑρίσκουν ἀοράτους καὶ ἀμυθήτους θησαυρούς. Εἰς τὸν συναγερμὸν ἦσαν ἄφθαστα τὰ παιδιὰ τῶν κατηχητικῶν σχολείων μὲ τὸ ξεκίνημά των, τὸν ἐνθουσιασμόν των καὶ τὸ ἀκαταπόνητόν των, καὶ ἔδιδαν ἕνα τόνον πανηγυρικόν.

Μετέσχον ἐκθύμως ὄχι μόνον αἱ συνοικίαι τῶν πλουσίων, ἀλλὰ καὶ αἱ λαϊκαί, μὲ κάθε μορφὴν ἐκδηλώσεως ἀγάπης, μὲ δόνησιν, μὲ ἀποφασιστικότητα εἰς τὴν μάχην τῆς ἀγάπης.

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν φρονεῖ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ καταστῇ κοινὴ συνείδησις τοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος ὅτι, ὅπως ἀπὸ τὴν ὑπερπήδησιν τῆς παρούσης κρίσεως θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸν βαθμὸν καὶ τὸν τρόπον καθ᾽ ὃν θὰ συντελέσῃ αὕτη καὶ θὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς κρίσεως, θὰ ἐξαρτηθῇ καὶ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον θὰ ἦναι κοινὸν διὰ πάντας τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν

Ἐκκλησίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐξαίρεσις δι᾽ ἄτομα ἢ σωματεῖα τὰ ὁποῖα τυχὸν θὰ ἔχωσι τὴν γνώμην ὅτι ἔπραξαν ἢ πράττουσι τὸ καθῆκόν των. Πιστεύει ἡ Α. Μακαριότης ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας, τόσον αἱ ὑλικαί, ὅσον καὶ αἱ ἠθικαὶ καὶ αἱ πνευματικαί, εἶναι εἰσέτι ἀρκετὰ ὑπολογίσιμοι καὶ ἱκαναὶ νὰ φέρωσιν εἰς πέρας ἔργα μεγάλα, ἐὰν γίνῃ πλήρης αὐτῶν ἐπιστράτευσις καὶ κατάλληλος χρησιμοποίησις καὶ ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια πρὸς ταχεῖαν πύκνωσιν τῶν ἐφεδρειῶν, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι ἐν καιρῷ. Ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία περικλείει σήμερον εἰς τοὺς κόλπους της στρατιὰν ὁλόκληρον ἀνδρῶν πλουσίως πεπροικισμένων μὲ ὑψηλὴν ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς των καὶ μὲ ὑπέροχα ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα, τοιούτους ὁποίους οὐδεὶς ἴσως ἄλλος κλάδος τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς κοινωνίας δύναται νὰ ἐπιδείξῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία — καὶ ἐννοεῖ ταύτην ἐν τῷ συνόλῳ της — ἔχει τὴν δυνατότητα καὶ εὐχέρειαν νὰ κάμῃ ἐπιλογὴν καὶ νὰ μορφώσῃ καὶ διὰ τὸ ἐγγὺς μέλλον ἀκόμη στελέχη ἱκανὰ νὰ συνεχίσωσι τὴν παράδοσιν, νὰ παραλάβωσι τὴν δᾷδα ἀπὸ τὴν σύγχρονον γενεὰν καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὴν θριαμβευτικῶς εἰς τὸ νικηφόρον τέρμα. Παρέχει ἡ Α. Μακαριότης τὴν διαβεβαίωσιν ἐπισήμως ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία θὰ στρέψῃ σύντονον τὴν προσοχήν της καὶ δὲν θὰ φεισθῇ οὐδεμιᾶς θυσίας. Καλεῖ τέλος πάντας τοὺς κληρικοὺς εἰς γενικὸν συναγερμόν, ὑπὲρ τοῦ σκληρῶς δοκιμασθέντος Λαοῦ, οὐχὶ νὰ βοηθήσῃ, ἀλλὰ νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ὑπούλου καὶ ἀδυσωπήτου ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔφερε μόνον τὴν ὑλικὴν ἀπαθλίωσιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνησυχίαν, τὴν κρατοῦσαν τὸν Λαὸν ἀνάστατον καὶ ἔξω τῶν ζωνῶν εἰς τὰς ὁποίας ἐπεξετάθη ἡ φθοροποιὸς ἀνταρσία.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ κ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

"ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ„

ΑΚΑΤΑΠΟΝΗΤΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ τῶν ἀρχείων καὶ ἔνθερμος φίλος τῆς μελέτης ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιος ἔχει ἐκδώση, κατὰ καιρούς, ἀξιόλογα ἔργα καὶ δημοσιεύση διαφόρους πραγματείας εἰς τὴν «Ὀρθοδοξίαν», τῆς ὁποίας εἶναι τακτικὸς καὶ πολύτιμος συνεργάτης καὶ στήριγμα, καὶ εἰς ἰδιαίτερα τεύχη, τελευταῖον δὲ βιβλίον του εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον ἐνδιαφέρουσα περὶ τῆς Κοινότητος Μεγάλου Ρεύματος μελέτη του.

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ διψῶν τὴν γνῶσιν, ἔχει μεγάλα κεφάλαια, θησαυροὺς ἀνεκτιμήτους: μνημεῖα, βιβλιοθήκας, ἔγγραφα, χειρόγραφα, βιβλία, εἰκόνας, ὄχι ἐκεῖνα ποὺ μένουν ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἐκεῖνα ποὺ μένουν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν. Εἰς τὴν συνέχισιν τῆς πνευματικῆς προσπαθείας τῆς ἀνθρωπότητος τὸ ἄτομον ἔχει νὰ δώσῃ τὴν ἰδικήν του .προσφοράν, διὰ νὰ ἀποθησαυρίσῃ εἰς τὴν μνήμην τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι κινδυνεύουν νὰ καταβροχθισθοῦν ἀπὸ τὴν λήθην καὶ τὸν θάνατον, τὰ ἀπύθμενα αὐτὰ βάραθρα. Τὸ τοιοῦτον εἶναι πρᾶξις ἀνωτάτου πολιτισμοῦ, κτίζομεν δὲ μὲ αὐτὸ καὶ τὴν ἰδικήν μας αἰωνιότητα. Τὸ πρᾶγμα, καθὼς καὶ ὁ πολιτισμός, κρίνεται οὐχὶ τόσον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ποσότητος, ὅσον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ποιότητος.

Ἐκεῖνος ποὺ μελετᾷ καὶ σκέπτεται εὑρίσκεται εἰς στιγμὰς ὑψηλάς, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ σύμπαν, νὰ προσπαθήσῃ νὰ νικήσῃ τὸν χρόνον, καὶ νὰ ἀναβάλῃ τὸν ἀκατάπαυστον θάνατον τῶν πραγμάτων. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸ πάθος τῆς μαθήσεως θεωρεῖ τὸ ἀπόλυτον οὐχὶ ὡς αἴτημα, ἀλλ' ὡς στήριγμα, ἔχει τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν φροντίδα αὐθεντικῶν πραγματικοτήτων, καὶ ζητεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ ἑαυτοῦ του. Διὰ τῆς πνευματικῆς του ἐργασίας ὁ ἄνθρωπος περισῴζει ὅ,τι ἔχει καλλίτερον καὶ τὸ ἔργον του κάτω ἀπὸ τὸν σημερινὸν αἰῶνα τῆς βαρβαρότητος εἶναι κάποιο καταφύγιον. Ὁ πολιτισμὸς δὲν ἔγκειται εἰς τὰς θαυμασίας μηχανικὰς ἐφευρέσεις τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Καὶ ἡ εὐτυχία δὲν εἶναι εἰς τὸ αὐτοκίνητον, τὸ ἀεροπλάνον καὶ τὸ ῥάδιον, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἦναι κανεὶς πλούσιος μὲ τὸ θησαύρισμα ὡραίων σκέψεων καὶ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του. Τὸ δὲ οὐσιαστικὸν εἶναι ὄχι νὰ εὕρωμεν, ἀλλὰ νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας, νὰ ἀφομοιώσωμεν τὸ εὕρημά μας.

Εὐτυχεῖς ὅσοι μελετοῦν, διότι ἀκούουν τόνους ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν τοὺς προσέχουν, καὶ αἰσθάνονται τὸ ἐσωτερικόν των ἀδιάκοπα νὰ ἀνανεώνε-

ται. Ὑπάρχουν μελέται ποὺ μᾶς κάμνουν νὰ λησμονήσωμεν τὴν ζωήν μας, καὶ ἄλλαι νὰ τὴν κατανοήσωμεν, μᾶς κάμνουν νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἔκτακτον εἰς τὸ καθημερινόν, καὶ τὸ θαυμαστὸν εἰς τὸ οἰκεῖον. Ἐκεῖνος ποὺ μελετᾷ φεύγει μὲ ἕνα ὡραῖον πλοῖον, οἱ ἄλλοι μένομεν εἰς τὴν προκυμαίαν. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ταξειδεύσῃ κανείς, τῆς ψυχῆς τὴν ἄκρην δὲν θὰ τὴν εὕρῃ ποτέ, «πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδὸν—οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει» (Ἡράκλειτος).

Τὰς ὀλίγας καὶ λιτὰς αὐτὰς λέξεις ἐπάνω εἰς τὸ ἄσπρο χαρτὶ—τὸ ὁποῖον τόσον ἀγαπᾷ ὁ Ἅγιος Ἡλιουπόλεως—χαράσσει δι' αὐτὸν ἡ «Ὀρθοδοξία» ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τελευταίου ἔργου του, ὡς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης ἀνθ' ὧν ὑπὲρ αὐτῆς ἐμόχθησεν.

* * *

Ὁ συγγραφεὺς ἀρχὴν ποιεῖται ἀπὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ προαστείου. Ἀναφέρει τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπὶ τοῦ Μ. Ρεύματος καὶ τῆς μετατοπίσεως τῶν ἰχθύων τοῦ Βοσπόρου ἀναλόγως τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους.

Διάφοροι ὀνομασίαι τοῦ χωρίου: α') Ἑστίαι, β') Μιχαήλιον, γ') Χώρα Ἀσωμάτων, δ') Ἀνάπλους, ε') Μ. Ρεῦμα καὶ στ') ἀπὸ τοῦ 1480 Ἀρναούτκιοϊ.

Προέλευσις κατοίκων: Ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ ἐξ Ἠπείρου κατὰ τὸ πλεῖστον. Σημαντικώτεροι κάτοικοι ἀρχαῖοι, ἐκ Χίου.

Ναὸς—Ἀρχικῶς ἐκτίσθη ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Μεγαλοπρεπέστατος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, διατηρηθεὶς ἐπὶ αἰῶνας.

Σχολαί — Ἡ σχολικὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου τούτου προαστείου ἦτο προηγμένη καὶ ἀνθηρά.

Διοίκησις.— Πρὸ τῆς ἁλώσεως ἦτο κατὰ τὸ Βυζαντινὸν σύστημα. Μετὰ τὴν ἅλωσιν ὑπῆρχε τὸ ἐγχώριον διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ ὡς ἀνωτέρα ἐποπτικὴ ἐξουσία οἱ ἑκάστοτε Μεγάλοι Λογοθέται, Καπουκεχαγιάδες τῶν Ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ἐκκλησιαστικοὶ ὀφφικιάλοι.

Ἡ παραμονὴ Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων, Ἡγεμόνων καὶ ἀνωτέρων Λογάδων τῆς Ὁμογενείας ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, διαμείναντος ἐκεῖ καὶ προβάντος εἰς ἐκλογὴν ἐπισκόπου Κασσανδρείας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Μ. Ρεύματος.

Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου (τὸ 12ον) ἀφιεροῦται εἰς ἀνωτέρας ἐκκλησιαστικὰς καὶ κοσμικὰς προσωπικότητας, αἵτινες διέμενον ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ καὶ διεδραμάτισαν σπουδαῖον πρόσωπον οὐ μόνον εἰς τὴν κοινοτικὴν ζωὴν τοῦ Μ. Ρεύματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς καθόλου τύχας τοῦ Γένους, Μαυροκορδάτοι, Σοῦτσοι, Μουροῦζοι, Μαυρογένηδες, Μουσοῦροι καὶ ἄλλοι Λογάδες εἶχον ἐκεῖ τὰς κατοικίας των.

Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, Σωφρόνιος ὁ Β' (1780), Γαβριὴλ ὁ Δ' (1885), Κωνστάντιος ὁ Β' (1859), Γρηγόριος ὁ Ε' (1881), ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Μ. Ρεύματος.

Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου παρέχονται πληροφορίαι περὶ τῆς ζωῆς καὶ

τῆς δράσεως ἐξόχων ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαϊκῶν προσωπικοτήτων, ἀγνώστων μέχρι τοῦδε, καὶ ἐπιχέεται φῶς εἰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ Γένους καθόλου καὶ αὐτῆς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ παραμονὴ ἐν Μ. Ρεύματι τῶν ὡς ἄνω προσωπικοτήτων ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν λοιμικὴν ἀσθένειαν τῆς πανώλους ἥτις συχνὰ ἐπεσκέπτετο τότε τὴν Πόλιν.

«ΤΟ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΦΑΝΑΡΙΩΤΩΝ ΗΓΕΜΟΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΒΛΑΧΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ»

ΥΠΟ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΟΣ

Σκοπὸς τῆς ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον κυκλοφορησάσης ἀξιολόγου μονογραφίας εἶναι νὰ καταδείξῃ τὸ ἀπὸ μέρους τῶν Φαναριωτῶν Ἡγεμόνων εἰς τὰς Ἡγεμονίας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἐπιτελεσθὲν σημαντικὸν πνευματικὸν ἔργον, καὶ ἐμφανίσῃ συγχρόνως, ἐπὶ τῇ βάσει πλουσίας βιβλιογραφίας, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἐποχῆς καὶ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζησαν καὶ εἰργάσθησαν οἱ ἐν λόγῳ Ἡγεμόνες. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄνευ τῆς μελέτης καὶ γνώσεως τῆς ψυχολογίας μιᾶς ἐποχῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνῃ τις ὀρθῶς καὶ ἀμεροληπτως. Εὐστόχως ὁ γράψας τὴν ὡραίαν αὐτὴν μονογραφίαν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν παραδεδεγμένην ἀρχὴν ὅτι, διὰ νὰ ἦναί τις δόκιμος ἱστορικὸς τῆς φανερᾶς καὶ δημοσίας ζωῆς τῶν λαῶν, δέον νὰ ἦναι καὶ ἔν τινι μέτρῳ καὶ ἱστορικὸς τῆς ζωῆς των, τῆς κεκρυμμένης καὶ βαθείας. Καὶ κάτι ἄλλο ἐπιδιώκει ὁ συγγράψας τὴν μονογραφίαν: ὄχι μόνον νὰ καταδείξῃ τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τῶν ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ Φαναριωτῶν Ἡγεμόνων καὶ τὰς πολυτίμους αὐτῶν ὑπηρεσίας εἴς τε τὸ Κράτος καὶ τὸ Γένος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εὐρυτέρας γνωριμίας τῆς περιόδου αὐτῆς καὶ ὤθησιν πρὸς μελέτην καὶ ἔκδοσιν τῶν ἀνεκδότων πηγῶν αὐτῆς.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Α. Θ. Παναγιότης:

Σελὶς

† Πριγκηποννήσων Δωροθέου:

† Ἡλιουπόλεως Γενναδίου:

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἀρχιεπισκοπή.

Α. Θ. Παναγιότης.

Σελὶς

Παροικίαι, Κοινότητες, Μοναί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ, ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

ΦΙΛΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale
İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS
Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul.
Basıldığı yer ve tarih : Çituri Biraderler, 17 Mart 1950.